Maurice Baring

Daphne Adeane

Traducere de
Antoaneta Ralian

Editura Eminescu

DAPHNE ADEANE
by
Maurice Baring
Bernard Tauchnitz

CAPITOLUL I

DRAMELE VIEŢII, SPRE DEOSEBIRE de dramele consumate pe scenă, sunt alcătuite din fapte mărunte; dar nu numai atât: regizorul are grijă ca faptul cel mai insignifiant – cel care mai târziu însă se va dovedi încărcat de importanţă şi semnificaţie, ba poate chiar un punct de cotitură – să treacă neobservat în momentul când are loc, neobservat nu numai de către protagonişti, ci chiar şi de spectatori, dacă se nimereşte să fie vreunul.

De astă dată, faptul mărunt a fost un vernisaj neoficial – un vernisaj la una dintre galeriile de pictură mai mici, unde îşi expun creaţia artişti europeni şi străini, sau cei mai îndrăzneţi dintre pictorii locali de avangardă.

Într-o dimineaţă de primăvară, Basil Wake, avocat pledant, a primit la locuinţa sa din Barton Street, cartierul Westminster, un cartonaș care-i făcea cunoscut că domnii R. și C. Jessal au onoarea să-l invite pe el (şi pe prietenii săi) la o expoziţie de tablouri semnate de Walter Bell şi de (tipărit cu caractere mai mici) Don José Henriquez, expoziţie care o să rămână deschisă între 15 martie şi 8 aprilie inclusiv; vernisajul avea loc joi 14 martie, în sala din strada New Bond, N. 340, Londra.

Basil Wake primea asemenea invitaţii întrucât soţia sa, Hyacinth, avea înclinaţii artistice. Fusese folosită ca model de mai mulţi pictori celebri şi era, în general, o figură cunoscută în cercurile literare şi artistice. În ceea ce-l privea, Basil Wake era prea puţin interesat de pictură şi absolut deloc de vernisajele neoficiale.

Făcu ocolul mesei la care îşi lua micul dejun, ca să-şi mai toarne o ceașcă de ceai, și-i întinse soției sale invitația.

— Vrei să mergem?, îl întrebă ea, înălţându-şi privirile.

— Astăzi mi-e cu neputinţă. N-aş reuşi să ajung la timp.

— Desigur, sigur că nu.

— Bănuiesc, însă, că tu ai să te duci.

— Cred... ba nu, categoric nu. Şi *eu* am o dimineaţă foarte încărcată. Puse invitaţia deoparte, lângă celelalte scrisori. Nu uita că diseară luăm cina la şapte şi jumătate.

— Şapte şi jumătate.

Basil se îndreptă spre uşă, luând cu el ziarul „The Times”.

— N-ai nimic împotrivă să mergem la operă?

— Aştept cu nerăbdare. Pe Caruso l-am mai ascultat, îmi place genul ăsta de muzică. Vrei ziarul? o întrebă arătându-i „The Times”.

— Nu, mulţumesc. Am citit tot ce era de citit, şi-apoi am „The Daily Miror”. Deci, la şapte şi jumătate.

Basil se opri în prag.

— Cine mai vine cu noi la operă?

— Sybil și Michael.

— A!

Ieși cu oarecare bruschețe din cameră, iar Hyacinth se întrebă dacă i s-o fi părut ei sau într-adevăr arătase cam necăjit. Aşteptă până auzi ușa de la intrare închizându-se, apoi trecu în camera de zi şi formă un număr de telefon.

— Pot vorbi cu domnul Choyce, vă rog?... Tu eşti?... Te deranjez?... Nu, absolut deloc... Nimic... Nimic... Ai chef să mergi la un vernisaj?... Între douăsprezece şi unu, oricând îţi convine... Nu, nu prea devreme... Foarte bine, ne întâlnim acolo... Am o invitaţie... Nu, nu poate... Nu uita că iei cina la noi. Şapte şi jumătate... O lojă. Mi-a oferit-o doamna Lyons... Numai Sybil şi Basil... Da, *asta* îi place... Foarte bine, deci şapte şi jumătate... E cam strâmt; n-o să rămânem mult... Cred că da... La revedere, pentru douăsprezece şi jumătate.

Înainte de a se duce la vernisaj, Hyacinth Wake avu într-adevăr o dimineaţă încărcată. Trebui să rostuiască o sumedenie de treburi. Întâi şi întâi să comande cina. Cum urma să vină şi Sybil Ripley, cumnata ei, alese felurile cu mai multă grijă ca de obicei. Sybil avea un ochi atent şi critic, iar Basil pleca urechea la tot ce-i spunea ea. Vorbele ei aveau mare greutate.

Trebuia să cumpere o serie de lucruri pentru cină... desertul, flori. Urcă în camera ei să-şi pună pălăria şi hotărî că toaleta pe care o purta nu era potrivită pentru un vernisaj neoficial... nici chiar pentru unul de proporţii modeste. Trebuia să îmbrace altceva... ceva care să arate la fel de neostentativ şi de natural ca şi ceea ce purta acum, dar care în realitate... totul porneşte de la amănunte, nimeni nu ştia acest lucru mai bine decât ea. Avea o înclinaţie pentru pitoresc în îmbrăcăminte, dar nu în genul neglijent. La început, când îşi făcuse debutul în societate, fusese socotită o fată drăguţă. Apoi se măritase cu Basil – căsătorie pe care părinţii lui o consideraseră un dezastru, iar ai ei un mare păcat, deşi ea era mai bine situată decât Basil. Părinţii lui Basil se aşteptaseră ca el să facă rapid carieră, dar ce puteai şti cu tinerii de azi? Rezultatul: Hyacinth se cufundase în anonimat, până când, brusc, fusese „descoperită”. Walter Bell îi făcuse portretul şi expusese tabloul la Academie. Fusese unul dintre marile succese ale acelui an. Toată lumea găsise că era reuşit. Erau însă şi unii cărora nu le plăcuse. Sybil Ripley se exprimase că portretul îi semăna, dar că fusese pictat cu cruzime. Basil îl detesta. Era însă de bun gust să afirmi că Hyacinth Wake, fără să fie o frumuseţe, îţi oprea totuşi privirile şi exercita o anumită atracție, în orice caz era un tip cu totul *deosebit*.

Deosebire pe care ea o accentua deliberat. Treptat începuse să se îmbrace conform cu „tipul deosebit”, introducând câte o notă din ce în ce mai îndrăzneaţă, mai insolită. Seara, purta aproape întotdeauna toalete excentrice, iar pălăriile ei erau „amuzante” în accepția pe care artiștii francezi o dau acestei noţiuni. Atrăgea pe mulţi. În orice societate era considerată drept o achiziţie şi chiar în ornament. Chipul ei, rochiile, părul de culoarea bronzului, cu reflexe satinate, erau de mare efect. Vorbea bine, ştia să asculte şi mai bine, niciodată nu rostea nimic supărător. Avea o fire agreabilă, era veselă, receptivă, cu preocupări multiple. Mulţi socoteau tovărăşia ei antrenantă, iar câţiva

(printre care şi Michael) o găseau fascinantă; unele femei afirmau că e afectată, altele o considerau superficială, susţinând că nu-i nimic de capul ei, nimic consistent.

Bărbaţii se simţeau însă bine în preajma ei. Nu-i plictisea. Pe Michael Choyce îl cunoscuse la vreo şase ani după ce se măritase. Michael avea douăzeci şi cinci de ani, adică era cu un an mai tânăr decât ea; fiu unic al unui înalt funcţionar din Ministerul Afacerilor Externe, în prezent pensionat, Michael era membru în Parlament şi secretar particular al unui ministru. Era plăcut la înfăţişare, manierat şi plin de ambiţii, înconjurat de aureola unor studii universitare strălucite din punct de vedere al performanţelor sportive şi respectabile din punct de vedere academic. Excelase la canotaj şi (cu dificultate) luase o menţiune la istorie. Avea mari posibilităţi dar refuza să şi le valorifice, iar lecturile serioase îl plictiseau. Hyacinth îl făcuse să-şi piardă capul, iar relaţiile lor se statorniciseră şi continuau de opt ani de zile.

Se crease într-adevăr între ei o intimitate atât de plăcută, punctată de exact atâtea certuri şi împăcări câte sunt necesare ca să spargă monotonia, încât cei opt ani păreau să se fi scurs cu iuţeala fulgerului. Se întâlneau zilnic. În ziua când nu se puteau vedea îşi scriau şi pretutindeni erau invitaţi împreună. Ori de câte ori sau oriunde era invitată familia Wake, puteai fi sigur că va fi chemat şi Michael Choyce. Basil accepta. Îl îndrăgea pe Michael şi avea deplină încredere în soţia sa. Şi apoi munca lui îl absorbea cu totul. Basil avea câţiva prieteni şi una sau două pasiuni care-l captivau. Hyacinth se purta întotdeauna foarte drăguţ cu el, era plină de solicitudine, încetase să-l mai iubească chiar înainte de a-l fi întâlnit pe Michael – de fapt, iubirea ei se stinsese curând după căsătorie. Căsnicia însemnase un şoc pentru ea şi o totală dezamăgire, iar reacţia resimţită a fost teribilă, mai cu seamă când a ştiut cu certitudine că nu va putea avea copii. Totuşi, şi-a ascuns sentimentele şi a hotărât să camufleze totul sub aparenţe cât mai roze, refuzând să se lamenteze pentru ceea ce ştia

că e iremediabil.

Şi aşa a şi făcut. A izbutit să-şi treacă timpul în chip destul de comod, până când l-a întâlnit pe Michael. În aparenţă, relaţiile lor intime s-au înnodat lent, dar Hyacinth, din momentul în care l-a văzut, a ştiut încotro se vor îndrepta lucrurile. Criza s-a declanşat abia la un an după ce s-au cunoscut. Hyacinth a acceptat noua situaţie, hotărând în sinea ei că, orice s-ar întâmpla, Basil nu trebuia niciodată făcut să sufere. Şi a izbutit. A izbutit să dea legăturilor ei o înfăţişare foarte naturală, a izbutit să-l facă pe Basil să vadă în Michael un soi de mobilă aflată în casa lor, ceva nelipsit, care se găseşte *întotdeauna* în acelaşi loc, devenit indispensabil şi pentru el şi pentru ea. Şi astfel au continuat lucrurile opt ani încheiaţi. Pe de altă parte, viaţa lui Basil se scurgea neînfrumuseţată sau, dacă doriţi, nevătămată de nicio idilă. Îşi alegea prietenii printre bărbaţi. Avea o singură prietenă: cu zece ani mai vârstnică, necăsătorită şi deloc urâtă; scria romane de succes, cu intrigi melodramatice, presărate cu observaţii caustice. Basil îi era prieten devotat şi o găsea reconfortantă. Hyacinth încuraja această prietenie; reuşea astfel să se strecoare fără poticneli pe un drum sinuos, nelipsit de primejdii, de piedici şi capcane. În primul rând, trebuia să facă faţă celor două cumnate ale ei: Sybil, sora lui Basil, măritată cu un bancher, care era geloasă pe înfăţişarea şi succesele lui Hyacinth, şi soţia fratelui mai mic al lui Basil, ofiţer de marină. Mai existau şi o serie de mătuşi ale lui Basil şi ale ei (părinţii îi muriseră amândoi), dar acestea locuiau la ţară, aşa încât n-avea necazuri cu ele. Până acum, totul decursese lin şi lipsit de neprevăzut.

Dar, pentru prima dată în viaţa ei, Hyacinth începuse să se simtă stingherită. I se părea că, de curând, de foarte curând, se ivise umbra, da, numai umbra unei schimbări în atitudinea şi comportările lui Basil.

Îşi repeta mereu şi mereu că totul nu era decât rodul imaginaţiei ei, întrucât Basil nu dăduse a înţelege prin vreun cuvânt sau prin cel mai mic gest că ceva ar fi arătat

altfel decât arătase în ultimii opt ani… Şi totuşi… nu mai departe de azi dimineaţă, de pildă, când îi întinsese invitaţia la vernisaj şi ea îl întrebase dacă o va însoţi, Basil îi răspunsese „Nu”, iar când ea îi replicase “Desigur”, să fi fost doar o închipuire? Avusese impresia netă că o privise mai trist ca de obicei. Întotdeauna avea el o expresie cam nedumerită, dar de astă dată pe fruntea lui frumoasă apăruse o umbră. Hyacinth afirma mereu că Basil, cu părul lui blond, cârlionţat, cu fruntea înaltă şi ochii înfundaţi în orbite avea un cap grecesc… dar în dimineaţa aceasta i se păruse că înnegurarea i se adâncise — oare să-şi fi trădat ea sentimentul de uşurare?

Pentru că într-adevăr se simţise uşurată. Se temuse că poate Basil avea să vină cu ea. Adeseori, când îşi isprăvea treburile mai devreme, intra pentru un moment, în drum spre casă, la câte un vernisaj. Şi ea n-ar fi vrut să fie însoţită de Basil. Voia să meargă cu Michael. Avea ceva să-i spună. Era absurd, pentru că abia se văzuseră, numai cu o zi înainte, la ceai. Şi totuşi avea să-i spună ceva.

„Nu”, se linişti singură, în concluzie. Era o absurditate. Şi totuşi, când îi vorbise despre operă şi menţionase că va veni şi Michael, nu păruse Basil din nou iritat? Dar numai cu câteva zile înainte, când îi pomenise că-l invită pe Michael, acceptase sugestia cu bucurie. De ce-l minţise oare cu privire la vernisaj? Ce-o făcuse să-i spună că nu se va duce, când de la bun început hotărâse să meargă? O minciună inutilă. Procedase stupid.

Îşi făcea un punct de onoare din a-i spune lui Basil adevărul, ori de câte ori era cu putinţă. Faptul acesta îi dădea o oarecare senzaţie de siguranţă – se punea parcă la adăpost de calamităţile viitorului, ca atunci când depui bani la bancă.

În cazul când bănuielile îi erau cât de cât întemeiate, însemna că e momentul cel mai puţin nimerit ca să-l mintă. Dacă Basil se răzgândea şi venea totuşi la vernisaj? Ce-ar fi gândit? Ar fi fost foarte simplu să-i fi răspuns de la bun început că intenţionează să se ducă. Până nu de mult, i-ar fi

răspuns că se duce cu Michael. Prin însuşi faptul că se ferise, îşi dovedea singură că *ceva* se schimbase.

Ei bine, să contramandeze întâlnirea cu Michael? Asta ar aranja lucrurile. Îl sună din nou; plecase. Să nu se ducă ea? La urma urmei, ar putea trece pe acolo şi în cursul după-amiezei… Când îşi isprăvi toaleta, hotărârea era luată: nu se va duce… totuşi se găti cu mare grijă şi-şi puse o pălărie nouă. Nu, nu merita să rişte. Era improbabil, cu totul improbabil ca Basil să se răzgândească… şi totuşi, dacă…

Traversă parcul St. James, o luă în sus spre strada cu acelaşi nume, în direcţia Piccadilly. Era o dimineaţă plină de făgăduinţe… prima dimineaţă frumoasă de martie. Narcisele din parc îi alungară presimţirile negre. Când intră în strada St. James era convinsă că făcuse din ţânţar armăsar. Dacă, din întâmplare, Basil o să-şi termine treburile mai curând decât se aşteptase şi o să vină la vernisaj, va fi foarte uşor să-i explice că se răzgândise. Iar faptul că şi Michael se va găsi acolo era cât se poate de firesc. Walter Bell era un pictor binecunoscut… şi un prieten.

Totul părea stupid.

Până la ora douăsprezece termină cumpărăturile şi se coafă. Cumpărase flori şi fructe pentru cină şi nişte sparanghel trufanda; era pofticioasă şi cultiva lăcomia şi la ceilalţi.

La douăsprezece şi jumătate ajunse la expoziţie. Intră fără cea mai mică şovăială. Michael o aştepta într-o sală de la parter, unde se găseau de vânzare tablouri care n-aveau nimic comun cu expoziţia.

— Credeam că nu mai vii.

— Am întârziat… Am… mă rog, a trebuit să cumpăr nişte fructe.

Intrară; galeria nu era prea aglomerată.

În sala spaţioasă din faţă erau expuse tablourile în ulei. Câteva peisaje din Franţa, Spania şi din Norfolk. Picturi îndrăzneţe, cu efecte puternice de umbră şi lumină. Erau şi câteva portrete, capul unui profesor, un studiu al doamnei

Réjane[1], şi un cântăreţ italian, câteva schiţe de portret, unele părând neterminate – impresii fugitive, prinse pe viu – altele supraelaborate, scene minuţioase, arhitecturale. Într-o altă sală mai mică se găseau câteva tablouri aparţinând celuilalt artist. Şi acestea făceau parte din expoziţie, dar cum autorul lor era mort şi, pe deasupra, străin şi prea puţin reprezentat prin opere, numele său, deşi menţionat pe invitaţie, pe tablouri şi inclus în catalog, apărea mai puţin proeminent. Era Henriquez – un spaniol – şi murise de tânăr. Puţinele tablouri aflate în sală constituiau aproape toată opera vieţii lui. Câteva scene din viaţa ţiganilor, o luptă de tauri pictată în manieră impresionistă, o schiţă a unor copii de la ţară jucându-se de-a toreadorii, capul unui cântăreţ flamenco; şi, pe acelaşi plan, chiar în mijlocul peretelui, de cum intrai în sală, se găsea un tablou mai important, intitulat „Portretul unei doamne”. Era văzută din faţă – capul, umerii, braţele – şi o singură mână. Privirile îi erau îndreptate în sus; ochii păreau că imploră pe cineva sau ceva. Părul era pieptănat spre spate, ca şi cum ar fi stânjenit-o şi l-ar fi dat la o parte. Sprâncenele frumos arcuite, gura în armonie cu ochii. Faţa avea ceva foarte atrăgător. O notă exotică…

Era un tablou la care te puteai uita cum te uiţi în adâncul unei ape liniştite, pentru ca după aceea să ai senzaţia că încă n-ai văzut nimic.

Şi mai avea o particularitate: un aer foarte intim. Te îndoiai dacă ai sau nu dreptul s-o contempli. Unii spun că jocul Eleonorei Duse te făcea să te simţi indiscret: aveai impresia că tragi cu ochiul, pe gaura cheii, la o scenă prea intimă pentru a fi expusă unor ochi străini; tot astfel, acest tablou îţi dădea senzaţia că, fără ştire, ai încălcat un tărâm tainic, ca atunci când Hamlet îl surprinde pe unchiul său în timp ce-şi rosteşte rugăciunile.

Aveai impresia că ai surprins-o pe femeia aceea într-un

[1] *Gabrielle-Charlotte Réjane* (1856—1920), actriţă franceză, vedetă a vodevilului

moment când se afla singură cu ea însăşi, cu gândurile ei cele mai ascunse, convinsă că niciun nepoftit n-ar putea-o stingheri. Atât de firească, de revelatoare era chemarea ochilor ei, a surâsului ei.

Hyacinth şi Michael simţiră amândoi acest lucru. Erau impresionaţi.

— O! exclamă Hyacinth.

Rămaseră în faţa tabloului în contemplare mută.

— Portretul ăsta îmi place mai mult decât toate celelalte din expoziţie, adăugă în cele din urmă.

O clipă, Michael nu răspunse nimic, apoi rosti:

— Da, şi mie. Ce femeie fascinantă! Mă întreb cine o fi. Probabil o străină… poate italiancă.

— Nu cred. Mai curând creolă.

— Ca Josefina?

— Da. Ca Josefina.

În timp ce continuau să contemple tabloul de la oarecare distanţă, doi bărbaţi intrară în galerie şi se îndreptară spre portret. Unul dintre ei era înalt şi purta o redingotă. Celălalt, mai scund, era îmbrăcat într-un costum de tweed, cam neglijent. Un timp, rămaseră tăcuţi în faţa tabloului.

— Mă bucur că nu l-a finisat, spuse la un moment dat bărbatul mai scund. N-ar fi făcut decât să-l strice.

Glasul îi suna încordat.

— Nu-i terminat? întrebă celălalt. Îmi face impresia că e mai finisat decât majoritatea tablourilor lui.

— Ar mai fi avut nevoie de o şedinţă ca să termine mâna; vezi, e abia schiţată, şi-ţi aminteşti de mâinile ei… mâinile ei… ca nişte flori?

— Da… cine le-ar putea uita? Găsesc că ochii sunt foarte reuşiţi.

— Da… aproape prea reuşiţi. I-a prins expresia… dar era greu de pictat.

— Da… dificil de prins pe pânză, încuviinţă domnul mai înalt. Apropo, ce-ai făcut cu schiţele lui Bell?

— Le-am distrus aproape pe toate. Erau slabe. Mă îmbolnăveau. Nu pot suporta să văd fotografii, ba nici

tablouri ale oamenilor pe care i-am cunoscut – îmi dau impresia că au eternizat persoana în momentul cel mai nepotrivit.

Câţiva vizitatori se îndreptară spre tablou şi cei doi se îndepărtară.

Hyacinth şi Michael rămăseseră în acelaşi loc, puţin mai retras. Desluşeau cu uşurinţă comentariile celorlalţi. Erau fermecaţi de acel portret şi de efectul pe care părea să-l exercite asupra privitorilor. Noii veniţi erau un domn foarte elegant, însoţit de o doamnă mai în vârstă. Doamna vorbea cu glas ridicat şi răguşit. Hyacinth atinse mâneca lui Michael şi şuşoti, cu privirile aţintite asupra noilor veniţi:

— Lady Jarvis şi Guy Cunninghame.

Michael încuviinţă din cap.

— Da, e Daphne, declară doamna pe care Hyacinth o identificase drept Lady Jarvis. Biata fetiţă, a pictat-o cu puţin înainte de a fi murit – în Spania. Bell mi-a spus că Henriquez nici n-a avut timp să termine tabloul. Mai avea nevoie de câteva şedinţe de pozat. E cel mai bun tablou al lui, foarte promiţător şi foarte asemănător.

Hyacinth, care nu ţinea să fie atrasă în conversaţia noilor veniţi – în niciun caz nu încă – de îndată ce-i văzuse intrând, îl răsucise, cu un gest dibaci, pe Michael spre zidul din stânga, aşa încât acum amândoi le întorceau spatele. Dar în timp ce păreau absorbiţi de un tablou ce reprezenta o biserică din Sevilla, şi schimbau între ei păreri, trăgeau cu urechea la comentariile stârnite de portret.

— E iscusit, spunea Cunninghame. Mare artist! Ce păcat c-a murit! Tabloul mi se pare minunat! Şi-i seamănă leit – Daphne în momentele ei bune. Eu unul am admirat-o întotdeauna. Multora nu le plăcea. Era un gen de frumuseţe care ajungea să te obsedeze; am întâlnit-o rar…

— Ducea o viaţă singuratică… replică Lady Jarvis.

Se întoarseră spre peretele din dreapta. Încă nu o zăriseră pe Hyacinth sau, dacă o văzuseră, se prefăceau a nu o fi observat.

Intrară alţi doi vizitatori: un domn cu barbă neagră şi cu

aspect de străin şi o opulentă protectoare a artelor, gătită cu o pălărie enormă şi un nor de şifon. Doamna făcea comentarii cu o voce *staccato*:

— A, da, asta-i Daphne Adeane – săraca. Îi seamănă ca două picături de apă, nu? Dar nu-mi place; arată ca o caricatură. Aş spune c-a fost *crud* cu ea. Mie nu mi-a plăcut niciodată, dar oricum arăta mai bine decât în *asta.* Întotdeauna mi s-a părut afectată.

— Da? făcu domnul şi schimbă subiectul discuţiei.

În faţa tabloului se alcătuise un mic grup.

— Trebuie să plec, anunţă Hyacinth; Basil vine la prânz.

— Şi eu trebuie să plec, răspunse Michael.

Se îndreptară spre uşă, dar tocmai când dădeau să iasă, Lady Jarvis puse ochii pe ei.

— Hyacinth, draga mea, eşti de mult aici?

Cei patru schimbară între ei formule de politeţe, apoi începură să discute despre tablouri.

— Ale lui Walter Bell sunt bune, dar cam manieriste. A început să se autoimite, declară Cunninghame cu glas tare. Doamna în norul de şifon îşi notă fraza în minte. Henriquez îmi place mai mult, continuă el. Tabloul lui Daphne Adeane e de departe cel mai bun din toată expoziţia.

— Da, încuviinţă Hyacinth. De fapt, cine a fost?

— N-ai cunoscut-o? Da, bănuiesc că n-ai avut cum s-o cunoşti; în ultimii ani n-a locuit deloc la Londra, sau aproape deloc. Venise de la Tropice. Mi se pare că se născuse la Jamaica, sau în Insulele *Seychelles*[1] – sau ceva de genul ăsta – în orice caz un loc exotic – şi s-a măritat cu unul Adeane – ştii, om de afaceri în City – dar ea avea o sănătate foarte delicată şi, din pricina climei, trebuia să plece mereu în străinătate sau să locuiască la Bournemouth. Avea o faţă interesantă, dar nimic în plus. Pur şi simplu nu dădeai doi bani pe ca, cum ar zice americanii; desigur, în afară de fizic.

Cei doi bărbaţi care se apropiaseră primii de tablou, după

[1] Arhipelag. în Oceanul Indian

sosirea lui Hyacinth şi a lui Michael, trecură în grabă pe lângă ei şi părăsiră galeria.

— Nimic de capul ei, continuă Cunninghame. *Părea* o femeie plină de mister, şi doar atât. Era ca o pasăre. De fapt aşa arată toţi cei din regiunile subtropicale. Ciripea şi era frumuşică. A murit acum un an. Eu am cunoscut-o prin Elsie Caryl, pe vremea când avea o casă la Bournemouth. Mergeţi diseară la operă? *Boema* – cu Melba.

— Ah, iată-ţi soţul care te caută, exclamă Lady Jarvis. Hyacinth se întoarse brusc şi dădu cu ochii de Basil.

Veni spre ei, cu un zâmbet calm pe buze.

— Am scăpat mai repede decât mă aşteptam şi mi-am spus că, probabil, o să te găsesc aici, i se adresă el lui Hyacinth.

Îi salută pe ceilalţi şi comentă, calm şi stăpânit, tablourile. Admiră portretul doamnei Adeane; îi cunoscuse soţul.

— Din când în când, îmi foloseşte serviciile, adăugă el. Un tip simpatic – se dă în vânt după vinul de Burgundia, după bere şi muzică. Fumează pipe lungi.

Numărul vizitatorilor sporea – se apropie de ei o doamnă cam fanată, cu păr cărunt, împreună cu fiica ei, care lipsise doi ani din ţară. Era Lady Weston, şi-i cunoştea bine pe Lady Jarvis şi pe Cunninghame, din vedere pe Basil şi pe Hyacinth, iar pe Michael deloc. Îi fu prezentat Michael, iar ea, la rându-i, i-o prezentă pe fiică-sa. Michael fu impresionat de înfăţişarea fetei: de silueta-i graţioasă, de o anumită armonie a liniilor, de farmecul carnaţiei; o strălucire neobişnuită, pe care nu putu s-o definească pe moment, de care poate că nici nu-şi dădea prea limpede seama, dar care-i trezi în minte un vers dintr-un cântec:

„.....o *melodie*
Cântată-n dulce armonie..."

Făcu câteva remarci şi apoi, brusc, rămase dezamăgit. Nu mai găsea nimic de spus. Urmă un răstimp de tăcere.

Grupul amuţise. Apoi Basil şi Michael schimbară câteva cuvinte, iar Lady Jarvis, Lady Weston, Hyacinth şi fata, care se numea Fanny, schimbară impresii. Cu toţii vorbeau repede şi gălăgios, în afară de fată, care aproape că nu scotea un cuvânt.

Basil reveni la ei.

— Hyacinth, trebuie să mergem. Mă aşteaptă un taxi afară.

— Un taxi? Tocmai mă miram cum de-ai reuşit să vii atât de repede.

Îşi luară la revedere de la ceilalţi şi, în timp ce ieşeau, Hyacinth o auzi pe doamna în norul de şifon spunând unui nou-venit:

— Iscusit, desigur, dar cam *manierist.* A început să se autoimite. Eu îl admir mai mult pe *Henriquez.* Portretul doamnei Adeane… etc.

Basil părea să considere foarte firească prezenţa lui Hyacinth acolo. Se comporta ca şi cum ştiuse cert că va veni la vernisaj. Totul părea perfect natural; astfel încât Lady Jarvis şi Guy Cunninghame gândiră că-şi dăduseră întâlnire acolo.

În taxi, în drum spre casă, Basil spuse:

— Apropo, i-am cerut lui Michael să nu mai vie diseară la operă.

— O! De ce?

— Pentru că uitasem cu desăvârşire că ieri l-am invitat pe Sir James Lumsden, aşa încât n-am fi încăput cu toţii. I-am spus lui Michael şi a înţeles…

— Sir James Lumsden! Dar n-ai pomenit o vorbă…

Se simţea însă prea stânjenită ca să mai continue. Avea impresia că-i fuge pământul de sub picioare.

— Şi eşti sigur că nu ne-am putea înghesui toţi cinci în lojă?

— Nu răspunse Basil cu glas liniştit dar hotărât. Nu, draga mea, pentru Michael nu mai este loc.

CAPITOLUL II

MICHAEL N-A FOST PREA SUPA-rat din pricină că trebuise să renunţe la seara de operă. Deşi nu era ceea ce se numeşte „un meloman”, totuşi anumite genuri de muzică îi plăceau şi printre ele şi opera. Dar nu-i plăcea să asculte o operă în aceeaşi lojă cu Hyacinth, pentru că în timpul pauzelor erai obligat să faci vizite în alte loji, în timp ce alţii se aşezau pe locul tău. Or, n-avea chef să vadă pe nimeni în mod special. Aşadar a cinat la club şi a petrecut apoi o seară plăcută.

A doua zi dimineaţă a primit o telegramă la care nu se aştepta. Unchiul Joseph era grav bolnav. Michael îşi pierduse ambii părinţi; de maică-sa nici nu-şi mai putea aduce aminte, iar tatăl lui murise în timp ce Michael îşi făcea studiile la Cambridge. De atunci şi până acum, unchiul Joseph îi trimisese o sumă fixă şi-i plătise cheltuielile implicate de cariera sa parlamentară, întrucât tatăl lui nu-i lăsase mare lucru, iar capitalul lui Michael nu-i aducea un venit mai mare de patru sute de lire sterline pe an.

Unchiul său era un mic nobil de ţară, din Norfolk, căruia îi plăceau călăria, vânătoarea şi lectura biografiilor romanţate. Era un *Whig*[1] înflăcărat, şi a fost atât de încântat că Michael îmbrăţişase politica liberalilor, considerând extraordinar faptul că nepotul îi împărtăşea vederile, încât era gata să facă orice pentru el.

Îşi petrecuse întreaga viaţă la ţară, la reşedinţa Hockley, din estul Angliei, într-o clădire bătrânească, în stil Tudor, zidită din cărămidă roşie, căptuşită toată cu lambriuri de lemn şi plină de obiecte interesante. Joseph Choyce refuzase categoric să-şi restaureze locuinţa. Era friguroasă, umedă şi părăginită. Nu avea săli de baie şi niciun fel de confort modern. Era luminată cu lămpi de gaz şi lumânări.

[1] Membru al partidului liberal, opus conservatorilor.

Telegrama fusese expediată de menajeră. Îi cerea lui Michael să vină de urgenţă la Hockley. Era dorinţa unchiului său.

Primul lucru pe care l-a făcut Michael a fost să-i telefoneze lui Hyacinth. Conform programului, trebuia să-şi petreacă sfârşitul de săptămână, de sâmbătă până luni, la nişte prieteni ai ei. Îi anunţă vestea primită şi faptul că era nevoit să contramandeze vizita.

De partea cealaltă a firului îl întâmpină o pauză şi Michael avu impresia, deşi alungă pe dată asemenea gând, că Hyacinth părea mai curând uşurată decât enervată.

— Pot să te văd înainte de plecare? o întrebă.

— Cu ce tren pleci?

— Cred că va trebui să-l prind pe cel de 11,30.

— Atunci mă tem că nu-i cu putinţă să ne vedem. O aştept pe Sybil.

Îi făgădui să-i dea de veste îndată ce se va întoarce. Apoi se pregăti de plecare.

Când sosi la Hockley, nu găsi acolo decât medicul, menajera şi un vechi prieten al unchiului său, un colonel Boyle (acum ieşit la pensie), care se mutase cu totul în casă.

I s-a îngăduit să-şi vadă unchiul, care păru să-l recunoască, dar care era prea slăbit ca să mai poată vorbi.

Unchiul Joseph îşi dădu sufletul în pace chiar în acea noapte. Înmormântarea avu loc marţea următoare. Cortegiul funerar a fost alcătuit din vecini, iar avocatul unchiului Joseph, domnul Brasted, a sosit de la Londra.

După ritualul preliminar de mâhnire şi condoleanţe, îl salută pe Michael cu o expresie de milă amuzată, care părea să spună (cel puţin aşa gândi Michael): „îmi pare rău de tine, dar asta este, şi nu ne rămâne decât să facem haz de necaz”.

După înmormântare urmă citirea testamentului. Domnul Brasted – un bărbat rotofei, pasionat de vinul roşu şi de trandafiri, cu faţa încadrată de o barbă stufoasă — îşi puse ochelarii şi-l privi pe Michael pe deasupra ramelor, de la

biroul unde era aşezat. După ce parcurse testamentul, îl explicită. Dar le împărtăşi informaţiile cu linguriţa.

Unchiul Joseph, îi lămuri el, era în realitate mult mai puţin înstărit decât îl socotea lumea.

— De asemenea, urmă Brasted tuşind, era foarte nepriceput în afaceri. Şi nu voia să procedeze – altă tuse — decât aşa cum îl tăia capul.

Concluzia testamentului era că, în afara unor legate lăsate vechiului său prieten Doyle şi servitorilor, nepotul său moştenea grosul banilor rămaşi dar şi reşedinţa şi domeniul. Acestea implicau însă taxe de moştenire şi astfel, deşi aparent Michael beneficia de pe urma testamentului, era îndoielnic dacă moştenirea nu avea să se dovedească de fapt o povară. Era de asemeni îndoielnic dacă îşi va mai putea continua cariera parlamentară.

Michael ascultă distrat în timp ce Brasted se lansă într-un lent şuvoi de comentarii. Părea atent la cele ce se spuneau, dar în realitate gândurile lui o luaseră razna, rătăcind de la o ipoteză la alta, revizuind sub toate unghiurile posibilităţile viitorului îndepărtat.

A doua zi dimineaţa plecă din Hockley. Când sosi la locuinţa sa din Curzon Street, găsi o scrisoare de la unica lui mătuşă în viaţă. Era vorba de Lady Robarts, văduva lui Sir Philip Robarts, fratele mamei lui Michael. Îl invita la masa de prânz. Fără îndoială, ardea de nerăbdare să cunoască detaliile testamentului. N-am putea afirma că lui Michael îi era propriu-zis frică de ea, dar, oricum, ştia că nu-i poate ţine piept. Cu păru-i alb şi capul delicat, avea o înfăţişare atrăgătoare şi mai ales distinsă. În aparenţă blândă, era de fapt rigidă şi convenţională. Purtările ei erau dulci ca mierea, dulci ca şi vocea-i gunguritoare dar, din când în când, de sub învelişurile de catifea simţeai străpungându-te un vârf ascuţit de pumnal, şi aveai certitudinea că, în orice fel de conflict, triumful va fi întotdeauna de partea ei şi nu de a ta.

Copiii îi muriseră. Locuia în Cheslam Place şi-l privea pe Michael ca pe o proprietate personală. În afară de el mai

avea un nepot şi două nepoate, copiii unei cumnate cure murise. Dar ambele nepoate se măritaseră foarte bine, aşa încât Lady Robarts avea conştiinţa că-şi împlinise datoria faţă de ele. Preocuparea sa de căpetenie era acum Michael şi se simţea obligată să-i găsească o soţie. Lady Robarts nu era prea înstărită căci, la moartea soţului, titlul de baronet şi domeniul trecuseră în proprietatea unui nepot, aşa încât ei nu-i rămăsese decât o rentă anuală.

Michael o găsi singură în camera de zi, care dădea în sufragerie, ambele aflate la parter. Ca de obicei, era îmbrăcată cu o costisitoare simplitate – o toaletă neagră, comandată la Paris – şi, drept ornament, un bucheţel de violete. Plutea în juru-i o aură de romanţă desuetă: ceva care-ţi amintea de tablourile lui du Maurier, de Owen Meredith[1], de *Trandafirul alb a*l lui Whyte-Melville[2].

— Să mergem la masă, dragă. După aceea o să stăm de vorbă, îi spuse cu un glas scăzut până la şoaptă.

În timpul prânzului discutară subiectele la modă. După masă, urcară în salonul de la etaj, iar Michael obţinu de la mătuşa Esther permisiunea de a fuma.

Philip (soţul ei) fumase toată viaţa, îi spuse ea în chip de justificare. Apoi îl supuse unui interogatoriu viguros cu privire la testament şi, când socoti că se află în posesia faptelor, îl întrebă:

— Ce-ai de gând să faci cu cariera ta parlamentară, dragă? Nu-ţi mai poţi permite s-o continui, nu-i aşa?

Şi-i mai strecură câteva aluzii la cifrele bugetului său potenţial, totul pe un ton de blândă acuzare, care-l nimeri, fără greş, în punctele cele mai nevralgice.

— Ştiu toate astea, răspunse Michael. Brasted crede că…

— O, el e avocat, nu-i aşa? Avocaţii sunt atât de plicticoşi, nu găseşti? Şi atât de lenţi… un torent de vorbărie, ca până la urmă să nu spună nimic. Sunt convinsă

---

[1] Pseudonimul scriitorului *Lytton Bulwer* (1803—1873), romancier şi poet englez.

[2] *George John Whyte-Melville* (1821—1878), autor al unor romane cavalereşti şi de vânătoare

că n-are dreptate în ce crede. Eu una socot, dragul meu, că nu există decât o singură soluţie.

— Care? întrebă Michael, fără să aibă habar unde ţinteşte mătuşă-sa.

— Ei bine, dragul meu, nu-ţi rămâne decât să te însori… mai devreme sau mai târziu.

— Să mă însor? Eu?

— Mă rog, mai devreme sau mai târziu, dragă… Ne-am simţi cu toţii foarte fericiţi.

La cine se referea pluralul, nu a specificat.

— Dar cine m-ar lua pe mine? răspunse Michael, încercând să câştige timp.

Nu voia să respingă categoric ideea, întrucât nu-i putea dezvălui adevărata raţiune care-l făcea să considere căsătoria o imposibilitate, şi anume, Hyacinth.

— Eu cunosc câteva fete drăguţe, dragă. Tu n-ai niciodată ochi pentru fete – cel puţin în ultima vreme n-ai avut – dar anul trecut şi anul ăsta şi-au făcut debutul în societate câteva tinere care, pe lângă că au tot ce trebuie unor fete de măritat, sunt şi foarte drăguţe

— Realmente foarte drăguţe. Ştii, dragule, tu nici măcar nu le vezi – şi e mare păcat, dar cu toţii sunteţi la fel, dragă. Nu observaţi fetele decât după ce s-au măritat, şi atunci vă sfârâie călcâiele după ele, dar e prea târziu – ce trist! Şi Philip zicea la fel. Şi după ce se mărită, vă plângeţi: „De ce nu mi s-a vorbit din timp de această sirenă?”

— Ai în vedere pe cineva anume, mătuşă Esther?

— Ei da, am în vedere pe cineva. A fost doi ani în străinătate şi tocmai s-a întors la Londra, pentru că tatăl ei era diplomat şi a murit anul trecut la Copenhaga, după cum ştii (Michael habar n-avea). După nenorocire a mai rămas un an în Italia cu mama ei. Acum şi-a făcut intrarea în societatea londoneză. Are ceva – vreau să spun că are o bază pentru măritiş – şi-i o fată atât de drăguţă, drăguţă din toate punctele de vedere, bine crescută şi deşteaptă – şi ce maniere – ceea ce-i un lucru atât de rar în zilele noastre – şi-i atât de frumuşică, dragă!

— Şi cine-i acest model de desăvârşire?

— Ei bine, dragă, e fiica uneia dintre vechile prietene şi contemporane ale mele, Cecilia Weston, iar pe fată o cheamă Fanny Weston. Tatăl ei era Sir David, ministrul nostru la Copenhaga, care a făcut o figură atât de frumoasă, până în momentul când a murit subit. Cecilia a venit acum câteva zile la mine la ceai cu fiică-sa. Fata mi s-a părut fermecătoare şi e atât de diferită de tinerele din ziua de azi, care-s mai curând vulgare.

— Lady Weston? Dar o cunosc pe fată – mai bine zis am întâlnit-o. Mi se pare cam dificilă.

— Unde ai văzut-o?

— Doar câteva minute, la un vernisaj.

— Ah, la un vernisaj – forfotă de lume şi puzderie de tablouri – biata fată, ce nedrept pentru ea! Un vernisaj nu-i o condiţie care să avantajeze pe cineva, şi apoi, dragul meu, ştii, tu eşti o spaimă pentru fete – cu reputaţia ta.

— Ce reputaţie?

— Mă rog, reputaţia că nu-ţi plac tinerele necăsătorite, şi că eşti atât de exigent – le sperii.

— Cine ţi-a mai spus şi asta?

— Nu mi-a spus-o nimeni, dragule, dar toată lumea o ştie, pentru că e un adevăr.

— Şi ce-ai dori să fac?

— Mă gândesc să te întâlneşti cu fata. Ce-ar fi să veniţi amândoi la un prânz – ai veni dacă aş invita-o?

— Da, mătuşă Esther… desigur… dar cred că nu te aştepţi să mă însor cu o fată pe care n-o… care nu-mi place?

— Fireşte că nu, dragul meu. Tot ce vreau este să mai ieşi şi tu din când în când în lume; vezi, tu nu ieşi niciodată; nimeni nu te vede vreodată.

— Şi eu care credeam că-mi petrec tot timpul ieşind în lume!

— Mă rog, dar nu te duci în locurile unde pot fi întâlnite fetele tinere, răspunse mătuşa cu miere în glas. Te duci pe la petrecerile acelea boeme… în Chelsea, sau în plimbări pe

Tamisa.

Toate acestea însemnau Hyacinth, dar Lady Robarts era îndeajuns de înţeleaptă ca să nu se apropie prea mult de asemenea subiect periculos.

— Mă rog, acum trebuie să plec la birou. Sunt gata să cunosc pe oricine doreşti, mătuşă Esther.

Michael nu era numai gata să facă asemenea făgăduială, dar gata s-o şi împlinească, să cunoască oricâte fete ar fi dorit mătuşă-sa, atât era de sigur de sine, atât de convins că nimic, nimic pe lume nu l-ar fi putut determina să se însoare – cel puţin pentru moment.

În după-masa aceea se duse să ia ceaiul la Hyacinth, după cum se înţeleseseră. O găsi singură în salonaşul plin de flori, de desene şi acuarele semnate de prietenii ei pictori. Avea pe pereţi o caricatură de Max Beerbohm[1]. O schiţă în creion de Rothenstein[2] şi câteva acuarele de Brabazon[3].

Michael se aşeză în fotoliul lui obişnuit, îşi aprinse obişnuita ţigară, şi continuă – mai degrabă decât începu – să vorbească. De parcă ar fi reluat o conversaţie care fusese întreruptă. Îi povesti despre unchiul lui, despre înmormântare, despre surzenia şi mintea distrată a colonelului Doyle, despre felul în care făcuse domnul Brasted expunerea asupra testamentului, despre vecini, despre felurite întâmplări mărunte. Hyacinth îl urmărea cu atenţie, întrerupându-l din când în când cu câte un râs uşor.

— Rezultatul net este că m-am pomenit încărcat cu datorii serioase pentru taxele de moştenire, cu un domeniu care nu mi-e de niciun folos, întrucât n-am destui bani ca să-l pot întreţine, cu o casă prea mare pentru mine, şi în care ar trebui investite nu ştiu câte mii de lire, o casă de

---

[1] *Max Beerbohm* (1872—1956), critic, eseist şi caricaturist englez. celebru pentru satirele sale ascuţite la adresa manierismului literar şi al afectărilor.

[2] *William Rothenstein* (1872—1945), scriitor şi pictor englez, cunoscut pentru portretele sale.

[3] *Hercules Brabazon* (1821—1906), acuarelist englez, excelent colorist.

nelocuit şi imposibil de închiriat – şi, ca o ironie a sorţii, se găseşte lângă circumscripţia mea electorală! Dar acum nu mai are cine să-mi plătească cheltuielile activităţii mele parlamentare, şi să le plătesc singur nu-mi dă mâna. Şi care crezi că-i soluţia mătuşii Esther la toate necazurile mele?

— Care-i?

— Să mă însor.

Urmă o scurtă tăcere.

— Ce zici cât e de absurdă?

— Nu ştiu, răspunse Hyacinth; presupun că mai devreme sau mai târziu trebuie să ne căsătorim cu toţii; şi, la urma urmei, e firesc ca mătuşa ta s-o dorească. Te priveşte ca pe un fiu.

— E o peţitoare înnăscută.

Urmă un alt răstimp de tăcere, după care Hyacinth adăugă:

— Nu sunt sigură dacă n-ar fi lucrul cel mai nimerit pentru tine.

Michael se simţi copleşit de o senzaţie stranie, de parcă visa dar în acelaşi timp se urmărea cum visează, aşa cum se întâmplă uneori în vis.

— Dar asta ar însemna să se sfârşească totul între noi. Doar nu te gândeşti la aşa ceva?

Hyacinth nu răspunse nimic. Îşi aţinti privirile în pământ, şi păstră o lungă tăcere.

— Vrei să-mi dai a înţelege că între noi totul s-a sfârşit?

O altă tăcere. Brusc, Michael se simţi ciudat de descumpănit, smuls, dezrădăcinat, zvârlit în voia valurilor şi, în acelaşi timp, anormal de conştient de tot ce-l înconjoară. Trupul lui era acolo în cameră, în camera atât de familiară, înregistrând lucid fiecare amănunt. Număra bibelourile de pe consola căminului şi citea invitaţiile. Iată invitaţia la vernisaj, tipărită cu litere roşii şi negre; apoi o invitaţie la Lady Agincourt, care locuia în împrejurimile Londrei, invitaţie pe care o acceptase şi el pentru că Hyacinth îi spusese că se va duce.

Iată aiuritul de orologiu francez din secolul al XVIII-lea,

care bătea sfertul când de fapt era şi jumătate şi care întotdeauna mergea anapoda. Bătea şi acum; Michael numără, unu, doi, trei, patru, şi încă trei sferturi – aiurea ca întotdeauna! Şi acolo, deasupra căminului, tabloul unui pictor necunoscut, un ulei reprezentând un parc cuprins de înserare, totul transpus în negru şi verde pal; tabloul acela părea să facă parte din însăşi fibra fiinţei lui.

Deodată deveni conştient de o flaşnetă care se auzea din stradă; cânta un cântec numit *Thora.*

Apoi păru să revină la el însuşi. Sări din fotoliu.

— Vrei să spui că te-ai săturat de mine! *Tu* o doreşti… *tu*! Tu vrei să te descotoroseşti de mine… Oh, te rog, spune-mi adevărul!

Hyacinth clătină slab din cap şi apoi vorbi, cu un tremur în glas pe care era hotărâtă să-l stăpânească şi pe care, până la urmă, îl stăpâni:

— Dragul meu, nu din pricina mea, nu-i vina mea.

— Basil?

Nu răspunse nimic, dar era o tăcere afirmativă.

— Ce s-a întâmplat?

— Totul şi nimic. Nu ştiu. Ştiu doar că s-a întâmplat. E tot ce ştiu. Nu mi-a spus nimic… practic niciun cuvânt… dar situaţia e… de neconfundat. Nu-ţi pot explica. Nu-mi cere să-ţi explic. E sfârşitul. Ştiam că va veni cândva.

Michael smulse o ţigară de pe masă şi o aprinse.

— Cred că totul e un nonsens. S-a întâmplat numai în imaginaţia ta. Sunt perfect convins că lui Basil nici prin cap nu-i trece, nici prin vis – din moment ce n-a spus nimic înseamnă că nu ştie nimic. Doar nu te aştepţi ca *eu* să accept una ca asta. Totul e fals, doar dacă, aşa cum am spus, nu eşti *tu* aceea care doreşti sfârşitul.

Şovăia, vocea-i suna lipsită de convingere; începu să se plimbe în sus şi-n jos prin încăpere, fumând nervos.

Hyacinth continuă în silă. În glasul ei nu se simţea nicio undă de răzvrătire, nicio urmă de pledoarie, nicio dorinţă de a convinge. Ca şi cum ştia că procesul e pierdut, că simplul fapt era covârşitor.

— Am contramandat vizita de sâmbătă la familia Walsley… aş fi făcut-o chiar dacă nu intervenea moartea unchiului tău… Basil a fost atât de generos… De când cu seara aceea de operă… ţii minte… desigur că acum mă înţelegi.

— Dar nu-mi poate cere să renunţ… tu nu-mi poţi cere ca noi…

Începea să vorbească incoerent.

— N-a avut loc niciun fel de scenă, continuă Hyacinth, nicio ceartă, nimic… absolut nimic… ceea ce-i mult mai rău… s-a comportat extraordinar. Mi-e atât de milă de el. Eu m-am purtat îngrozitor.

Michael luă din nou foc – izbucnirea finală.

— E absurd, exclamă el, totalmente absurd! Cred că *totul e o absurditate*! Nu vreau, *nu pot* să cred; în orice caz, *n-am* să renunţ la tine, *nu pot* să renunţ, doar dacă tu… doar dacă tu te-ai săturat de mine, dacă te-ai săturat de tot ce-i între noi şi vrei să scapi de mine. Bănuiesc ca a intervenit un alt bărbat. Cine-i?

— Michael, opreşte-te… te rog, te rog, te rog, avem atât de puţin timp la dispoziţie. Se uită în sus, la el, cu o privire jalnică. Am vorbit prosteşte, dar n-are rost să te gândeşti *acum* la felul cum m-am exprimat. Îţi jur că lucrurile stau aşa, trebuie să mă crezi… şi *simt* că mă crezi. Basil ştie că te afli aici. Pot spune că, practic, el a aranjat întâlnirea noastră; curând se va întoarce. Presupun c-a intenţionat să ne ofere prilejul de a ne lua rămas bun, şi de azi înainte… Oh!… Hyacinth îşi îngropă faţa în mâini. Nu-i nimic, mi-am revenit… mai devreme sau mai târziu tot trebuia să se întâmple… am ştiut-o întotdeauna. De la bun început am înfruntat adevărul. Vai, Doamne! Dar să nu mai vorbim despre asta, să vorbim despre viitor, ca doi oameni raţionali. Basil mă duce într-o călătorie în străinătate, plecăm de Paşti, săptămâna viitoare. Gândeşte – pe buzele ei miji un zâmbet – gândeşte ca am nevoie de o schimbare de aer, de o schimbare în general. Şi într-adevăr am nevoie. Dar tu ce-ai să faci? Ai în faţa ta cariera, întreaga ta viaţă,

pe care eu nu făceam decât să ţi-o ratez, pentru că o femeie în situaţia mea înseamnă întotdeauna o povară legată de viaţa unui bărbat. Îl face să-şi rateze viaţa şi, cu cât îl iubeşte mai mult, cu atât îl face să eşueze mai lamentabil. Acum ai să te descătuşezi de povară – de lanţuri.

— Nu vorbi aşa, o opri Michael cu blândeţe.

Toată încercarea lui de rezistenţă se epuizase; în sinea lui ştiuse de la bun început că era adevărul adevărat. Împotrivirea nu fusese decât o reacţie automată, o nestăvilită izbucnire de revoltă, despre care ştia foarte bine că e iraţională, neîntemeiată, neputincioasă, menită să rămână fără rezultat.

— Michael, trebuie să te căsătoreşti.

— Oamenii vorbesc despre căsătorie ca şi cum te-ai putea însura cu oricine, sau ca şi cum oricine ar fi gata să se căsătorească. Însăşi ideea căsătoriei mi se pare oribilă. Vezi bine că ar fi *un mariage de convenance*[1]. N-ar putea fi nimic altceva.

— Cred că până la urmă căsătoriile convenţionale se dovedesc a fi cele mai sănătoase şi mai fericite – dar, oricum, e o loterie.

— Şi cine-ai vrea să-mi aranjeze o căsătorie? întrebă cu amărăciune.

— Mătuşa ta Esther. Michael, ia aminte, e cariera ta în joc.

— Cariera mea! Doar nu crezi că păstrez vreo iluzie în legătură cu cariera mea? La început îmi făurisem iluzii. Când am pornit în viaţă; când m-am întors de la Cambridge nutream ambiţii naive. Voiam să joc un rol în omenire. Credeam în politică – râse. Pe când acum, mă rog, n-aş putea afirma că nu a mai rămas un rest de ambiţie; a rămas. Şi aş vrea să pot profita de ea; dar… lucrurile s-au schimbat. Aş lăsa baltă politica, cu mare plăcere, dar ce altceva aş putea face? Trebuie să am o ocupaţie. Trebuie

[1] Căsătorie convenţională (fr.).

să-mi câştig existenţa. Nu sunt bun de nimic altceva. Şi oricum e prea târziu. Uneori aş prefera să mă apuc de orice altă meserie, dar ce rost are să vorbim acum de toate astea?

Urmă o pauză.

— Să zicem că ai dreptate şi că va trebui să mă însor – cine crezi tu că o să mă ia pe mine?

— Mătuşa ta nu s-a gândit la nimeni?

— Ba cred că s-a gândit. Mi-a vorbit de o fată pe care am întâlnit-o împreună acum câteva zile la vernisaj. Am senzaţia că s-a scurs atâta timp de atunci!

— Ah! Fiica Ceciliei Weston! Da, da… asta-i fata cu care te vei căsători; ciudat, în dimineaţa aceea, când am văzut-o la vernisaj, mi-a săgetat prin minte acelaşi gând. Mi-am spus: „Iată fata cu care se va căsători Michael!” Ce bizar! Uitasem cu totul de ea.

— Cum poţi rosti asemenea vorbe?

— E frumoasă, continuă Hyacinth fără să ia în seamă întreruperea lui Michael. O frumuseţe labilă, care *depinde* de tot felul de împrejurări. E o frumuseţe *interioară,* o frumuseţe cu viaţă proprie, ca o flacără sau ca o floare care se deschide sau se veştejeşte după atmosferă şi temperatură… nu are o frumuseţe imuabilă ca un bust de ceară sau ca o statuie de marmură. Şi cred că are profunzimi. Trebuie să fii bun cu ea. E foarte frumoasă – radiază o strălucire ca de argint, şi ochii aceia depărtaţi unul de celălalt…

— Cum poţi vorbi astfel? Te aştepţi să mă însor cu cineva faţă de care va trebui „să fiu bun”?

— S-ar putea să te îndrăgosteşti de ea. Ar fi cu atât mai bine pentru tine şi, eram cât pe-aci să spun, cu atât mai rău pentru mine – cel puţin aşa aş fi gândit acum o săptămână; acum, însă, lucrurile s-au schimbat.

Michael avu din nou senzaţia că visează.

— Hyacinth, toate astea sunt reale – într-adevăr reale?

— Da, sunt reale… foarte, foarte reale.

— Dar, Hyacinth…

— Ssst! S-a auzit uşa din faţă. E Basil; mi-a spus că va veni la cinci şi jumătate; e şase fără un sfert. Ne-a mai acordat un sfert de oră în plus. Rămas bun, dragostea mea, rămas bun, rămas bun, şopti ea.

Basil intră în cameră.

— Bună, Michael! i se adresă la fel de prietenos şi firesc ca întotdeauna.

Luă o ţigară şi ceru o ceaşcă de ceai.

Trebuie să fug, exclamă Michael. Avocatul meu mi-a anunţat o vizită pentru ora şase. La revedere, Hyacinth, la revedere Basil.

Presupun că ai o sumedenie de belele pe cap, spuse Basil, conducându-l până la uşă. Vrei să-ţi chem un taxi?

Nu, găsesc eu unul.

— La revedere, se auzi vocea lui Hyacinth.

CAPITOLUL III

A DOUĂ ZI DIMINEAŢA, ÎN VIRTUtea obişnuinţei, Michael i-a telefonat lui Hyacinth, dar i s-a spus că telefonul e defect.

Află, prin intermediul unei cunoştinţe comune, că Hyacinth şi soţul ei se pregăteau pentru o călătorie în Europa.

Câteva săptămâni mai târziu, Michael fu invitat pentru o scurtă vacanţă în Hampshire, la reşedinţa Langbourne Park, care aparţinea doamnei Branksome, o prietenă a mătuşii Esther.

Acceptă invitaţia. În timpul ultimelor săptămâni trăise într-un soi de buimăceală. I se părea atât de ireal, atât de imposibil să vieţuiască fără tovărăşia zilnică a lui Hyacinth; era mai curând apatic decât nefericit; nu putea să se convingă că noua situaţie era reală. Nu încerca acel sentiment de suferinţă acută care-l torturase la începutul legăturii lor, ori de câte ori n-o putuse vedea o zi sau chiar

câteva ore pe Hyacinth, sau când aceasta fusese bolnavă. Simţămintele lui erau acum altele şi totuşi viaţa îi apărea desfigurată, de parcă i se amputase ceva pe neaşteptate. Şi, într-adevăr, aşa era – i se smulsese ceva din el, iremediabil şi ireversibil, ca atunci când tai o ramură dintr-un copac; iar restul făpturii sale continua să pulseze doar în virtutea mecanicii naturii. Se sinchisea prea puţin de ce făcea sau unde se ducea.

Nu se îndoia că viaţa sa alături de Hyacinth luase sfârşit. Ştia bine că hotărârea ei era categorică. Ştia că nu mai există posibilitate de întoarcere. Trebuia să se împace cu soarta, dar viitorul îi apărea în culori cumplit de mohorâte. Îşi spuse că, deocamdată, nu va lua niciun fel de decizie.

La Langbourne găsi un grup de persoane tinere. Mătuşa lui şi Lady Weston erau singurele reprezentante ale generaţiei mai vârstnice. Se aflau acolo doi studenţi de la Oxford, un funcţionar din Ministerul Afacerilor Externe şi domnul Geoffrey Charles, profesor de liceu, care-l medita pe George, cel mai mic dintre copiii doamnei Branksome, pregătindu-l pentru intrarea la Eton. Doamna Branksome avea trei fiice, dintre care două abia îşi făcuseră intrarea în societate. Şi se mai găsea acolo Fanny Weston.

Era săptămâna Rusaliilor şi vremea caldă, chiar prea caldă în raport cu anotimpul. Îşi petreceau tot timpul pe afară, călărind ponei. Cele două domnişoare Branksome mai mari erau înconjurate de atenţiile tinerilor. Cea mai vârstnică, Margaret, de o admirabilă prospeţime şi sănătate englezească, era curtată de Clive, funcţionarul de la Ministerul de Externe, care părea să deţină toate calităţile din lume în afară de avere. Alice, cea de-a doua fiică, o replică mai minionă şi mai ştrengărească a surorii mai mari, se bucura de atenţia unuia dintre studenţi, Hedworth Lynne care, fiind moştenitorul unui vechi titlu nobiliar şi al unui domeniu sărăcit, îşi exprimase dorinţa de a deveni un adept al lui Tolstoi şi de a duce o viaţă simplă. În prezent însă, nu-şi încheiase încă socotelile la Oxford. Fratele lui mai mic, Tommy, un atlet uriaş, care măsura peste un metru

nouăzeci înălţime şi care tocmai terminase colegiul Winchester, îşi petrecea tot timpul cu Mabel, cea de a treia fiică a doamnei Branksome, un spiriduş cu faţa smeadă, care moştenise trăsăturile tatălui ei. Doamna Branksome, arătând prea tânără pentru a fi mama unor fete atât de mari şi având un ten la fel de luminos şi de curat ca şi al lor, patrona totul cu un aer aprobator. Michael era lăsat singur cu Fanny. O admira, în această privinţă nu încăpea nicio îndoială; dar era o fată ameţitor de schimbăcioasă, abstractă, enigmatică. Uneori părea total lipsită de viaţă, cu gândurile aiurea, de-ai fi zis că nu se găsea decât parţial în acel loc. Alteori, după o partidă de călărie, sau câteodată serile, radia lumină. Părea detaşată şi indiferentă, ca şi cum nimic n-ar fi putut-o determina vreodată să ia parte la luptă sau la competiţie, ca şi cum nimic pe lume nu era demn de lupta sau de eforturile ei – şi totuşi nu dădea impresia de înfumurare sau de vanitate, ci doar de o calmă acceptare a faptului:

„Cu nimeni nu mă lupt, căci nimeni de lupta mea nu-i vrednic”.

Avea ochi magici, fascinanţi; păreau două diamante negre. În general arbora un aer distant. Uneori o găsea frumoasă. După ce a fost plasat, o dată, alături de ea la cină, a constatat că nu era chiar atât de dificil să-i intri în voie, pe cât i se păruse lui. De fapt, era cu totul *altfel* decât şi-o închipuise. Îi intrase lui în cap că-i greu de stat de vorbă cu fetele tinere, iar despre aceasta anume i se spusese c-ar fi „inteligentă”.

Nu descoperi nicio urmă de pedanterie la ea, dar tânăra îl nedumerea. Era tăcută, însă, din când în când, scăpa câte o remarcă amuzantă, o replică uşor maliţioasă şi, o clipă, ochii îi scăpărau, pentru ca îndată după aceea să se retragă iar la depărtări kilometrice, ca şi când vorbise fără să se gândească sau de parcă nu realiza înţelesul propriilor ei spuse – o îmbinare de nevinovăţie şi maliţiozitate. Avea

reacţii cu totul neaşteptate. Părea să nu-i acorde nicio atenţie lui Michael, aproape că nici nu-i observa prezenţa. La cina din prima seară a discutat îndelung cu domnul Charles, profesorul, ceea ce a avut drept rezultat că acesta s-a îndrăgostit pe loc de ea şi i-a propus pentru a doua zi o dimineaţă de lectură, în grădină, din poemele lui Browning. Faptul nu a trecut neobservat de Hedworth şi de Tommy, care au încurajat pe dată idila şi au făcut tot ce-au putut pentru a-i lăsa singuri pe Fanny şi pe îndrăgostitul domn Charles.

În primele două zile, Michael a întâlnit-o rar pe Fanny şi şi-a petrecut cea mai mare parte din timp sporovăind cu doamna Braksome, cu Lady Weston şi cu mătuşă-sa, bineînţeles atunci când nu călărea sau nu mergea la pescuit. Se găsea în apropiere un râu plin de păstrăvi, iar colonelul Branksome, un tip cărunt, distrat, cu înclinaţii cărturăreşti, era un pescar pasionat şi-şi împărţea timpul între păstrăvi şi cărţi.

Abia în cea de-a treia zi s-a spart gheaţa între Michael şi Fanny. Porniseră după masa la o partidă de călărie, cu destinaţia New Forest, care se găsea în apropiere de Langbourne, iar Michael şi Fanny se pomeniră împreună, singuri. Domnul Charles nu venise, era ocupat cu elevul său. Obrajii lui Fanny erau uşor îmbujoraţi în urma unui galop. Arăta cum nu se poate mai bine. Părea să-şi fi pierdut sfiala; îi vorbea lui Michael cu degajare, dar acorda, în mod deliberat, alt sens cuvintelor lui, iar el nu-şi dădea seama dacă-l ia în râs sau nu. Avea senzaţia că-i luat peste picior – aşa şi era; avea senzaţia că e obraznică – aşa şi era; sau cel puţin aşa voia să fie, pe cât îi sta în putinţă.

Discutau despre valoarea primei impresii, despre măsura în care oamenii corespund ideii pe care ţi-o faci despre ei înainte de a-i cunoaşte mai bine. E cert că întotdeauna prima impresie e greşită.

— De pildă, argumentă Michael, eu aveam o părere cu totul greşită despre dumneata. Aveam impresia că eşti „serioasă”.

— Şi găseşti că nu sunt? întrebă ea calm.

Răspunsul sună aproape violent:

— Ei bine, te găsesc…

— Cum?

— Lipsită de scrupule.

— Ce te face să crezi una ca asta?

Ochii îi licăreau amuzaţi.

— Felul cum te porţi cu sărmanul domn Charles.

— Cu domnul Charles? De ce?

— Pentru că e îndrăgostit nebuneşte de dumneata, şi dumneata îţi baţi joc de el.

— O, nu! râse ea. Asta-l caracterizează. Şi-i face bine. Mereu e îndrăgostit de câte cineva. Nu sunt singura, te asigur.

Râse din nou şi râsul ei era captivant. Cristalin şi lipsit de stridenţă. Brusc schimbă subiectul:

— Şi eu mi te închipuiam pe dumneata cu totul altfel.

— Şi cum credeai c-aş fi?

— Nu credeam nimic. M-am luat şi eu după ce-am auzit de la alţii. Fără să vrei, auzi diverse lucruri.

— Lucruri îngrozitoare, presupun?

— Dimpotrivă, erai considerat drept un model.

— Asta-i mai rău.

— Ce-i mai rău?

— Să fi considerat un model.

— Dar nu un model de *virtute.*

— Ce atunci?

— Unii te considerau un model al tuturor viciilor

— Existau însă două curente de gândire – oricum aveau câteva puncte comune între ele.

— Care anume?

— Că eşti răsfăţat, pretenţios, că te plictiseşti foarte repede, şi că deteşti fetele nemăritate.

— Şi crezi că aveau dreptate?

— Nu sunt sigură.

— Aşadar nu crezi în prima impresie?

— O, nu! (cu vehemenţă); deloc!

— Nici eu nu prea cred (îngândurat).

— Nu? Mi-am închipuit eu.

— De ce?

— Discuţia aceasta *trebuie să înceteze*, cum se spune în limbaj gazetăresc… iată-i şi pe ceilalţi.

Aceasta a fost prima lor încercare de apropiere.

Doamnele mai în vârstă urmăreau cu mare interes evoluţia situaţiei. Doamna Branksome simpatiza cu doamna Robarts. După primele câteva zile, amândouă căzură de acord că Fanny era îndrăgostită de Michael, dar că se străduia să ascundă acest lucru. Nu încăpea nicio îndoială. Şi, într-adevăr, aşa stăteau lucrurile. Fanny se îndrăgostise de el de la prima vedere. În momentul când îl cunoscuse, atunci la vernisaj, îşi spusese în sinea ei: „Iată bărbatul cu care aş vrea să mă mărit”. Îi plăcea totul la el: felul cum îşi ţinea capul, privirea directă, atitudinea nepăsătoare, mâinile mari, îmbrăcămintea dezordonată, încruntarea de nedumerire, surâsul care se ivea neaşteptat, vocea joasă, şovăielnică, râsul care nu izbucnea prea des dar se dovedea molipsitor.

Întrebarea pe care şi-o puneau însă cu toţii, inclusiv Michael, în felurite chipuri era: „Dar el e îndrăgostit de Fanny?” Doamnele mai în vârstă gândeau că există speranţe. Fireşte, gândul era generat în bună măsură de dorinţa lor. Doamna Branksome era sincer optimistă şi împrejurările o amuzau. Dorea ca aşa să se petreacă faptele; se ruga ca aşa să se întâmple şi n-avea nicio îndoială că aşa se va întâmpla. În acelaşi timp clătina din cap privindu-şi propriile-i fiice. Nu dorea nici ca Margaret să se mărite cu un pârlit de funcţionar din Ministerul de Externe – lipsit de perspective, în schimb celebru pentru extravaganţa gusturilor sale – şi nici ca Alice să devină soţia unui moştenitor care nu moştenise decât datorii şi impozite.

Lady Weston era mai puţin încrezătoare. Avea o fire mai curând sceptică decât pesimistă. În tinereţe fusese focarul multor idile romantice: un poet voise să fugă cu ea; un

aventurier simpatic, care a făcut rapid milioane şi apoi a sfârşit în închisoare, o ceruse de nevastă; fusese pictată de Millais[1] când acesta se afla în culmea gloriei; apoi se măritase cu un diplomat, îşi petrecuse tot restul vieţii în străinătate – la Paris, Constantinopol, Buenos Aires, Atena, Roma, Tokio şi, la urmă, Copenhaga. Tocmai când urma să capete gradul de ambasador, soţul ei murise în urma unei duble pneumonii. Fusese un diplomat de nădejde, dacă nu chiar strălucit, înzestrat cu simţul umorului şi cu multă înţelepciune. Şi, totodată, un soţ admirabil. Când a murit, la un an după ce Fanny îşi făcuse debutul în societate, Lady Weston l-a plâns sincer şi continua şi acum să-l regrete şi să-i simtă lipsa.

Îşi lăsase soţia într-o situaţie materială mai mult decât satisfăcătoare, întrucât moştenise de la nişte rude bani şi terenuri, iar Fanny, la rândul ei, trecea drept o moştenitoare bogată. Era unicul lor copil. Lady Weston hotărâse să-i găsească un soţ potrivit, iar Michael i se părea a fi foarte indicat. Firește, era la curent cu legătura dintre el şi Hyacinth Wake, dar acest fapt îi apărea mai curând ca un avantaj decât ca un handicap – un avantaj pentru că, într-un sens, însemna o lecţie şi o garanţie pentru viitor: gândea că e mult mai bine ca asemenea lucruri să se întâmple înainte de căsătorie decât după. Şi apoi, era convinsă că e o poveste definitiv terminată. Simţea cu certitudine. Faptul că Michael se găsea în grupul de aici şi nu în Surrey, unde ştia că Hyacinth cu soţul ei îşi petrec săptămâna Rusaliilor, precum şi comportarea lui Michael nu puteau însemna decât un singur lucru. Dar nu era sigură pe situaţie. Îşi dădea seama că Michael se simte atras de fiica ei. Îl uluise, era surprins că o fată tânără poate fi atât de interesantă, că se poate măsura cu el; că rămăsese indiferentă la farmecele lui – deşi Lady Weston ştia ce ştia… Totuşi, Michael se lăsa ademenit… şi o plăcea… pe de altă parte

[1] *John Everett Millais* (1829 – 1896), celebru pictor englez, iniţiator al curentului prerafaelit

dorea să se însoare... să aibă copii... aşa-i spusese mătuşii sale, şi nu se putea căsători decât cu o fată cu oarecare avere. Aşadar, în ce consta obstacolul? Obstacolul, în ochii ei, era însăşi Fanny.

Ştia bine că fiica ei era orgolioasă şi că, dac-ar bănui că Michael o cere de soţie numai pentru că luase hotărârea să se însoare, l-ar fi refuzat categoric. Se ruga ca Michael să aibă tact şi sensibilitate şi să nu comită vreo greşeală fatală.

Lady Robarts vedea lucrurile sub o prismă mai practică. Era convinsă că acest mariaj constituia o necesitate, că era unica soluţie; îşi dădea seama că Michael n-ar putea întâlni nicăieri o soţie care să i se potrivească mai bine. Totul depindea numai de el. Trebuia să încerce şi să învingă; nu-i venea a crede că fata l-ar refuza dacă el s-ar arăta hotărât.

Ştia că Fanny îl place; şi dacă aşa stăteau lucurile, restul venea de la sine. Totul depindea numai de el.

Cât despre Fanny, era îndrăgostită nebuneşte de Michael şi gândea că ar fi prea frumos ca şi el s-o iubească. Nici nu cuteza să nădăjduiască în această posibilitate. Era convinsă că reuşeşte să-şi camufleze sentimentele, dar, din acest punct de vedere, strategia ei era la fel de izbutită ca şi politica struţului.

Refuza să creadă că incredibilul s-ar putea adeveri.

Michael era ros de îndoieli, dar încă mai încerca senzaţia aceea de somnambul. Totul i se părea ireal. Se simţea bine în tovărăşia lui Fanny; o admira. Era atras de ea. O găsea încântătoare şi de neînţeles; nici un încerca s-o înţeleagă; era o enigmă fascinantă, care te urmăreşte. Să fi fost oare „un sfinx fără de secrete”?

Dar de un singur lucru se simţea Michael absolut sigur: dac-ar fi fost să plece a doua zi de la Langbourne şi să n-o mai revadă niciodată, nu i s-ar fi frânt inima. De asemeni, simţea că niciodată nu va ajunge s-o cunoască, că niciodată nu va exista între ei intimitatea pe care o gustase alături de Hyacinth. Era prea diferită de el, fuseseră plămădiţi din substanţe total deosebite. O găsea prea detaşată.

Pe de altă parte însă, dacă urma să se căsătorească, şi se părea că-i lucrul cel mai indicat – de altfel dorea să se însoare, să se statornicească, să aibă copii; dorea să-şi poată continua viaţa şi cariera parlamentară, să aibă o ocupaţie bine definită, un cămin – or, dacă aşa stăteau lucrurile, cu cine altcineva s-ar putea însura?

Nu era îndrăgostit de Fanny, deşi se simţea atras de ea. Acesta era tristul adevăr. Să fi avut însă atâta importanţă? Oare dragostea nu va veni mai târziu? Dar va putea s-o facă fericită? Simţea că va putea. Avea încredere în viitor.

Şi-apoi îi va fi de mare ajutor. Era inteligentă – ştia să se descurce în relaţiile cu oamenii, să facă faţă diverselor situaţii. Fapt firesc, din moment ce tatăl ei fusese un diplomat, om de vastă cultură şi experienţă, iar maică-sa era ageră şi avea o intuiţie ascuţită.

Zilele se scurgeau; o luminoasă săptămână a Rusaliilor, şi vacanţa începea să se apropie de sfârşit. Peste o zi sau două va trebui să se întoarcă la Londra.

Cu o seară înainte de plecare, intră, înainte de cină, în camera mătuşii lui şi-o anunţă că ar dori să discute ceva cu ea. Lady Robarts şedea într-un fotoliu în faţa focului şi broda. Se simţi încântată, apreciind că sosise momentul critic.

Michael se hotărî să plonjeze:

— Mătuşă Esther, crezi că aş putea să mă însor cu Fanny Weston?

— Nu văd de ce nu, răspunse Lady Robarts fără să-şi ridice privirile de pe lucrul de mână.

— Mă rog, crezi că ea ar primi?

— Nu, atâta timp cât n-ai să-i ceri; bănuiesc, de altfel, c-ar fi imposibil. Nu i-ai spus încă niciun cuvânt, nu-i aşa?

— Nu, niciun cuvânt... Ştii, am impresia că acum o cunosc mai puţin decât în prima zi. E o fată ciudată. N-o înţeleg deloc.

— E atât de îndrăgostită de tine, încât poate că-i intimidată şi încearcă să-şi ascundă sentimentele, convinsă fiind că tu nu te sinchiseşti de ea.

— Îmi place foarte mult, o găsesc frumoasă – uneori… şi inteligentă… are bun simţ… vreau să spun că nu te şochează cu stupidităţi. Dar crezi că aş putea-o face fericită?

— Da, dragul meu, fireşte. Biata copilă e îndrăgostită de tine nebuneşte, până peste cap – oricine are ochi de văzut poate să vadă.

— Crezi, *într-adevăr?*

— Sunt sigură, toată lumea-i convinsă.

— Cine-i *toată lumea*?

— Maică-sa, Edith Branksome… toţi.

— Foarte frumos din partea voastră, numai că ea nici nu pare să-mi observe prezenţa… şi-i teribil de greu s-o prinzi singură ca să poţi schimba un cuvânt cu ea.

— Natural… ceea ce dovedeşte că am dreptate: voi bărbaţii niciodată nu puteţi înţelege asemenea lucruri. Nu-i vina voastră, săracii de voi!

— Oricum, mătuşă Esther, eu unul *nu* sunt ceea ce s-ar putea numi *îndrăgostit* de ea. Vreau să spun că dacă mâine m-ar anunţa că se mărită cu altul, sau dac-aş şti că mâine pleacă în Australia şi n-am s-o revăd niciodată, nu cred că m-aş sinchisi prea mult. N-aş fi… mă rog, nu mi s-ar frânge inima. Şi dacă aşa stau lucrurile, crezi că am dreptul să-i cer să se mărite cu mine? Crezi că aş putea s-o fac fericită? O să încerc, de bună seamă. Realmente, vreau să mă căsătoresc, să am copii, să duc o viaţă aşezată… şi dacă-i să mă căsătoresc, o prefer pe Fanny oricărei alte fete nemăritate din câte cunosc – şi, presupun, atunci când te însori, trebuie să iei o fată nemăritată. Niciodată n-aş putea lua de soţie o fată ca Margaret sau ca Alice, oricât ar fi ele de drăgălaşe. Cum să spun, e foarte amuzant să faci cu ele o partidă de călărie sau de biliard, dar îţi dau impresia că aparţin altui gen de lume. Probabil că şi ele văd în mine o jalnică mârţoagă bătrână; dar cu Fanny e altceva. Simt că dacă aş reuşi s-o înţeleg, aş putea trăi alături de ea…

— Dragule, e situaţia ideală. Nici că mi-aş putea dori ceva mai bun. E lucrul cel mai fericit care s-ar fi putut

întâmpla – mă refer la ceea ce simţi tu. E cea mai bună garanţie pentru un mariaj reuşit. Bietul Philip obişnuia să spună: „Nu totul de la început”. Dacă ai înţelege-o pe deplin de pe acum, n-ar mai rămâne nimic pentru mai târziu şi-ar fi plictisitor. Aşa cum stau lucrurile, îţi lasă o portiţă întredeschisă către viitor, exact atât cât trebuie. Nu şovăi, dragule; nu lăsa să-ţi lunece prilejul printre degete. S-ar putea să nu te mai întâlneşti cu asemenea prilej, şi ar fi păcat. Eu găsesc că-i una dintre cele mai drăguţe fete pe care le cunosc – şi apoi, dragă, mai sunt şi alte aspecte; trebuie să privim şi latura practică a situaţiei.

— N-aş putea să mă însor cu o fată numai pentru bani.

— Dar nimeni nu ţi-o cere, dragă; pe de altă parte, nici cu o fată fără un ban nu te-ai putea însura.

— Deci, ajungem de unde am pornit.

— Nu, dragă, nu fi prost. Adevărul este că Fanny îţi place mult. Te simţi atras de ea. Iar ea e îndrăgostită de tine şi ştii bine că o poţi face fericită – ce altceva mai vrei? Şi cred că va fi exact soţia care-ţi trebuie ţie. Fiica lui David Weston, crescută în străinătate – deci lipsită de stângăcia caracteristică englezoaicelor – vorbeşte bine franceza, cunoaşte lumea, are maniere elegante.

— Voi încerca s-o fac să nu regrete.

— Sunt convinsă c-ai să descoperi cu timpul c-o iubeşti ca un nebun. E mult mai bine ca sentimentele să evolueze *aşa şi* nu invers. Am văzut multe căsnicii care au început sub augurii cei mai fericiţi, pentru ca apoi să eşueze. Cu vârsta de douăzeci şi unu de ani nu te întâlneşti de două ori în viaţă. Nu trebuie să te aştepţi la aşa ceva. Te afli la limita vârstei mijlocii; mâine, poimâine te trezeşti c-ai împlinit patruzeci, şi patruzeci de ani înseamnă să treci un prag. Nu mai sunt nici măcar treizeci şi cinci, ci patruzeci. Mătuşa Esther suspină. Şi atunci simţi nevoia unui tovarăş de drum care să te însoţească în restul călătoriei – o persoană plăcută, amabilă, cu bun simţ, cu educaţie, care să fie o soţie bună şi o mamă adevărată; şi iată toate aceste calităţi întrunite aici — aşteptând doar să fie culese. Cred că e o

şansă cum nu-i alta într-o mie.

Dar dacă mă refuză?

— Atunci aştepţi un timp şi apoi îţi repeţi cererea — nu foarte curând; dar nu cred c-o să te refuze.

— Şi-ai vrea să-i fac cererea în căsătorie pe loc? N-ar fi mai bine să-mi ofer câteva luni de gândire?

— A, nu, dragule. Momentul prezent este întotdeauna momentul cel mai potrivit. Mai deunăzi maică-sa îmi povestea că Fanny a şi refuzat cererile în căsătorie a doi tineri foarte drăguţi şi cu perspective. Aci, mătuşa Esther făcu uz de o neaşteptată zicală populară: Bate fierul cât e cald!

— Câţi ani are?

— Doar douăzeci; abia de doi ani a scos-o în lume.

— Şi, deci, ai vrea să-mi încerc norocul chiar înainte de plecare?

— Da, dragă, asta vreau.

— Şi dacă mariajul o să rateze, îţi iei răspunderea?

— De bună seamă, dragă, mi-o iau; dar n-o să rateze. Sună primul gong pentru cină; pleacă! Cere-o de nevastă cât mai iute posibil, şi dacă-ţi spune „nu”, n-o crede. Adu-ţi aminte că *nu*-ul femeilor înseamnă întotdeauna *da.* Cel puţin în cazul lui Fanny sunt sigură că va însemna *da.*

— În regulă, mă mai gândesc eu.

— Ba nu, făgăduieşte-mi c-o faci.

— Ei bine, îţi făgăduiesc.

Subreta doamnei Robarts intră în cameră, iar Michael ieşi ca să se îmbrace pentru cină.

În seara aceea, la masă, se găsi aşezat lângă Fanny. Conversaţia lor fu aceeaşi ca de obicei, dar Michael avu impresia că fata era mai puţin evazivă; nu încercă obişnuitele ei ocolişuri, schimbări de subiect, tachinerii la punctul crucial; şi apoi, arăta fermecătoare, toată în alb, fascinantă, ca o vestală antică, cu ochi scânteietori. Era fericită… şi-i amintea de cineva. Ochii ăştia… ce să fi fost? De cine-i reamintea? Unde mai întâlnise pe cineva care-i semăna? întrebarea începu să-l obsedeze, părea mereu pe

punctul de a prinde firul fragil al memoriei, dar de fiecare dată îi scăpa. În cele din urmă, într-o străfulgerare, o amintire îi săgetă mintea. Era vorba de un tablou; dar abia de se întredeschise uşiţa aducerii aminte, când cheia îi lunecă printre degete şi se volatiliză – un tablou… da, dar unde l-a văzut şi al cui era? Nu-şi putea aduce aminte. Părea că o cămăruţă a minţii sale se închisese cu un „clic”, ca un obturator peste obiectivul fotografic. Renunţă la efortul zadarnic.

— Îmi aminteşti de un tablou, îi spuse în timp ce aceste crâmpeie de gând i se vânturau prin minte. Numai că nu-mi pot aminti de care tablou şi nici unde l-am văzut.

— Serios? Ciudat, şi colonelul Branksome mi-a spus ieri că-i evoc un tablou.

— Ce tablou?

— Am uitat. Portretul unei femei de care n-am auzit în viaţa mea – *nu* Mona Lisa, adăugă cu o uşoară scăpărare de ironie.

— Nu, răspunse Michael zâmbind; e vorba de portretul unei femei mai frumoase.

Fanny roşi, şi efectul îmbujorării părea menit să-i zăpăcească gândurile. Michael îşi spuse că era mai frumoasă decât toate tablourile din lume şi simţi că-şi pierde capul.

După cină, doamna Branksome aranjă o partidă de bridge între ea, soţul ei, Lady Weston şi mătuşa Esther, în timp ce tinerii intrară în sala de biliard. Cum partida de bridge avea loc în biroul colonelului, Michael şi Fanny rămaseră singuri în salon. Aveau toată seara în faţa lor şi, înainte ca ceilalţi să fi revenit, Michael o şi ceruse pe Fanny în căsătorie şi fusese acceptat. Când jucătorii de bridge reintrară în salon, Lady Robarts, Lady Weston şi doamna Branksome îşi dădură pe dată seama de ceea ce se întâmplase, după expresia feţei lui Fanny. Schimbară între ele priviri de felicitări mute şi reciproce.

Înainte de culcare, Michael o anunţă pe mătuşă-sa, iar Fanny pe mama ei. În camerele de sus, înainte ca cele trei

doamne şi cele trei fete tinere să se ducă la culcare, au picurat câteva lacrimi şi multe, multe vorbe. Doamna Branksome simţi nevoia să comunice şi soţului ei evenimentul. Colonelul rămăsese târziu în biroul său, citind, iar când intră în dormitor şi soţia îi împărtăşi noutatea, era încă atât de distrat şi absorbit de lectura tratatului de pescuit, încât unicul său comentariu sună astfel:

— Da? Se căsătoreşte cu Daphne Adeane? Presupun c-or să-şi petreacă luna de miere în Norvegia.

CAPITOLUL IV

LOGODNA FU FOARTE CURÂND anunţată. Nunta urma să aibă loc spre sfârşitul lui august (de îndată ce se închidea stagiunea parlamentară), la biserica Sfânta Margaret din Westminster, domnişoare de onoare fiind fetele Branksome şi două micuţe verişoare ale lui Michael.

Lunile de vară treceau în zbor. Michael era prins de treburi. Vara aceea părea să fie plină de freamăt şi agitaţie. Vremea era senină şi călduroasă. Cadourile şi felicitările curgeau în valuri.

Michael se vedea în fiecare zi cu Fanny şi, zi de zi, îşi repeta singur că făcuse o alegere înţeleaptă şi că era un om norocos; de altfel, fiecare îi spunea acelaşi lucru. Reşedinţa de la Hockley intrase în reparaţii – deocamdată doar atât cât să fie locuibilă pentru Fanny. Amândoi erau împotriva modificărilor care ar fi alterat caracterul casei, iar Michael nici un voi să audă de introducerea luminii electrice. Acceptă boilere în sălile de baie, pentru că acestea nu presupuneau modificări. Dorea ca locuinţa să-şi păstreze aerul de casă neglijată şi plină de distincţie. Ura schimbările.

La sfârşitul săptămânii care precedă nunta, de vineri şi până luni, zile pe care Fanny şi le petrecea cu mama ei,

Michael invită la Hockley patru dintre cei mai buni prieteni ai săi, pentru a-şi îngropa burlăcia: George Ayton, politician ager, membru în Camera Lorzilor şi subsecretar ministerial; Stephen Lacy, om de afaceri, căsătorit, rafinat, guraliv, şi ars de soarele Tropicelor; Jack Canning, fost în cadrele armatei, actualmente aghiotant al guvernatorului din Africa de Sud şi aflat la Londra într-un concediu de câteva săptămâni – un tip visător, onest şi cu glas molcom; şi Walter Troumestre, căsătorit, călător şi scriitor, exuberant şi dezordonat. George Ayton şi Jack Cunning erau de-o vârstă cu Michael. Walter Troumestre era cu unsprezece ani mai vârstnic, iar Stephen Lacy cu doi ani mai tânăr.

Meseriaşii se aflau încă în locuinţă, curăţind, cârpăcind, restaurând. Lui Michael îi plăcea în general viaţa în mijlocul naturii şi niciunul dintre oaspeţii săi nu se împotrivi. Walter Troumestre şi Jack Canning erau obişnuiţi cu taberele de prin ţinuturile sălbatice, iar George Ayton îşi petrecea timpul liber într-o barcă cu pânze.

Aşadar, cea mai mare parte din timp statură pe afară, prin pădure sau pe malul bălţilor. Duminică dimineaţa, Troumestre şi Lacy, care erau catolici, plecară cu bicicletele într-un sat vecin, ca să asiste la slujbă. Serile se desfătară cu excelentul porto şi cu vinul de Bordeaux al unchiului Joseph şi, întrucât erau nopţi fierbinţi, rămaseră târziu afară, plimbându-se şi fumând în grădină.

Aveau destule să-şi spună. Erau cu toţii buni prieteni şi nu se văzuseră de multă vreme. Discutau probleme profesionale; amintiri din şcoală şi universitate – Michael şi Canning fuseseră colegi la şcoala primară şi la liceu, iar cu George Ayton, Michael fusese coleg la Cambridge; discutau despre război, despre călătorii – Michael îl întâlnise pe Walter Troumestre în Africa de Sud, iar George Ayton îl cunoscuse pe Lacy în Ceylon.

Duminică după-masă, Michael şi Canning ieşiră să facă o plimbare. Jack Canning era cel mai vechi prieten al lui Michael, dar nu se mai văzuseră de multă vreme. Nu-şi scriau niciodată când erau departe unul de altul, iar când se

revedeau, arareori îşi făceau confidenţe şi uneori nici nu-şi dădeau măcar osteneala să-şi vorbească. Se statornicise între ei o intimitate profundă; şi totuşi, în fiecare dintre ei erau continente întregi cu totul neexplorate de celălalt, care dovedeau cât de relativă poate fi cea mai profundă dintre prietenii. Canning era genul de om cu care te simţi bine şi când vorbeşti şi când taci.

Se plimbau prin partea împădurită a câmpului; de cealaltă parte se întindea o lungă panglică de apă. Amândoi erau îndrăgostiţi de natură, buni cunoscători ai deprinderilor păsărilor şi animalelor.

— Cristei, nu? întrebă Canning arătând spre o pasăre ascunsă în tufişurile de pe marginea apei.

— Da, răspunse Michael distrat. Mă întreb dacă tu ai să te căsătoreşti vreodată?

— Deocamdată nu-mi dă mâna s-o fac.

— Dar ai unele „speranţe” de îndreptare?

— Unchiul meu… da… s-ar putea… nu se ştie niciodată.

— Mai are şi alte neamuri?

— Nu cred. Nu ştiu.

— Eu pun rămăşag c-ai să te însori.

— Şi-ai să câştigi! M-aş însura dac-aş putea… ştii, cred că tot ce se spune împotriva căsătoriei *în general, e* absurd. Principalul este să te căsătoreşti cu o *anumită* persoană. Probabil că şi tu acum îţi dai seama pentru prima oară de acest lucru.

— Da, desigur.

Michael îşi aminti de un zvon cum că Jack Canning s-ar fi îndrăgostit de o frumoasă italiancă întâlnită în Africa de Sud; pe de altă parte, el ştia că ani de zile tânjise să se însoare cu o fată din Anglia.

— Bănuiesc că, în general, cu cât te însori mai tânăr, cu atât mai bine. Eu sunt prea bătrân, adăugă Michael.

— Atunci perspectivele mele sunt foarte sumbre. Eu mă voi căsători cu certitudine de îndată ce va fi posibil, dar deocamdată nici un poate fi vorba, şi sunt de-o vârstă cu tine.

„Episodul cu italianca nu pare să fie adevărat” îşi spune Michael.

— O, cu tine-i altceva.

— De ce-i altceva? Nu înţeleg.

— Vreau să spun că tu eşti prin structură un om croit pentru însurătoare, asta-i limpede; eu nu cred că sunt

— Nu ştiu dacă fac bine că mă însor – dacă am într-adevăr *dreptul* să mă căsătoresc.

— Din moment ce doreşti s-o faci – vreau să spun că din moment ce doreşti să te însori cu o anumită persoană, categoric că ai dreptul s-o faci. Şi doreşti, nu-i aşa? Ai găsit persoana potrivită?

— O, da – Fanny e o fată cum nu-i alta într-o mie. Sunt teribil de norocos. Ai s-o îndrăgeşti când ai s-o cunoşti, ai să vezi…

— O îndrăgesc de pe acum, îl întrerupse Canning.

— Va trebui să vii la noi. Soacra mea ne-a împrumutat pentru luna de miere casa ei din North Devon. E pe malul mării. După aceea ne vom stabili aici.

— Trebuie să locuiţi la Londra?

— Da, aşa presupun. Dar Fanny detestă Londra în aceeaşi măsură ca şi mine – după ce a trăit atâta timp în străinătate, visează viaţa la ţară, în Anglia. Oricum, n-avem ce face. Probabil că o să ne luăm un mic apartament la Londra. Apropo, marţi, la Savoy, ofer ultima mea cină de burlac; poţi veni? Cununia are loc joi.

— Foarte bine.

— Am oroare de nunţi. Toată ceremonia mi se pare inutilă – mulţimea, florile, imnurile, marşul nupţial, ploaia cu orez. E un fel de farsă.

— Altora le place.

— Probabil că femeilor.

Un timp continuară să se plimbe în tăcere.

— Mă întreb dacă George Ayton o să se însoare vreodată, spuse la un moment dat Canning.

— Deocamdată nu cred. E doamna Shamier la mijloc – îi este foarte devotat. E o poveste care durează de câţiva ani.

Dar presupun că nici asta nu ţine la infinit.

— Nu cred că vreo legătură de dragoste poate ţine la infinit.

— Şi, până la urma, omul ajunge să uite orice.

— Depinde.

— Aş spune că schimbarea e o lege a naturii – schimbarea adusă de vârstă, schimbarea de aer, schimbarea de mediu…

— Nu sunt de acord. Eu cred – şi probabil că şi tu eşti de aceeaşi părere – că uneori mai dai şi peste oameni care au fost fideli o viaţă întreagă. Nu-i aşa? întrebă Canning visător.

— Ce înţelegi prin „o viaţă întreagă”?

— Înţeleg, practic, o viaţă întreagă – adică rămân fideli lucrului care a însemnat cel mai mult în viaţa lor.

Se apropiau de un mic pâlc de brazi.

— Nu ştiu, răspunse Michael. Forfecuţă galbenă[1]?

Când îşi ridică ochii, privirea îi era plină de tristeţe.

— Da, răspunse Canning. Anul ăsta sunt multe… Eu unul te invidiez din toată inima.

— Da, ştiu că am fost foarte norocos, repetă Michael, simţind că-i era ruşine de el însuşi.

Acum era convins că Jack Canning încă mai visa să se însoare cu fata după care tânjise în trecut. El fusese fidel. Îi va fi întotdeauna fidel. Jack Canning îi era superior lui din toate punctele de vedere. Şi cât de puţin se asemănau! Ce rol odios juca el în comparaţie cu Canning. Se căsătorea cu o fată când, în realitate, iubea cu totul altă femeie. O căsătorie convenţională – de interes. Ce-ar gândi Jack Canning dacă ar cunoaşte adevărul? Şi cită neloialitate din partea lui că putuse da un singur moment crezare zvonului despre italianca lui Jack! Evident, era o minciună. Îşi aminti de fata cu care visa Jack să se căsătorească – Jean Brandon, o tânără palidă, cu ochi de un albastru ca marea, care locuia împreună cu o mătuşă plicticoasă. Ce l-ar mai

[1] Pasăre din genul Loxia.

dispreţul Jack dacă ar cunoaşte adevărul!

— Cred, urmă Jack cu vocea lui domoală, şovăitoare, şi privindu-l pe Michael în felul lui măsurat, cred că tu eşti omul cel mai norocos de pe lume. Să te căsătoreşti cu fata pe care o iubeşti şi care te iubeşte – o fată frumoasă şi fermecătoare. Imposibil să nu te invidieze toţi, dur tu *ştii,* bătrâne, că eu nu-ţi port pică pentru fericirea şi pentru norocul tău – pentru norocul tău porcesc. Dimpotrivă, mă bucur. Nici un pot să-ţi spun ce mult mă bucur.

— Ştiu că aşa e, răspunse Michael, mai ruşinat ca oricând.

— Când am aflat vestea, mi-am spus că-i prea frumos ca să fie adevărat.

— Sper să-mi merit norocul, replică Michael. Apoi schimbă brusc subiectul. Căsnicia lui Walter Troumestre e fericită?

— Da, *e* o căsnicie fericită.

— O cunoşti pe soţia lui?

— Nu, şi nici pe el nu-l cunosc prea bine. Ne-am întâlnit pe front. Cum arată soţia lui?

— Foarte drăguţă – un tip aparte; mama ei a fost o străină. Stau mai mult la ţară.

— Mi se pare că n-o duc prea bine?

— Nu; locuiesc în casa moştenită de Bernard, fratele lui Stephen.

— Pe Stephen nu l-am mai văzut de când am plecat în Africa. E căsătorit, nu?

— Da… chiar prea căsătorit. Nu-i îngrozitor să te gândeşti că dacă o căsătorie dă greş, nu există niciun remediu? Trebuie să meargă aşa înainte, în vecii vecilor.

— Tocmai asta socotesc eu că-i partea minunată atunci când căsătoria-i reuşită.

— Sper s-o fac fericită pe Fanny, zise Michael.

— Fireşte c-ai s-o faci.

— O să am de furcă. La urma urmelor, omul e făcut să se căsătorească. Viaţa nu-i viaţă dacă nu te însori. Doctorul Johnson avea dreptate; omul e făcut să se căsătorească şi

să aibă copii. Numai că, desigur, uneori nu se poate să nu fi puţin îngrijorat, nu-i aşa, când ştii că te însori cu o *fată cum nu-i alta într-o mie...* şi că eşti răspunzător de fericirea ei?

— Atâta timp cât o iubeşti, totul o să meargă strună. În locul tău nu mi-aş face atâtea gânduri.

— N-are niciun sens să mă frământ, nu-i aşa? Ce-o fi, o fi! Dar când vezi în jur atâtea căsnicii ratate, nu se poate să nu te simţi puţin nervos.

— N-ai de ce să te simţi nervos. Bănuiesc că şi ţie ţi se pare totul prea frumos ca să fie adevărat?

— Da, probabil că asta e.

Se apropiau de casă şi, în timp ce Canning îl invidia pe Michael pentru formidabilul său noroc, acesta din urmă se simţea asemenea omului care poartă o povară prea grea pentru puterile lui sau asemenea omului prins într-o capcană din care nu există ieşire.

Cina, ultima lor cină, se desfăşură într-o atmosferă de veselie forţată, stimulată de vinul roşu şi de coniacul vechi. Stephen Lacy bău din plin şi deveni zgomotos, certăreţ şi ursuz. George Ayton fuma în tăcere trabucuri. Walter Troumestre zdrăngănea la pian. Cânta după ureche. Michael şi Jack stăteau tăcuţi în grădină, întinşi pe şezlonguri în faţa uşii. Era o noapte liniştită de toamnă. Şi o lună plină. Walter cânta melodii din *Văduva veselă,* operetă care se juca atunci la Londra.

Michael îşi spunea că-şi ia ultimul rămas bun de la toată viaţa lui de până atunci. Săptămâna următoare va începe pentru el o viaţă cu totul nouă. Mai avea atât de puţin până la nuntă! Doar trei zile. Aceasta era ultima vară când îşi mai putea petrece câteva zile într-o casă de ţară, împreună cu prietenii, în calitate de burlac lipsit de responsabilităţi – liber. Dar eşti oare vreodată liber? Oricum, începând de săptămâna viitoare totul va fi altfel.

Făcea oare o greşeală? Să fi fost oare pe punctul de a săvârşi un act de nebunie – o crimă? O să ruineze şi viaţa lui Fanny şi pe a lui? Dar era prea târziu ca să mai dea înapoi.

— Ar trebui să cânţi marşul nupţial, zise Stephen Lacy sardonic. E o melodie frumoasă. La nunta mea, slavă Domnului, n-am avut muzică. Am făcut o căsătorie mixtă.

— Mai cântă o dată dansul ăsta, ceru Ayton fără să-l ia în seamă pe Stephen. Îmi place melodia.

Walter mai cântă o dată valsul din *Văduva veselă.*

— Ar trebui să se scrie într-o zi o operă intitulată *Văduvul vesel,* reluă Stephen Lacy. Un văduv are într-adevăr de ce să fie vesel.

— Stephen, eşti cam agresiv în seara asta, i se adresă Walter.

— Îmi pare rău, răspunse Stephen sughiţând. Cântă ceva reconfortant – ceva care să-mi amintească de Tropice şi de aroma apetisantă de usturoi de acolo, de toate câte a trebuit să mă despart pentru totdeauna.

Walter zdrăngăni „Cântec de dragoste” de Har Dyal.

— Nevastă-mea cânta cântecul ăsta pe când eram logodiţi şi mie mi se părea fermecător.

Vocea-i suna aspru, hârâit. Ieşi din cameră în grădină.

Walter se ridică de la pian şi se duse să-şi toarne un whisky cu sifon. Michael, trecând prin faţa uşii deschise, îl auzi şoptindu-i lui Ayton: „Bietul Stephen!”

„Peste un an sau doi, reflectă el, vor spune: – «Bietul Michael!» sau poate că «Biata Fanny!» Se întrebă ce-ar fi mai rău. Cred că lucrul cel mai onest, gândi el mai departe, ar fi să las totul baltă şi să fug; dar poate că fiecare gândeşte la fel înainte de însurătoare şi, oricum, o să mă străduiesc din răsputeri s-o fac fericită – o să mă străduiesc până n-oi mai putea. Căsnicia mea are tot atâtea şanse să fie fericită ca oricare alta – de fapt are mai multe şanse. La urma urmei, Fanny mi-e dragă. Şi cred că şi eu îi sunt drag. Doar *e o fată cum nu-i alta într-o mie.”*

George Ayton îi sugeră lui Michael o partidă de bridge.

— Foarte bine, dar găseşte-l pe Stephen, pentru că Walter ori nu ştie, ori nu vrea să joace.

Stephen fu adus din capătul grădinii şi acceptă să joace; partida ţinu până la douăsprezece şi jumătate, în timp ce

Walter continua să zdrăngăne în camera alăturată.

Când se duseră la culcare, în timp ce Michael se dezbrăca, Stephen îşi făcu apariţia în camera lui.

— Îmi pare rău c-am fost atât de dezagreabil în seara asta.

Michael râse.

— Presupun că de vină e coniacul vechi, zise el. E cam tare. Şi unchiul Joseph devenea arţăgos după ce-l bea.

Stephen se aşeză şi-şi aprinse o ţigară.

— Adevărul este că nunţile mă întristează. Probabil din pricină că propria mea căsătorie a ratat.

Michael nu ştiu ce să-i spună.

— Bănuiesc că tu o faci cu sufletul împăcat, continuă Stephen; dar dacă nu-i aşa, *fereşte-te* s-o faci! Rupe logodna, *cu orice preţ,* mai curând rupe-o în ultimul moment, decât să te lansezi în căsnicie. Nu te sinchisi de ceea ce se consideră „purtare grosolană". Orice e preferabil decât să comiţi această greşeală fatală. Nimeni nu ştie lucrul ăsta mai bine decât mine, pentru că eu am comis greşeala şi, crede-mă Michael, e iadul pe pământ! Dacă vrei, tu poţi s-o mai rupi. Eu *n-am putut* – asta-i deosebirea. Eu am fost *forţat* să mă căsătoresc, dar tu poţi să te eschivezi cu uşurinţă.

— Dar, dragul meu Stephen, nici prin vis nu-mi trece să rup logodna.

Stephen râse. Simţea încă efectele coniacului, şi în timpul partidei de bridge băuse mai mult de un singur whisky cu sifon.

— Pe mine nu mă duci de nas – vorbele-i sunau cleioase, rare, anevoios rostite. N-ai chef să te însori, şi o ştii şi tu. Te amăgeşti singur că-ţi place fata. Te însori din motive convenţionale – pentru că vrei să te aşezi, şi să ai o familie, şi o carieră, şi să fi un înfloritor om politic şi aşa mai departe. Dar nu-mi spune mie că iubeşti fata sau ca numeri minutele până la nuntă, pentru că n-am să te cred. Nu poţi duce de nas pe cineva care a trecut exact prin aceleaşi împrejurări. Recunosc simptomele cu prea mare claritate.

Poţi să arunci praf în ochii celorlalţi. Şi o faci. Bietul Jack te invidiază şi cred că şi George; dar pe mine nu mă duci… şi ţi-o spun de la obraz, bătrâne, scapă cât mai poţi, cât mai e încă timp, pentru că-i iadul pe pământ – e *iadul* să fi însurat cu o persoană pe care n-o iubeşti, oricât de „drăguţă” ar fi. E iadul pe pământ, ţi-o repet. Nu există belea mai cumplită. Şi odată ce te-ai vârât în ea, nu există scăpare. Presupun că ai putea divorţa – dar n-ai s-o faci; cine ar face-o?

— Vorbeşti aiurea, răspunse Michael. Nimic pe lume nu m-ar putea determina să rup acum logodna.

— Asta cred. Nici un m-aştept s-o faci, dar ai să-ţi muşti degetele şi săvârşeşti cea mai mare greşeală. Ar trebui s-o rupi, dacă nu de altceva, măcar de dragul fetei. Plăcut o să mai fie când o să descopere adevărul!

— Stephen, nu mai vorbi asemenea prostii; du-te şi te culcă. Michael începea să se simtă iritat. Încă nu judeci limpede, asta-i cu tine. Dormi şi limpezeşte-ţi capul!

— Poate că ai dreptate, dar, aşa cum zicea marinarul: „Eu îs beat şi o să-mi treacă, da’ tu eşti dobitoc şi n-o să-ţi treacă” – dacă te-nsori cu fata asta, sughiţă Stephen, pe jumătate imitându-l pe marinar pe jumătate de-adevăratelea. Noapte bună, bătrâne. Trage un somn, cum se spune, şi mâine dimineaţă gândeşte-te mai bine şi, dacă poţi, dă bir cu fugiţii. Noapte bună!

„E beat turtă” îşi spuse Michael, ceea ce însă nu contribui la potolirea îndoielilor lui. Ştia că acum îi va fi cu neputinţă să încerce să închidă ochii.

Îşi aprinse o ţigară şi o porni pe coridor spre camera lui Walter.

Îl strigă, şi Walter îl pofti să intre. Îl găsi în pat, fumând şi citind *Aventurile lui Sherlock Holmes.* Michael se aşeză pe marginea patului.

— Walter, tu crezi că-i drept să mă însor?

— Ce înţelegi prin „drept”?

— Uite, lucrurile stau aşa – Fanny îmi place foarte mult şi cred că voi putea s-o fac fericită, dar nu sunt ceea ce se numeşte „îndrăgostit” de ea.

— Eşti îndrăgostit de altcineva?

— Nu… am fost… am… a durat mult… dar totul s-a terminat. Vezi bine, niciodată n-am să mai pot iubi ca atunci. Sunt prea bătrân, şi-apoi ceva în mine a murit… a murit. Totuşi cred că voi fi un soţ bun şi vreau să mă căsătoresc. Şi, cum Fanny e tot ce-şi poate dori un bărbat – bună, frumoasă, chibzuită, inteligentă – sunt sigur că voi putea s-o fac fericită. Crezi că există vreun motiv pentru care n-ar trebui să mă căsătoresc? Te întreb pe tine, pentru că ştiu că tu ai o căsnicie fericită. N-ai regretat-o niciodată, nu-i aşa, nici măcar un moment?

— Nu, niciun moment.

— Da, dar tu erai îndrăgostit de nevastă-ta mult înainte de a vă fi căsătorit.

— M-am îndrăgostit de ea de îndată ce-am văzut-o — din prima clipă.

— Totuşi, ştiu că poţi fi un judecător imparţial. Ai impresia că săvârşesc un act criminal – o crimă împotriva ei şi o greşeală în ce mă priveşte? Vezi tu, grozăvia este că o asemenea greşeală ţine o viaţă întreagă. Spune-mi sincer ce crezi tu.

— Cred că eşti în drept s-o faci. Cred c-ar fi greşit să rupi acum logodna, cred, aproape cu certitudine, că vei fi fericit. Numai că, vezi tu, niciodată nu poţi şti cum o să evolueze o căsnicie.

— Dar a ta a evoluat de minune. Aşadar cine poate şti mai bine?

— Da, dar căsnicia mea a fost poate o excepţie… nu există niciun motiv ca să nu fi şi tu la fel de fericit ca mine. Vocea păru să i se frângă în chip ciudat. Nu, niciun motiv, pentru că eşti sigur, nu-i aşa, că fata te iubeşte?

— Da, cred că într-adevăr mă iubeşte.

— Ăsta-i singurul lucru care contează, răspunse Walter.

Şi din nou vocea lui avu o rezonanţă tristă, iar lui Michael i se păru că-i descoperă o umbră de melancolie în privire; în orice caz, vocea lui Walter suna nefiresc. Rămase surprins.

— Deci tu mă sfătuieşti să merg înainte?

— Indiscutabil, de altfel ar fi greu s-o rupi acum, nu-i aşa?

Nu, vocea lui nu suna deloc natural.

— Sigur c-ar fi, dar poate, totuşi, e preferabil decât să mă lansez în ceva care mai târziu s-ar dovedi…

— O greşeală?

— Mă gândesc chiar la mai mult decât o greşeală. O crimă.

— Nu cred că se va dovedi astfel, răspunse Walter. Părea să se controleze atent. Nu cred că greutăţile pe care le prevedem noi se adeveresc până la urmă. Necazurile se ivesc de obicei dintr-un unghi cu totul neaşteptat, pe care n-ai cum să-l eviţi. Cred că temerile tale sunt gratuite. Te frământă ceea ce preoţii numesc „scrupule”.

— Într-adevăr aşa crezi?

— Da, răspunse Walter râzând uşor, dar râsul lui suna fals.

— Deci consideri că totul e în ordine?

— În perfectă ordine:

— Noapte bună, Walter.

— Noapte bună, Michael.

Michael se întoarse în pat, dar somnul nu se lipi de el. Zăcu treaz şi numără bătăile ceasornicului din turnul bisericii de alături.

Cele două discuţii avute îi galopau prin minte. Cuvintele lui Walter, nu cele ale lui Stephen, îl impresionau mai mult. Argumentele oferite de Stephen împotriva căsătoriei îl convinseseră într-o oarecare măsură că e în drept să se însoare. Argumentele aduse de Walter în favoarea căsătoriei îl făcuseră aproape să dorească ruperea logodnei. Cuvintele lui Walter îl răvăşiseră. Nu ceea ce spusese, ci felul în care le spusese. Pe Walter şi pe soţia lui îi considerase întotdeauna un cuplu ideal. Nu, Walter nu-l tulburase prin cuvintele rostite, ci prin cele rămase nerostite – prin privire, tonul vocii, întreaga lui atitudine – Michael simţea că, în ciuda aparenţelor, căsnicia lui Walter nu era, sau încetase să mai fie fericită.

Încercă să-şi aducă aminte de diverse prilejuri în care-i

văzuse împreună pe Walter şi pe soţia lui, Rose Mary, şi de tot ce auzise vorbindu-se despre ei. Îşi aminti că la un moment dat auzise pe cineva spunând că Rose Mary se îndrăgostise de Bernard Windleston, fratele lui Stephen... dar asta fusese cu mult timp în urmă. Probabil că era o minciună. Oamenii bârfeau pentru că cei doi erau vecini apropiaţi şi, prin urmare, era normal să se vadă foarte des. Şi-apoi, la ţară, vecinii scornesc câte şi mai câte, şi pe urmă zvonurile îşi fac drum la Londra. Şi totuşi, Michael simţea că ceva nu merge în menajul lui Walter. Era nefericit... şi dacă până şi o căsnicie în aparenţă atât de reuşită, care se închegase sub auspiciile cele mai favorabile, se poticnise pe drum, atunci ce şanse mai avea el?

Reconstitui în gând tot ce-i spusese Stephen şi tot ce-i spusese Walter şi, aşa cum se întâmplă în nopţile de nesomn, se simţea exasperant de lucid; şi, cu cât se gândea mai mult, cu atât îşi dădea seama că Walter fusese cel care pledase mai convingător împotriva mariajului.

Afară se luminase de-a binelea şi din coridor răzbeau zgomotele femeii care făcea curăţenie când, în sfârşit, Michael căzu într-un somn agitat.

CAPITOLUL V

A DOUA ZI DIMINEAŢĂ, CÂND SE deşteptă şi ieşi la aer curat, Michael avu senzaţia că parcursese o criză de nebunie sau, mai bine zis, că trăise un coşmar. Prietenii îi plecară care-ncotro; iar el se întoarse la Londra.

Veni şi ziua nunţii. Jack Canning îi fu cavaler de onoare.

Toată lumea era de acord că a fost o nuntă frumoasă, iar mireasa, asemenea tuturor mireselor, a arătat „ca o zână”.

Lady Robarts, consemnau rubricile mondene din ziare, constituise o elegantă apariţie în mov.

O dată pe an, indiferent de împrejurări, Lady Robarts îşi

comanda o toaletă de la Worth, din Paris. Pretindea că e unicul croitor care se pricepe să-ţi asigure o ţinută elegantă.

Urmă apoi luna de miere în Devonul de Nord, într-o căsuţă din Westercombe, încărcată de cărţi şi acuarele desuete, moştenite de David Weston de la maică-sa. Casa se căţăra pe faleza stâncoasă, înfruntând marea. De cealaltă parte, spre sud, se întindea ţinutul mlăştinos. Căsuţa era împrejmuită de o grădină, cu gard viu din arbuşti verzi şi cu dalii. Era o vreme caldă, aburită, mângâietoare. Din când în când, câte un duş de ploaie căldicică făcea ca soarele să se ascundă pe după ceaţa mării, străpungând-o cu paiete de argint. Adia un vânt plăcut dinspre apus şi apa mării, de un verde palid, era vrâstată cu dungi purpurii.

Fanny şi Michael se lăsau învăluiţi de căldura înmiresmată, şedeau ceasuri întregi pe coasta falezei, luau gustări frugale pe stânci.

Uneori, plecau cu trăsura la câte o fermă, străbătând poteci râpoase şi, odată ajunşi acolo, se desfătau cu ceai, marmeladă de căpşuni şi smântână. Alteori o porneau spre mlaştini. Aveau doi ponei şi un docar. Şi apa mării era îndeajuns de îmbietoare ca să se poată scălda.

Luna de miere zbura vertiginos. Fanny se simţea fericită. Şi Michael era fericit, aşa cum eşti uneori în vis — când n-ai nimic de făcut – dar ştia că ceasul deşteptării e pe aproape. Şi deşteptarea a sunat pentru el de îndată ce s-au înapoiat la Hockley şi au intrat în rutina cotidiană. Atunci şi-a dat seama că nu-şi cunoştea soţia ca nimic mai mult decât la început, că-i rămăsese la fel de necunoscută ca şi înainte de căsătorie.

Şi începu să se întrebe când se va înfiripa între ei acea camaraderie, acea intimitate pe care ţi-o dă deplina înţelegere reciprocă? Ar fi fost timpul să se arate.

Îşi luau micul dejun în hol. Soarele năvălea prin ferestrele cu grilaj. Michael îşi terminase gustarea, sfârşise de citit „The Times”, adică parcursese tot ce-l interesa din ziar, iar

Fanny răsfoia o revistă ilustrată. Făcu un comentariu asupra unui incident la ordinea zilei.

— Da, replică Fanny, am văzut.

Şi cu aceasta conversaţia lor luă sfârşit.

Michael gândi că ar trebui să continue să vorbească, dar nu găsi nimic de spus.

Urmă un răstimp de tăcere.

— Ce-ai vrea să faci astăzi? o întrebă Michael în cele din urmă.

— O, mi-e totuna.

— Eu sunt toată dimineaţa ocupat, dar după-amiază putem merge unde doreşti. Ce ţi-ar plăcea?

— Orice îţi face *ţie* plăcere.

Urmă alt răstimp de tăcere.

— Vrei să mergem la Knaystone? Îmi ziceam că poate o să-ţi placă să vizitezi grădina.

Knaystone, aflat la o depărtare de cinci mile, era reşedinţa unui vechi prieten al unchiului lui Michael, un naturalist, mare iubitor de păsări; se numea Cuthbert Lyley. Era văr cu Hyacinth Wake, care-i vorbise uneori lui Michael despre el.

— Da, răspunse Fanny lipsită de entuziasm. E o idee admirabilă.

— E acolo şi sora lui, doamna Tracy. Locuiesc împreună, ştii, adăugă Michael pe un ton parcă de scuză. Am primit acum vreo două zile o scrisoare din partea lui prin care-mi cerea să-i facem o vizită oricând avem posibilitatea. Doamna Tracy ţine foarte mult să te cunoască. O să-ţi placă – e foarte drăguţă.

— Da; atunci să mergem la ei.

— Eşti sigură că n-o să te plictisească? stărui Michael. Ştii, sora lui e într-adevăr o comoară de femeie, plină de cunoştinţe şi de sfaturi practice în orice domeniu. Şi e o desăvârşită grădinăriţă, aşa că ar putea să-ţi facă unele sugestii cu privire la grădina noastră de aici.

Fanny roşi. Aşteptase cu nerăbdare să-şi pună în aplicare ideile proprii în legătură cu grădina.

— Bănuiesc că e o persoană încântătoare, spuse ea.

Stabiliră deci să meargă la Knaystone.

Vizita se desfăşură aşa cum era de dorit.

Plecară acolo cu docarul. Casa bătrânească de la Knaystone căzuse pradă unui incendiu, pe la sfârşitul secolului trecut, şi fusese reclădită de tatăl lui Cuthbert. La vremea ei, fusese socotită un triumf al măiestriei arhitectonice moderne: stil elisabetan târziu, dar cu amprenta anilor optzeci. Avea frontoane, coşuri înalte din cărămidă roşie, lemnărie neagră, ferestre mici cu ochiuri plumbuite. Încăperile erau joase, tavanele încărcate cu stucatură albă. O seră spaţioasă. Holul era pardosit cu dale în stil Morgan. Scară interioară din stejar lustruit ca oglinda. Salonul cu tapete Morris[1] era împodobit cu câteva acuarele semnate de Edward Lear[2] şi de doamna Lyley (care fusese o artistă de mare fineţe), cu câteva reproduceri fotografice după tablourile lui Watt[3] şi câteva studii ale doamnei Cameron; pe un şevalet drapat în brocart verde se afla un portret al răposatei doamne Lyley, semnat de Millais. O pictase într-o toaletă de catifea neagră imprimată, cu o eşarfă în jurul gâtului şi un trandafir în mână. Într-un colţ al salonului se afla un pian mare, lăcuit, cu încrustaţii filigranate de aur şi argint.

Când sosiră, Michael şi Fanny îi găsiră pe Cuthbert şi pe sora acestuia în grădină. Cuthbert Lyley era cu vreo cincisprezece ani mai în vârstă decât Michael; avea o faţă de fin cărturar, ochi melancolici care exprimau încredere, un glas plăcut. Soţia sa, frumoasă şi talentată, murise curând după căsătorie fără să-i fi lăsat copii. Cuthbert o adorase şi rămăsese încă neconsolată de moartea ei. Îşi

---

[1] *William Morris* (1834 – 1896), poet, pictor şi decorator englez care a revoluţionat gustul pentru ornamentaţie al burgheziei engleze de la sfârşitul secolului al XIX-lea

[2] *Edward Lear* (1812—1888), desenator scriitor şi celebru călător englez, şi-a ilustrat singur cărţile de călătorii.

[3] *James Watt* (1736—1819), matematician, inventator, muzician şi pictor englez

vânduse casa din Londra, aflată în Kensington Square, unde amândoi fuseseră centrul unui fermecător grup de prieteni, şi se retrăsese pentru totdeauna la tară. Era un pasionat ornitolog şi în trecut fusese un pasionat grădinar. Se bucura de o bună situaţie materială şi, din când în când, publica articole în unele reviste — eseuri meditative despre natură, despre cărţi. Cândva se lăsase convins – fără prea mare entuziasm – să-şi strângă eseurile într-un volum, publicat fără numele autorului. Se intitula: *Din însemnările unui botanist.*

Volumul nu a făcut prea mare vâlvă, dar cei cu înclinaţii spre pedanterie îl caută încă.

Cuthbert avea o unică soră, căsătorită cu un agent de bursă. După moartea soţului ei şi după măritişul celor două fiice – evenimente petrecute în decurs de doi ani de la decesul soţiei, lui Cuthbert – sora se mută definitiv la el. Dar îşi menţinu apartamentul din Londra, sub pretextul că, din când în când, o doză mică de aer londonez face bine.

Doi oameni nu pot fi mai deosebiţi decât erau Cuthbert şi sora sa. Poate că aceasta-i explicaţia faptului că se înţelegeau atât de bine. Doamna Tracy era cu zece ani mai vârstnică decât fratele ei, o femeie cu picioarele pe pământ, plină de bun simţ, spontană, lipsită de convenţionalism. Nu accepta părerile preconcepute. Tot ce o privea era de primă calitate, îi plăcea tineretul, avea o inimă romantică, afectuoasă, o fire impulsivă, arzătoare şi o curiozitate pătimaşă.

De îndată ce sosiră tinerii, doamna Tracy preluă frânele situaţiei.

— Michael dragă, ce drăguţ din partea ta să ne-o aduci atât de curând pe încântătoarea ta soţie! Doream mult s-o cunosc! Cuthbert şi cu tine o să daţi o raită prin pădure, ca să-ţi comunice ultimele noutăţi din lumea păsăretului, iar eu şi drăguţa ta soţie o să stăm la o şuetă în grădină. Duceţi-vă împreună, Cuthbert, o să-ţi facă bine.

Cuthbert consimţi cu un zâmbet melancolic. O porni cu Michael prin pădure, în timp ce sora sa făcea onorurile

grădinii. Ea se îngrijea de grădină – de cea mai mare parte din ea. Nu putea fi de acord cu ideile fratelui ei în ce priveşte grădinăritul, idei cu totul demodate. Dar fratele îi dădea mână liberă, şi-şi rezervase lui doar un mic colţ, unde amenajase un petec de grădină pe stânci. Odată cu moartea soţiei îşi pierduse interesul pentru grădină şi nu se mai sinchisea de ea. Aşa încât sora se putea desfăşura în voie.

Doamna Tracy se arăta ospitalieră şi prietenoasă, dar Fanny îşi dădu curând seama că era supusă unui examen binevoitor dar foarte atent, ba chiar că anumite remarci ale ei erau menite să confirme sau să infirme informaţii primite de la alţii. Când şi când, fluxul voios şi egocentric al vorbirii doamnei Tracy era întrerupt de câte o întrebare sfredelitoare. De pildă, vorbind despre Scoţia, spuse la un moment dat:

— Vară-mea – Hyacinth Wake – a plecat toamna asta în Scoţia şi m-a invitat şi pe mine; dar Cuthbert n-a vrut să meargă şi nu-mi place să-l las singur.

— Nu o cunosc, răspunse Fanny, intuind că numele doamnei Wake fusese menţionat cu o anumită intenţie, obscură pentru ea. Am întâlnit-o doar o singură dată, în trecere, la un vernisaj.

Fanny se simţi brusc săgetată de întrebarea dacă nu cumva doamna Tracy o compară în mintea ei cu Hyacinth, încercând să ajungă la o anumită concluzie; nu vedea nicio raţiune pentru acest lucru, în afară de faptul că soţii Wake erau, după cum aflase, vechi prieteni ai lui Michael.

— Am găsit-o foarte drăguţă, adăugă Fanny.

— E într-adevăr drăguţă, replică doamna Tracy, sau, mai curând, are o notă de pitoresc, dacă admiri acest gen de frumuseţe. Eu una prefer o frumuseţe mai… mă rog, să zicem mai naturală. Hyacinth e *prea* pitorească pentru gustul meu; sau poate că prea modernă. Eu sunt o persoană demodată, drăguţo.

— O găsiţi afectată?

— Nu chiar afectată, dar artificială.

— Da.

Fanny era în mod sincer indiferentă şi detaşată. Dar simţea că atât indiferenţa ei cât şi toate remarcile cu privire la Hyacinth fuseseră consemnate cu satisfacţie. Doamna Tracy o mai întrebă cât aveau de gând să rămână la Londra, dacă urmau să închirieze o casă, unde intenţionau să petreacă Crăciunul, dacă făcuse cunoştinţă cu vecinii, cum mergeau lucrările de restaurare la Hockley, dacă angajaseră un grădinar nou, dacă vor instala lumină electrică, şi ce gândea Michael despre situaţia politică actuală.

Când Michael şi Cuthbert se întoarseră anunţându-le că e timpul să-şi ia ceaiul, Fanny se simţi uşurata şi epuizată în acelaşi timp.

— Doamna Tracy e simpatică, nu-i aşa?

— Da.

— Şi foarte capabilă. Ea conduce toată gospodăria lui Cuthbert. Ea se ocupă de grădină… de toate… el e total distrat şi lipsit de simţ practic, după cum ai observat.

— Grădina e foarte frumoasă.

— Da, mi-ar plăcea şi mie să am o bordură ca a lor..

— S-ar putea să avem una, cu timpul,

Michael ar fi dorit s-o întrebe dacă îi plăcea grădinăritul. I se părea bizar că nu ştie nici atâta lucru despre soţia lui. Şi totuşi nu-i putea pune întrebarea, ar fi apărut prostească. S-ar fi cuvenit să ştie. Faptul că habar nu avea părea de neconceput… şi totuşi asta era realitatea. Ştia doar că-i plac florile – ceea ce nu era greu de constatat. Şi deodată îi trecu prin minte cum ar fi discutat cu Hyacinth despre asemenea lucruri… cum discutau ei despre toate celelalte, fie că lui îi erau cunoscute sau nu. Hyacinth i-ar fi disecat toate aspectele grădinii – ce era bine, ce nu era bine gândit. N-avea nicio importanţă dacă el era la curent, dacă-l interesa subiectul discutat sau dacă pricepea vreo iotă. Important, era că, din momentul în care Hyacinth ataca un anumit subiect sau şi vorbea despre ceva, îl antrena pe dată şi pe el. Îi povestea intrigile unor cărţi pe care Michael

ştia prea bine că nu le va citi şi că nici n-avea chef să le citească vreodată, îi povestea subiectul pieselor de teatru sau operelor la care n-avea nicio poftă să se ducă, dar, după ce o asculta, avea senzaţia că le văzuse aievea: îi povestea despre vieţile unor oameni pe care nu-i cunoştea şi nici n-avea să-i cunoască vreodată, care muriseră sau se găseau prin locuri inaccesibile – şi toate acestea i se păreau, la fel de senzaţionale de parcă l-ar fi privit îndeaproape. Dar acum… acum toate erau altfel. Desigur, desigur, cu timpul lucrurile se vor îndrepta. Dar cât de tăcută era Fanny! La ce s-o fi gândind oare? Ce se ascundea sub această mască senină?

Dac-ar fi ştiut Michael că ea se gândea tocmai la toate nimicurile pe care ar fi voit să i le debiteze şi pe care simţea că nu le poate spune. Când el nu era de faţă, Fanny îşi repeta în sinea ei o sută de fleacuri pe care ar fi vrut să i le înşire. Îşi dădea singură curaj: „Fireşte că o să înţeleagă cutare şi cutare lucru; o să fiu în stare să-i povestesc una şi alta”, dar de îndată ce trebuia să-l înfrunte şi să-i povestească, buzele-i erau pecetluite şi ideile păreau toate să fi secat. Aşa se întâmpla mereu de când se isprăvise luna de miere. În timpul lunii de miere toate îi păruseră bune, pentru că timpul zbura parcă pe lângă ei doi şi se mişcau ca într-un vis precipitat. Dar toate acestea ţineau de trecut. Şi acum aveau de înfruntat viaţa – viaţa de zi cu zi, reală şi prozaică.

Şi fiecare zi părea s-o poarte pe Fanny tot mai departe de Michael, în fiecare zi, bariera aceea de inexplicabilă tăcere dintre ei părea să devină mai dură, mai compactă. Nu s-ar fi putut spune că el nu se purta drăguţ… dimpotrivă, era desăvârşit.

„Cred că mă iubeşte, îşi spunea Fanny în gând; dar de unde provine această rezervă a lui? Să fie vina mea? Probabil că da. În ultima vreme nu mai pot râde împreună cu el sau de el. Înainte de a ne fi logodit o făceam. Oare, într-adevăr, mă compară tot timpul cu altcineva?” Ideea era de neîndurat.

Michael îndepărta cu hotărâre orice gând care se referea la Hyacinth. Cel puţin o dată pe zi gândurile lui o luau razna şi porneau să dea târcoale în jurul castelului în care se afla obiectul interzis, întemniţat în mută exilare, dar de cum îşi dădea seama de direcţia în care o luaseră, îşi îndrepta, brusc, mintea în altă parte. „Nu s-ar putea spune că stau să o compar cu Hyacinth, se încredinţa singur. *Nu* o compar; nici prin cap nu-mi trece s-o fac.”

Dar astăzi, în timp ce se întorceau de la Knaystone — era prima oară când fusese cu ea în vizită la persoane străine – nu se putea împiedica să-şi amintească de vremurile când făcea vizite împreună cu Hyacinth, de felul în care după aceea Hyacinth îi reconstituia toate detaliile vizitei, fie că fusese şi el de faţă la incidentele relatate de ea sau nu; de pildă azi, dacă ar fi fost cu Hyacinth în vizită la Knaystone, şi ar fi lăsat-o pe ea atâta vreme singură cu doamna Tracy, cum i-ar mai fi reprodus Hyacinth în amănunt discuţia avută, cum i-ar mai fi schiţat în concluzie caracterul doamnei Tracy, ce i-ar mai fi criticat-o! De pildă, în legătură cu grădina, i-ar fi spus: „Aici a făcut bine pentru că şi pentru că… dincolo însă a feştelit-o; oricum, însă, se pricepe.” Hyacinth ar fi observat totul; nimic nu scăpa ochilor ei. L-ar fi amuzat, l-ar fi făcut să râdă nu numai de cele relatate, dar şi de ea, împreună cu ea; l-ar fi făcut să râdă de ea pentru că vedea totul, tot ce el nici măcar nu observa; să râdă împreună cu ea pentru că văzuse şi cele câteva lucruri pe care le remarcase şi el. Oare cu Fanny nu va putea niciodată să discute în felul ăsta? Desigur, ea era mult diferită de… dar nu, doar nu le compara. Niciodată nu le comparase şi nici acum n-avea de gând s-o facă. Se aflau la doi poli opuşi, cât despre Fanny, era o comoară; pe zi ce trecea se încredinţa tot mai mult de acest lucru.

— Grădina-i încântătoare, nu-i aşa? repetă el cu glas tare.

— Da, *încântătoare*, îngână Fanny, în timp ce-şi spunea că, de fapt, nu-i plăcuse. Era opera unei mâini profesioniste şi competente. Scopul doamnei Tracy era să cultive

anumite plante care nu prindeau în grădinile altora. Îi plăcea să învingă obstacole. Năzuia spre tot ce era mai greu; n-o preocupa coloritul, n-avea ochi pentru contur. Viziunea ei asupra grădinii era absolut practică şi dispreţuia orice amestec afectiv. Avea o memorie infailibilă pentru denumirile botanice, ştia ce voia şi era perseverentă, aşa încât triumfa acolo unde alţii se dădeau bătuţi; dar rezultatele erau mai curând interesante pentru expert, decât plăcute pentru vizitator.

— Trebuie să facem neapărat ceva cu grădina de la Hockley.

Michael îşi aminti cât de pricepută era Hyacinth în asemenea chestiuni. Avea un adevărat talent pentru aranjamente şi sugestii. Fanny părea să fie interesată mai curând de viaţa de interior. Asta pornea probabil de la faptul că trăise în străinătate. Şi, în tot acest timp, Fanny îşi spunea că grădina de la Hockley ar putea fi splendid amenajată, cu condiţia să nu se amestece doamna Tracy, care ar fi ruinat-o. Se temea atât de mult că în capul lui Michael se cocea idea ajutorului doamnei Tracy, încât trecu abrupt la alt subiect.

— Am uitat să-ţi spun, am primit cu poşta de după-amiază o scrisoare de la doamna Branksome. Îmi scrie că se află în momentul de faţă în Langbourne, cu Dick, Tomney şi domnul Charles, şi că se amuză de minune.

— Da?

„Deci n-o interesează deloc grădinăritul, îşi continuă Michael gândurile. Mare păcat! Dar mă întreb ce anume o fi interesând-o? Mă tem că doar acele lucruri pe care eu nu le înţeleg.”

La rândul ei, şi Fanny îşi continua gândurile:

„Michael îşi spune că sunt proastă. Că nu pot înţelege problemele care-l preocupă pe el. De ce nu-i pot spune că nu-i adevărat? De ce nu pot dărâma zidul dintre noi? Şi ce-i acest zid care se ridică între noi doi? Pare inconsistent ca un fulg şi totuşi, dur ca oţelul, străveziu ca un cristal şi totuşi impenetrabil. Şi simt că e din vina mea.”

Îşi continuară drumul în tăcere.

— Câmpul e foarte frumos, nu? încercă iar Michael să lege o discuţie.

— Da, încântător, răspunse Fanny privind lanurile de rapiţă cu reflexe de smarald sub frunzişul ruginiu al copacilor.

„Oare îi place într-adevăr la ţară sau preferă să locuiască la Londra?" se întrebă Michael.

— Întoarcerea la Londra va însemna o rupere, spuse el cu glas tare.

— Da, aşa e.

Gândul vieţii londoneze îi inspira groază. Se ataşase de Hockley cu toată inima. Se îndrăgostise de această reşedinţă, era locul rural după care tânjise de când se ştia, mai ales când locuise în oraşe ca Tokio sau Atena.

„Bănuiesc că asta-i explicaţia, îşi urmă Michael monologul interior. Desigur că Hockley e un loc prea singuratic pentru o tânără ca ea şi o schimbare o să-i prindă bine. Se vede că doreşte să se întoarcă la Londra."

— Va trebui totuşi să plecăm la Londra. O să te amuze să cauţi o casă? Las asta în seama ta.

Îşi aduse aminte cu câtă promptitudine şi pricepere îi găsise Hyacinth odată un apartament.

— Mama se pricepe la asemenea lucruri, replică Fanny.

— Şi mătuşa Esther.

„Presimt, îşi spuse Fanny, cutremurându-se, că ea ne va alege casa".

— Ce cartier ţi-ar conveni?

— Mi-e totuna. Westminster ar fi cel mai convenabil pentru tine, nu-i aşa, pentru că-i în apropiere de Parlament.

— Da, dar e prea jos şi prea umed. Aş prefera un loc ceva mai înalt. Cred că n-are importanţă în ce parte a Londrei locuieşti, atâta timp cât nu e prea departe.

Rosti aceste cuvinte nervos şi precipitat, pentru că în Westminster se găsea casa în care se dusese zilnic, până a se fi căsătorit şi, pe neaşteptate, imaginea ei i se alcătui arzător în minte. Văzu scara, curtea din spate, caricatura lui

Max Beerbohm – înfăţişând un romancier la modă – ba chiar citi şi legenda de dedesubt; revăzu acuarelele, desenele în creion, pernele colorate, orologiul aiurit de pe cămin, care bătea orele cum îi venea lui la socoteală, şi care, din când în când, dădea drumul unei melodii de salon; şi lângă măsuţa de ceai, Hyacinth… Hyacinth îmbrăcată într-o toaletă nouă şi bizară, Hyacinth aranjând florile, Hyacinth turnând ceaiul, Hyacinth aprinzându-şi o ţigară, Hyacinth tolănită pe canapea, relatându-i ultimele noutăţi, reluând firul conversaţiei pe care o avuseseră cu o seară înainte – acea conversaţie care niciodată nu începea şi nu se termina între ei – Hyacinth zâmbind, Hyacinth râzând, Hyacinth îngrijorată, şi apoi Basil… făcând mereu aceeaşi glumă; Hyacinth înălţându-şi privirea spre el, spre Michael.

Se întrebă pe unde s-o fi aflând Hyacinth acum şi ce-o fi făcând? Nu, n-o compara cu Fanny; niciodată nu s-ar fi pretat la aşa ceva, dar de bună seamă, era imposibil să uiţi anumite lucruri, ca de pildă…

— Dar ţie unde ţi-ar plăcea să locuim? îl întreba Fanny.

Michael reveni cu o tresărire la realitate, asemenea cuiva brusc deşteptat din somn:

— O, nu prea ştiu… cred că toate casele din Londra sunt la fel. Mi-e indiferent unde vom locui; numai în Westminster nu, pentru că e prea umed şi sordid.

CAPITOLUL VI

MICHAEL ŞI FANNY REVENIRĂ LA Londra pe la mijlocul lui octombrie. Aşa cum bănuise Fanny, mătuşa Esther a fost aceea care le-a ales casa.

Cu blândeţe dar fermitate, le-a ales-o în Grosvenor Place. O locuinţă mobilată, pe care o închiriară pe un an de zile, urmând ca între timp să găsească altceva,

Parterul era alcătuit dintr-o cameră de zi, a lui Michael, şi o sufragerie; la etaj erau saloanele şi dormitoarele. Fanny

spera să aibă cândva o casă a ei. Ea şi maică-sa se pricepeau la case mult mai bine decât Lady Robarts, pentru că toată viaţa şi-o petrecuseră părăsind case şi închiriind noi case, făcându-le să pară cât mai intime şi ducând tratative cu decoratori, tapiţeri, zugravi şi magazine cu mobile de ocazie.

Michael era dispus să le dea mână liberă. Atâta timp cât în camera lui de zi avea un fotoliu de piele în care putea să se afunde şi să fumeze, îi păsa prea puţin de ce se petrece în restul casei. Dar Fanny şi maică-sa au gândit că-i mai înţelept să accepte sugestia Lady-ei Robarts cu privire la casa mobilată, pentru că după aceea să înceapă căutarea şi alegerea unei locuinţe pe gustul lor.

Grosvenor Place, le lămurise Lady Robarts, era un cartier foarte potrivit. În apropiere de Parlament, dar nu *prea aproape;* de fapt, gândise ea, era destul de departe de strada Barton din cartierul Westminster.

Fanny sosi la Londra bine-dispusă. Simţea că avea să înceapă o viaţă nouă, şi o aştepta cu nerăbdare. Îşi spunea că adevărata viaţă avea să înceapă abia la Londra.

Michael, la rândul lui, abia aştepta să dea o masă de inaugurare a casei. Discutară îndelung lista invitaţilor. Urmau să fie chemaţi, firește, mama lui Fanny, Lady Robarts, George Ayton, Jack Canning, Sir Henry Leith (ministrul al cărui secretar parlamentar era Michael) cu soţia; în total, opt la număr, ori la masa lor aveau loc pentru zece persoane; unde încăpeau opt musafiri puteau să încapă şi zece, zicea Michael, aşa încât erau în căutarea unei perechi care să mai înveselească atmosfera.

— Cine a mai rămas acum în Londra? întrebă Fanny. Eu cunosc atât de puţină lume. Familia Branksome e la ţară. Domnul Lacy?

Discuţia se purta la micul dejun.

— Nu-l pot invita fără soţie şi pe Bessie n-o înghit.

Fanny trecu în revistă, în minte, pe toţi prietenii despre care-l auzise vorbind pe Michael sau despre care-i vorbiseră alţii că ar fi prietenii lui Michael. Gândurile-i zburară la

prima lor întâlnire, cu prilejul vernisajului lui Walter Bell. Michael fusese acolo cu o oarecare doamnă Wake – mai târziu venise şi soţul acesteia şi plecaseră toţi trei împreună; în drum spre casă, o întrebase atunci pe mama ei cine era doamna Wake... avea o figură frapantă, cu totul aparte, şi era îmbrăcată foarte original. Maică-sa îi povestise că era soţia lui Basil Wake, un avocat de mare viitor, dar cam lipsit de clientelă, fapt acoperit de un tată strălucit, şi că doamna Wake – Hyacinth cum îi spunea mama – era o femeie încântătoare, deşi unii considerau că pozează. Lady Weston adăugase că era realmente o femeie drăguţă şi deşteaptă, în ciuda unor anumite stupidităţi sporadice, de care nu-ţi mai aduceai însă aminte când o cunoşteai îndeaproape sau când ea se afla printre oameni care-i erau intimi.

Şi apoi, cu puţin în urmă, la Langbourne, i se vorbise din nou despre Hyacinth Wake. Şi familia Branksome o cunoştea – observase că numele ei revenea frecvent în albumul vizitatorilor, uneori însoţit şi de câte o fotografie – mereu altă fotografie – dar în fiecare dintre ele era îmbrăcată cu totul neobişnuit. Îmbrăcămintea ei o lua înaintea modei. Fanny mai observase că întotdeauna când fusese Hyacinth acolo, se aflase şi Michael printre vizitatori. Familia Branksome vorbea şi despre Basil Wake cu multă familiaritate. Evident, toţi îl cunoşteau bine. Fanny îşi aduse aminte că o dată, când făcuse o remarcă asupra doamnei Wake de faţă cu Margaret Branksome, aceasta din urmă schimbase subiectul. Spusese doar: „Ah, da, Hyacinth!” şi apoi începuse să discute despre cu totul altceva, dar Margaret Branksome era de obicei cam incoerentă în purtări şi în vorbă, părea cu neputinţă s-o faci să se concentreze. Doamna Tracy o întrebase despre Hyacinth Wake – erau verişoare, e drept. Totuşi, îşi aminti de senzaţia pe care o încercase când doamna Tracy îi pomenise de Hyacinth.

Familia Wake nu luase parte la nunta lor; fuseseră invitaţi, dar refuzaseră pentru că plecau în Scoţia.

— De ce să nu-i invităm pe domnul şi pe doamna Wake? sugeră Fanny.

— O, nu, răspunse Michael precipitat. Sunt în Scoţia.

— Cred că s-au întors, pentru că l-am zărit alaltăieri pe domnul Wake pe stradă; oricum, la vremea asta e normal să se fi întors.

— El detestă invitaţiile la dineuri şi cred că... ea nu s-o fi întors la Londra.

— Să încercăm. Mi-ar face plăcere s-o cunosc. O găsesc atât de drăguţă.

— Nu cred că-s ceea ce ne trebuie... nu împreună cu familia Leith şi cu mătuşa Esther... cred că ar trebui să completăm masa cu alt gen de oameni... Înţelegi ce vreau să spun... Mă gândeam că am putea invita pe cineva de la Ministerul de externe, pentru maică-ta – de pildă, Eddy Wister cu soţia.

— Foarte bine, se declară Fanny de acord.

Îi invită şi cei doi acceptară.

Discuţia purtată cu soţia lui avu un efect straniu asupra lui Michael; îi stârni nostalgia de a o revedea pe Hyacinth. Simţea că nu mai poate trăi nici o singură zi fără s-o vadă. La urma urmei, îşi argumentă în sinea lui, tot vor trebui să se întâlnească; lumea – ca să nu mai vorbim de Londra – e atât de mică; şi societatea în care se învârteau ei doi era foarte restrânsă. Întâlnirea era inevitabilă şi avea să se producă foarte curând. Aşadar nu vedea cu ce-ar greşi dacă ar grăbi lucrurile. Mai ales acum, când totul între ei se terminase... Întâlnirea lor, de bună seamă, va avea un caracter cu totul diferit. Ar fi mult mai inteligent şi mai bine pentru toţi dacă ar rămâne prieten cu Hyacinth – prieten, aşa cum era cu oricine altcineva. Şi Fanny trebuia să se împrietenească cu ea. Se vor simpatiza una pe cealaltă şi Fanny o să-i placă lui Basil. În fond, nimic mai rău decât o situaţie falsă, încordată.

Chiar azi o să-i scrie lui Hyacinth, de la birou. Faptul că dorea să facă acest lucru, că mai ales se simţea capabil să-l facă, îi dovedea o dată în plus cât de imposibil ar fi fost să

fie neleal faţă de Fanny.

— Trebuie să plec, spuse, şi o porni grăbit.

În timp ce străbătu drumul spre Whitehall, compuse în gând o scrisoare moderată, adresată lui Hyacinth. Ajuns la birou, rezolvă rapid corespondenţa oficială şi, după o scurtă întrevedere cu şeful său, îşi aprinse o ţigară şi se aşeză să scrie:

„Citesc în The Morning Post *că te-ai reîntors la Londra. De fapt ştiam acest lucru, pentru că aseară, în drum de la birou spre casă, am trecut pe Barton Street (locuim în Grosvenor Place, aşa că e în drumul meu) şi am văzut la ferestrele tale jaluzelele ridicate. Am stat şi am chibzuit bine lucrurile şi am ajuns la concluzia că, reîntâlnirea noastră fiind inevitabilă, cum e cu neputinţă să ne purtăm ca doi străini, nu există nicio raţiune să ne prefacem că* n-am fi *prieteni. Nu există nicio raţiune de a nu ne vedea din când în când, aşa cum mă văd cu orice alt prieten. Dimpotrivă, ar părea nefiresc şi toată lumea ar considera acest fapt nefiresc. Mă întreb cum ar fi mai bine să decurgă reîntâlnirea noastră – dacă aş veni la ceai într-o seară? Mi se pare calea cea mai simplă şi mai naturală. Şi cred că ar fi lucrul cel mai bun pentru toţi cei interesaţi, lucrul cel mai bun pentru tine. Dacă ne-am întâlni pe neaşteptate, ceea ce, fără îndoială, se va petrece foarte curând, întrucât facem parte din aceeaşi foarte restrânsă societate – nu vom putea să ne prefacem brusc a fi doi străini; şi dacă nu ne-am întâlni deloc*, decât accidental, *ar însemna într-adevăr să ne purtam ca doi străini. Şi lumea ar remarca. Haide să ne vedem măcar* o dată, *ca să discutăm toate astea. Dacă nu vei voi tu, întâlnirile noastre nu se vor mai repeta. Voi proceda aşa cum vei socoti tu că e mai bine. Dar vreau să te* consult *în legătură cu această problemă şi cu altele. Nu poţi tăia viaţa în două... Desigur, înţeleg că totul trebuie să îmbrace acum alt aspect, şi ştiu că şi tu vei înţelege la ce mă gândesc şi ce simt, dacă mi-ai acorda măcar cinci minute de discuţie intimă. E cu neputinţă să-ţi*

explic prin scris... Te implor să nu crezi că vreau să te inoportunez sau că intenţionez să fiu, în vreun fel, neloial cuiva, dar cred sincer că ar fi în avantajul tuturor dacă ne-am reîntâlni natural, într-un mod obişnuit, ca doi buni prieteni, aşa cum ştie fiecare că am fost; ar părea nefiresc să curmăm brusc prietenia noastră, aparent fără nicio altă raţiune decât aceea că m-am căsătorit. Am închiriat casa din Grosvenor Place pe un an de zile. Între timp vom căuta ceva stabil. Mătuşa Esther ne-a ales locuinţa. E foarte bună, dar nu la nivelul tău. Din fericire, Fanny nu se preocupă de astfel de lucruri. Nu o interesează.

Te rog spune-mi ce părere ai,

M.”,

În seara aceea, Michael trecu din nou pe Barton Street, îşi spunea că e drumul cel mai scurt.

A doua zi sosi răspunsul la scrisoarea sa:

„Dragă Michael,

E drept că, vrând nevrând, ne vom reîntâlni – e normal. Dar nu văd ce-am câştiga discutând în prealabil între noi acest lucru sau oricare altul. Te rog, *nu-mi mai cere aşa ceva. Nu e posibil;* şi *te rog să nu-mi mai scrii, pentru că o să sufăr când n-o să-ţi răspund. Şi* nu pot *să-ţi răspund. Şi eu am chibzuit la aceste lucruri şi, te implor să crezi, nu ne rămâne nicio altă cale decât cea adoptată de la căsătoria ta şi până acum.*

A ta, etc.
H.W.”

Simplul act de a fi aşternut scrisoarea pe hârtie, de a o fi expediat şi a fi primit un răspuns – chiar categoric negativ aşa cum suna răspunsul – îl făcu pe Michael să simtă o vagă schimbare în atmosfera vieţii lui, a vieţii lui conjugale. Se clătinase echilibrul atomilor morali, a microorganismelor

spirituale, a subsunetelor mentale, a acelei întregi *imponderabilia* invizibilă şi intangibilă, care creează fluidul de comunicare între un suflet şi celălalt.

Avea conştiinţa, deşi nu-şi mărturisea nici lui însuşi acest lucru, că procedase la un act irevocabil, la ceva ce schimba natura situaţiei. Iar Fanny, deşi nu ştia nimic şi încă un avea idee de rolul jucat de Hyacinth Wake în viaţa lui Michael, intuia că se petrecuse ceva. Nu cunoştea ce anume, dar era conştientă de tulburarea atmosferei spirituale. Michael era foarte atent cu ea, plin de consideraţie, fermecător din toate punctele de vedere – nimeni n-ar fi putut fi mai amabil. Nu precupeţea nimic ca să-i fie pe plac, ca să-i împlinească orice dorinţă. Seara, când sosea acasă, îi aducea mici daruri: flori, – sau ceva bun de mâncat, bomboane de şocolată ori brânză Camembert pentru cină. Era un fapt indiscutabil. Dar, într-un fel, era chiar prea atent, pentru că, în pofida gesturilor lui, Fanny simţea că adevăratul Michael era la depărtări de mile, că nu se afla acolo, lângă ea, ci aiurea. Aşa gândea uneori. Alteori însă se învinovăţea singură, se condamna că vorbeşte şi gândeşte lucruri lipsite de noimă.

Petrecerea de inaugurare a locuinţei s-a desfăşurat bine şi, zece zile mai târziu, au fost invitaţi şi ei la primul lor dineu oficial, oferit de soţii Edward Wister. Acest Edward Wister era un om de înaltă cultură, iar soţia sa, pe jumătate străină la origine, avea înclinaţii artistice. Ocupau în Kensington o locuinţă a cărei decoraţie interioară fusese recent schimbată şi aveau câteva interesante picturi moderne franţuzeşti. Erau oameni cu stare, care duceau o viaţă mondenă, ofereau serate muzicale, ba uneori chiar şi seri de teatru, când vreo vedetă străină se afla în trecere prin Londra.

Fanny îi întinse lui Michael, la micul dejun, scrisoarea prin care doamna Wister îi poftea la un „minuscul” dineu, specificând la sfârşit: „Trebuie să vă previn că după dineu s-ar putea să avem puţină muzică vocală, întrucât printre invitaţi se numără şi Rafael Luc; oricum, însă, la parter se

va găsi o masă de bridge, pentru nemelomani”.

— Vrei să mergem? întrebă Fanny. Îţi iei riscul muzicii?

Cea de-a doua întrebare îl irită pe Michael. Se simţea plasat într-o categorie inferioară.

— Doar nu te gândeşti să refuzăm, ripostă el. Wister e cel mai bun prieten al şefului meu.

Fanny nu prea sezisă logica răspunsului, dar acceptă invitaţia.

Când sosiră, constată că la „minusculul” dineu participau peste paisprezece invitaţi.

Prima persoană pe care o văzu Michael, dar şi Fanny; de îndată ce intrară în salonul aflat la primul etaj, în capătul unei scări de stejar, a fost Hyacinth Wake.

Era îmbrăcată în roşu veneţian şi argint, cu o diademă de argint în păr. Lui Michael începu să-i bată inima atât de puternic, încât avu impresia că toţi cei de faţă trebuie să-şi fi dat seama. Nu mai vedea şi nu mai auzea nimic şi pe nimeni: nici afabilul şi răguşitul bun sosit adresat de Lady Jarvis; nici privirea pătrunzătoare şi critică cu care-l scrută Lady Mellor; nici întrebările şi propriile răspunsuri la propriile-i întrebări ale lordului Mellor, a cărui surzenie le conferea o dublă incoerenţă; nici pe şeful lui sau pe soţia acestuia cu colierul ei zăngănitor, nici pe Raphael Luc, cântăreţul; nici pe Ella Dassent, uluitoarea actriţă; nici pe mulţi alţii. Unica lui preocupare era: cum şi când va putea să-i vorbească lui Hyacinth?

Salută gazda şi pe soţia acestuia, se lăsă prezentat câtorva persoane necunoscute, dădu mâna cu câţiva prieteni, acţionând ca un om în transă; apoi fură invitaţi să coboare la cină. Hyacinth se afla în celălalt capăt ai salonului, discutând cu un bărbat pe care Michael nu-l mai văzuse niciodată. Îi făcuse un semn cu capul şi-i adresase un surâs, după care păru să nu-l mai ia în seamă. Gazda îl rugase pe Michael să o conducă la cină pe Lady Jarvis, dar când sosi momentul s-o facă, uită cu desăvârşire pe cine urma să conducă şi trebui să ghicească printr-un proces de eliminare. Îl ajută şi Lady Jarvis. Îşi spuse că Michael părea

foarte distrat, dar nu merse până acolo încât să se întrebe de ce, şi nici nu puse lucrurile cap la cap, deşi era la curent cu fosta lui idilă şi-i cunoştea foarte bine pe soţii Wake. Era convinsă că toată povestea se încheiase.

Cina avea loc într-o sufragerie aurită, împodobită cu o pictură de Sargent[1].

Michael era aşezat între Lady Jarvis şi Ella Dassent, care nu-i dădu nicio bătaie de cap în ce priveşte conversaţia, întrucât se apucă să-i povestească totul despre noua piesă în care urma să joace şi pe care avea de gând să o experimenteze întâi în provincie, înainte de a o prezenta la Londra. Era o adaptare după o piesă franţuzească şi trata tema morfinomaniei, „ceva foarte psihologic şi subtil, cu un puternic rol «Ella Dassent» pentru mine" îl asigura ea, rostindu-şi cu intonaţie îngrijită cuvintele.

Hyacinth se afla la capătul mesei, în afara razei lui de vedere, întrucât îi despărţea o compactă barieră de flori. Fanny era aşezată în faţa lui, între doi domni care-i erau necunoscuţi lui Michael, deci şi ei.

Era o fericire pentru Michael că se găsea între două doamne foarte vorbăreţe; îşi împărţeau în mod egal timpul între el şi vecinul din cealaltă parte, fără să-şi întrerupă o clipă fluxul vorbirii.

Din când în când, Lady Jarvis o scruta cu privirea pe Fanny. Rămăsese surprinsă când aflase despre această căsătorie şi acum se întreba cum o fi mergând. Fanny nu prea arăta bine, îşi spuse ea, dar poate că existau unele motive lesne de înţeles.

— După-masă o să avem puţină muzică, ne cântă Raphael Luc, o să fie o adevărată delectare, îi şopti Lady Jarvis lui Michael.

— Din păcate eu nu prea sunt meloman, răspunse el. Dar amintindu-şi brusc că s-ar putea să prefere să rămână în salon în loc de a se trezi exilat în camera de joc, adăugă:

[1] *John-Sauveur Sargent* (1856—1925), pictor portretist de origine americană, şi-a petrecut cea mai mare parte din cariera artistică la Paris.

Vreau să spun că nu prea înţeleg muzica simfonică, muzica grea; dar uneori îmi plac ariile şi melodiile — şi muzica de operă – şi, după părerea mea, el cântă foarte frumos.

— Da, e cel mai bun, şi are un repertoriu de cântece fermecătoare.

— O să-i placă lui Fanny. Ea e *realmente* melomană.

După cină, când bărbaţii rămaseră singuri, Michael se pomeni lângă Lordul Arthur Mellor, care-l felicita pentru discursul lui la Camera Lorzilor. Lui Michael îi trebui un timp până să-şi dea seama că-l lua drept George Ayton. După scurt timp urcară cu toţii în salon şi Michael o zări pe Hyacinth în faţa căminului, discutând cu Lady Jarvis şi cu încă cineva; nu putea vedea bine, pentru că între ei se aflau grupuri, grupuri. Străpunse baricadele de grupuri, dădu să se apropie de Hyacinth; dar când ajunse chiar lângă ea, doamna Wister se îndreptă spre el spunându-i:

— Acum urmează *puţintică* muzică. Domnul Luc ne-a promis să ne cânte doar o melodie sau două. Poate însă că preferi să joci bridge?

— Mă rog, dacă e posibil, aş prefera să ascult muzica. Nu l-am auzit niciodată pe domnul Luc cântând şi mi s-a vorbit atât de mult despre el, încât n-aş vrea să pierd acest prilej.

Doamna Wister era încântată.

— Bineînţeles; pentru bridge am o mulţime de amatori. O să joace Jack (soţul ei) care n-are pic de ureche muzicală; apoi, făcând un calcul rapid, adăugă: Asta face o masă, apoi mai e Sir Arthur şi, stai să văd, pot găsi cu uşurinţă alţi doi; dar cine o să fie al patrulea? Vor mai sosi câţiva oaspeţi, sper, dar toţi vin pentru muzică. Soţia dumitale nu joacă?

— Mă tem că nu. Şi-apoi ea e mare melomană.

— Mă înscriu eu cu plăcere să fiu a patra, interveni Hyacinth.

— Tu, Hyacinth? Dar tu adori cântecele lui Raphael. Nici un vreau să aud.

— Dragă, realmente astă seară am chef de bridge măcar o partidă. Vin să-l ascult mai târziu.

Şi, ridicându-se de pe scaun, îşi petrecu braţul pe după mijlocul doamnei Wister şi o îndepărtă de grup, vorbindu-i în şoaptă şi lăsând în urmă un Michael deznădăjduit.

Când se îndepărtară, doamna Wister îi spuse:

— Eşti prea altruistă, draga mea.

Sub pretextul că-i aduce o ţigară Lady-ei Jarvis, Michael se duse să investigheze dacă mai exista vreo posibilitate să intre la o masă de bridge, dar era prea târziu. Grupurile fuseseră alcătuite.

Raphael Luc se îndreptă spre pian; sosiseră o parte din oaspeţii de după cină şi cu toţii îşi trăgeau scaunele aurite în jurul pianului Steinway, când Fanny şopti la urechea lui Michael:

— Chiar n-ai de gând să joci bridge, Michael?

— Nu, ţin mult să-l aud pe Luc cântând. Mi s-a spus că-i grozav. Şi cântă genul de cântece care-mi plac *mie.*

— Nu cred c-o să-ţi placă. Sunt sigură c-o să te plictisească de moarte.

— Ba o să-mi placă. Are un repertoriu de melodii uşoare, drăguţe.

Doamna Wister se apropie de ei, zâmbindu-i lui Fanny.

— Soţul dumitale a refuzat să joace bridge astă seară. Are perfectă dreptate. Nimeni nu-l întrece pe Raphael. Chiar şi oamenii lipsiţi de simţ muzical îl apreciază.

— Într-adevăr, nu doreşti să joci?

— Într-adevăr, răspunse Michael aproape cu turbare?

Raphael Luc se aşează la pian, şi toţi ceilalţi îşi luară locurile. Raphael aruncă o privire de jur împrejur, ca şi cum ar fi căutat pe cineva, apoi o întrebă pe gazdă:

— Unde e *Madame* Wake?

— Joacă bridge, dar puţin mai târziu va veni şi ea.

Luc ridică din umeri. Cântă o arie franţuzească din *La Grande Duchesse,* şi publicul se arătă entuziasmat, dar el părea posac şi fără chef de cântat. Îl irita absenţa lui Hyacinth. Era ascultătoarea lui favorită, pretindea întotdeauna că atunci când e ea de faţă cântă mai bine. Fanny părea să soarbă fiecare notă, o încânta admirabila

frazare a melodiei şi acurateţea accentului. Luc cântă în continuare un melancolic cântec veneţian. Fanny îl privi pe Michael. „Nu aude nici măcar o notă din cântec. Ce-o fi cu el? Ce i s-a întâmplat?” se întrebă în sinea ei.

Fireşte, Michael ar fi gustat mult muzica dacă Hyacinth ar fi fost de faţă. Fără ea, i se părea o tortură.

Urmă o pauză. Raphael Luc începu un cântec nou, apoi îl întrerupse abrupt, la jumătate. Îşi aprinse o ţigară şi-i şopti ceva în franceză doamnei Wister.

Curând, doamna Wister se întoarse însoţită de Hyacinth.

— Doamna Wake te roagă să-i ţii puţin locul la masa de bridge, i se adresă ea lui Michael. Domnul Luc ţine mult să-i asculte următorul cântec, pe care l-a compus pentru dânsa. Şi printre cei de faţă nu se mai găseşte niciun jucător de bridge.

— Desigur, răspunse Michael şi Fanny nu fu mirată, dar observă că tonul lui Michael era iritat.

Se uită după el când ieşi din salon. Avea o înfăţişare îndurerată. O privea pe Hyacinth Wake, care părea să nu-l vadă. Fanny avu deodată senzaţia cumplită că cineva e pe cale să sfâşie un văl tainic, dezgolind vederii privelişti oprite şi ascunzişuri obscure; că, într-o groaznică străfulgerare, avea să înfrunte făţiş lucrul de care se temuse, pe care-l crezuse prea înspăimântător şi prea de neîndurat pentru a fi real.

Cu un suprem efort de voinţă, îşi struni gândurile, îndepărtându-le de la orice sumbră posibilitate, de la orice umbră de ameninţător dezastru; înfrânându-se, îşi impuse să asculte muzica.

Era o melodie sentimentală, voit sentimentală, cu patina anilor 1840—1850. Sugera crinoline, cocuri, camelii.

N’écris pas! Je suis triste et je voudrais m’éteindre;
Les beaux étés sans toi c’est l’amour sans flambeau
J’ai refermé mes bras qui ne peuvent t’atteindre;
Et frapper a mon coeur, c’est frapper au tombeau
N’écris pas!

N’écris pas! N’apprenons que mourir à nous mêmes.
Ne demande qu’à Dieu... qu’à toi si je t’aimais.
Au fond de ton silence écouter que tu m’airnes,
C’est entendre le ciel sans y monter jamais.
N’écris pas.

N’écris pas. Je te crains; fai peur de ma mémoire;
Elle a gardé ta voix qiti m’appelle souvent.
Ne montre pas l’eau vive à qui ne peut la boire.
Une chère ecriture est un portrait vivant.
N’écris pas.[1]

Fanny o privi pe Hyacinth. Stătea lângă pian, Raphael Luc părea să cânte pentru ea, numai pentru ea.

Hyacinth îşi aţintise privirile în pământ şi Fanny se întrebă dacă într-adevăr gusta muzica. Părea transportată, cu totul absorbită, palpitând odată cu muzica, dar toate acestea, gândi Fanny, erau uşor de simulat; şi arăta extrem de palidă, dar, desigur, nu muzica îi provoca paloarea.

Luc interpretă ultimele versuri ale cântecului cu neîntrecută graţie şi cu subtilă înţelegere a esenţei, a epocii, a valorilor acelei vremi:

N’écris pas! Ces deux mots que je n’ose plus lire;

---

[1] Să nu-mi scrii! Sunt trist şi aş dori să mă sting / Frumoasele veri fără de tine sunt ca iubirea fără faclă. / Mi-am încleştat braţele ce nu te pot atinge; / A bate la inima mea ar fi să baţi în rnormânt. / Să nu-mi scrii!

Să nu-mi scrii! Să învăţăm a muri pentru noi înşine. / Întreabă-l doar pe Dumnezeu... întreabă-te pe tine dacă te-am iubit. / De-ar fi din adâncul tăcerii tale să aud că mă iubeşti / Ar însemna să ascult muzica cerului fără a mă apropia de el vreodată. / Să nu-mi scrii.

Să nu-mi scrii ! Mi-e teamă de tine ; mi-e frică de memoria mea / Ce ţi-a păstrat glasul care mă cheamă ades / Nu arăta apa vie celui ce n-o poate sorbi. / Scrisul iubit e un portret viu. / Să nu-mi scrii. (fr.)

Il semble que ta voix les répond sur mon coeur,
Que je les vois à travers ton sourire;
Il semble qu'un baiser les empreint sur mon coeur,
N'écris pas![1]

Michael nu coborâse în sala de joc. Găsise pe parcurs un jucător de bridge amator să-l înlocuiască. Ascultase cântecul stând în picioare, în uşă, privind-o tot timpul pe Hyacinth, fără să ştie că şi Fanny o priveşte; înţelegea cuvintele şi cântecul i se împlânta în inimă un pumnal.

— Da, e foarte frumos, Raphael, spuse Hyacinth când cântecul se termină. Unul dintre cele mai frumoase cântece pe care le-ai scris. Şi acum, cântă-mi „Fecioara din Atena".

După sfârşitul acestui din urmă cântec, Fanny îi ceru lui Michael să o conducă acasă, întrucât o chinuia o migrenă. Pe drum, în trăsură, amândoi rămaseră tăcuţi.

— Tipul cântă grozav, zise Michael la un moment dat.

— Da. Ţi-a plăcut, nu-i aşa?

— Da. Atâta cât am auzit, mi-a plăcut. N-am ascultat decât puţin.

Două sau trei seri mai târziu se duseră la teatru — Fanny, Michael, Jack Canning (care se afla în ajunul întoarcerii în Africa de Sud) şi Margaret Branksome. Familia Branksome revenise la Londra.

Se duseră cu toţii la *Văduva veselă.* În timpul primei pauze, Michael intră într-o altă lojă, să discute cu un prieten. Fanny, Margaret şi Canning rămaseră la locurile lor. Margaret şi Jack purtau o discuţie aprinsă asupra libretului. Fanny nu-i asculta, se lăsase purtată de gânduri. În mijlocul visării cu ochii deschişi, auzi o voce feminină venind din spate:

— Ea seamănă leit cu Hyacinth Wake.

O altă voce, o voce de bărbat, adăugă întrebător:

---

[1] Să nu-mi scrii! Nu cutez să mai citesc aceste vorbe; S-ar părea că glasul tău le răspândeşte în inima mea, / Că le văd strălucind prin zâmbetul tău; / S-ar părea că un sărut le imprimă pe inima mea. / Să nu-mi scrii. (fr.)

— Şi găseşti că *el* seamănă cu Michael?

Apoi vocea feminină făcu: „Ssst!” şi Fanny aproape că simţi ghiontul sau cotul pe care-l primi bărbatul.

Acest crâmpei de discuţie desăvârşi ceea ce cântecul lui Raphael Luc dusese aproape de sfârşit. Încununa opera; dădu lovitura de graţie.

Acum înţelese... era ca şi cum cineva despicase cortina trecutului. Văzu limpede ceea ce i se păruse cu neputinţă, îşi dădea seama de întreaga viaţă a lui Michael. De bună seamă... cum de nu observase până acum? Retrăi în gând întreaga seară petrecută la familia Wister. Totul era acum clar ca lumina zilei. Sosirea lor, eforturile lui Michael de a se apropia de Hyacinth; toate manevrele lui, faptul că rămăsese sus să asculte cântecele, el care gusta atât de rar muzica şi era amator de bridge... şi Hyacinth care, evident, nu dorea o întrevedere cu el şi-l evita; posomorala lui Luc schimbase situaţia şi *o* făcuse, din moment ce se văzuse obligată să vină, să ceară ca Michael să-i ţină locul în sala de joc; dar, în ciuda prevederilor ei, Michael revenise!

Aşadar asta era! Cu Hyacinth era ea întruna comparată... Îi reveniră în minte o mie de nimicuri, din ziua în care se întâlniseră pentru prima dată la vernisaj. Scena i se reconstitui în memorie. Cât de evidentă îi apărea acum relaţia dintre Hyacinth şi Michael!... „Probabil că s-au despărţit cu puţin înainte ca Michael să fi venit la Langbourne”, îşi spuse ea. Îşi aduse aminte de expresia feţei lui Basil Wake... Oare el să fi...?”

„Nu m-a iubit niciodată... mătuşa Esther a aranjat totul... eram o partidă bună pentru el, un *«mariage de raison»...”*

În clipa aceea Fanny simţi cum se prăbuşeşte întregul edificiu al vieţii şi viitorului ei, pe care arhitecţii, zidarii şi meseriaşii Speranţei, Iluziei şi Tinereţii îl duraseră cu atâta sârg şi voie bună, înălţând cântece în timp ce trudeau sub ordinele şi supravegherea ei; edificiul pe care-l clădiseră şi care strălucea scăldat în purpura zorilor, asemenea castelului de basm al lui Tristan, sau asemenea unui eteric Partenon pe culmea unui fabulos Acropole, se nărui acum,

într-o clipită, prefăcându-se în ţăndări, care se împrăştiară în jur. Coloanele zăceau doborâte, marmura se fărâmase, culorile păliseră şi se ofiliseră, altarul era o ruină fumegândă. De aici înainte, templul nu mai putea fi decât adăpost pentru lilieci şi şopârle, şerpi şi şobolani, buruieni şi glod, şi colb. Se dărâmase, pentru totdeauna.

Michael se reîntoarse în lojă.

— E încântătoare, nu? spuse el referindu-se la actriţa din rolul principal. Îmi aduce aminte de cineva, dar nu-mi pot da seama de cine.

— De doamna Wake? întrebă Fanny cu perfectă indiferenţă.

— Da. Acum că mă gândesc, aduce cu ea, răspunse Michael bine dispus.

CAPITOLUL VII

A DOUA ZI, CÂND SE DEŞTEPTĂ, Fanny se întrebă dacă nu avusese cumva un coşmar.

Se simţea îngrozitor de rău şi-i mărturisi lui Michael, înainte de plecarea lui la birou, pricina răului fizic. Situaţia i se părea plină de ironie. Împărtăşirea acestei veşti ar fi trebuit să fie clipa cea mai fericită din viaţa ei. Michael părea extrem de încântat. Nu bănuia nimic din ce se petrecea în mintea ei. N-avea idee că Fanny ar fi observat ceva sau că intervenise vreun element care s-o tulbure.

Se apucă să facă planuri de viitor. Crăciunul îl vor petrece la Hockley. Până atunci reşedinţa va fi gata pentru că se lucra de zor la restaurare. Poate că mai târziu va fi indicat pentru ea să plece într-un loc mai cald. S-ar putea ca mama ei să le împrumute în primăvară, pentru o săptămână sau două, vila de la Westercombe, unde-şi petrecuseră luna de miere.

— N-aş vrea să mă duc acolo, ripostă Fanny. Atmosfera e prea relaxantă.

— Foarte bine, cum doreşti tu; vom căuta altceva.

Viaţa lor se desfăşura ca şi mai înainte. Michael se ducea zilnic la birou; din când în când erau invitaţi la câte o cină; uneori se duceau la teatru. Michael nu mai făcu alte încercări de a o revedea pe Hyacinth. Ultima dată când se întâlniseră, îl convinsese prin purtarea ei că era hotărâtă, o dată pentru totdeauna, să nu-l mai vadă. Îşi dădea seama că hotărârea ei era de nestrămutat. Nu dorea să rămână nici măcar prieteni, ci doar simple cunoştinţe. Totul se terminase – mai mult ca oricând. Michael gândea că era absurd şi de neîndurat, dar ştia că nu poate face nimic pentru a-i clinti hotărârea.

Cât despre Fanny, ar fi greu să-i descriem singurătatea. Simţea că Michael era total detaşat de ea, că nu-i aparţinea şi nu-i aparţinuse niciodată. Prieteni avea prea puţini. Îşi petrecuse aproape toată viaţa de până acum pe meleaguri străine, astfel încât cunoştea puţină lume la Londra – un diplomat răzleţ cu soţia lui, aflaţi în vacanţă, un funcţionar de la Ministerul Afacerilor Externe, câţiva străini. Avea prea puţini prieteni şi niciunul adevărat. Familia Branksome se afla la Londra, dar copiii erau prea tineri pentru ea; se simţea mai bătrână cu secole decât ei. Perspectiva care i se contura era de o neasemuită tristeţe. Fanny avea o optică deformată; starea sănătăţii ei o făcea să vadă totul în negru.

Era o femeie cu multiple talente. Vorbea fluent franceza, germana şi italiana, era o bună pianistă, cu un tuşeu delicat şi un perfect simţ al ritmului, şi avea o certă înclinaţie spre sculptură. Înainte de a se mărita, fusese o fată plină de resurse. Şi, mai ales, de sine stătătoare. Niciodată nu se plânsese de solitudine, de plictiseală. Când tatăl ei fusese ministru la Atena, Fanny se apucase să înveţe greaca modernă şi avusese o sumă de alte preocupări. La Roma învăţase să lege cărţi, iar în Japonia arta de a picta flori. Dar acum, toate acestea aveau gust de pulbere şi de cenuşă. Londra o apăsa insuportabil şi, la începutul lui decembrie, îi declară lui Michael că nu se simte în stare să îndure ceaţa,

umezeala, frigul şi că doreşte să plece la Hockley. Michael fu de acord, ca şi medicul ei de altfel, că are nevoie de aer de ţară. Arăta vlăguită şi se simţea la pământ. Cum Hockley era prea departe pentru ca Michael să poată face zilnic naveta la Londra, stabiliră ca el să rămână în apartamentul londonez şi să vină la ea în fiecare săptămână, de vineri până luni. Se mai lucra încă la reparaţiile reşedinţei, dar în cea mai mare parte fusese terminată. Munca de amenajare a sălilor de baie n-o deranja. Mama ei se oferi pe dată s-o însoţească, dar Fanny o convinse să nu vină, argumentându-i că locuinţa nu era încă gata şi că lucrările vor înceta abia la Crăciun; mai adăugă că nu era loc deocamdată pentru mai multe persoane în afară de ea şi de Michael. Pentru Crăciun, Michael îi invitase pe Lady Weston şi pe George Ayton.

Când se văzu singură la ţară, Fanny încercă o senzaţie de uşurare. În sfârşit putea fi ea însăşi, îşi putea da frâu liber, descătuşa sentimentele, îşi putea smulge masca pe care trebuia s-o poarte zi de zi şi pe care o simţea muşcându-i carnea – cu alte cuvinte se putea lăsa cu totul în voia amărăciunii. Căzu pradă tristeţii, simţământului de frustrare, de dezamăgire, de ratare. Ştia că făcuse o greşeală supremă; că nimic nu mai putea îndrepta sau repara ruina căsniciei ei. Soarta sau providenţa îi jucaseră o farsa urâtă, şi ea nu mai putea spune sau face nimic. Nu-i rămânea decât să accepte situaţia ca atare.

Vecinii făcură diverse încercări să intre în relaţii cu ea, dar Fanny se menţinu la limita de jos a bunei cuviinţe. Se ferea de compania lui Cuthbert Lyley. Simţea că dacă ar fi să se vadă mai des cu el, acesta ar ghici nu numai că de fapt ea poartă o mască, dar şi ce se ascunde îndărătul măştii.

Mai era şi parohul, onorabilul reverend Thomas Rowley. Un om mai în vârstă, cu ochi blajini, cenuşii, păr cenuşiu, şi mâini de o mare nobleţe. Era neîncrezător, timid şi cultivat. Respecta dogma bisericească, dar fără să cadă în exagerări. Era poate uşor complexat de soţia lui, *o* femeie

solidă, cu o minte foarte echilibrată, ale cărei purtări suave confereau şi mai multă autoritate convingerilor ei ferme.

Fanny se simţea bine în compania preotului, dar nu-i încuraja vizitele, căci din partea lui exista pericolul unui exces de compătimire. Se temea să nu se trădeze.

Primele trei săptămâni înainte de Crăciun se lăsă toropită de o totală apatie. Simţea că nu poate citi o carte, că nu poate deschide pianul, că n-o mai interesează niciuna din vechile ei pasiuni. Dădu frâu liber tristeţii şi se lăsă, inertă, în voia ei. Nu încercă să fie înţeleaptă sau rezonabilă. Ştia bine că-i stupidă, isterică, aproape nebună, ca cea mai stupidă eroină din cel mai stupid roman. Dar, în acelaşi timp, simţea că dacă ar adopta altă comportare, dacă ar încerca să se înfrâneze sau să se strunească oricât de puţin, şi-ar pierde minţile; într-adevăr, avea impresia că nebunia era unica alternativă.

De vreo două ori se întâlni cu doamna Tracy şi, pentru a evita orice priviri cercetătoare sau pătrunzătoare pe care nu le-ar fi putut îndura sau înfrunta, îi dădu mână liberă în grădină, odată pentru totdeauna. O lăsă pe doamna Tracy să-l supună pe grădinar unui interogatoriu şi să hotărască ce trebuie organizat pentru anul următor. Fanny nu făcu nicio obiecţie, nici măcar o sugestie, deşi era de faţă când doamna Tracy comanda şi contramanda şi aranja tot ce-i displăcea ei mai mult, ridicând un veto categoric la tot ce i-ar fi plăcut. Ba chiar privea totul cu un soi de satisfacţie. Ce importanţă avea grădina? Ce-i păsa ei? Ce anume putea să mai aibă vreo importanţă?

Michael venea în fiecare vineri de la Londra, plin de bună dispoziţie. Actualul aranjament de viaţă îi pria. Munca îl absorbea, se ducea la club de două ori pe zi, înainte şi după cină. Avea câţiva prieteni la Londra şi, uneori, sosea la Hockley însoţit de câte un coleg de la Parlament sau de câte un partener de club, care-şi petrecea sfârşitul de săptămână la ei. Sâmbăta şi-o treceau de obicei cu vânătoarea. Michael îşi spunea că totul merge cum nu se poate mai bine; dar în adâncul lui ştia că nu e adevărat.

Tânjea (de astă dată făţiş şi deschis) măcar să o zărească pe Hyacinth şi socotea o nebunie din partea ei că nu-i dădea voie s-o vadă; continua să spere însă că dacă lăsa lucrurile în voia lor, poate, cu timpul, toate or să se aranjeze de la sine. Dar când se gândea la Fanny, se simţea mai îndurerat decât când se gândea la Hyacinth. „N-am să ajung să o cunosc niciodată” îşi spunea Michael. Era încântat că urma să aibă un copil – dar până şi această bucurie îi era întinată. Fanny nu arăta deloc bine, părea vlăguită şi foarte închisă, deşi era o reacţie explicabilă, dacă ţinea seama de împrejurări.

Înainte de Crăciun reparaţiile se isprăviră şi casa era gata să primească oaspeţi. Fuseseră instalate trei săli de baie. Toate dormitoarele erau fie proaspăt zugrăvite, fie tapetate, fie lambrisate. Întreaga decoraţie interioară fusese revizuită de Michael, sub directivele mătuşii Esther. Fanny nu scosese o vorbă. Lăsa ca totul să se desfăşoare de la sine. Rezultatele îi erau indiferente. Mătuşa lui Michael avea bun simţ şi spirit practic, iar gustul ei, deşi desuet, nu avea nimic neplăcut. Odăile vechi de la parter au fost lăsate aşa cum erau. Numai dormitoarele fuseseră „modernizate”, dându-li-se o patină victoriană târzie. Tapetele în dungi aveau culori vesele şi ghirlande de frunze de iederă.

Fanny nu mişcase un deget, nu se ostenise să dea o sugestie, decât în ce privea propriul ei dormitor şi camera de zi. Michael a consultat-o în legătură cu acestea şi a stăruit ca ea să-şi aleagă tot ce doreşte, până la cel din urmă amănunt. Fanny a acceptat doar ca să-i facă lui plăcere, pentru că în acele clipe simţea că nimic nu i-ar mai putea face ei plăcere.

Michael era entuziasmat de felul cum arăta de Crăciun casa, iar Fanny se gândea întruna cât de fericită ar fi putut să fie şi ea… cât de fericită ar fi fost… dacă…

Ca oaspeţi de Crăciun sosiră Lady Weston, mătuşa Esther, George Ayton, şi domnul şi doamna Shamier, prieteni cu Michael şi cu George.

Camerele erau împodobite cu vâsc, iar în căminul din holul lambrisat ardea un butuc din lemn de tisă. Belşug de pişcoturi crocante, plăcintă cu prune, curcan şi punci de lapte. Domnul Rowley împodobise un pom de Crăciun pentru şcolari; în ziua de Crăciun au fost invitaţi la masă Cuthbert Lyley şi doamna Tracy. Dimineaţa se duseră toţi la slujbă. Era un Crăciun geros, tradiţional, şi câmpul arăta ca o ilustrată de Anul Nou. Felicitări şi ilustrate de Crăciun îi sosiră lui Fanny cu duiumul din străinătate, de la prieteni risipiţi în toate colţurile lumii. Michael îi dărui o brăţară – aleasă de mătuşa Esther – şi pe care o denumi „un frumos juvaer”.

Oaspeţii rămaseră până la Anul Nou, după care reveniră la Londra. Michael îi sugeră şi lui Fanny să se întoarcă, dar ea îi răspunse că aerul de ţară îi face bine şi că Londra nu-i prieşte.

Fanny îşi jucase admirabil rolul, deşi încordarea îşi spunea cuvântul. Dar simţea că-i face bine să se afle sub tensiune. Tensiunea îi menţinea vitalitatea. Mătuşa Esther era pe deplin satisfăcută şi gângurea pe un ton aprobator:

— Drăguţa de Fanny arată atât de bine, *ţinând seama de situaţie;* fireşte e puţin obosită, îi prieşte viaţa la ţară şi plimbările lungi pe care le face.

Mama lui Fanny considera că mariajul e foarte izbutit. Şi ea găsea uneori că Fanny arată obosită, ba chiar dărâmată, dar era de mirare?

Doi oameni se arătau mai puţin fermi şi mai puţin optimişti în convingerile lor: Cuthbert Lyley şi sora lui. Doamna Tracy îşi întrebase în repetate rânduri fratele dacă socoteşte că tânăra pereche e fericită. El refuzase însă să se lase tras de limbă şi-i răspunsese că asemenea aprecieri depăşesc sfera lui de cunoaştere. În realitate însă, el fiind cel mai sensibil dintre ei doi şi având cel puţin tot atâta intuiţie cât şi soră-sa, îşi punea aceeaşi întrebare. N-ar fi admis însă niciodată. Era rezervat şi avea oroare de clevetiri.

Până la Paşti, viaţa se scurse pe acelaşi făgaş. Michael o

întrebă din nou pe Fanny dacă nu ar dori o schimbare de decor. Dar ea refuză să plece de la Hockley şi medicul îi încuviinţă hotărârea. Susţinea că acolo e aerul cel mai bun pentru ea şi că felul de viaţă pe care-l duce e cel mai sănătos.

Curând după Paşti, însă, Fanny se reîntoarse la Londra; în apartamentul din Grosvenor Place şi, într-una din primele zile ale lunii mai, se născu copilul ei. Era băiat şi primi numele de Peter, după tatăl lui Michael.

Fanny a fost foarte bolnavă şi înainte şi după naştere, ba chiar, la un moment dat, viaţa i-a fost în pericol. Dar, până la urmă, boala a fost biruită şi, odată intrată în convalescenţă, a plecat pentru câteva săptămâni în Devonshire, însoţită de mama ei.

N-avea nicio tragere de inimă pentru sezonul monden londonez, totuşi în iulie s-a întors alături de Michael, pentru a-l ajuta în activitatea lui.

Frumuseţea ei se ofilise. Arăta trasă la faţă, posomorâtă, gălbejită, de parcă chipul i-ar fi fost spălat de un ocean de lacrimi sărate – ceea ce era adevărat. Totuşi, în pofida aparenţelor, puteai descoperi cu toate elementele tinereţii şi frumuseţii erau la locul lor, gata să fie reînsufleţite la atingerea baghetei fermecate.

Moralul îi era însă foarte coborât. Îşi iubea copilul, dar s-ar fi zis că nu are forţa să-şi dea seama de acest fapt. Pentru ea, culorile vieţii pieriseră. Michael, în schimb, era încântat să aibă un fiu. Îl covârşeau treburile, sesiunea parlamentară era în toi. În fiecare vineri venea în Devonshire, aşa cum venise şi la Hockley. Ducea o viaţă cât se poate de activă. Dar oricât de des şi de convingător şi-ar fi repetat că, la urma urmei, căsnicia lui e foarte reuşită, totuşi, undeva, în zonele obscure ale subconştientului, amintirea lui Hyacinth stăruia ca un ghimpe; nu putea s-o uite – nici măcar nu încerca s-o uite – cu toate că încă un izbutise să-i vorbească, nici atunci când se întâlneau în societate, în vreo casă străină.

Îl mira schimbarea suferită de Fanny, deşi el o remarca

poate mai în mică măsură decât mulţi alţii; dar îşi spunea că e o stare trecătoare, rezultată din atâtea şi atâtea pricini; de bună seamă, avea să-şi recapete frumuseţea şi buna dispoziţie. Buna dispoziţie? Dar o avusese vreodată? Oare se înşelase asupra caracterului ei? Când o întâlnise la Langbourne îi făcuse impresia că avea resurse nebănuite de veselie, umor, ironie. Să se fi înşelat? Să fi fost doar o închipuire a lui? Luase în căsătorie un anumit gen de persoană, pentru ca, apoi să descopere că de fapt era cu totul altfel? Îşi amintea c-o auzise cândva pe doamna Tracy declarând că asta e soarta crudă a tuturor femeilor. Să fi fost de astă dată soarta crudă a unui bărbat? Sau poate că era vina lui? Oare şi Fanny o fi gândind la fel despre dânsul? Şi-l închipuise cu totul altfel? Dar oricum ar fi fost, acum nu se mai putea face nimic şi, de bine de rău, situaţia era satisfăcătoare; aveau şi un băiat, un copil voinic, sănătos. Fanny fusese foarte bolnavă dar se vindecase, doctorul se declara mulţumit. Cariera lui parlamentară prospera. Ar fi fost absurd să se lamenteze.

Aşa îşi spunea Michael şi, în tot acest timp, dezamăgirea şi nemulţumirea îi muşcau inima, iar în adâncurile lui se instalase o nemărginită tristeţe. Ştia bine că-i păsa prea puţin de cariera lui politică şi că niciodată n-avea să-i pese mai mult. Nu-i dădea niciun fel de satisfacţie. Pulbere şi scrum. Ştia bine, deşi în ruptul capului n-ar fi recunoscut, că nu-şi iubea soţia; ba chiar că niciodată nu va fi în stare s-o iubească – aceasta era teama care-l rodea tainic; ştia bine că n-o uitase pe Hyacinth. Dimpotrivă, nu numai că n-o uitase, dar gândul la ea îl obseda zi de zi şi clipă de clipă; şi, lucrul cel mai trist dintre toate, când era lângă Fanny se gândea şi mai mult la Hyacinth. Ştia bine, deşi niciodată nu-şi modelase gândul în tiparul cuvintelor, că o compara pe Fanny cu Hyacinth şi comparaţia era în defavoarea lui Fanny.

Fanny îşi dădea seama de toate acestea. Şi, în acelaşi timp, nu se simţea capabilă de luptă. Nu putea şi nu voia să rivalizeze cu umbra dispărutei Hyacinth. Dar ce dădea

durerii ei un gust mai amar era faptul că simţea – ba chiar *ştia,* îşi spunea în sinea ei – că dacă Michael ar ajunge vreodată s-o cunoască cu adevărat, aşa cum o cunoscuse pe Hyacinth, pe ea ar aprecia-o mai mult dintre ele două.

Bănuia că Michael n-o cunoştea pe adevărata Hyacinth. O iubise şi, probabil, dragostea lui o învestise cu calităţi imaginare. E drept, era o femeie atrăgătoare, drăguţă, prietenoasă, veselă şi, fără îndoială, într-un anumit fel inteligentă: dar Michael o admira pentru calităţi care nu erau ale ei, şi pe care ea, Fanny, le avea din plin. Michael se entuziasma de originalitatea lui Hyacinth, de lipsa ei de convenţionalism, de spiritul ei independent (de fapt, nu-l auzise niciodată vorbind astfel dar ştia că aşa e), în timp ce Fanny o considera, pe nedrept, o sclavă a modei şi a convenţiilor. Cu un anumit prilej, îl auzise pe Michael lăudând părerile lui Hyacinth în materie de literatură, de artă, pictură şi muzică, ori Fanny ştia, sau mai curând o văzuse – aşa credea ea – pe Hyacinth, după un dineu, cerând părerea unor autorizaţi experţi în toate aceste domenii. Asta însă n-o împiedica pe Hyacinth, recunoştea Fanny, să aibă un anumit, gen, să aibă personalitate şi anumite distincte trăsături proprii, pozitive şi negative. Fanny intuia toate acestea şi se străduia să le recunoască în mod obiectiv – totuşi nu izbutea să fie lipsită de părtinire; firește, o subestima pe Hyacinth. Simţea că Hyacinth i se impunea lui Michael în toate domeniile în care acesta nu se pricepea – de pildă, Michael o privea ca pe o autoritate în materie de muzică, numai pentru că ştia ce să spună şi ce să nu spună ori de câte ori era abordat un subiect de specialitate. (De fapt, Fanny n-o văzuse niciodată comportându-se astfel). Iar despre ea, despre Fanny, Michael gândea că habar n-are de muzică, pentru că refuza să cânte bucăţi care-i erau inaccesibile sau să se ducă la unele concerte unde se interpreta un gen de muzică pe care nu-l înţelegea. De fapt, însă, Michael era mult mai meloman decât îl credea Fanny şi ar fi vrut s-o audă cântând; dar se jena să-i ceară să cânte melodiile care-i

plăceau lui, de teamă ca ea să nu-l dispreţuiască.

Michael o întâlnise pe Hyacinth încă o dată sau de două ori după acel fatal dineu şi, curând după reîntoarcerea lui Fanny la Londra, o reîntâlniră amândoi, astfel încât Fanny avu posibilitatea s-o observe minuţios. Fuseseră invitaţi cu toţii la un dineu la Lady Jarvis. Hyacinth avusese un şoc, pe care cu greu şi-l stăpânise, când, la intrarea lui Fanny în salon, văzu că frumuseţea ei se volatilizase. Constatarea îi dădu senzaţia pe care ivirea curcubeului i-o stârneşte poetului. Dar Hyacinth era suficient de inteligentă şi de sceptică încât să realizeze că era vorba de o vremelnică eclipsare, pentru că frumuseţea lui Fanny se alcătuia din elemente statornice, dar se lumina şi se stingea în raport cu fluctuaţiile psihice, şi ar fi avut nevoie doar de un strop de sănătate şi de bucurie ca să reînflorească. Hyacinth înţelegea acest lucru. (Şi sănătatea avea să revină, dar pentru bucurie erau prea puţine şanse în momentul de faţă).

La masă, Fanny fu însoţită de Guy Cunninghame, un tânăr foarte bine situat şi cu o viaţă trândavă, care cunoştea pe fiecare şi ştia de toate despre toţi.

Locul ei era faţă-n faţă cu cel al lui Hyacinth, care se găsea aşezată între un artist şi un avocat, astfel încât Fanny o putu analiza după placul inimii, mai cu seamă că unul dintre vecinii ei de masă, Sir Arthur Mellor, era surd toacă şi dus pe altă lume, iar Guy Cunninghame era monopolizat de cealaltă vecină a sa, o tânără americană.

Fanny o urmărea pe Hyacinth cu grijă, o diseca în amănunţime şi în profunzime, deşi se ferea ca acest lucru să se observe. Nu-i scăpa nimic. Ştia tot ce-i spunea avocatului şi ce-i spunea artistului. O studia în teorie şi în practică, urmărea tactica şi strategia conversaţiei şi comportamentului ei şi, până la urmă, ajunse la concluzia că Hyacinth era sau o femeie foarte inteligentă, sau o perfectă imitaţie de femeie inteligentă.

Prima impresie îi fu confirmată când ascultă discuţiile lui Hyacinth cu artistul despre muzică şi pictură. Ea îi vorbi

numai despre muzică. Nu pomeni nimic despre arta plastică. Îi lăsă lui plăcerea s-o facă, iar el îi vorbi pe larg. În conversaţia lor, Fanny recunoscu chiar unele afirmaţii şi păreri ale lui Michael, lucruri pe care acesta le auzise probabil de la Hyacinth, dar care, probabil, nu-i aparţineau nici ei ci fuseseră împrumutate de la alţii. Purtau, îşi spunea Fanny iritată, amprenta gândirii altcuiva. Apoi, când Hyacinth se întorcea să discute cu avocatul, atitudinea ei se schimba total, devenea mai simplă... de astă dată nicio afirmaţie paradoxală sau insolită... devenea copilăroasă şi-l asculta cu atenţie, de parcă era o şcolăriţă în faţa profesorului. Avocatul părea încântat şi nu numai că-i debită câteva anecdote, dar îi şi recită un poem de Wordsworth[1] care-i plăcea lui mult. Şi ea admira poemul, îl asigură Hyacinth, îi plăcuse întotdeauna. Era de fapt unul dintre poemele ei preferate din opera lui Wordsworth.

„Wordsworth şi Hyacinth – ce teribil contrast!” gândi Fanny cu amărăciune în timp ce-i privea părul cu reflexe satinate, pielea albă a obrazului, şi frapanta combinaţie de purpuriu pe care o purta. „Fără îndoială, e total artificială!” trase Fanny concluzia.

„Ce frumoasă-i Hyacinth!” gândea Michael.

„Şi, în tot acest timp, mă urmăreşte şi ea pe mine, îşi spunea Fanny în continuare, şi se întreabă ce naiba l-o fi făcut pe Michael să mă ia în căsătorie... şi totodată mă compătimeşte, probabil, pentru că e limpede ca lumina zilei că Michael e încă îndrăgostit de ea, deşi nu-i îngăduie nici măcar să-i vorbească. Trebuie să recunosc că o admir. E o femeie eroică – sau poate că s-o fi săturat de el? Poate că totul nu-i decât prefăcătorie. Să fie oare o desăvârşită actriţă?”

După cină, înainte ca bărbaţii să fi părăsit sufrageria, Fanny schimbă câteva cuvinte cu Hyacinth, dar curând amândouă fură absorbite într-un grup mai mare. Vorbiră despre viaţa la ţară, despre North Devon, despre tatăl ei,

[1] *William Wordsworth* (1770 – 1850), celebru poet romantic englez

pe care Hyacinth îl cunoscuse, despre locurile din străinătate pe unde locuise Fanny.

Ca întotdeauna după dineurile Lady-ei Jarvis, urmă muzică – un pianist englez, pe nume Solway, şi câteva cântece interpretate de o amatoare, o anume doamnă Housman, care sosise târziu după cină şi după ce Solway îşi terminase partea lui şi se grăbise să murmure gazdei câteva scuze.

Fanny fu prezentată domnului Mellor, un funcţionar superior, (nepot al lui Sir Arthur Mellor). Era un individ tăcut dar, evident, gândi Fanny, muzician priceput. Solway executase o sonată de Beethoven şi Mellor nu făcuse niciun comentariu. Doamna Housman, pe care Fanny o găsi frumoasă, de o frumuseţe cu totul aparte, interpretă două vechi cântece englezeşti, după care plecă, pretextând că trebuie să se ducă acasă, întrucât soţul ei nu se simte bine.

— Ce voce admirabilă! exclamă Fanny după ce cântecele se isprăviră. Cine e această doamnă Housman?

— Soţul ei e om de afaceri în City, îi explică Mellor. Doamna e o bună prietenă a gazdei noastre şi a primit o educaţie muzicală în străinătate.

— Aş putea să stau s-o ascult la nesfârşire…

„Cred că şi lui Michael i-ar fi plăcut, îşi spuse Fanny în sinea ei. Dar el, firește, joacă bridge cu George Ayton şi cu Guy Cunninghame”.

Fanny avea dreptate, lui Michael i-ar fi plăcut cântecele şi, câteva luni mai târziu, George Ayton, care era mult mai puţin muzical decât dânsul, avea să înveţe să le preţuiască.

După plecarea doamnei Housman, muzica încetă şi urmă supeul, jos în sufragerie. Mulţi dintre musafiri îşi luară rămas bun, risipindu-se prin diverse alte locuri unde erau invitaţi. Fanny îl întrebă pe Mellor dacă nu se duce la un dancing, dar acesta îi răspunse că nu dansează niciodată şi că preferă să se culce devreme.

După ce-şi spuseseră noapte bună şi Fanny îşi luase pardesiul de la garderoba doamnelor, în timp ce străbătea coridorul îngust care ducea spre holul din faţă, auzi glasul

vecinului ei de masă, Guy Cunninghame, care discuta cu cineva, o doamnă pe care nu o cunoştea. Făcea parte dintre oaspeţii sosiţi după dineu.

— Cine era cea căreia i-ai spus noapte bună în sufragerie, după supeu? întrebă vocea feminină.

— A, fiica Lady-ei Weston; e căsătorită cu Michael Choyce.

— N-ai să-mi spui că-i Fanny Weston?

— Ba da.

— Dumnezeule mare! Biata copilă! N-am recunoscut-o. S-a urâţit îngrozitor!

— Da, bănuiesc c-aşa o fi, răspunse Cunninghame cu o voce plictisită. Ai văzut ce bine arăta Hyacinth? Şi Louise Shamier. Apropo, George Ayton…

Fraza rămase neterminată, discuţia fusese întreruptă sau curmată şi, când Fanny apăru din coridor, cei doi se făcuseră nevăzuţi.

CAPITOLUL VIII

LA ÎNCEPUTUL LUNII AUGUST

Michael şi Fanny plecară la Hockley. Fuseseră invitaţi în Scoţia, la o vânătoare de potârnichi, de către un vechi prieten al lui Michael care avea o casă în Caithness.

Dar Fanny nu se simţise în stare să plece şi stăruise ca Michael să se ducă singur. Era o despărţire de scurtă durată. Ştia că o să se simtă mai bine fără de el, şi apoi maică-sa era dispusă să vină oricând să-i ţină tovărăşie.

După câteva tărăgănări, Michael acceptă să plece singur. Lipsi toată luna august.

De îndată ce se reîntoarse la Hockley, fu întâmpinat de vestea că mătuşa Esther e grav bolnavă. Plecă urgent la Londra, dar nu reuşi să o mai prindă în viaţă. Îi lăsase moştenire lui Michael toată averea ei, inclusiv casa din Londra, întrucât considerase că celelalte nepoate ale sale

aveau o situaţie materială destul de solidă. Michael rămase la Londra până după înmormântare şi după rezolvarea tuturor formalităţilor implicate de moştenire.

După o prealabilă consultare cu Fanny, hotărî să vândă casa din Chesham Place. Cumpărător se găsi cu uşurinţă. Discută în principiu cu Fanny despre casa pe care o vor cumpăra, în ultimă instanţă la Londra, pentru a se stabili acolo, dar nu luară încă nicio hotărâre. Fanny era complet indiferentă, iar Michael prea leneş ca să ia iniţiative; şi apoi îi repugnau mutările şi era mulţumit cu locuinţa din Grosvenor Place.

Toamna trecu pe negândite. Michael era preocupat de problemele circumscripţiei lui electorale şi Fanny îl ajuta. Era prezentă la întruniri, la sărbătoriri, la *garden-party*-uri şi invita lume la Hockley. În septembrie organizară şi ei la Hockley un fastuos *garden-party.* Iar la sfârşitul lunii septembrie Michael îşi reîncepu activitatea la Londra.

Fanny rămase la Hockley. Prefera viaţa la ţară. Aranjară ca Michael să vină ca şi până acum, de vineri după masă până luni dimineaţa. Michael acceptă aranjamentul, care-i convenea de minune. Munca lui îl absorbea cu desăvârşire. Încerca să-şi umple tot timpul, ca să nu aibă răgaz de gândire.

Aflase că Hyacinth părăsise definitiv Londra. Închiriaseră o căsuţă în Surrey, în vecinătatea Londrei, şi Basil făcea zilnic naveta. Aşadar, Michael nu mai putea spera nici măcar s-o întâlnească în casele altora.

Fanny legă trei mari prietenii: în primul rând Cuthbert Lyley, care, în pofida slabelor ei încurajări, ajunse curând s-o cunoască foarte bine; în al doilea rând parohul, domnul Rowley. Fanny îl agrea. Era un om rafinat, receptiv, şi un admirabil muzician. Cânta la orgă şi Fanny era în stare să stea ore în şir în biserică, ascultându-l. Casa parohială şi biserica se aflau la o aruncătură de băţ de casa ei. Cu preotul nu purta niciodată discuţii pe teme religioase, deşi, destul de ciudat, acestea reveneau frecvent în conversaţiile ei cu Cuthbert Lyley. Fanny fusese crescută de tatăl ei într-

o concepţie foarte bizară: o îmbinare de scepticism şi tradiţie strict protestantă. Mama lui fusese pe jumătate italiancă – deci păgână. El personal avea o viziune „raţionalistă” în privinţa celor religioase, acceptând cu îngăduinţă toate credinţele, sectele, maniile. Pe de altă parte, mama lui Fanny se dezvoltase în perioada de glorie a renaşterii concepţiilor materialiste. Cunoscuse personal pe George Eliot şi pe George Lewes[1]. Uneori afirma însă că omul, în general, are datoria ca, aparent, să se conformeze „mitologiei” epocii lui şi să-şi crească copiii după preceptele ei. Această atitudine negativistă avusese un efect straniu asupra lui Fanny. Sădise în ea sământa neîncrederii în tot ce însemna religie. Se dezicea de creştinismul profesat şi practicat de biserica anglicană, singura pe care o cunoştea altfel decât din auzite; dar nu se închina nici idolilor mamei ei: Auguste Comte şi Huxley nu-i spuneau nimic, cât despre romanele lui George Eliot nu le putea nici măcar citi. Nu simţea nicio afinitate cu perioada victoriană şi gusturile ei se îndreptau spre antichitatea greacă şi latină. În şcoală citise cu mare plăcere traduceri din teatrul antic grec şi mai târziu, cu ajutorul limbii neo-greceşti pe care o învăţase după ureche la Atena, precum şi cu ajutorul dicţionarelor şi al unui profesor, izbutise să-şi facă drum spre textele antice originale.

Se simţea atrasă instinctiv spre concepţia de viaţă a grecilor: austeritate, idee de sacrificiu, adică tot ceea ce majoritatea oamenilor numesc „păgânism”.

Citise şi puţină literatură germană, în deosebi *Faust*, de Goethe şi poeziile lui Heine, dar de când se măritase renunţase la toate acestea, de teamă ca Michael să nu o socotească pedantă. Nu mai citea decât romane, şi nici dintre acestea prea multe. Îşi păstra gusturile în taină — în asemenea măsură, încât Michael îşi spunea că n-o pasionează lectura. Lucru care-l mâhnea, pentru că el era

[1] *George Henry Lewes* (1820 – 1878), om de ştiinţă şi scriitor englez, autor al unor studii de filozofie şi de ştiinţele naturii care reflectă o concepţie materialistă.

un cititor pasionat, deşi poate cam unilateral, desfătându-se cu un anumit gen de literatură: poezie epică, Fielding, Dumas, Heine, Browning. Dar niciodată nu-i venise ideea să discute asemenea subiecte cu Fanny. În timp ce cu Hyacinth le dezbătuse ore în şir.

Pe parcursul călătoriilor ei, Fanny întâlnise adeseori catolici, dar evitase până şi cea mai mică aluzie la religia lor, pentru că în catolicism ea vedea *„le Christianisme au grand complet”*[1] şi tocmai împotriva unor astfel de credinţe absolutiste se răzvrătea cel mai mult.

Cuthbert Lyley a intuit că în mintea acestei fete fermentează o lume întreagă de gânduri şi idei latente, de răzvrătiri arzătoare, de inhibări disperate, de crezuri posibile şi imposibile, de lealităţi faţă de cauze stranii. Dar era o persoană prea discretă şi prea sensibilă ca să încalce un domeniu pe care-l simţea păzit cu străşnicie sau să bată la uşi care ar putea dezvălui încăperi tainice ori unghere ascunse. Când se întâlneau, discutau despre grădinărit, despre păsări, flori, sau despre subiectele la ordinea zilei – fie ele şi de politică deşi niciunul nici altul nu erau prea pasionaţi de ele.

Cea de-a treia prietenie pe care o legase Fanny era soţia medicului, Eleanor Saxby. Doctorul Saxby era un om de vârstă mijlocie, inimos, aferat, îndrăgit de toată lumea. Trecea drept un medic priceput şi se spunea că-şi irosise talentul în acest târg prăpădit. Dar era modul de viaţă pe care şi-l alesese singur. Se căsătorise de tânăr şi nunta lui a echivalat cu o răpire, întrucât nevastă-sa fusese fiica unui episcop a cărui soţie aristocrată şi autocrată avea idei foarte precise asupra partidelor posibile şi imposibile. În tinereţe, Saxby pornise cu buzunarele goale în viaţă. Eleanor era o femeie încântătoare. De cum o vedeai te şi cucerea. Era plină de naturaleţe şi radia bună dispoziţie. O îndrăgise pe Fanny pe dată şi o înţelegea în bună măsură; şi ea, sub aparenţa-i superficial sociabilă şi afabilă,

[1] Creştinismul în plenitudinea sa (fr.).

ascundea o fire rezervată. Fanny a simţit de la bun început că vor fi prietene, dar niciodată prea apropiate. A ştiut că întotdeauna vor purta una faţă de cealaltă o mască. Tot aşa după cum şi-a dat seama că soţia parohului, Caroline, era un sfinx. Dacă ai fi afirmat acest lucru oricăruia dintre enoriaşi, ţi-ar fi râs în faţă. În aparenţă, soţia parohului era o doamnă scundă, corpolentă, plină de bun simţ. Purta mănuşi cu un deget, şi-şi pieptăna părul argintiu cu cărare la mijloc. Era membră a unui club de femei şi avea abonament la „The Saturday Review”. Vorba îi era la fel de clară şi deschisă ca şi caligrafia. Fanny îşi spunea că femeia asta nu numai că îţi citea de-a dreptul în suflet, dar ghicea şi tot ce te înconjura, asemenea lui Homer sau lui Velasquez. Ştia prea bine că, în faţa ei, orice fel de mască ar fi fost zadarnică. Nu s-ar fi putut spune că doamna Rowley încercase vreodată să-i violeze intimitatea. Se mulţumea să se sfătuiască cu Fanny în chestiunile parohiale şi să discute cu ea romanele la modă. Citea mult.

Tovărăşia lui Cuthbert Lyley, a lui Eleanor Saxby, a parohului şi a soţiei sale însemna o mare plăcere pentru Fanny. Îi umpleau viaţa şi-i dădeau speranţa că, încetul cu încetul, în mijlocul vestigiilor visurilor ei năruite, va izbuti cândva să încropească un adăpost care să-i îngăduie să ducă o viaţă normală.

Şi apoi avea copilaşul, un bebeluş adorabil, şi Fanny iubea copiii; ceasul cel mai fericit din zi era acela când băieţaşul cobora la ea. Dar de la bun început fusese conştientă că un copil, oricât de drag ţi-ar fi, nu suplineşte celălalt lucru de mare importanţă şi, mai cu seamă, pierderea acelui lucru de mare importanţă. Şi Fanny ştia că pierduse, sau mai bine zis că nu posedase niciodată, nici pentru un singur moment, dragostea lui Michael. Dar cel mai chinuitor dintre gânduri era acela că i-ar fi putut câştiga dragostea, că nu era un lucru cu neputinţă. Avea convingerea că, prin firea lui, Michael ar fi putut-o iubi pe ea mai mult decât pe Hyacinth.

Se vedea des cu doamna Tracy, faţă de care, pentru a

evita prea multă viclenie, prea multe întrebări, prea multe priviri sfredelitoare, adopta atitudinea discipolului în căutarea sfatului şi ajutorului unui maestru priceput. O consulta în chestiuni domestice şi sociale, îi îngăduia să ia hotărâri în numele ei; îi dădea atâtea de făcut, şi de aranjat, şi de gândit, atâtea întrebări care cereau răspuns, încât doamnei, Tracy nu-i mai rămânea timp să se preocupe de altceva.

În sfârşit, cel din urmă factor era mama ei, şi Fanny reuşea destul de bine s-o tragă pe sfoară şi pe aceasta. Lady Weston nu era chiar atât de mulţumită pe cât i-ar fi plăcut să fie, dar n-ar fi admis nici măcar în sinea ei că se făcuse vreo greşeală. Lansa pretutindeni axioma că Fanny e fericită şi că mariajul ei e foarte izbutit. În orice caz, Michael se purta admirabil. Progresa în cariera lui şi toată lumea vorbea frumos despre el – un tânăr de mare viitor. Într-o bună zi avea să ajungă şi ministru. Iar Fanny era o soţie ideală pentru el; îşi împlinea de minune îndatoririle în regiune şi în circumscripţia lui electorală. Se nimerise foarte bine că amândoi duceau o viaţă activă şi că tot anul aveau câte ceva de făcut.

Oamenii o îndrăgeau pe Fanny. O socoteau plină de bun simţ, prietenoasă, dar cu toţii îşi exprimau cu brutală francheţe surpriza că a putut fi vreodată considerată o frumuseţe; sau, mai curând, remarcau şi confirmau faptul că frumuseţea ei se ofilise. Se povestea că înainte de a se fi căsătorit fusese admirată şi nu fără motiv.

Popularitatea lui Michael crescuse odată cu căsătoria lui şi mai ales odată cu naşterea fiului. Avuseseră loc reuniuni, convorbiri, discursuri, ca după orice căsătorie. Fanny nu obiecta la această latură a vieţii ei. Ba dimpotrivă, o agrea – îi oferea posibilitatea să ascundă mai bine ceea ce nu voia cu niciun chip să se observe, şi anume cât era de nefericită, cât era de conştientă de marea greşeală pe care o săvârşise; şi apoi activitatea socială îi umplea timpul. O împiedica să gândească, să se lase pradă melancoliei. Pe de altă parte îi dădea senzaţia că poate fi şi ea de oarecare

folos, că poate face şi ea pe lumea asta ceva pentru alţii.

Oamenii profitau de zelul ei de a se dovedi utilă şi nu trecea o săptămână fără a se vedea solicitată – ba să deschidă ori să ţină un stand la un bazar, ba să participe la manifestaţii sportive, la conferinţe cu proiecţii de diapozitive, ba să prezideze una sau alta, astfel încât Fanny gândea uneori că era tratată ca o mică regină.

Mai avea şi alţi vecini: familia Logan Knayston din care făcea parte soţia lui Stephen Lacy, şi la distantă de vreo opt mile, se afla reşedinţa domnului Carrington-Smith, un om foarte înstărit, care închiriase pitorescul conac din Seyton şi-şi petrecea acolo vacanţele, în parte de dragul vânătorilor, în parte pentru a satisface gusturile soţiei lui, estetă şi avangardistă.

— Nu s-ar putea spune că Fanny duce o viaţă singuratică sau că n-are o mulţime de vizite de făcut, obişnuia să comenteze mama ei.

Pe Lady Weston o iritau oamenii care afişau plictiseală sau care nu doreau să fie în relaţii cu vecinii lor. Omul trebuie să-şi pună toată miza în joc şi să facă tot ce poate pentru a fi pe placul altora, „altfel lumea ar sta în loc”. Dar când, la sfârşitul lunii septembrie, Lady Weston află de la Fanny că Michael s-a înapoiat la Londra în timp ce ea „continuă să stea acolo”, se alarmă. Se oferi să vină la Hockley, iar Fanny, care n-avea niciun chef de maică-sa în acel moment, se simţi obligată să spună „da”. Nu găsea aici un motiv logic pentru a spune „nu”.

Lady Weston sosi şi Fanny o întâmpină înarmată până în dinţi cu argumentele cele mai plauzibile. Erau atâtea de făcut… Şi-apoi Michael venea în fiecare vineri… Casa din Grosvenor Place trebuia zugrăvită – numai biroul lui Michael rămânea imun… Îi era mai de folos lui Michael la ţară decât i-ar putea fi la Londra… Şi-apoi săptămâna viitoare se deschidea un bazar, chiar în mijlocul săptămânii, şi făgăduise să prezideze în sat un ceai al mamelor, şi mai era şi concertul grandios din Ilminster. Ea îl patrona… Michael, desigur, era nevoit să plece la Londra; altfel ar fi fost foarte

indicat să participe şi el.

Toate acestea păreau foarte plauzibile, poate chiar prea plauzibile şi logice; totuşi nu reuşiră s-o convingă pe Lady Weston. Simţea că Fanny îi ascunde ceva, poate chiar mai multe lucruri. Cu toate astea îşi spunea: „Trebuie să luăm situaţia aşa cum e şi cei mai important e să fie mereu ocupată”.

Se simţea nemulţumită de înfăţişarea lui Fanny. Era slabă şi palidă, iar chipul îi părea cu totul şters. Îi pierise strălucirea. Lady Weston nu-şi putea crede ochilor că e aceeaşi Fanny din trecut.

Pe de altă parte şi Fanny dorea cu ardoare s-o ţină pe maică-sa mereu ocupată. Îl imploră pe Michael să-şi aducă un prieten, care să stea la ei de vineri până luni, şi-i ceru să caute pe cineva care să intre în graţiile mamei ei; nu era un lucru prea dificil, întrucât Lady Weston era o persoană foarte simpatică, plină de viaţă, fremătând de interes. Între timp, Fanny o purta pe maică-sa în vizite pe la vecini. Lady Weston era îndrăgostită de privelişti noi şi de oameni noi. Într-o după-amiază, Fanny sugeră să facă un drum cu maşina până la Seyton. Lady Weston păru încântată de idee. Plecară cu automobilul pe care Michael îl cumpărase de curând.

Conacul de la Seyton nu era prea mare. Fusese construit în plin câmp, în spatele unei pădurici. Era o clădire joasă, din piatră, cu două caturi, zidită prin 1736 sau 1737 de către un discipol al lui Inigo Jones[1]. Una dintre aripi fusese distrusă de foc, aşa încât acum casa avea o formă de L; zidurile erau acoperite de plante agăţătoare – acum de un ruginiu aprins.

Încăperile erau joase, dar frumos proporţionate. Întreaga clădire avea un aer de subtilă eleganţă. Totul părea să se afle exact unde-i era locul. Nu era multă mobilă, dar, atâta câtă era, părea să fi crescut acolo, odată cu casa. Nimic nu

[1] *Inigo Jones* (1573—1652), cunoscut arhitect englez, a proiectat importante edificii londoneze

făcea impresia să fi provenit dintr-un magazin de antichităţi sau să se fi aflat acolo din capriciul unui colecţionar sau al unui milionar.

Ceea ce era ciudat, întrucât marna ei îi povestise că locuinţa fusese vândută de familia Rippleworth, căreia îi aparţinuse multă vreme, şi cumpărată de un financiar, Ralph Adeane, care, deşi nu era un om cu gusturi rafinate, n-o alterase cu nimic; n-aveai decât să arunci o privire, în jur ca să te convingi de acest lucru.

— Adeane? întrebă Fanny. Avea vreo legătură cu acea doamnă Adeane al cărei portret l-am văzut la expoziţia lui Walter Bell?

— Da. Era soţul ei.

— O, atunci probabil că ea era o femeie de gust.

— Realmente, nu ştiu. N-am cunoscut-o. Se spune însă că era fermecătoare. Cam nesăbuită, pare-se. Dar trebuie să fi fost *foarte* atrăgătoare. A semănat mult rău în jurul ei.

— Colonelul Branksome spunea că semăn cu ea – sau cu portretul ei.

— Aşa a spus? Are nişte idei bizare. Nu sunt sigură că era o femeie prea raţională.

— Deci pe mine mă socoteşti raţională, mamă? Mă bucur să aud, râse Fanny.

— Ai, indiscutabil, o doză de bun simţ. Ai moştenit-o de la taică-tău.

Purtau această discuţie în timp ce-şi aşteptau gazda *în* holul pătrat, lambrisat în întregime. Deasupra căminului atârna portretul unui tânăr în uniforma verde a lui Carol I, cu cizme gălbui şi o pălărie cu pană; pe consola căminului câteva graţioase porţelanuri de Dresda: arlechini în redingote cadrilate negru şi verde pal, păstoriţe alb-trandafirii şi colombine. Într-un colţ al odăii se afla o spinetă. Mobilă puţină: câteva scaune, o masă rotundă de lemn lăcuit, o măsuţă cu capac de sticlă, conţinând o colecţie de miniaturi delicate. În alt colţ o pendulă înaltă, care bătea cu clinchete argintii sferturile de oră.

Nu avură mult de aşteptat până la apariţia gazdei.

Probabil că-şi aranjase ţinuta, întrucât apăru într-o toaletă uluitoare. O combinaţie de negru cu dungi albe, în stilul celor mai moderne fotografii din München. Arăta ca o ilustraţie din revista „Jugend”. Domnul Carrington-Smith se afla la Londra, le explică ea. Venea la ţară numai duminicile.

Conversaţia lâncezea. Încă un sosise ora ceaiului.

— Îmi daţi voie să vă arăt casa? întrebă doamna Carrington-Smith. E *amuzantă.*

— Am fi încântate s-o vedem, răspunse cu fermitate Lady Weston. A cui proprietate este acum?

— Tot a domnului Adeane. A cumpărat-o cu ani în urmă de la familia Rippleworth. Şi a locuit aici până la moartea soţiei sale.

— Când a murit? Îmi scapă anul.

— Acum doi sau trei ani, aşa cred. De atunci domnul Adeane n-a mai pus piciorul pe aici. Ţine casa întruna închiriată.

— Şi el unde locuieşte?

— La Londra… iarna călătoreşte foarte mult. Cred că are o sănătate şubredă.

— Parcă au rămas şi vreo doi copii? Nu-i aşa?

— Da, cred că doi băieţi. Sunt la şcoală.

— Aţi cunoscut-o pe doamna Adeane? întrebă Fanny.

— Am văzut-o o dată, la un concert mi se pare sau la un vernisaj. Era o femeie foarte admirată. În anumite cercuri se bucura de mare succes. Dar nu era genul de frumuseţe care să-mi placă mie.

— Ce gen era?

— Mă rog, e greu s-o descriu. Nu era *interesantă.* Un tip de frumuseţe demodată. Avea în ea ceva care sugera stilul *Empire* – *Empire* şi domnişoara Austen — o perioadă pe care o detest. Şi apoi mai avea ceva – da, un aer sud-american – ceva *cubanez* parcă, după care eu nu mă dau în vânt. Bănuiesc că era creolă – ceva foarte neinteresant. Eu una nu cred că creolele au intelect; sunt ca nişte păsări… bietele de ele, continuă doamna Carrington-Smith,

spunându-şi în sinea ei că o creolă nu l-ar putea gusta pe George Meredith, sau pe Henry James, sau pe Bergson.

Le conduse pe Fanny şi pe Lady Weston mai întâi în sufragerie. O încăpere mică, lambrisată, cu un tablou sau două încrustate chiar în lambriuri – scene de tip Fragonard[1] – şi câteva cristaluri frumoase pe bufet.

— Tot mobilierul îi aparţine domnului Adeane?

— Totul; şi ori de câte ori închiriază casa, pune o condiţie foarte ciudată, şi anume că nimic nu trebuie *schimbat* sau *mutat din loc.* Există două camere pe care nici un avem voie să le folosim. El păstrează cheile şi nici un ştim ce se găseşte înăuntru. Dar, cum mobila e frumoasă... mobilă bună în felul ei, deşi nu aparţine stilului meu preferat... nu avem nimic împotrivă.

Din sufragerie trecură în salon.

— Acesta e salonul, le lămuri doamna Carrington-Smith. Cred că *ea* trebuie să-l fi folosit. Acolo, în colţ, e harpa ei şi aici e clavecinul. Fără îndoială, îi plăcea să colecţioneze caraghioasele astea de instrumente vechi, iar caraghiosul ăsta de birouaş cu sertăraşe şi cu acoperitoare verde era unica ei masă de scris. Probabil că n-avea multe scrisori de redactat. Şi în biblioteca asta mică sunt cărţile ei; cu propria-i emblemă pe copertă – vai, ce sentimentalism! Şi ce mai caraghioslâcuri de cărţi! Uitaţi-vă numai: *Colierul Prinţesei Florimonda,* cu ilustraţii de Walter Crane; *Ultimele zile ale oraşului Pompei; Lanţul de margarete* de Charlotte Jonge. Apoi cărţile franţuzeşti sau în alte limbi, şi mai absurde: *Manon Lescaut; La morte* de Octave Feuillet; *Léila* de George Sand; poemele lui Sully Pruchomme... Alfred de Musset.. Pe urmă nişte cărţi în spaniolă – ah! şi *Prietenie* de Ouida[2] Imaginaţi-vă, Ouida!

În salon erau două ferestre mari şi, în mijlocul zidului, o uşă de sticlă de la care porneau câteva trepte ce coborau în

---

[1] *Honoré Fragonard* (1732—1806), pictor, desenator şi grava» francez, celebru pentru peisajele şi scenele sale galante.

[2] Pseudonimul scriitoarei engleze *Marie Louise de la Ramée* (1839 – 1908), autoare a numeroase romane sentimentale, dulcege.

grădină. Pereţii erau albi cu ornamente aurii şi împodobiţi cu portrete de cavaleri şi doamne din vremea Stuarţilor şi a Reginei Anna, sau de domni şi doamne cu peruci pudrate. Deasupra căminului se afla un portret care o înfăţişa pe Anne, Lady Rippleworth, pictată de Lawrence[1], şi îmbrăcată în catifea de culoarea vinului roşu şi cu un colan de smaralde. Mobila era acoperită cu un creton lucios, decolorat. Plutea în cameră o vagă mireasmă de parfum *pot-pourri.*

— Ce-i asta? întrebă Fanny arătând spre ceva ce părea o masă mare de scris, încrustată cu plăci colorate.

— A, asta era masa ei de desen. Vedeţi un pahar cu apă pe masă? E pus zilnic acolo de către îngrijitoare. Este unul dintre obiectele pe care nu avem voie să le atingem. Iar sertarele sunt pline cu pensule de pictat şi vopsele.

— Doamna Adeane picta?

— Da, sunt în casă albume pline cu acuarelele ei. Şi ce acuarele caraghioase! Totul e pictat miniatural, ca pe porţelanurile de Dresda. Peisaje din Campagna; ruine, Paestum, Amalfi, Pompei, Corfu, chestii din astea. Dar ce-i ciudat, femeia asta pare să nu fi aparţinut niciodată epocii noastre. Nu era cu mult mai în vârstă decât mine, dar spiritul ei pare să fi aparţinut perioadei lui Byron sau chiar uneia şi mai timpurii – vremurilor când oamenii îi admirau pe Salvator Rosa, şi pe Caravaggio, şi ruinele – şi citea *Lara*[2] şi Thomas Moore[3], şi de-alde astea; şi totul străbătut de un filon de sentimentalism tip „Al doilea Imperiu” — Ouida şi Musset de pildă. Poftim, aveţi aici şi muzica ei, toată numai Offenbach şi Audran – *La fille de Madame Angot, Le petit Duc Giroflé-Girofla,* valsurile lui Strauss, şi Goddard, şi cantonetele lui Tosti. Vorbesc de *Johann* Strauss, nu de Richard sau chiar de încântătorul Oskar. Ia uitaţi-vă puţin aici, ce absurditate!

---

[1] *Thomas Lawrence* (1769—1830), pictor englez, celebru portretist.

[2] Poem eroic de Byron, publicat în 1814.

[3] *Thomas Moore* (1779—1852), poet romantic irlandez, prieten intim al lui Byron.

Le arătă o măsuţă de lucru de mână în stil victorian timpuriu, din lemn de nuc, aşezată lângă una din ferestre, cu jurubiţe de mătase pe ea şi cu o bucată de canava, aşteptând parcă să fie brodată.

— Da, ia te uită, spuse Lady Weston.

Era total neinteresată. Studia mobila, o evalua în gând, şi ajunsese la concluzia că, cel puţin în această cameră, nu era nimic de valoare.

— Mă rog, cam asta-i tot, spuse doamna Carrington-Smith, cu excepţia scării, pe care trebuie s-o vedeţi, şi a bibliotecii. Mai există jos două încăperi, dar, după cum v-am spus, sunt încuiate. Deschise uşa. Mai întâi am să vă arăt biblioteca.

Ieşiră pe o uşă, urcară câteva trepte, străbătură un coridor şi intrară într-o cameră pătrată cu pereţii acoperiţi în întregime cu rafturi de cărţi, în afară de spaţiul unei mici ferestre şi a căminului. Cărţile erau toate vechi. Tratate in-folio, în legăturile lor bătrâneşti din piele de viţel în culori închise, precum şi numeroase cărţi de format mai mic, legate în pergament alb, spălăcit, cu litere aurite.

— Cărţile sunt de valoare şi interesante, dar, evident, niciunul dintre ei nu a folosit vreodată biblioteca şi e lesne de văzut că volumele sunt neatinse. *Dânsul* folosea încăperea asta drept cameră de zi.

Se înapoiară prin salon şi, când doamna Carrington-Smith deschise uşa, Fanny avu senzaţia acută că cineva părăsise chiar în clipa aceea încăperea. Impresia era atât de vie, de parcă ar fi întrezărit o unduire, sau ar fi auzit un foşnet de jupă ori de trenă care se îndepărtează, sau de parcă un glas tocmai şi-ar fi curmat spusele, ori un instrument care cântase şi-ar fi încetat brusc sunetul, în timp ce coardele încă mai vibrau. În cameră plutea nu numai atmosfera, ci şi urma, esenţa unei prezenţe reale, o prezenţă care tocmai se făcuse nevăzută. Fanny o percepea pregnant, dureros.

Străbătură salonul şi ieşiră în hol. Scara constituia o frumoasă mostră de sculptură în lemn. Pe pereţii panelaţi atârnau alte portrete de strămoşi.

— Asta-i tot ce vă pot arăta, continuă doamna Carrington-Smith. Dormitoarele sunt neinteresante.

Nu avea intenţia să le arate dormitoarele, care erau foarte frumoase.

— Mai sunt câteva cămine – dar din cele obişnuite, ştiţi; şi apoi încăperile pe care nu le putem deschide. Trebuie să fim precauţi, ştiţi. Domnul Adeane a lăsat aici o îngrijitoare, care supraveghează totul cu ochi de linx. Să vă arăt grădina.

Grădina era mică dar încântătoare. O terasă cu straturi de flori, modelate în formă de crin sau în alte chipuri, împrejmuite cu boschete de arbuşti, şi încărcate acum de tufe de gura leului, încă nevătămate de brumă. Zidul era mărginit de heliotrop, verbine, levănţică, trandafiri şi pansele. De aci coborai spre o peluză de cricket. În spatele acesteia se găsea o grădină de flori şi de zarzavat, îngrădită, în care era un talmeş-balmeş de pomi fructiferi, tufe de trandafiri, poteci ierboase, ziduri de cărămidă roşie cu bolţi de verdeaţă.

Fanny gândi că era cea mai frumoasă grădină pe care o văzuse în viaţa ei, dar maică-sa pufni cu dispreţ.

— Asta-i ceea ce se poate numi o grădină *stupidă.* Nici cal, nici măgar.

— Azi, bineînţeles, am proiecta-o cu totul altfel, întări doamna Carrington-Smith. Ce n-aş da să pot transforma casa şi grădina asta după gustul meu! S-ar putea realiza minuni; dar, cum v-am mai spus, nu avem voie să atingem nimic. Oricum, noi am închiriat-o numai pe un an, cu latitudinea de a prelungi contractul.

— Portretul acela al doamnei Adeane, pictat de un spaniol, se găseşte aici? întrebă Fanny.

— Nu, după câte ştiu eu, nu. Doar dacă n-o fi în vreuna din camerele încuiate.

— Camera asta încuiată e un dormitor? stărui Fanny.

— Există două camere încuiate… un dormitor şi o cameră de zi… ambele oribile, pot să vă asigur.

Reintrară în casă, să-şi ia ceaiul.

CAPITOLUL IX

FANNY RAMASE LA HOCKLEY toată iarna, până la Crăciun. Michael plecase în noiembrie la Londra şi continuase să reapară în fiecare vineri. Fanny se ataşa din ce în ce mai puternic de Hockley şi de viaţa la ţară. Se străduia să-şi ocupe timpul cât mai mult cu putinţă. Îşi îndeplinea îndatoririle de soţie a unui parlamentar şi, în afara acestora, se reîntoarse la vechile ei pasiuni. Reîncepu să cânte la pian, ba chiar executa duete împreună cu pastorul; reîncepu să sculpteze. Transformă unul din poduri în atelier, şi acolo îşi petrecea poate cele mai fericite ceasuri din zi, modelând figurine. Cuthbert Lyley îi admira operele. Afirma că are un talent real şi ofta gândindu-se ce imensă irosire de talent există în lumea asta. Era convins că în alte vremuri şi în alte împrejurări Fanny ar fi putut deveni o artistă autentică. În împrejurările actuale, însă sculptura nu însemna pentru ea decât un divertisment. Şi Michael îi admira lucrările, dar Fanny se jena să i le arate, faţă de el se ruşina de tot ce făcea şi, atât cât putea, ferea totul de privirile lui; se ferea chiar şi s-o asculte cântând la pian. El atribuia această purtare faptului că-l considera neinteresat de artă, lipsit de orice receptivitate faţă de frumos. Asemenea gânduri erau însă departe de Fanny, care se îndoia doar în ce măsură apreciază Michael anumite lucruri: poezia de pildă, sau pictura, sau chiar sculptura greacă şi romană şi, mai ales, se întreba cât de mult şi cât de des discutase asemenea subiecte cu Hyacinth.

„Fanny, îşi spunea Michael, mă consideră un ţopârlan necioplit. Aşa oi fi, dar nu chiar atât de necioplit pe cât mă crede ea.” Tânjea după vreo posibilitate de a-şi exprima simţămintele, după vreo sursă de simpatie, dar de nicăieri nu i se oferea nimic. Se lăsa acaparat de munca lui şi de viaţa în aer liber, pe care o putea împărtăşi cu prietenii săi.

În toamna acelui an, George Ayton plecă în Africa de Răsărit, într-o expediţie de vânătoare, şi insistă ca Michael să-l însoţească, dar acestuia îi fu cu neputinţă să plece pentru atâta vreme.

Ca şi anul trecut, petrecură Crăciunul la Hockley. Veni şi Lady Weston şi organizară obişnuitele festivităţi. Imediat după Crăciun, Michael se reîntoarse la Londra, şi viaţa îşi reluă vechiul făgaş.

Lady Weston încercă s-o convingă pe Fanny să petreacă mai multă vreme la Londra. Fanny păru să fie de acord, îi făgădui, dar când sosi vremea întoarcerii, rămase tot la ţară. Lady Weston simţi că-i încolţeşte spaima în suflet. „Dacă nu bagă de seamă, o să-l piardă” îşi spunea în sinea ei. Dar Fanny nu se plângea de nimic. Îi repeta întruna că se simte fericită la ţară şi că are atâtea de făcut.

Din când în când făcea vizite la Londra. Dar cu timpul, acestea deveniră din ce în ce mai rare şi mai scurte. Aşa cum intenţionase, Fanny îşi încropea – din ruinele templului iluziilor ei năruite – un adăpost.

Şi Michael încerca aceeaşi evadare, dar cu mai puţin succes. Adăpostul lui se închega din muncă, din distracţii în aer liber, călărie, pescuit, creşterea păsărilor. Dar nu-i era de ajuns. Oricât se căznea, nu putea să scape de acea cumplită nevralgie a inimii, pe care nimic, n-o putea astâmpăra.

Îi mai scrisese o dată lui Hyacinth, mărturisindu-i că nu mai poate îndura, că trebuie s-o vadă, fie chiar şi pentru o clipă. De astă dată ea îi trimisese un simplu bileţel care nu conţinea decât atât: „Te rog, nu!”

Următoarea cotitură în viaţa lui se ivi cam pe la mijlocul verii. Îşi făcuse vizita de sfârşit de săptămână la Hockley, de vineri până luni, şi acum se afla în trenul de dimineaţă, spre Londra. Îşi luase cu el o servietă plină cu scrisori, pe care nu avusese timp să le rezolve şi ziarul „The Times”. Venise şi Fanny cu el. Michael cercetă scrisorile, apoi îşi aruncă ochii pe ziarul pe care-l citise până atunci Fanny. O întrebă dacă era ceva nou.

— Nu, îi răspunse ea. Nimic important.

Fără să-şi poată explica de ce, Michael avu senzaţia că îi ascunde ceva. Deschise prima pagină – nu găsi nimic interesant. Parcurse în grabă rapoartele parlamentare, ştirile externe, rubrica de corespondenţe, criticile de teatru, noutăţile din lumea curselor de cai, un articol asupra edificiilor vechi.

— Nu, nimic important, confirmă el şi dădu ziarul deoparte.

Avu iar senzaţia că Fanny răsuflase uşurată. Începu să-i vorbească despre altceva. Aveau bilete de operă pentru seara aceea. Unele opere îi plăceau şi lui Michael, dar gândea că, ducându-se la spectacol, îi prilejuia lui Fanny o bucurie. Câteodată, s-ar fi zis că agreau amândoi aceeaşi muzică, dar poate că o receptau în chip diferit.

— Nu uita că mergem diseară la operă, îi atrase Michael atenţia. Cântă Melba.

— Da, răspunse Fanny, curmând discuţia, ceea ce lui Michael i se păru curios.

— O să cinăm devreme. La şapte şi jumătate. N-aş vrea să pierdem începutul. S-ar putea să vină şi George – mi-a telefonat azi. Avem loc pentru patru persoane în lojă, dar cred că trei sunt deajuns.

Fanny încuviinţă din cap, fără niciun alt comentariu.

Michael îşi reluă lectura scrisorilor. După ce le termină, începu să citească un articol într-o revistă pe care o cumpărase în gară, dar nu-şi putea aduna gândurile. Fanny citea un roman.

În cele din urmă, Michael lăsă revista şi un timp privi pe fereastra compartimentului, fumându-şi pipa.

Fanny îi întinse o scrisoare:

— E de la mama, s-ar putea să te amuze.

Era o epistolă lungă care descria felul în care fuseseră primiţi nişte prinţi indieni la un *garden-party* în apropierea Londrei. Michael citi scrisoarea, îi acordă cuvenitul tribut de râs (un chicotit forţat) şi de apreciere, apoi i-o restitui. Fanny reluă ziarul „The Times”. Minutele se scurgeau şi

ajunseseră aproape de Londra când Michael îi ceru brusc:

— Vrei să-mi dai puţin ziarul? Aş dori să văd ceva.

Fanny i-l întinse. Îl parcurse din nou şi, aparent, nu găsi ceea ce căuta. Aruncă ziarul alături, pe banchetă, când îi sări în ochi un nume, tipărit la anunţurile mortuare: *Wake.* O clipă rămase încremenit. Privi pe fereastră. Erau în preajma Londrei, casele deveneau tot mai dese, câmpul aproape nu se mai vedea. Zări un coş înalt de fabrică şi o reclamă care recomanda marca Bovril. Citi încet reclama. Apoi îşi întoarse privirile spre ziar.

Se strădui să citească anunţul. Fanny era cufundată în lectura romanului. Desluşi:

“ „WAKE – *în ziua de 26 iunie, la Londra, Hyacinth, soţia lui Basil Wake…”*

Lăsă ziarul şi rămase cu privirile pironite pe fereastră până când ajunseră în gara din Liverpool Street. O conduse pe Fanny la un taxi, şi el se urcă în altul, îndreptându-se spre minister.

„Fanny a citit anunţul, îşi spuse, şi se temea că o să-l văd şi eu – dar a sesizat cu precizie clipa când l-am zărit.” Într-adevăr, Fanny văzuse anunţul din clipa când luase ziarul în mână. Se străduise din răsputeri să nu facă niciun gest care ar fi putut înrăutăţi situaţia. Se rugă ca Michael să nu-l descopere, să nu primească vestea pe această cale. Spera să nu se trădeze. Îşi dăduse silinţa să se comporte cât mai firesc, să nu-şi dea în vileag spaima, ca să nu-l facă să reia ziarul. Când călătoria se apropiase de capăt, Fanny avu impresia că totul ieşise bine, deşi era departe de a constitui o soluţie. Michael va trebui desigur să afle dar, gândea ea, ar fi fost preferabil să afle în orice alt fel… ar fi mai puţin cumplit… şi apoi opera, în acea seară. Trebuia făcut ceva, dar ce anume?… Şi apoi deodată… ştiu că văzuse… ştiu fără să se uite la el… fără să-l vadă… în timp ce era adâncită în lectura romanului… După ce se despărţi de el în gară, abia îndrăznind să-l privească, aşteptă acasă ca Michael să ia o iniţiativă. Ştia că o va lua. Şi într-adevăr se conformă de îndată ce sosi la birou.

Ceru secretarului să-i telefoneze lui Fanny că era nevoit să se ducă în acea seară la Parlament şi că, dacă ar mai trece pe la operă, ar întârzia. Îi comunică să nu-l aştepte nici la cină şi să-şi caute pe cineva care s-o însoţească la spectacol.

Boema era una dintre ultimele opere pe care le văzuse împreună cu Hyacinth. Era opera la care urmau să se ducă împreună în acea fatală zi a naufragiului.

Ceasurile se scurgeau ca în vis. Michael se întreba cum ar putea afla unele amănunte despre ce se întâmplase. Nu ştia pe nimeni căruia i-ar fi putut cere informaţii, deşi avea mulţi prieteni care o cunoşteau pe Hyacinth. Ardea de dorinţa să afle mai mult.

Deşi de când se căsătorise n-o mai văzuse pe Hyacinth decât de la distanţă, la dineuri şi la petreceri, faptul de a şti că există însemna enorm. Acum dispăruse – pierise pentru totdeauna. Nu mai avea nici măcar şansa de a o vedea, de a-i spune un „la revedere”, de a auzi vorbindu-se despre ea. Încercă să se convingă că în viaţa lui nu va interveni nicio modificare. La urma urmei, de când se însurase, Hyacinth era ca şi moartă pentru el. Dar oricât îşi repeta, ştia prea bine că nu e aşa.

Lumea îi apărea înfăşurată într-un giulgiu cenuşiu; acum, pentru prima oară, simţi cu adevărat că-şi îngropase tinereţea şi tot ce ţinea de tinereţe... visuri, speranţe, bucurie, iubire, aşteptări... în faţă nu mai era nimic... orizontul se închisese. De bună seamă, îi avea pe Fanny şi pe Peter. Fanny era o femeie admirabilă, dar nu-l iubea, iar el, dacă-i vorba să fie sincer, îşi pierduse speranţa în ce-o privea. N-o putea înţelege. O înţelesese greşit de la bun început. Căsătoria lor fusese o greşeală – un eşec. Căsniciile, ca şi piesele de teatru, erau fie succese fie eşecuri. Căsnicia lui eşuase.

Înmormântarea avea loc a doua zi, află el mai târziu. Urmau să se ţină requiemuri pentru ea la orele 11.30 la catedrala St. Peter şi la St. Edward (Hyacinth fusese catolică).

Fanny îşi dădea seama prin ce supliciu trecea Michael şi-l compătimea din inimă. Ar fi vrut să-l ajute, ar fi vrut, din tot adâncul făpturii ei, să-i poate spune un cuvânt de mângâiere, să-i arate un semn de înţelegere. Dar ştia prea bine că-i era cu neputinţă. Se străduise întotdeauna să nu o nedreptăţească pe Hyacinth şi aproape că reuşise. Recunoştea cât de cuviincios, cât de eroic uneori, se purtase pentru că Fanny nu crezuse nici o singură clipă că Hyacinth se plictisise într-adevăr de Michael. Dimpotrivă, socotea că, probabil, puritarea ei eroică îi scurtase viaţa. Totuşi, niciodată nu putuse fi *absolut* nepărtinitoare cu ea. Oricât încercase, nu reuşise să vadă ce găsise Michael la Hyacinth. Nu-şi putea alunga gândul că se lăsase amăgit şi că Michael vedea la Hyacinth calităţi inexistente. Moartea acesteia i se părea acum încununarea tragediei, atât pentru ea, cât şi pentru Michael; de bună seamă că avea să înrăutăţească situaţia dintre ei doi, în niciun caz n-o va îmbunătăţi. În mintea lui se va încrusta o imagine veşnică şi imuabilă a lui Hyacinth. N-o va vedea îmbătrânind, schimbându-se sub ravagiile timpului. Va rămâne mereu pentru el aşa cum o văzuse ultima oară, strălucitoare, frapantă, veselă, tânără, pentru că Hyacinth arătase foarte tânără. Moartea ei va face ca bariera dintre Fanny şi Michael să devină şi mai de nestrăpuns. Câtă nevoie avea Fanny să stea de vorbă cu cineva despre toate acestea! Câtă nevoie avea să forţeze uşile baricadate! Câtă nevoie avea să-şi strige, de pe acoperişul casei, tragedia. Dar nu făcu nimic din toate acestea, ci comandă cina şi, fiind sigură că Michael nu va veni la operă – chiar înainte de a-i fi primit mesajul – telefonă, încercând să găsească o pereche care să o însoţească. Aveau o lojă mică şi nu-i făcea plăcere să petreacă întreaga seară în tovărăşia lui George Ayton. Încercă să telefoneze tuturor cunoştinţelor de care-şi putu aminti, dar se alese cu refuzuri. Toţi aveau seara dată. Când era gata să dispere, o sună Lady Jarvis, pentru cu totul altă chestiune, şi anume o reuniune de binefacere pe care urma s-o organizeze. Fanny o întrebă dacă n-ar putea

veni cu ea la operă, dat fiind că se găsea într-un mic impas, şi-i ceru să mai aducă pe cineva, sau să-i dea o sugestie. Îi explică situaţia.

— Da, de fapt vine cineva la mine la masă, şi bănuiesc că va prefera să meargă la operă decât să rămână în *tête-à-tête* cu o babă, răspunse Lady Jarvis.

— O, te rog, vino cu el. Cine e?

— Leo Dettrick.

— Scriitorul?

— Da, scriitorul.

— Ah, asta mă sperie puţin. Crezi că o să se simtă bine în compania lui George Ayton?

— Admirabil şi mă aştept, adăugă ea râzând, să-l văd la picioarele tale.

— Foarte bine, te rog adu-l dacă crezi că n-o să se plictisească, dar mai întâi sună-l şi întreabă-l dacă n-are nimic împotrivă. Aş prefera s-o faci... şi să ştii că luăm masa foarte devreme – la şapte şi jumătate.

Lady Jarvis făgădui să-i telefoneze lui Dettrick şi se ţinu de cuvânt. Ceva mai târziu o chemă din nou pe Fanny şi o informă că domnul Dettrick e încântat să vină la operă, ba chiar e nerăbdător.

Leo Dettrick era bine cunoscut ca scriitor, dar se ştiau prea puţine despre el ca om. Îşi petrecea timpul fie călătorind, fie stabilindu-se vremelnic în străinătate. Era necăsătorit. Pasionat de regiunile tropicale, despre care scria uneori. Cărţile lui erau puţin voluminoase şi foarte variate; scrisese mult şi scrierile lui erau cu totul ieşite din comun; aveau o savoare specifică, stranie, pătrunzătoare, de neconfundat – cărţile lui sau îţi plăceau la nebunie sau le detestai; pentru unii, aveau savoarea icrelor negre. Nu erau prea populare, dar plăceau şi cititorilor de dincolo de hotarele Angliei; reputaţia lui devenise europeană. Avea puţini prieteni în Anglia şi evita orice vedetism; când se afla în ţară, locuia de obicei în Cornwall, pe malul mării. Adora sporturile nautice.

Lady Jarvis îl cunoştea de mai multă vreme. Exista între

ei o legătură specială, dar despre aceasta vom vorbi mai târziu.

Lady Jarvis sosi cu punctualitate la locuinţa lui Michael din Grosvenor Place, însoţită de domnul Leo Dettrick. Era un om în pragul vârstei mijlocii, adică aflat la acel moment din viaţă când priveşti îndărăt şi-ţi dai seama că tinereţea a trecut; de arătat, arăta însă tânăr. Nu era frumos, dar avea ochi extraordinari. Privirea lor părea să-şi sfredelească drum de foc prin tine, iar zâmbetul îi descoperea dinţii de o albeaţă strălucitoare, dinţi de lup. Întreaga-i înfăţişare îţi evoca un animal neîmblânzit.

În după-masa aceea, în timp ce se îmbrăca pentru cină, Fanny simţise o sfârşeală cumplită şi se întrebase dacă o să poată face faţă întregii seri. Îşi primi musafirii cu o amabilitate mecanică, dar eul ei subconştient se achită minunat de îndatoririle de gazdă.

Aproape că nici nu era conştientă de prezenţa lui George Ayton sau de a lui Leo Dettrick. Pentru moment uitase că Dettrick era scriitor, că-i citise toate cărţile, ba pe unele dintre ele le citise chiar de mai multe ori. Nimic din atitudinea lui nu-l asocia cărţilor sale şi mai târziu, când revizui totul în gând, Fanny îşi dădu seama că nu putuse stabili nicio legătură între el şi cărţi, nimic din acest om nu-i sugera scriitorul robust şi plin de intuiţie, a cărui înţelegere subtilă o reconfortase de atâtea ori.

Când intră împreună cu Lady Jarvis în holul casei lui Michael, unde fură întâmpinaţi de Fanny, Dettrick păru covârşit de un imens val de timiditate.

Lady Jarvis o prevenise pe Fanny că e un timid, dar chiar la aşa ceva nu se aşteptase. Abia noaptea târziu, când se duse la culcare, se gândi la acest lucru. Cât timp se găsise cu oaspeţii, totul se desfăşurase ca într-o transă. Acţionase pur mecanic, ca o flaşnetă.

La masă, Leo Dettrick şezu lângă ea, şi Fanny îi vorbi întruna, cu fervoare, despre toate subiectele imaginabile, în timp ce el îi răspundea prin monosilabe. Nici acest lucru nu-l observă Fanny la timpul său, ci îl realiză abia mai târziu,

reflectând la cele întâmplate. Dacă şi-ar fi dat seama pe loc, s-ar fi simţit stânjenită.

După ce isprăviră cina, Lady Jarvis îi explică lui Fanny că domnul Dettrick nu va putea asista decât la primul act al operei, întrucât trebuia să prindă un tren. Nu locuia în Londra, ci la nişte prieteni într-o suburbie; dar era atât de îndrăgostit de muzică, încât nu voia să piardă primul act. În fond, e actul cel mai reuşit.

În acea seară, sala operei era ticsită. Loja lui Fanny se afla în rândul de la balcon. În pauză nu fură inoportunaţi de niciun vizitator, iar George se făcu nevăzut. Dettrick murmură un „la revedere” şi câteva mulţumiri gângăvite. Avea o pronunţie uşor defectuoasă – nu propriu-zis o bâlbâială, ci mai curând o graseiere guturală, care-l făcea uneori să şovăie în vorbire şi adeseori să pară greu de înţeles. Fanny îşi dădu pentru prima oară seama de acest defect când îi spuse „la revedere”.

Rămasă singură cu Lady Jarvis, aceasta din urmă o întrebă:

— Ei, ce impresie ţi-a făcut?

— Cine?

— Leo Dettrick.

— Ah, desigur, da, domnul Dettrick. E foarte simpatic, nu? Fermecător – şi atât de atrăgător, răspunse ea absentă.

— Atrăgător?

— Mă rog, vreau să spun că are o înfăţişare originală.

— Eu găsesc că seamănă mai curând cu un urangutan sau cu un vârcolac.

— Da, cu un vârcolac, întări Fanny la fel de absentă, dându-şi seama că nici nu se uitase ca lumea la Dettrick.

— Îţi evocă ceva din cărţile lui?

— Cărţile lui… Vrei să-ţi spun ceva… Realmente am uitat că a scris vreodată vreo carte. Râse. Nu prea arată a scriitor, nu? De altfel eu n-am cunoscut până acum niciun scriitor englez, iar dintre cei străini, prea puţini.

— În general e foarte inhibat faţă de persoane străine, dar cred că tu i-ai făcut o impresie formidabilă.

— Eu! De ce?

— Mă rog, era atât de intimidat… nu ţi-ai dat seama?

— Da, cred că era cam timid.

Dar Fanny încă nu revenise la realitate. Mai plutea prin alte sfere. Cele petrecute în acea seară încă nu luaseră în mintea ei o formă clară; încă nu se deşteptase.

— Unde-i George? întrebă ea.

— Nu ştiu. Magnetul lui a plecat din Londra.

— Louise Shamier? întrebă Fanny absentă.

— Nu. Povestea asta s-a terminat… Acum e altcineva la rând.

— Presupun că-i o persoană pe care n-o cunosc.

— Adevărul e că-i vorba de prietena mea, Clare Housman… Ai ascultat-o cântând la mine acasă. Bietul George, nicio speranţă pentru el.

Rămaseră o clipă tăcute. Amândouă se gândeau la Hyacinth.

Lady Jarvis găsi cu cale să spună:

— Foarte trist ce s-a întâmplat cu Hyacinth Wake, nu-i aşa?

— Da, atât de neaşteptat! Ce-a avut?

— Se spune că era bolnavă de câtăva vreme, dar nimeni n-a ştiut. A suferit şi o operaţie, dar nimic periculos. Toată lumea spunea că e un fleac… şi a murit.

Fanny ţinea la Lady Jarvis şi simţea că aceasta o înţelege. Ardea de dorinţa de a-i spune: „Michael o să sufere îngrozitor”. Dar îi spuse doar:

— El o să sufere îngrozitor.

Prin „el” se referea la Basil.

— Da, răspunse Lady Jarvis cu gravitate. Ţinea atât de mult la ea!

George se reîntoarse în lojă. Arăta dezamăgit, ca şi cum dorise mult să vadă pe cineva care se afla de obicei acolo, dar care de astă dată nu venise. Rămaseră până la sfârşitul spectacolului şi când se întoarseră acasă, Michael încă nu revenise de la Parlament.

Fanny se duse la culcare şi, de îndată ce se vârî în pat,

păru în sfârşit să se trezească de-a binelea; ceaţa de somnambul în care plutise până atunci se risipise. Fiecare amănunt al acelei seri îi reveni pregnant în memorie. Acum îl revăzu cu claritate pe Leo Dettrick. Îşi aminti tot ce discutaseră, sau mai curând tot ce-i debitase ea, întrucât conversaţia lui se limitase la „da” şi la „nu”. Era un om ciudat, îşi spuse Fanny, şi total deosebit de cărţile lui. Apoi se gândi la George Ayton. Fusese atâta amar de vreme îndrăgostit de Louise Shamier, şi acum totul se isprăvise. Iubea pe altcineva, pe cineva întâlnit cu foarte puţină vreme în urmă. Totul are un sfârşit pe lumea asta. Şi Michael o iubise pe Hyacinth. Şi aci sunase sfârşitul... cel puţin pentru ea. El se căsătorise; făcuse o căsătorie de interes, şi poate că acest lucru apropiase sfârşitul lui Hyacinth. Şi totuşi nu se sfârşise: Michael nu încetase niciun moment s-o iubească. Ba chiar, după ce se însurase, o iubise şi mai mult, Fanny simţea aceasta cu certitudine. Şi cu aceeaşi certitudine simţea că nici Hyacinth nu încetase să-l iubească pe Michael. Şi acum murise. Ce o să se mai întâmple? Michael avea s-o urască pe ea, pe Fanny. „N-o să mă poată vedea în ochi. Trebuie să mă întorc la ţară, mâine, neîntârziat!”

Şi totuşi ce văzuse Michael la Hyacinth? Ce văzuseră toţi sau aproape toţi bărbaţii la ea? Care era misterul? Farmecul? Da, fusese frumuşică, frapantă, plină de pitoresc, dar nici pe departe atât de drăguţă ca sute de alte femei pe care le cunoştea Michael. Fusese deşteaptă, dar nu cu adevărat inteligentă sau amuzantă – nu atât de spirituală, de nostimă ca multe altele. Poate că era vorba de altceva, îşi spuse. Fusese o femeie blândă. Niciodată răzbunătoare. Veselă, bine-dispusă, inimoasă, echilibrată, şi-şi dăduse silinţa să fie la fel de drăguţă cu fiecare.

„De ce nu pot fi şi eu aşa? se întreba Fanny. Există unii oameni cu care nu pot schimba un cuvânt... oricât m-aş strădui. Nu pentru că n-aş dori – dimpotrivă m-ar bucura. Dar nu pot. Şi Michael vede toate acestea şi mă compară întruna cu ea şi-şi dă seama că eu nu sunt în stare să fac

ceea ce ea făcea atât de bine. Oh, Doamne! Şi-aşa o să fie mereu, câte zile oi avea!”

Îl auzi pe Michael întorcându-se acasă târziu, la două noaptea. Până se lumină de ziuă, nu izbuti să închidă un ochi.

În timp ce Fanny, Lady Jarvis şi George luaseră cina, Michael bătuse drumul de la Camera Comunelor la St. James’s Park, de la St. James’s Park la Green Park. Urcase pe aleea largă până după Spencer House şi Bridgewater House. Era o seară senină, caldă, şi parcul gemea, ticsit de lume, fie întinsă pe iarbă, fie plimbându-se. O fanfară cânta într-un chioşc. Michael se aşeză pe un scaun verde, plăti taxa şi ascultă muzica. Avea de gând să ia pe undeva o gustare frugală şi apoi să se întoarcă la Parlament.

Aflase, pe parcursul zilei, tot ce se întâmplase cu Hyacinth: operaţia, care fusese considerată un fleac, faptul că fusese internată într-o clinică şi apoi moartea subită… şi amărăciunea durerii tălăzuia ca marea. Fanfara intona Marşul Nupţial din *Lohengrin,* după care urmă o selecţie din *Gondolierii.* Cât de vesel sunau melodiile! De parcă ţâşneau dintr-un izvor de bucurie: „Regina cea adevărată”, „Regele ce-a trăit, mi s-a spus, în vremurile ce-au apus”, „Respectabilul gondolier”, încântătoarea arie: „Ia-ţi o pereche de ochi scânteietori”, Gavota, Cachucha… Ei şi Hyacinth fuseseră adeseori împreună la Savoy, să-i asculte pe Gilbert şi Sullivan[1]… de fapt se duseseră ori de câte ori avuseseră un prilej. Lui Fanny nu-i pomenise niciodată de Gilbert şi Sullivan. Ştia că l-ar fi dispreţuit. Şi nu avea dreptate. Adeseori când era singură la Hockley, Fanny cânta muzică de operă. Habar nu avea că lui Michael îi place – nu-i mărturisise niciodată. Fanny era convinsă că orice fel de muzică îl plictisea de moarte, că el pretindea că-i place muzica doar ca să-i intre ei în voie, ca să nu-i dea

[1] *W. S. Gilbert* (1844—1901), şi *Arthur Seymour* (1842—1900), cu pseudonimul *Sullivan,* autori a numeroase opere comice, satirice, jucate la teatrul londonez Savoy şi cunoscute sub numele de „Operele de la Savoy”.

cumva impresia că muzica îi calcă pe nervi.

Copiii se zbenguiau prin iarbă. Îndrăgostiţii se plimbau în tăcere, mână în mână sau înlănţuiţi. Câţiva soldaţi cu tunici roşii se foiau în sus şi-n jos. Era amurgul unei zile fierbinţi, de sfârşit de iunie. Atmosfera vibra de zumzet, vorbă şi râs. Dinspre Picadilly răzbeau zăngănit de vehicule, uruit de trăsuri şi vuiet de claxoane. Lumea pleca să cineze în oraş. Era ceea ce revista umoristică *Punch* numea „Ora Festivă”. Sfârşitul uneia dintre cele mai vesele zile ale unui sezon monden ce putea fi considerat strălucit.

Michael rămase ţintuit pe scaun până când răsună ultima notă a selecţiunilor din *„Gondolierii”.* Apoi o porni înapoi pe aleea largă. Se gândea să se ducă la club, să mănânce un sandviş. Se îndreptă prin pasaj spre Ambasador’s Court. Ajuns aci, însă, se răzgândi. Nu putea face faţă unei seri de club. Porni iar pe lângă Clarence House spre Mall... În acea seară Londra arăta ca o poză dintr-o carte ilustrată. Aerul era străveziu, casele se profilau distinct, cu contururi nete, sobre, ca într-o litografie proaspătă.

Soarele asfinţea într-un cer imaculat, asfaltul exala o căldură moleşitoare. În faţă la Stafford House se instalase un soi de baldachin şi se aşternuse un covor roşu pe scări; în curând vor sosi oaspeţii. Michael trecu de sentinela de la Clarence House; ostaşul privea la înserarea domoală, radioasă. Lui Michael i se înfiripară în minte versurile unui mic poem de Heine pe care i-l citise Hyacinth. Începea astfel:

Mein Herz, mein Herz ist traurig,
Doch lustig leuchter der Mai[1]

În poem, poetul se înfăţişează rezemat de trunchiul unui tei, crescut la înălţime, lângă meterezele unei vechi cetăţi. Priveşte în jos la apa albastră a şanţului de apărare, pe care

[1] Inima mea, inima mea e mâhnită
Dar vesel străluceşte luna mai.
(H. Heine — *Die Heimkehr* 3.)

pluteşte o bărcuţă vâslită de un băieţaş ce pescuieşte fluierând; dincolo de şanţ se aştern case vesele, grădini şi oameni; vite, pajişti şi o pădurice. Copilele clătesc rufele la râu şi se hârjonesc prin iarbă. Roata morii mormăie şi împroaşcă picuri de diamant. În faţa turnului cenuşiu al cetăţii, o sentinelă înveşmântată în roşu păşeşte prin faţa gheretei, în sus şi-n jos. Ţeava puştii îi licăreşte în soare; saltă arma şi-o înalţă pe umăr.

— Cât aş vrea să mă împuşte! spune poetul Heine.

— Cât aş vrea să mă împuşte! spuse Michael.

CAPITOLUL X

UN AN DUPĂ CELE ÎNTÂMPLATE

în ultimul capitol, an care pentru Michael şi Fanny nu a fost cu nimic deosebit de cel precedent, Leo Dettrick, ţinând seama de faptul că încercase să scrie şi în Londra şi în străinătate, dar fără prea mare succes, luă hotărârea să se stabilească la ţară. Consultă pe vechea lui prietenă, Lady Jarvis, care la rândul său îl consultă pe prietenul ei, Cuthbert Lyley. O fermă vacantă, aflată în apropiere de Knaystone, aparţinând unei fete bătrâne, urma să fie închiriată pe perioada iunie-septembrie. Dettrick se duse s-o vadă şi o închirie pe loc; dar numai după ce petrecuse acolo o lună încheiată se apucă să-şi aştearnă impresiile într-o scrisoare adresată vechiului său prieten Francis Greene:

Ferma Thomdyke
Elston, Anglia de Răsărit
Iunie 1910

„Dragă Francis,

Până în prezent – şi ţi-o spun de la bun început ca să pun

capăt frământărilor tale – ferma din Norfolk, pe care mi-a găsit-o Lady Jarvis, se dovedeşte a fi o adevărată achiziţie. Casa e – mă rog, îmi convine. Se pot face unele modificări foarte comode. Acum e răcoare, ceea ce e o binefacere, iar grădina e de tip demodat, cum îmi place mie. E împrejmuită de un zid. Are tufişuri de trandafiri... specia demodată cu parfum îmbătător... şi o *bogăţie de micşunele şi condurul doamnei... petunii care-s vesele, muşcate şi garofiţe... porni fructiferi şi legume.*

Locuinţa, desigur, e mică. Dar camera de oaspeţi e pregătită, aşa încât poţi veni oricând ai poftă; drumul e prea lung însă ca să vii doar pentru o duminică şi presupun că mai mult n-o să poţi rămâne. Clădirea e joasă, cu două caturi din cărămidă roşie cam spălăcită, învelită în caprifoi – acoperiş de olane... două aripi... o sufragerie spaţioasă... foarte scundă, cu o grindă de-a curmezişul tavanului... a fost pe vremuri bucătărie, şi vatra bucătăriei a rămas aşa cum era... alături e o cameră de zi – cu o masă la care lucrez.

La parter, câte un dormitor de fiecare parte a sălii de intrare; sus, un dormitor mare şi două mai mici.

Giovanni pare fericit şi s-a împrietenit cu băştinaşii... Cât despre băştinaşi, niciunul prea apropiat de mine, dar la câteva mile depărtare locuieşte un oarecare Cuthbert Lyley, pe care îl cunosc de multă vreme... retras şi rezervat, n-o să mă pisălogească, dimpotrivă, va fi o resursă; mai e şi o familie Choyce la casa rezidenţială, la Hockley. Pe doamna Choyce am întâlnit-o o dată anul trecut, la operă. Îţi aduci aminte când ţi-am povestit că am întâlnit pe cineva care-mi amintea de ea? *Apropo, locuinţa* ei *e iarăşi de închiriat... Se poate vizita... dar eu unul nu m-aş putea apropia de casă. Se spune că Adeane nu îngăduie locatarilor să se atingă de nimic şi că toate sunt la locul lor, întocmai cum le-a lăsat dânsa. Aşa mi-a povestit Cuthbert Lyley. Vinerea viitoare plec la el pentru o zi sau două.*

Cartea nouă merge înainte, dar e încă în faza schiţelor în cărbune şi deocamdată mai mult şterg decât scriu.

Dacă-ţi vine cheful să mă vizitezi, dă-mi de veste, când, cum, etc.

Al tău',
L.D."

Două săptămâni mai târziu:

Ferma Thomdyke
Iunie 1910

„Tocmai m-am reîntors din Knaystone, unde am plecat de vineri, în vizită la Lyley. Azi nu prea mă simt în formă ca să lucrez, aşa încât o să-mi scriu jurnalul – numai că o să-l scriu către tine; dacă-i prea lung şi plicticos, n-ai decât să nu-l citeşti.

Vizita mi-a făcut multă plăcere. Casa e construită în stil victorian târziu, neinteresantă, dar confortabilă şi e învăluită într-o atmosferă îmbietoare.

Locatarii sunt Lyley şi sora lui, doamna Tracy, care e mai în vârstă decât el şi pare mult mai umană; se aflau în vizită la ei domnul şi doamna Choyce şi mama doamnei Choyce, Lady Weston, văduva unui distins diplomat şi care poate fi socotită o femeie încă frumoasă.

Choyce este membru în Parlament şi secretar particular al unei personalităţi politice proeminente... Cea mai mare parte din timp s-a întreţinut cu Lyley, amândoi fiind ornitologi. Cele două doamne mai vârstnice erau toată ziua împreună, ceea ce m-a făcut să mă pot bucura din când în când de compania doamnei Choyce.

Într-adevăr, seamănă cu ea. *Nu-ţi pot spune în ce fel şi de ce. Nu are acelaşi colorit: părul e mult mai deschis şi pielea mai albă. Nu are aerul ei meridional... nici sprâncenele, nici ochii aceia de o culoare intensă – şi totuşi au ceva comun; ca atunci când auzi o melodie care-ţi aminteşte de o alta cu totul diferită... Îţi aduci aminte de fraza din Simfonia în do major de Schubert, despre care ţi-*

am spus că-mi evocă liedul lui Schumann cu privighetoarea la fereastră... „aus meinen Tränen”[1] *Ei bine, de asemenea natură e asemănarea... cu nimic mai precisă... ceva din ţinută – şi are una dintre cele mai frumoase şi graţioase ţinute – şi oarecum ceva din expresie... are şi ea acel nu ştiu ce care-ţi sugerează o muzică... „E drăguţă?” ai să mă întrebi tu. Da, cred că ar putea să fie* foarte... *are un trup fascinant şi ochi minunaţi, dar pare obosită, şi apatică, şi tristă, atunci când nu vorbeşte... Are doi copii, dar niciunul dintre ei nu se afla acolo; un băiat şi o fetiţă în vârstă doar de câteva luni...*

Numai atunci când nu vorbeşte arată tristă. Dar de îndată ce deschide gura, i se luminează toată faţa. Cred că ştiu ce anume mi-o evocă pe ea: *totala naturaleţe... felul franc, făţiş, în care priveşte la oricine, la orice, la oricare idee, atitudinea directă, frontală; apoi deprinderea, darul — sau cum vrei să-i spui – de a nu accepta nimic cu ochii închişi... În prima seară am stat lângă ea la masă... era cu totul altfel decât atunci când am cunoscut-o la Londra. Acolo mi s-a părut preocupată, absentă. Acum era cu totul alta... vioaie, promptă, spontană, veselă. Am discutat despre senzaţia pe care o ai când te muţi într-o casă nouă, despre casa mea, despre însemnătatea schimbării de mediu, despre bunuri, tablouri, cărţi, dacă eşti mai fericit când le ai sau când nu le ai. Mi-a povestit că nu-i niciodată în stare să citească volumele din biblioteca ei, ci numai cărţile care aparţin altora şi mi-a spus că presupune că are şi ea autori preferaţi, numai că nu-i citeşte niciodată sau aproape niciodată. Am întrebat-o care-i cartea ei favorită, Mi-a răspuns:*

— Vrei să spui cartea pe care aş vrea s-o fi scris eu, sau cartea pe care aş lua-o cu mine într-o insulă pustie?

— Cartea pentru care ai suferi cel mai mult dacă ar fi distrusă sau anihilată.

— N-am mai citit o carte de secole, cu excepţia câte unui

[1] Din lacrimile mele (germ.)

roman, împrumutat din când în când de la bibliotecă; sau, cel puţin, n-am mai citit de când eram nemăritată. Dar cartea la care mă gândesc cu cea mai mare duioşie este, *cred, o culegere de poveşti numită* Colierul Prinţesei Florimonda.

Am tresărit când am auzit de această carte... singurul loc în care am văzut-o vreodată a fost în casa ei...

— Ciudat că o cunoşti, s-a mirat doamna Choyce.

— E ciudat că dumneata *cunoşti această carte, am repetat eu.*

— Era una dintre cărţile din clasa mea... prima mea sală de cursuri la Viena. N-am mai citit-o de ani şi ani de zile. Da, a adăugat ea, poveştile germane sunt cele mai frumoase dintre toate. Nu-s siropoase.

— Nu-ţi place literatura siropoasă?

— Mă lasă rece. S-ar putea să sune stupid, dar prefer aşa-zisele cărţi pesimiste celor prea trandafirii.

— Clasicii ruşi?

— Îmi plăcea să-i citesc... nu-i cunosc prea bine.

— Îţi plăcea... *vrei să spui că acum nu mai citeşti?*

— Foarte puţin... nu mai am timp.

— Dar ce faci?

— Activitate propagandistică în circumscripţia electorală, scrisori... vizite.

— Mă rog, asta-i munca dumitale. Dar ce faci în timpul liber? Trebuie să ai o *pasiune.*

— Obişnuiam să cânt la pian şi îmi place la nebunie sculptura... modelez nişte prostioare în lut. Mă las furată de micile manii cu aceeaşi uşurinţă cu care băutorul cedează băuturii. Nu există manie pe care să n-o înţeleg. Aş putea să colecţionez gâze ori să lucrez în traforaj.

— Şi totuşi nu citeşti?

— Cititul nu e o manie.

— Muzica îţi place?

— Foarte mult.

— Te duci la concerte?

— La cele locale, ba chiar şi particip la ele. Râse uşor.

Cunoşti genul. Execut duete împreună cu domnul Rowley, parohul. El e un muzician adevărat; câteodată organizăm şi trio-uri; domnul Lyley cântă foarte frumos la violoncel.

— N-aţi putea interpreta şi aici puţină muzică?

— Mama nu se prea dă în vânt după muzică, şi nici doamna Tracy.

— Dar soţul dumitale?

— Lui îi place muzica de operă.

— Şi dumitale?

— Unele opere îmi plac.

— Wagner?

— Nu, nu prea mult... de fapt una singură... dar în străinătate mă duceam des la operă; şi opera care-mi place cel mai mult din tot ce-am ascultat este Orpheu *de Gluck... o ascultam la Copenhaga.*

— Ai stat mult acolo?

— Doi sau trei ani; a fost ultima misiune a tatălui meu. Tocmai fusese numit la Viena, când a murit.

— Îţi plăcea viaţa diplomatică?

— Să nu mă spui marnei, dar o detestam... *şi totuşi cred că într-un fel ar trebui să-i fiu recunoscătoare, pentru că datorită vieţii diplomatice am cunoscut anumite lucruri şi am întâlnit anumiţi oameni cu care altminteri n-aş fi putut veni niciodată în contact.*

— Dar tatăl dumitale o agrea?

— O agrea şi totodată o ura, dar în ansamblu îi plăcea. Avea un foarte ascuţit simţ al umorului. Observa toate nimicurile şi se amuza să înregistreze în jurnalul lui că Prinţul moştenitor din Ruritania era nebărbierit la primirea oficială sau că-i lipsea butonul de la guler. Ţinea un astfel de jurnal... extrem de amuzant.

— Se va publica vreodată?

— Nu, în niciun caz atâta timp cât suntem în viaţă. Mama n-ar îngădui pentru nimic în lume.

— Dar dumneata ai îngădui?

— Mă tem că eu sunt amorală. Nu am conştiinţă. Sunt ceea ce se numeşte – deficientă din punct de vedere

moral... cât şi din alte puncte de vedere, adăugă ea râzând.

Aci conversaţia a fost întreruptă, sau a trebuit să discut cu doamna Tracy.

Constat că scriu de mai bine de trei sferturi de oră, iar Giovanni mă anunţă că masa-i gata, aşa încât trebuie să mă opresc. Ceea ce am vrut să-ţi spun însă – şi ceea ce tu probabil că ai şi ghicit – este că la sfârşitul acestei prime discuţii am avut senzaţia că o cunosc pe doamna Choyce de o viaţă. Mâine îţi scriu din nou, sau poate că încă diseară, după cină. Vreau ca înainte de a mă reapuca de lucru să-mi golesc inima de toate câte am să-ţi povestesc, altfel presimt că n-am să pot lucra deloc.”.

Mai târziu

„Îmi continui scrisoarea încă în noaptea asta, în speranţa că o să-mi despovărez cugetul de toate câte am a-ţi spune, astfel încât mâine să-mi pot relua lucrul, cu mintea limpede.

Sâmbătă a fost o zi încântătoare. Dimineaţa ne-am petrecut-o în grădină. Am stat de vorbă cu Lady Weston: e o doamnă amabilă şi inteligentă, care a văzut şi cunoscut mii de oameni. E cultivată, citită, dar nu cred că se sinchiseşte prea mult de asemenea lucruri. Bănuiesc că, de obicei, cumpără ultimul roman la modă, dar a vorbit despre Meredith, despre Tolstoi şi Gorki. E o femeie energică, plină de vitalitate, interesată de viaţă, de oameni, de lucruri. Mi-am dat seama că gândeşte despre fiica ei că nu manifestă îndeajuns interes. O irită profunda indiferenţă a acesteia. Cred că o irită şi faptul că fiică ei îşi împlineşte datoria sau îndatoririle în chip atât de desăvârşit. Doamna Tracy şi domnul Lyley mi-au spus că există un acord unanim asupra faptului că doamna Choyce este o perfectă soţie de parlamentar – duce o activitate susţinută, face tot felul de lucruri plicticoase, invită oaspeţi, e foarte politicoasă cu toată lumea. Nu se eschivează de la nimic, participă la cele mai ucigătoare reuniuni, ia parte la comitete, la tombole în

scop de binefacere, deschide bazaruri. Se bucură realmente de mare, popularitate; dar mama ei îşi dă seama – aşa cred — că face toate acestea absolut mecanic, ca şi cum şi-ar spune: „La urma urmei, ce importanţă are ce fac? Asta sau altceva e totuna.” Iată constatarea care o irită pe mamă. Doamna Choyce nu e fericită. E nefericită în căsnicie. Asta o supără pe mama ei care, nu numai că nu va admite nicicând asemenea adevăr dar, mai mult, este, cred, direct răspunzătoare de căsătoria fiicei. Ce mă face să cred acest lucru? N-aş putea spune. Choyce este mai mult decât „un băiat bun”. E atrăgător, plin de viaţă, frumos, manierat, cu comportări plăcute, amuzant, citit, manifestând mult interes; dar, pe undeva, cei doi soţi nu comunică la acelaşi nivel, ceva, pe undeva, şchioapătă. El se comportă faţă de ea ca un exilat pe viaţă, iar ea se comportă asemenea cuiva care a săvârşit o mare greşeală. Cel puţin asta-i impresia mea. S-ar putea să greşesc. Bănuiesc că Lyley ştie şi-i înţelege pe amândoi, precum şi neînţelegerea dintre ei. Dar Lady Weston n-o înţelege şi nici doamna Tracy, care-i sentimentală şi romantică, şi destul de elementară, în ciuda unei mari doze de rafinament şi de cunoaştere mondenă,

A doua zi, mai cu seamă seara, doamna Choyce arăta mai bine. Are o aparenţă foarte labilă... După-masă am făcut o plimbare prin pădure; Lyley, Choyce, doamna Choyce şi cu mine.

Doamna Tracy o luase pe Lady Weston la Illminster să viziteze nişte magazine de antichităţi. Lyley şi Choyce au schimbat din pură amabilitate câteva cuvinte cu noi apoi s-au cufundat în studiul şi observarea păsărilor. E extraordinar ce număr de păsări necunoscute bântuie prin pădurile astea! Dac-aş fi fost singur, aş fi urmărit cu mare plăcere conversaţia lor căci, după cum ştii, mă interesează orice discuţie cu caracter tehnic; cu cât înţeleg mai puţin, cu atât mai mult mă atrage – mă întreb însă de ce m-or fi lăsând rece dezbaterile literare? Nici un găsesc cuvinte să spun cât îmi repugnă acestea din urmă, deşi cu tine şi cu câţiva alţii aş putea discuta ceasuri în şir literatură. Aş

putea discuta literatură cât doamna Choyce, deşi pretinde sau afirmă că n-a mai citit o carte de pe vremea când era adolescentă... Cred că a primit o instrucţiune ciudată. Îmi jură că, din pricina vieţii în străinătate, a permanentei peregrinări dintr-un loc în altul, a permanentei schimbări de profesori şi programe de învăţământ, nu a învăţat aproape deloc istorie; nu a ajuns mai departe de Caractacus[1] *iar din istoria Angliei nu cunoaşte mai mult decât povestea lui Alfred cu prăjiturile... şi ce i-a rămas din câteva romane ale lui Walter Scott. Dar, din când în când, am impresia că trişează, pentru că, în pofida acestei ignoranţe fundamentale, mi-a vorbit de* Agamemnon *al lui Eschil. I-am atras atenţia.*

— Uiţi, mi-a răspuns ea, că am fost en poste[2] *la Atena şi că acolo, pe lângă educatoarea mea, am avut un profesor grec cu care pălăvrăgeam în greaca modernă şi care mânca autori clasici cu pâine, drept în urechile mele.*

— Şi-ţi plăceau?

— Da, e genul care-mi place..: lipsa de sentimentalism... felul de a privi lucrurile în faţă... de a le accepta. Totul e atât de limpede şi corect, plin de simţ practic şi lipsit de zorzoane.

— Da, presupun că ai dreptate, am spus eu. Nu-i prea cunosc pe clasicii greci şi nu i-am citit decât în traducere; dar trebuie să mărturisesc că lectura lor nu mi-a transmis un fior de plăcere. Îmi rămân străini. Dar când citesc un roman modern ca Anna Karenina, *înţeleg ceea ce afirmă oamenii că simt atunci când citesc sau văd o tragedie greacă; senzaţia că eşti purtat de o forţă iminentă, care te împinge orbeşte, inexorabil, către o inevitabilă catastrofă...*

— Mă rog, eu una simt... râse uşor... sau simţeam când citeam teatru grec – dar pe atunci nu eram decât o şcolăriţă – ceea ce afirmă oamenii că simt când citesc,

---

[1] Rege al Silurilor, din vestul Britaniei, în timpul domniei lui Claudius, care, după ce l-a luat prizonier în anul 51, s-a împrietenit cu el şi l-a eliberat.

[2] În interes de serviciu (fr.).

Anna Karenina.

— Nu-ţi place Tolstoi?

— Nu prea mult... nu-i înţeleg personalitatea, nu-i înţeleg personajele, nici măcar Anna nu-mi place; deşi se spune că femeile, în general, nu agreează personajele feminine din cărţi sau le apreciază în alt chip decât bărbaţii, cred că majoritatea cititorilor – femei şi bărbaţi deopotrivă – o îndrăgesc pe Anna Karenina. Eu, însă, nu.

— Dar ce personaje feminine îţi plac?

— Eroina din Mândrie şi prejudecată – *Elizabeth.*

— Am impresia că ai citit enorm.

— Îţi jur că nu. Am citit foarte multe cărţi din colecţia Tauchnitz, pentru că se putea procura cel mai uşor. Aşa încât lecturile mele au fost cam amalgamate. Ouida. Am citit o *mulţime de cărţi de Ouida. (Şi aci iarăşi mi-a adus aminte de* ea). *Apoi Whyte-Melville – îmi plăceau cărţile lui... Jane Austen, Emily Brontë, şi foarte mulţi autori moderni de care nimeni n-a auzit... asta-i cultura sau mai curând incultura mea.*

— Şi romane franţuzeşti?

— O, da, citeam romane franţuzeşti. Tata mă lăsa să citesc tot ce-mi plăcea. Gândea că e bine pentru o fată să citească romane franţuzeşti. Poate că de asta am citit atât de puţine: nu-mi erau interzise. Şi am descoperit unul sau două care mi-au plăcut. Îmi trezeau interesul. N-au pasaje expurgate. Şi am mai citit şi cărţi de autori englezi contemporani, adăugă privind în depărtare, cu un licăr de maliţiozitate în ochi.

Mă încerca, dar eu n-am muşcat din momeală. Am schimbat subiectul şi am început să discutăm despre călătorii, despre locurile pe unde a fost ea, pe unde am fost eu... şi tocmai când conversaţia devenise mai interesantă, ne-am regăsit cu Lyley şi Choyce, a trebuit să i-o cedez lui Lyley pe doamna Choyce şi eu m-am întors acasă cu el.

L-am găsit destul de interesant ca partener de discuţie. Ciudat, mi-a vorbit despre călătorii în străinătate. Mi-a spus că-i place sau i-ar fi plăcut la nebunie să călătorească, dar

niciodată nu şi-a putut îngădui să plece.

— N-ai putea să pleci în timpul unei vacanţe?

— De pildă aş putea acum, dar nu cred că Fanny ar dori-o. Ştii, ea a călătorit atâta, încât să-i ajungă pe o viaţă întreagă – acum, unica ei dorinţă şi bucurie e să trăiască în Anglia.

— Şi locuiţi de mult în Anglia?

— Da, de când ne-am căsătorit.

Mi-a vorbit despre viaţa lui, despre activitatea lui, despre politică – politică externă. Găsesc că are o gândire interesantă. Şi pare să fi avut cândva *ambiţie, pe care însă n-o mai are.* Aş *afirma că e* „un grand désabusé”[1] *Mi se spune că e foarte probabil să ajungă într-o bună zi ministru, dar nu cred că se sinchiseşte prea mult de treaba asta, deşi pretinde că le ia pe toate foarte în serios; şi e într-adevăr legat de munca lui, în măsura în care-i oferă o ocupaţie; bănuiesc că asta-i tot ce vede în ea şi nimic mai mult. Nu cred că-l mână vreo ambiţie reală, nu cred că va fi unul dintre miniştrii care vor lăsa o urmă sau vor revoluţiona în vreun fel istoria parlamentară. Dar poate că asta nu e prea rău pentru el. Nu nutreşte niciun fel de iluzie în legătură cu politica partidului său – absolut niciuna. Are simpatie pentru unul sau doi politicieni... şi respect pentru prea puţini. Cred că dacă i s-ar lăsa libertatea să facă ce-l trage pe el inima, mâine ar pleca într-o expediţie de vânătoare, sau s-ar căţăra pe muntele Everest, sau ar culege flori sălbatice în Tibet. Am impresia că se află încă sub şocul unei mari traume din trecut, de natură intelectuală, morală sau sentimentală – nu ştiu ce anume – şi sunt sigur că mariajul lui este întemeiat sau mai curând alterat de o greşeală fundamentală. Bietul de el! Şi biata doamna Choyce! Ce bizar se combină lucrurile!*

Scriu de mai bine de un ceas şi abia am ajuns la sâmbătă după-amiază. Dar mi-e prea somn ca să merg mai departe. Mă duc la culcare şi o să-mi continui scrisoarea mâine.

---

[1] Un mare dezamăgit (fr.).

Oare? *Asta-i întrebarea. Nu, în cazul în care romanul meu începe să curgă; dacă-i aşa, va trebui să aştepţi... până săptămâna viitoare sau până la viitoarea întrerupere... până când voi seca iarăşi. Noapte bună.”*

A doua zi dimineaţă:

„M-am trezit devreme – dis de dimineaţă. M-am deşteptat la ora cinci şi n-am mai putut adormi. Era o zi încântătoare; totul părea pregătit, favorabil, prielnic pentru scris. M-am aşezat la masa de lucru, după ce am proiectat, mai mult sau mai puţin vag, tot ce urma să se filtreze prin mintea mea, dar vai! cuvintele, ideile refuzau să prindă contur. Nu e pentru prima oară? Da, ştiu... Scrisul, ţi-am mai spus-o, e ca o masă de spiritism, dar mai înainte ca masa să înceapă a se mişca trebuie să te împungă sau să te străpungă un vârf ascuţit – adică un impuls sau o *trăire puternică... şi numai după ce se tămăduieşte rana atunci începe scrisul.*

Asta, cred, a vrut să spună Wordsworth când a afirmat că poezia e o emoţie retrăită la rece. Mă rog, eu crezusem că am atins măcar acest stadiu, Gândeam că masa de spiritism se mişcă de zor. Cel puţin aşa am crezut până azi dimineaţă. Eram mulţumit de romanul pe care-l scriu şi n-aş fi crezut că am ajuns la un punct mort, dar în dimineaţa asta nimic nu mişca. Am zăcut o oră şi jumătate în faţa hârtiei virgine, muşcând coada creionului. Aşa că în cele din urmă m-am lăsat păgubaş... n-are rost să forţez. Diseară mai fac o încercare. Până atunci, însă, continui să-ţi scriu ţie. Dar ieri seară aveam o sumedenie de lucruri să-ţi povestesc şi acum am uitat cea mai mare parte dintre ele, s-a rupt firul.

Duminică a fost o zi superbă, mai senină şi mai caldă decât toate celelalte, şi am petrecut-o cu toţii în dulce huzureală. La biserică s-a dus numai doamna Tracy. Familia Choyce n-a simţit nevoia să meargă. Bănuiesc că acasă la ei au obligaţii bisericeşti până peste cap.

Cea mai mare parte din timp am petrecut-o în grădină, am jucat puţin crochet; au venit câţiva musafiri la ceai – locatarii actuali ai casei ei *– un om de afaceri din City cu o soţie absurdă, care afectează pedanterie intelectuală; la sfârşitul acestei luni se mută definitiv din casă.*

Am stat de vorbă cu amândoi cât mi-a stat în putinţă. M-au invitat să trec pe la ei. Nu cred că am să fiu în stare, dar am acceptat... Ţi-am spus că doamna Choyce îi seamănă ei...; *are acelaşi fel de a te privi drept în ochi... ştiu acum în ce constă adevărata asemănare: în amândouă* totul *părea* absolut nemişcat, cu excepţia ochilor... *în afara acelei luminiţe jucăuşe, totul era* profund încremenit.

Al tău
L.D.

CAPITOLUL XI

SEZONUL MONDEN LONDONEZ EXpirase; începuse vacanţa. La mijlocul lunii august, Michael a plecat în Canada, împreună cu un coleg din Parlament, ca să participe la o conferinţă agricolă. Urma să lipsească până la sfârşitul lunii septembrie. Fanny rămase la Hockley. Mai târziu, intenţionau, eventual, să facă o călătorie în Italia.

Peter, băieţaşul lui Fanny, împlinise doi ani, iar fetiţa ei, Hester, avea şase luni. Copiii îi schimbaseră viaţa. Băieţaşul era un drăcuşor voinic, cu ochi de tăciune şi o faţă serioasă, dar pus pe năzdrăvănii. Arareori râdea, uneori zâmbea. Guvernanta spunea că e un copil de modă veche şi că deprinde iute tot felul de vorbe.

Fanny avea musafiri în casă: mama ei, Margaret Branksome, care se măritase cu Dick Clive de la Ministerul de Externe, Cuthbert Lyley şi doamna Tracy. Lady Weston îşi spunea că în ultimele două luni Fanny se înzdrăvenise

fiziceşte şi se mai înviorase. Nu fusese toată vara la Londra, întrucât după naşterea fetiţei se simţise rău şi medicul îi recomandase să nu se supună oboselii sezonului londonez. Michael fusese de acord.

Leo Dettrick, pe care-l întâlnise în casa lui Lyley, se repezea adeseori cu bicicleta până la ea ca s-o vadă. Îi povestise că începuse o nouă carte, dar avansa foarte încet şi era nemulţumit. De trei ani încoace nu mai publicase nimic.

Îşi făcuse o deprindere din a veni serile, în plimbare pe bicicletă, până la ea. La Hockley exista o mare bibliotecă, cu lucrări de referinţă şi cu o sumedenie de hărţi. Acesta era pretextul vizitelor lui Dettrick. Venea chipurile să consulte hărţile şi rămânea la ceai sau la cină, după cum era cazul. Ferma lui se afla doar la cinci mile de Hockley.

Fanny se obişnuise cu vizitele lui şi le aştepta cu plăcere, fără să se gândească însă prea mult la ele. Vedea în Dettrick doar un om foarte ocupat, un artist absorbit de opera lui. Nu-l trata ca pe o făptură umană. Şi nu-l asocia cărţilor, care păreau atât de diferite de persoana lui, de parcă ar fi fost scrise de altcineva. Nu pentru că n-ar fi vorbit despre ele. Dimpotrivă, vorbea. I-a povestit lui Fanny despre cartea nouă la care lucra, a discutat cu ea intriga, i-a cerut sfatul.

„Mă întreabă, îşi spunea Fanny, dar nici nu aude ce-i răspund. Poate că în felul ăsta reuşeşte el să-şi clarifice ideile. Dacă i-aş da vreun sfat, desigur că nu l-ar urma.” Ceea ce o amuza. Îi plăcea Dettrick. Tovărăşia lui o însufleţea – şi totuşi era un tip bizar, ursuz, care se exprima cu dificultate, nu numai din cauza uşorului defect de pronunţie. Uneori îţi făcea impresia că pompează cu greutate cuvintele dintr-o cisternă adâncă. Alteori cuvintele i se învălmăşeau alandala pe buze, sfârşitul frazei luând-o înaintea începutului. Gândea mai repede decât vorbea, şi adeseori frazele lui începeau cu sfârşitul, aşa cum o dactilografă începătoare scrie uneori cuvintele de-a-ndoaselea, pentru că cel care-i dictează gândeşte mai

repede decât poate ea scrie, sau ea scrie mai încet decât poate el gândi. Lui Dettrick îi plăcea să argumenteze şi, de îndată ce l-a cunoscut mai bine, Fanny a constatat că părerile lor se deosebeau în majoritatea problemelor; şi se amuza să-l necăjească, să-i stârnească spiritul de contradicţie şi să aţâţe dezacordurile dintre ei.

Într-o sâmbătă, spre sfârşitul lunii august, i-a cerut ca săptămâna următoare să petreacă week-end-ul, de vineri până luni, la ei. Dettrick a acceptat de îndată. Se mai găseau în vizită mama ei şi Cuthbert Lyley, neînsoţit de doamna Tracy, care plecase la nişte prieteni. Familia Carrington-Smith părăsise reşedinţa de la Seyton. Îl invitaseră în repetate rânduri pe Leo Dettrick la ei, dar de fiecare dată acesta găsea câte o scuză ca să nu se ducă.

Mult n-avea să-i mai meargă însă. Sâmbătă după prânz îşi făceau cu toţii siesta pe terasă. Era o după-amiază fierbinte de august, plină de freamătul unei veri pârguite, ajunsă la momentul când ai impresia că zilele de arşiţă n-or să mai sfârşească. Marginile grădinii, plantate în acel an de Fanny, fără sau mai curând în pofida sfatului doamnei Tracy, ofereau o explozie de culoare: salvii, dalii, brumărele, gladiole, omag, cernuşcă.

— Ce facem azi după-masă? întrebă Lady Weston.

Se număra printre acei oameni care nu-s fericiţi atâta timp cât nu *fac* ceva. Dettrick ar fi fost încântat să rămână în grădină.

— Să mergem la Seyton? Dumneata n-ai fost niciodată la Seyton, i se adresă ea lui Dettrick.

Acesta nu-i răspunse, întrucât Lady Weston nu-i pusese o întrebare ci făcuse o afirmaţie.

— S-ar cuveni ca domnul Dettrick să viziteze reşedinţa, nu-i aşa? Şi acum că ei au plecat (se referea la soţii Carrington-Smith), va fi cu atât mai uşor.

Fanny simţi că pe Dettrick îl tulburase propunerea. Îl văzu şovăind; nu cunoştea pricina. Dar Lady Weston nu-i observase şovăiala.

— Nu crezi, Fanny, că ar fi un proiect atrăgător? Avem

maşina? Dacă plecăm pe la trei, putem fi înapoi la ora ceaiului.

— Vrei să mergi? îl întrebă Fanny pe Dettrick.

Nu avea certitudinea că Dettrick n-ar dori să meargă, dar simţea că există ceva, nu propriu-zis un obstacol, ci un motiv anume care-l face să şovăie.

— Da, fireşte, sunt încântat să merg oriunde vă face plăcere.

— Foarte bine, conchise Lady Weston, atunci rămâne hotărât.

În acel moment se aduse cafeaua şi Fanny făcu pregătirile necesare.

— Nu e departe, îl asigură ea.

— Numai că ar fi trebuit să scriu ceva, se apără Dettrick.

— Pe o după-masă divină ca asta? se miră Lady Weston. Trebuie să vezi grădina de acolo. E o încântare!

Porniră la ora trei. Îngrijitoarea, doamna Holloway, îi primi cu deferentă. Se uită la Dettrick cu multă bunăvoinţă, dar el nu se trădă şi nu arătă prin niciun semn că ar recunoaşte-o.

Când ajunseră în pragul casei, Dettrick se adresă celor două doamne – şi glasul lui sună cam răguşit:

— Dumneavoastră două aţi văzut de mii de ori casa asta. Aşadar pe mine o să mă conducă îngrijitoarea, şi apoi o să vă regăsesc în grădină.

Fanny simţi nota categorică din spusele lui, şi anume că, dintr-un anumit motiv, dorea să viziteze casa singur, neîntovărăşit de nimeni, aşa încât se întoarse spre mama ei:

— Da; azi n-am niciun chef să vizitez încăperile. Probabil că sunt înfăşate în huse şi asfixiante, pe când în grădină e atât de plăcut! Hai să mergem, mamă!

În silă, dar neavând încotro, Lady Weston se lăsă condusă în grădină.

— Aş fi vrut să văd dormitoarele, spuse ea. Nu le-am văzut niciodată.

— Altă dată, dragă. Azi e prea cald şi înăbuşitor înăuntru.

— Dar nu-i nepoliticos din partea noastră să-l lăsăm pe domnul Dettrick singur?

— O, nu. Doreşte să fie singur. Doreşte să descrie în noua lui carte un interior, improviză Fanny, şi sunt sigură că gândeşte să se inspire din această vizită. Dacă l-am însoţi, n-am face decât să-l sâcâim.

— Bine, drăguţ-o, presupun că tu ştii mai bine, răspunse Lady Weston cu glas plângăreţ.

Îşi spunea că-i absurd să spere vreodată că ar putea proceda după placul inimii, atâta timp cât era fiică-sa de faţă.

Hoinăriră prin grădina de flori şi prin cea de zarzavat.

— Cum o să ne găsească? se interesă Lady Weston.

— O să-l conducă îngrijitoarea.

— N-a mai fost aici niciodată?

— După câte ştiu eu, nu. Îi plac la nebunie casele vechi şi-şi face un punct de onoare din a le descrie cu minuţiozitate – simţi acest lucru în cărţile lui, nu?

— Da, fireşte.

Lady Weston nu citise până la capăt niciuna din cărţile lui Dettrick, dar nu socotea necesar să-şi exprime părerea într-un fel sau altul. Îi displăcea genul de literatură practicat de Dettrick. Ştia că scrie bine, ceea ce o făcea să-i displacă şi mai mult ca scriitor. O plictisea.

Dettrick a întârziat mult; când, în sfârşit, a terminat vizita, le-a găsit pe Lady Weston şi pe Fanny în grădina de zarzavat.

— Îmi pare rău că am lungit-o atâta, se scuză el, dar îngrijitoarea şi cu mine am descoperit că avem o serie de cunoştinţe comune, constatare care a făcut-o să devină foarte guralivă.

— De la bun început părea să te simpatizeze, comentă Lady Weston. Pe noi nu ne înghite defel. Ne priveşte cu severitate. Probabil pentru că ştie că suntem amice cu familia Carrington-Smith.

Fanny nădăjduia că maică-sa o să înceteze de a mai vorbi despre casă. N-ar fi putut spune de ce, dar simţea că

Leo Dettrick suferă.

— Ce cadran solar amuzant, vechi şi curios! exclamă ea apropiindu-se de ceas. Mă întreb ce semnificaţie are inscripţia.

— E inscripţia obişnuită despre orele însorite, care mi s-a părut întotdeauna prostească, răspunse Lady Weston. Haide să ne aşezăm pe bancă. E prea mare zăpuşală ca să mai înaintăm.

— N-ar fi timpul să ne întoarcem? întrebă Fanny.

— Nu-i nicio grabă, haide să ne aşezăm o clipă şi să ne umplem sufletul. Îmi plac la nebunie şi casa şi grădina asta. Găsesc că au un farmec deosebit. Dacă n-aş avea locuinţa din Devonshire, mi-ar plăcea s-o închiriez pe vară şi să fiu lângă tine. Este exact ce-mi trebuie: nici prea mare, nici prea mică. Bineînţeles, faptul că nu se poate atinge nimic e iritant, dar am eu impresia că această lege se aplică numai doamnei Carrington-Smith. Pe ea mi-o pot lesne imagina răsturnând o casă ca asta cu susu-n jos; niciun moment nu cred însă că proprietarul mi-ar interzice *mie* să aduc unele modificări.

— Îl cunoaşteţi pe proprietar? întrebă Dettrick.

— Nu; nu l-am întâlnit niciodată, nici pe el nici pe ea. Ştii, noi am trăit atâta amar de vreme în străinătate. Am auzit însă de ea… că…

— O, ia te uită? o întrerupse Fanny.

— Ce? întrebă maică-sa.

— O ciudăţenie; mi s-a părut că văd o pisică albă pe zidul din faţa noastră, şi acum îmi dau seama că nu-i nimic… era un efect de lumină.

— Nu i-am întâlnit niciodată nici pe domnul nici pe doamna Adeane, urmă Lady Weston fără să ia aminte la năzărelile fiicei ei, dar soţul meu cred că a cunoscut-o pe doamnă şi-mi aduc aminte că mi-a spus despre ea…

— O! făcu Fanny cu o notă de deznădejde în glas.

— Ce este, Fanny? întrebă Lady Weston enervată.

— Am uitat cu desăvârşire că am invitat-o pe doamna Saxby să vină azi după-amiază la ceai, şi s-a şi făcut patru

jumătate. Nu vom putea fi înapoi la timp decât dacă pornim chiar în clipa asta.

— Fanny dragă, eşti prea uitucă, zău aşa, o dojeni Lady Weston.

Nu-i plăcea să fie întreruptă când se lansa pe marea calmă a aducerilor aminte. Adora să povestească amintiri despre soţul ei şi despre prietenii acestuia, mai ales când avea de-a face cu un ascultător care ştia să le preţuiască. Cu toate acestea, se ridică să plece. Făcură cale întoarsă prin grădină, ocolind casa fără să treacă prin ea, până la uşa de intrare, iar Lady Weston îi dădu îngrijitoarei cinci şilingi.

— Locuinţa e încă de închiriat? întrebă ea în timp ce urca în maşină.

— Da, doamnă, îi răspunse îngrijitoarea, fără alte informaţii suplimentare.

— Domnul Adeane nu se va întoarce în vara asta?

— E în străinătate, doamnă.

— O, mamă, te rog, haide să plecăm, am întârziat fantastic, se rugă Fanny de ea.

Porniră spre casă. Dettrick ocupă locul din faţă, de lângă şofer. Odată ajunşi, Fanny îl întrebă pe fecior:

— A sosit doamna Saxby?

Doamna Saxby nu sosise.

— Vom lua ceaiul pe terasă, o aştept pe doamna Saxby.

Dar se pare că doamna Saxby uitase de invitaţie şi nu se arătă în acea după-masă la Hockley.

Îndată după ceai, Dettrick urcă în camera lui. Avea de scris câteva epistole. Şi iată ce i-a scris prietenului său Francis Greene:

Hockley, August 1910

„Dragă F.,

Azi după-masă am fost *la Seyton. Lady Weston a avut ideea acestei vizite şi n-am putut spune* nu; *deşi uram şi*

mă temeam de acest supliciu, deşi gândeam că va fi o adevărată ordalie, totuşi, într-un fel, doream să mă duc. Luasem însă hotărârea ca în ruptul capului să nu vizitez casa însoţit de ele...

Am fost întrerupt, reiau acum firul.

Am plecat până acolo cu automobilul – e la o depărtare de numai zece mile. Casa e de închiriat. Soţii Carrington-Smith, care au ocupat-o până acum, au plecat la sfârşitul lunii iulie sau chiar mai devreme. A. este încă în străinătate. Ne-a întâmpinat doamna Holloway. M-a recunoscut pe dată, dar nu s-a trădat prin niciun semn până când nu am rămas singuri. Eu am sugerat celor două doamne, justificând că ele au vizitat casa de nenumărate ori până acum, să mă lase să o văd singur, urmând apoi să le întâlnesc în grădină; doamna Choyce a părut să seziseze ceva şi a tras-o cu sila în grădină pe maică-sa, care nu se satură niciodată de „vizionări" şi care, cred, dorea să vadă în casă ceva ce nu văzuse încă. Doamna Holloway m-a condus în salon. Scaunele erau acoperite cu huse din olandă cafenie, în rest, totul neschimbat. Masa de desen era la locul ei, cu paharul de apă pe tăblia de ţiglă verde, cu paleta de porţelan pe care se mai găsea încă o fărâmă de oxid de crom (transparent) verdele acela pe care nu-l putea împerechea cu nimic, îţi aduci aminte?

Şi harpa e acolo, şi clavecinul; am întrebat-o pe doamna Holloway dacă clavecinul a fost vreodată acordat, iar ea mi-a răspuns: „Da, vine regulat un acordor de la Londra". Am privit poveştile din raftul de cărţi. Toate erau la locul lor: Monsieur le Vent et Madame la Pluie[1]*, mica ediţie Tauchnitz, legată în albastru, din operele lui Ouida, albumul legat în pergament în care intenţiona să copieze extrase. Exista un singur extras în el. Îţi mai aduci aminte ce era? Îl copiase de pe un tablou şi nu dintr-o carte. De pe un tablou pe care-l găsise la Perugia, ultima oară când fusese în Italia. Mi l-a arătat când s-a întors – şi după aceea nu l-am*

[1] Domnul Vînt şi doamna Ploaie (fr.).

mai văzut. Era lucrat în mătase şi reprezenta marea. Câteva stânci în stânga, ţesute în argint, pe care era cocoţată o bisericuţă albă cu turlă. Două bărci pe mare, un nor şi un soare triunghiular pe cer; plutind pe valuri, o cruce sumbră, cu o inimă în flăcări şi un sul de pergament lucrat în mătase albastră cu fir de aur. Pe sul era scris: Velut mare contritio mea[1]. *Acest citat l-a copiat în album.*

Atât şi nimic mai mult. Nu se mai cerea adăugat nimic altceva. Nu ştiu pe unde o fi acum tabloul. Am urcat apoi sus. Întâi într-o cămăruţă pătrată, cu lambriuri frumoase şi un cămin înalt, sculptat. Aceasta era odaia lui, m-a lămurit doamna Holloway. Alături era dormitorul ei. Totul păstrat exact cum a fost. Pereţii nu sunt lambrisaţi ci acoperiţi cu un tapet de modă veche, victorian, pe tăblia patului – o piesă Chippendale cu baldachin – atârna un crucifix, iar deasupra căminului o fotografie a lui Harry la vârsta de doi ani. Niciun alt tablou. Lângă pat, în dreapta, chiar peste prie-Dieu[2] *o mică statuetă de fildeş, pe soclul căreia e gravat* „Stella Maris”[3]. *Doamna Holloway a deschis obloanele. Pe o măsuţă de toaletă era un flacon din sticlă neagră cu apă de roze şi un flacon cu apă de lavandă, cu o etichetă* de *email pe el.*

Ferestrele dau spre peluze, către sud. Am deschis o fereastră şi soarele şi zumzetul zilei de vară, au năvălit înăuntru. Îmi lipsea zgomotul maşinii de tuns iarba, pe care ajunsesem să-l asociez cu casa, dar uitasem că era sâmbătă după-amiază.

Nu i-am pus doamnei Holloway nicio întrebare, în afara celor legate de locuinţă, iar ea a păstrat tăcerea. În timp ce contemplam dormitorul, doamna Holloway a ieşit să aducă ceva. M-a întrebat dacă aş dori să văd camera de oaspeţi. I-am răspuns că da. Am intrat în ceea ce se numea pe vremuri „odaia albastră”. Era foarte frumos aranjată, un pat cu baldachin şi perdele de mătase albastru-cenuşii, pereţii

[1] Necuprinsă ca marea e deznădejdea mea (lat.).
[2] Scăunaş pe care se îngenunche la rugăciune (fr.).
[3] Steaua mării (lat.).

lambrisaţi şi vopsiţi într-un galben şters, care o fi fost cândva galben-canar. Apoi am intrat în camera din lemn de stejar, care, din cât am văzut, nu conţine nimic din stejar în ea, ci numai un tapet Morris — flori pe un fond închis – şi perdele de un albastru marin. Toate încăperile sunt puse la punct cu grijă, pe toate măsuţele de scris sunt condeie şi hârtie de scrisori, în oricare dintre camere ar intra azi un oaspete, ar găsi totul pregătit la îndemână. Mai e o cameră de oaspeţi, denumită „odaia preotului" cu pereţii complet lambrisaţi; şi asta-i tot ce-am vizitat. Apoi am coborât la parter şi m-am uitat la sufragerie, care a rămas întocmai cum a fost, cu cristalurile de pe bufet şi cu nişa de lângă hol. După care am intrat în bibliotecă. Şi aci totul neschimbat; pluteşte încă aroma tutunului folosit de el. Am trecut pe lângă încăperea încuiată. A. o păstrează zăvorâtă.

— Asta-i odaia de zi? am întrebat.

— Da, mi-a răspuns doamna Holloway; *şi dormitorul de alături e încuiat. Acolo a zăcut doamna Adeane când s-a îmbolnăvit, căci era mai comod pentru infirmieră, care dormea alături, în odaia de zi. În acest dormitor şi-a dat sufletul doamna Adeane. N-am voie să-l deschid, pentru nimeni şi totul a fost lăsat neatins. Cărţile de pe noptieră, ceasul deşteptător, ceasul de mână, mătăniile, cartea de rugăciuni. Şi în odaia de zi a rămas totul încremenit, până la scrisoarea pe care începuse s-o scrie când i s-a făcut rău şi pe care n-a mai terminat-o. Un capăt de aţă n-a fost mişcat din loc. Până şi florile au fost lăsate să se veştejească în vaze.*

Am întrebat-o dacă A. vine vreodată pe aici. Mi-a răspuns că a fost doar o singură dată. În ultimii doi ani şi că nu a intrat în casă. A discutat afară cu doamna Holoway. Petrece perioade din ce în ce mai lungi. În străinătate şi ea e convinsă că nu se va mai reîntoarce. Păstrează încă mica locuinţă din Londra. Casa de aci a fost de două ori închiriată; o dată înainte de a fi fost luată de familia Carrington-Smith, care a găsit că, pentru un om de afaceri, e situată la prea mare distanţă de Londra.

Ne-am întors în salon şi parcă nu-mi venea a crede că n-am s-o văd şi pe ea *intrând, deşi o simt mai îndepărtată decât cel mai îndepărtat dintre aştri. Se spune că uneori percepi prezenţa celor morţi. Nu ştiu ce se înţelege prin asta. Eu însă simţeam plutind acolo iot ce înseamnă ea, tot ce ţine de ea, şi porneşte de la ea, şi se îndreaptă către ea. Totul, în afară de ea însăşi. Doar ea se mistuise... o! şi cât de departe! Mi se părea cu neputinţă să fie aceeaşi încăpere, cu neputinţă ca eu să fiu acelaşi... când stai să-ţi aduci aminte... Îmi amintesc că odată am venit aici, aşteptându-mă s-o găsesc, şi ea era plecată. În casă nu erau decât A. şi copiii – ea plecase pe neaşteptate la Londra. Îmi aduc aminte ce ciudat de pustie şi de moartă părea întreaga locuinţă, îmi aduc aminte că m-am întrebat atunci ce-aş simţi dacă aş şti că a plecat pentru totdeauna, că nu se va mai întoarce niciodată. Numai la acest gând şi m-am simţit bolnav*

— Buimac – până-ntr-atât încât a observat şi A. care, gândind că mi s-a făcut rău, mi-a oferit un whisky cu sifon, iar eu i-am răspuns pretextând că am dureri reumatice... dar tu ştii că de altceva era vorba.

Acum aveam senzaţia că întregul loc încetase să mai existe, că eu mă dizolvasem odată cu el, că eram doar o fantomă rătăcind într-o lume de fantome sau pe un tărâm fabulos, simţeam că până şi Lady Weston şi doamna Choyce erau făpturi ireale, plăsmuiri de vis.

Şi atunci doamna Holloway m-a readus la realitate, spunându-mi:

— Mai este o singură cameră pe care s-ar putea să doriţi s-o vizitaţi.

— Care anume?

— Capela. Încăperea folosită drept capelă. Din dispoziţia domnului Adeane, şi aceasta a fost lăsată neatinsă.

Am străbătut coridorul pe unde se zbenguiau dimineţile Harry şi Jack, am trecut pe lângă odaia îngrijitoarei, îndreptându-ne spre acea încăpere din capăt, pe care ţi-o aminteşti. Am pătruns înăuntru. Neschimbată – doar

candela era stinsă. Flori în jurul celor două statui: trandafiri şi crini.

— Domnul Adeane a dat dispoziţii să fie întotdeauna flori proaspete în cupe, dar oricum şi eu le-aş fi pus, îmi comunică doamna Holloway în şoaptă.

— Da, desigur. Bănuiesc că acum nu se mai fac slujbe aici.

— Ba da, domnule. Vreau să spun duminicile. Domnul Adeane a dat dispoziţii foarte stricte în această privinţă şi a aranjat ca totul să decurgă ca şi mai înainte. Părintele Jackson vine în fiecare duminică din Illminster cu bicicleta, exact ca pe vremuri, chiar şi când sunt chiriaşi, ca acei de până acum.

— Dar cine participă la slujbă?

— O, domnule, ca şi mai înainte: câţiva săteni, câţiva vecini. Sunt, har Domnului, destui, şi domnişoara Elstree de la The Towers cântă la armonium.

Ciudat, era singura încăpere din casă care nu mi se părea pustie. Capela e opera mâinilor ei şi a rămas absolut intactă.

Găsesc că-i minunat din partea lui A. să continue toate ritualurile, mai cu seamă că nu-i plăceau. Mă întrebam dacă băieţii or fi venind vreodată pe aici, dar n-am vrut s-o chestionez. Pe scaunul ei se găseau o carte şi o batistuţă. Am privit-o, iar doamna Holloway, observându-mă, m-a lămurit iar:

— Da, domnule, totul a fost lăsat întocmai cum s-a aflat în acea dimineaţă.

Am ieşit din capelă, ne-am întors pe coridor şi am aruncat o privire în sala de lecţii a copiilor. Era la fel şi părea cea mai moartă încăpere dintre toate. Cărţile de clasă erau înşirate în rafturi – Noël et Chapsal, *gramatica,* Noţiuni de latină *de Smith,* les Fables de La Fontaine, *câteva cărţi de religie,* Catechismul copiilor, Povestiri după Homer.

În încăperea aceasta am simţit cum spaima îmi încleştează inima, atât de mare era nevoia să aud un hohot

de râs. Sala aceasta era întotdeauna plină de râsete.

— Unde-şi petrec vacanţa domnii Harry şi Jack? am întrebat.

— La mătuşa lor, doamna Ralston, în Hampshire, îmi răspunse îngrijitoarea, fără alte comentarii.

Îmi amintesc că am întâlnit-o o dată pe doamna Ralston. E sora lui A., o văduvă severă, cu o familie numeroasă şi principii rigide. Mă durea inima pentru Harry şi Jack.

— Dar la şcoală se simt bine, nu?

— Se simt mai bine la şcoală decât în vacanţă, bieţii îngeraşi!

Aud, gongul de masă... Trebuie să mă opresc aici – voi încerca să continui mâine...”

Scrisoarea n-a fost niciodată continuată.

CAPITOLUL XII

LEO DETTRICK ÎNCHIRIASE FERMA numai până la sfârşitul lunii septembrie. Cu o zi înainte de întoarcerea lui Michael din Canada şi de expirarea termenului de închiriere a vilei, sosi pe bicicletă, ca să-şi ia rămas bun de la Fanny. O găsi în grădina inundată de margarete şi crizanteme, ciugulind panselele ofilite care creşteau printre răzoarele de trandafiri din faţa casei. Era singură. Copiii plecaseră la plimbare cu guvernanta.

Lady Weston se întorsese cu câteva zile în urmă la Londra.

— Am venit să-mi iau rămas bun, o anunţă el. Asta-i ultima mea zi aici.

Fanny continuă să plivească, distrată.

— Te-au evacuat?

— Da, proprietarul fermei se întoarce mâine. De fapt e o proprietăreasă, nu un proprietar – o anume domnişoară Frip. Şi-a petrecut vara în Elveţia.

— Ai reînchiria casa şi anul viitor, dacă ar mai da-o?

— Categoric. Mi se potriveşte de minune. E cât îmi trebuie de mare şi foarte liniştită. Un loc unde într-adevăr s-ar cuveni să poţi lucra.

— Şi n-ai lucrat?

— În vara asta n-am realizat mare lucru, oricum mai puţin decât m-aş fi aşteptat; totuşi, un început tot am făcut. Nu sunt însă sigur dacă nu-i un fals început şi dacă nu va trebui să reiau toată cartea de la capăt.

— În locul dumitale n-aş face-o. Atâta cât mi-ai povestit din ea, sună admirabil.

Urmă o tăcere.

— Şi dumneata ce planuri ai?

— N-aş putea spune până nu se întoarce Michael. Mâine va fi acasă. Înainte de a fi plecat, proiectasem o călătorie în străinătate. Se gândea să plecăm în octombrie la Florenţa sau poate că mai întâi la Veneţia şi după aceea la Florenţa. Dar nu sunt sigură dacă am să plec.

— Nu-ţi place să călătoreşti? Te-ai săturat de atâta străinătate?

— Nu-i vorba de asta. Nu sunt convinsă că el doreşte realmente să plece. Cred că o face pentru mine. Socoteşte că m-am simţit prea singură în tot acest răstimp.

— Sper că ai să pleci, pentru că în cazul ăsta s-ar putea să ne întâlnim. Şi eu voi fi în Italia în lunile octombrie şi noiembrie.

— Zău? La Florenţa?

— La Florenţa şi apoi la Roma.

— Şi după aceea?

— Mă întorc la Londra. Presupun că şi dumneata la fel?

— Cred că da… pentru un timp. De Crăciun vom fi aici. Trebuie să vii şi să stai la noi.

— Cu dragă inimă. Va fi multă lume?

— Nu; doar noi şi mama; de obicei invită şi Michael pe câte cineva. Vezi bine, în casa asta nu încape prea multă lume.

— Sper că voi putea închiria ferma şi anul viitor. E regiunea care-mi place cel mai mult şi-i destul de departe

de Londra.

— Domnişoara Frip o închiriază în fiecare an?

— Mi-e teamă că nu. Într-un an a închiriat-o iarna; ceea ce nu mi-e de niciun folos.

— Dar Thomdyke nu-i singura casă de pe aici pe care o poţi închiria. Mai sunt şi altele. De pildă, Seyton; presupun însă că reşedinţa e prea mare.

— Mult prea mare şi, în afară de asta, n-aş putea niciodată să locuiesc acolo.

Fanny nu rosti niciun cuvânt.

— Am cunoscut bine familia Adeane. Nu ştiu de ce nu ţi-am mărturisit niciodată acest lucru, mai ales după ziua aceea când am fost acolo cu mama dumitale. E stupid, dar n-am putut să-ţi spun. E într-adevăr stupid.

— Înţeleg. Am simţit că mai fuseseşi acolo.

— I-am cunoscut foarte bine. Mă duceam regulat la Seyton şi-i întâlneam foarte des şi la Londra.

— Domnul Adeane lucra în City, nu?

— Da, şi avea relaţii de afaceri la Buenos Aires. Acolo a întâlnit-o.

— Dar ea nu era străină?

— Nu, englezoaică; mama ei era spaniolă. *Spaniolă,* nu sud-americană. Daphne se născuse în Argentina. A fost o poveste curioasă. Adeane plecase acolo pentru afaceri şi a întâlnit-o când era doar o copilă. S-a îndrăgostit de ea de la prima vedere. Îţi imaginezi ce fel de tip e el. Un om de afaceri, dar din speţa bună; onest, practic, lipsit de fantezie, dar cumsecade. Nu-l preocupa altceva decât afacerile lui. Cred că ea împlinise optsprezece ani când a cunoscut-o. Mama ei murise şi nu avea decât tată; bănuiesc că au existat unele împotriviri la căsătorie. Existau şi diferenţe de religie: ea era romano-catolică. Dar Adeane a declarat că n-are nicio importanţă. Copiii urmau să fie botezaţi în religia catolică. A acceptat şi acest lucru (deşi nu cred că era întru totul de acord), dar rudele ei au ridicat totuşi obiecţii. I-au cerut să mai aştepte. Ea însă nu voia cu niciun chip să aştepte. Era hotărâtă să se mărite eu

Adeane. Tatăl şi rudele i-au cerut să amâne căsătoria cu un an. Drept care a început să se ofilească şi a căzut la pat. Era şi aşa foarte plăpândă; s-au speriat cu toţii şi au cedat – aşadar, cei doi s-au căsătorit, şi au plecat în Anglia. Adeane era foarte bine situat. Într-o zi, din întâmplare, au văzut reşedinţa de la Seyton; ei i-a plăcut nebuneşte şi Adeane i-a cumpărat-o. Locuiau alternativ aici şi la Londra. Clima englezească, mai ales clima din această regiune, era prea rece pentru ea. Adeane era conştient de acest lucru şi încerca s-o ţină cât mai mult în străinătate, dar ea refuza, deşi au petrecut un timp în Italia şi apoi în Spania. Au avut doi copii – doi băieţi; ambii sunt acum la şcoală la Birmingham. Când împlinise doar douăzeci şi cinci de ani, ea s-a îmbolnăvit destul de serios. Pe atunci numărau şapte ani de căsnicie. Era foarte fragilă şi mereu se îmbolnăvea. Un timp au locuit la Bournemouth şi, cea din urmă iarnă, sau o parte din ultima iarnă înainte de a muri au petrecut-o la Madeira; dar nu-i plăcea să stea în străinătate, deşi fusese crescută la Tropice.

— Presupun că el îi era foarte devotat?

— Da, foarte. De când a pierdut-o nu-şi mai poate reveni. De atunci nici n-a mai pus piciorul în reşedinţa de la Seyton, şi acum îşi petrece întreaga iarnă la Madeira.

— Copiii nu înseamnă o alinare pentru el?

— Nu prea cred. Nu înţelege psihologia copiilor şi cu atât mai puţin a băieţilor. Îl intimidează. Sora lui are grijă de copii. E o femeie drăguţă, dar… cred că băieţii se simt mai bine la şcoală.

— Bieţii de ei! Unde ai întâlnit prima dată familia, în străinătate?

— Nu, i-am cunoscut la Londra, la Lady Jarvis; de altfel erau prieteni cu un bun amic al meu, cel mai bun prieten al meu, Francis Greene, medicul. El i-a cunoscut pe undeva, în străinătate.

— I-a cunoscut bine?

— Da, era prieten cu amândoi. Fără niciun substrat romantic sau sentimental. Nu-i genul ăsta de om. Vreau să

spun că-i un om pentru care idila şi dragostea nici un există. Tipul de om care se căsătoreşte din raţiuni practice.

— Un Sherlock Holmes?

— Da, un Sherlock Holmes. Dar un caracter frumos.

— Aşa era şi Sherlock Holmes.

— Da, dar Francis are o minunată pătrundere psihologică şi o extraordinară intuiţie.

— Aşa avea şi Sherlock Homes.

— Da, dar cu el lucrurile stau altfel. E tot atât de energic, dar nu-i mereu în căutare de senzaţii tari.

— Nu ia cocaină?

— Nu, n-are nevoie să ia cocaină.

— Dar ea îl plăcea?

— Ea nu trăia decât pentru soţ şi pentru copii; şi dacă ai şti cât de diferiţi erau ea şi Adeane, ai rămâne surprinsă.

— Nu ştiu cum arată domnul Adeane, dar am văzut un portret al ei la o expoziţie.

— Un portret de Henriquez la expoziţia lui Walter Bell?

— Da. Îi semăna?

— Da, într-un fel îi semăna şi în alt fel nu-i semăna deloc. Se spune uneori de unul sau de altul că-i imposibil de prins pe pânză. E un adevăr. Cred că, într-o oarecare măsură, toţi suntem cu neputinţă de prins pe pânză. Cel puţin aceia dintre noi a căror frumuseţe ţine de *a patra dimensiune.* Fie că aceasta-i timpul sau tonalitatea sau orice altceva o fi… şi ea aşa era. Nu avea nimic extraordinar în trăsături – erau trăsături neregulate. Dar avea acel ceva… acel ceva inefabil. Expresie presupun, sau ritm – sau fascinaţie. Era ca o zi de vară, ca mireasma de verbină sau de micşunea. Avea ochi catifelaţi, plini de înţelesuri, ochi de neuitat, şi radia o lumină – o dulceaţă – pe care niciun tablou n-ar putea-o surprinde… şi avea mâini foarte frumoase. Era ca o melodie… ceva ce pluteşte în suspensie – vreau să spun ceva care cere un răspuns, ca o muzică spaniolă ori rusească, din acelea care par să nu sfârşească niciodată… care sfârşesc cu o întrebare… se cheamă că se încheie pe dominantă, aşa mi se pare. Oricum, se încheie pe ceva care

cere imperios un nou început, ceva care te lasă mereu nesatisfăcut.

— Pictorul Henriquez a cunoscut-o bine?

— Nu foarte bine, dar era îndrăgostit nebuneşte de ea. Din asta i s-a tras şi moartea.

— Ea îl iubea?

— Nu, şi Henriquez ştia.

— Nu a regretat niciodată că s-a măritat atât de tânără?

— Nu, nu cred.

— Găsesc că-i *minunat...* e minunat ca la o vârstă atât de necoaptă să ştii atât de bine ce vrei de la viaţă.

— Chiar dacă ar fi regretat, n-ar fi arătat niciodată. Nimeni n-ar fi ştiut.

— Ce curios că, fiind crescută la Tropice, îi plăcea totuşi Anglia!

— Da; niciodată n-a dorit să se reîntoarcă în America de Sud. N-avea nimic împotrivă să plece în Franţa sau în Italia, dar de Argentina nici un voia să audă. Spunea că nu le-ar prii copiilor.

— Dar ce s-a întâmplat cu rudele? Nu le-a mai revăzut niciodată?

— Niciodată. Cel puţin nu acolo. Tatăl ei a venit de două ori la Londra, ca s-o vadă, apoi s-a prăpădit. Celelalte rubedenii, unchi şi mătuşi, nu contau; s-au lepădat de ea când s-a căsătorit. Dar la taică-su ţinea mult.

— Era pioasă? Nu vreau să spun bigotă, dar respecta dogmele cu stricteţe?

— Nu era bigotă. Dar foarte... nu ştiu cum s-o definesc. Cred că era preocupată. Nu vorbea niciodată despre aceste lucruri, cel puţin nu cu mine. Ştia că eu...

— Gândea, probabil, că toate astea nu înseamnă nimic pentru dumneata?

— Exact... invincibila ignoranţă.

— Şi nu protesta?

— Nu ştiu... destul de ciudat, în ce mă priveşte pe mine nu protesta. Cred însă că o supăra lipsa de credinţă a lui Francis Green, pentru că la el necredinţa lua forme mai

violente şi se întemeia pe o concepţie ştiinţifică — avea un caracter de dogmă. Lipsa mea de credinţă i se părea, cred, naivă – întemeiată pe nimic. Dar ştia prea bine că n-am ce face – că aş fi dat orice pe lume să fi putut împărtăşi credinţa ei.

— Îţi vorbea despre acest lucru?

— Niciodată. Vezi, nu era o persoană prea vorbăreaţă. Era sfioasă… până când reuşeai s-o cunoşti mai bine.

— Şi după aceea?

— După aceea, vorbea… Nu spunea prea multe, doar atâta cât să te facă să înţelegi totul.

— Crezi că era fericită?

— Nu, dar cine-i fericit pe lumea asta?

— Dar dacă-şi iubea soţul, aşa cum spui, ce-o făcea să fie nefericită?

— Îl iubea… de bună seamă. N-a încetat nicio clipă să-l iubească. Dar cred că în adolescenţa ei îşi făurise mari iluzii şi apoi a constatat că realitatea arată cu totul altfel. Cred că înainte de a se mărita, şi chiar la măritiş, a clădit tot felul de castele de nisip – castele miraculoase – care apoi s-au spulberat. Nu era vina lui Adeane… asta-i viaţa. Şi ea crezuse că viaţa-i altfel… cu toţii credem aşa, nu? Şi apoi, bănuiesc că pe ruinele fermecătoarelor castele de basm şi-a durat o colibă de lemn în care să poată trăi, mai mult sau mai puţin comod, dar nu sunt sigur că efortul de a o înjgheba şi de a pretinde că e o mare reuşită nu a fost acel ceva care a dat-o gata.

— Da, înţeleg. Dar domnul Adeane era tot timpul convins că e fericită şi se purta frumos cu ea?

— S-a purtat întotdeauna frumos cu ea; dar nu sunt sigur că o socotea fericită. Nu ştiu ce gândea el. Nu vom şti niciodată; nimeni nu va şti. Adeane nu e ceea ce se numeşte un mare taciturn, dar e un om care nu vorbeşte; imposibil să ghiceşti ce gândeşte.

— La Seyton se simţea bine?

— Da; mai bine ca oriunde. De parcă ar fi locuit acolo într-o viaţă anterioară şi aparţinea încă acelei epoci. Puteai

s-o plasezi în oricare perioadă dintre secolul al şaptesprezecelea şi Waterloo. Îţi dădea impresia că e străină — dar străină nu în sensul de persoană venită din altă ţară, ci din alt *timp.* Mental, vorbea o altă limbă şi gândea alte gânduri decât cei din jurul ei. Obişnuia să cânte la harpă şi la clavecin, şi să se acompanieze din gură. Nu avea voce puternică, dar foarte plăcută. Cânta în franceză şi în spaniolă. Îmi plăcea s-o urmăresc în capelă.

— Există o capelă la Seyton?

— Da; la parter; răspunde în grădină ca o prelungire a coridorului – un singur cat, n-are nimic clădit deasupra. N-ai văzut-o?

— Nu; nu ne-a fost niciodată arătată.

— Îmi plăcea s-o urmăresc în capelă, când îngenunchea seara, singură, în faţa uneia dintre figurile acelea… stătea foarte dreaptă, cu braţele înălţate, cu un şal spaniol din dantelă neagră drapat pe cap, nemişcată ca o statuie. Oferea o privelişte încântătoare, şi i-am spus lui Henriquez că aşa ar fi trebuit s-o picteze, dar mi-a răspuns că nu poate.

— O vedeai des?

— Da, mereu… aproape zilnic, dar niciodată singură; întotdeauna era înconjurată de lume şi totuşi am cunoscut-o mai bine decât am cunoscut sau voi cunoaşte vreodată pe oricine altcineva. Nu ezit să-ţi spun că am iubit-o, că am trăit pentru ea şi *numai* pentru ea, că nu mă puteam gândi la nimic altceva, că nici acum nu mă pot gândi la nimic altceva şi că, de când a murit ea, eu nu mai trăiesc. Ştii, de la moartea ei nu am mai fost în stare să scriu vreo carte. Mă străduiesc acum să scriu una, dar după cum ţi-am spus, n-am izbutit mare lucru. Îţi dai seama cât de greu e totul pentru mine. Am încercat să călătoresc, am încercat tot ce se poate încerca, dar nu pot uita. Aşa sunt eu făcut. Ea însemna pentru mine viaţa, întreaga viaţă. Îmi era deajuns s-o văd, să ştiu că trăieşte, că respiră. Ştiam că nu mă iubeşte, că n-ar fi putut să mă iubească vreodată – nu cred că era fericită, dar nu din această pricină şi nu din vreo

pricină de această natură. Era ceva mult mai mare, mult mai adânc, ceva profund ce nu poate fi exprimat – ceva ce ea nu putea exprima… şi apoi existau în ea întregi zone neexplorate, de care eu nu aveam idee.

— Lumini de argint şi întunecimi nebănuite…

— Da. De pildă, religia ei – toate astea n-au nicio semnificaţie pentru mine, au fost şi sunt de neînţeles. În ce mă priveşte, putea să creadă cu aceeaşi fervoare şi-n zeii din Olimp. Şi ea ştia prea bine acest lucru. Pe de altă parte, îi spuneam că nu înţeleg cum de s-a putut mărita cu Adeane. Că nu înţeleg cum de poate fi prietenă cu Francis Greene, deşi acesta era, şi este încă, cel mai bun prieten al meu. Vreau să spun că nu înţelegeam cum de poate fi doar o simplă prietenie între ea şi Francis Greene şi nimic mai mult. Din moment ce erau prieteni, eram îndreptăţit să cred că ea nutreşte şi alte sentimente faţă de el – şi de fapt nu era aşa. Francis e un bărbat foarte bine şi atrăgător. Aşa stăteau lucrurile; femeia asta era o permanentă enigmă pentru mine. Nu mai există nimeni ca ea – deşi, în chip destul de bizar, dumneata îi semeni într-un mod la fel de ciudat – dumneata îmi aminteşti de ea, deşi nu semănaţi câtuşi de puţin.

— E curios că-mi spui asta; mi-a mai spus-o şi altcineva, un prieten al nostru, colonelul Branksome. Mi-a declarat odată că semăn cu doamna Adeane. Şi dumneata crezi că n-o interesa nimeni în afară de soţul ei – nici artistul spaniol, nici domnul Greene – vreau să spun doctorul Greene?

— Nu; nici nu se sinchisea de ei. Vedea în ei doar prieteni. Din punctul ăsta de vedere avea o mentalitate meridională. Îi plăcea să aibă tot timpul o mică suită de prieteni, cu care fuma împreună şi purta conversaţii nesfârşite, toată ziua şi toată seara dacă ar fi fost posibil. Ceea ce lui Adeane nu-i era pe plac; îl plictisea. Francis, în schimb, se simţea bine. Eu îi detestam pe toţi; îmi călcau pe nervi. Vezi, mai erau şi alţii în afară de aceştia. Oriunde se ducea, roiau oamenii în jurul ei; a reuşit să transforme

până şi Anglia răsăriteană într-un *patio*[1] hispano-sud-american. Atrăgea toţi bărbaţii. Acolo unde existau, absolut toţi: dascălul, doctorul, pastorul, moşierul, bătrânul unchi al soţului dumitale, toţi erau îndrăgostiţi de ea. Femeile spuneau că-i o fiinţă primejdioasă, dar când o cunoşteau mai bine erau fermecate de ea. Îi fermeca pe toţi fără să mişte un deget – vorbea atât de puţin. Doar cât se mişca şi surâdea şi te privea şi exercita o atracţie asupra ta – şi fiecare o găsea irezistibilă,

— Când era la Londra ce făcea?

— Exact acelaşi lucru. Seara, după cină, era de obicei acasă şi stătea în faţa unui samovar, împărţind ceai şi ţigări. Se culca întotdeauna foarte târziu. Seară de seară erau cel puţin trei-patru musafiri la ea.

— Printre care dumneata şi doctorul Greene?

— Da, şi alţii – Henriquez – şi tot felul de oameni.

— Era interesată de multe lucruri? Vreau să spun avea pasiuni – îi plăcea să citească? Parcă spuneai că avea simţ muzical?

— Cred că citea foarte puţin. Îndrăgea o carte sau două, îi plăceau cărţile ilustrate şi unele poezii, mai ales poezia străină. Citea, desigur, în spaniolă şi în franceză, şi apoi picta în acuarelă, tot felul de teme, scene miniaturale gen Watteau[2], care aminteau de pictura pe porţelan, sau pur şi simplu peisaje obişnuite. Şi avea un tuşeu foarte delicat. Îţi dădeai seama imediat de acest lucru, fie că o ascultai cântând la harpă, sau la clavecin sau la pian; simţeai aceeaşi gingăşie şi când picta sau planta flori. Nu reuşesc s-o descriu. Ai să crezi, desigur, că vorbesc aiurea sau că exagerez. Sunt scriitor şi artist şi un om cu imaginaţie, aşa încât e *mon metier*[3] să plăsmuiesc, să văd ceea ce nu există cu adevărat. Dar Adeane, omul de afaceri, a simţit acelaşi lucru şi de asta s-a căsătorit cu ea. Şi Greene, care e un fanatic om de ştiinţă, cu o gândire unilaterală, un om

[1] Curte interioară, deschisă, la clădirile spaniole.
[2] Jean Antoine Wateau (1684—1721), pictor de gen, francez.
[3] Meseria mea (fr.).

care nu-i preocupat decât de munca lui, care nu cunoaşte distracţii şi recreaţii, pasiuni şi sentimente, un om a cărui unică relaxare şi recreaţie constă în a munci şi în afara orelor de muncă şi în a *discuta despre munca lui,* ei bine, şi Greene a simţit aceeaşi fascinaţie, a recunoscut întotdeauna şi recunoaşte şi *acum.* Deci nu e doar fructul imaginaţiei mele.

— Bietul om, probabil că şi el îi simte lipsa.

— Da, la început i-a resimţit puternic lipsa; dar desigur el are munca lui şi, aşa cum ţi-am mai spus, în structura sa nu există nicio fibră romantică sau sentimentală. *E un realist din cap până în picioare.*

— Oamenii de felul ăsta au adeseori o inimă vulnerabilă.

— De acord, dar nu-i cazul lui Greene. El e un om axat pe o singură idee. În viaţa mea n-am întâlnit un al doilea ca el. Auzi adeseori de oameni cu o gândire unilaterală. Eu unul nu i-am întâlnit însă. El e un asemenea specimen.

— Ce anume înţelegi prin gândire unilaterală?

— Mă rog, înţeleg oameni dedicaţi întru totul unui lucru, unei cauze, unei idei, ceva din afara propriului lor eu, şi pentru care nu mai există nimic altceva.

— Ca artiştii, de pildă?

— O, vai de mine, nu! Artiştii sunt cei mai necruţători egoişti de pe scoarţa pământului. Ei nu se gândesc decât la lucrul pe care-l fac pentru ei înşişi şi în raport cu ei înşişi. I se pot devota cu fervoare – artei lor de pildă – şi dacă sunt artişti adevăraţi, atunci sunt devotaţi artei lor. Dar vai şi amar de bietul muritor care le taie calea. Îl folosesc drept carne de tun; drept atâtea kilograme de carne şi de oase bune de pus la păstrare.

— Adevărat?..

— Sigur că da. Ia-l, de pildă, pe Goethe. I-ai citit viaţa?

— Da.

— Ei bine, gândeşte-te la toată liota aceea de sărmane femei – Lili, Lothe, Frau von Stein şi cum le-o mai fi chemând. Ce mai, a folosit fiinţele umane drept modele pentru poemele sale, până ce-a trecut de optzeci de ani. Şi

avea dreptate. Noi suntem biruitorii, iar ei, bieţii muritori de rând, sunt victimele sacrificate. Şi toţi marii artişti au procedat la fel – Shelley, Victor Hugo; şi, aş cuteza să spun că, dacă am cunoaşte adevărul, am constata că la fel au fost şi Shakespeare şi Homer. Nu ne-a rămas autobiografia lui Shakespeare, dar avem sonetele lui care sunt mai intime decât orice autobiografie. Mai deunăzi am citit un poem care zicea:

Nici mie însumi nu cutez a-mi spune
Unde mi-e rai şi unde mi-e genune;
Dar lumii largi îi pot mărturisi
Ce zace dincolo de felul ei de-a fi.

Acesta este motto-ul, profesiunea de credinţă, confesiunea, condiţia *sine qua non* a artistului adevărat. Aceasta este taina artei. Acesta a fost, bănuiesc, crezul lui Shakespeare, al lui Homer şi, dacă am cunoaşte, al tuturor artiştilor, aceasta-i ceea ce fac toţi artiştii – fiecare dintre ei – în mod inconştient, fără îndoială. Dar Francis Greene nu e un artist, şi nici prin vis nu i-ar trece să facă una ca asta. Ar socoti drept ceva *abominable.* Nu pentru că munca lui nu l-ar solicita în aceeaşi măsură în care arta ne solicită pe noi. Dimpotrivă. E chiar mai absorbit decât noi, pentru că nouă – sau mie cel puţin – nu ne place să vorbim şi în orele libere despre munca noastră, pe când el nu se simte bine decât atunci când discută despre problemele lui, fie vară, fie iarnă, zi de zi şi toată ziua, cu fiecare şi cu oricine. Dar nu i-ar trăsni prin cap să reproducă ceva sau pe cineva cu care a venit în contact personal. Din punctul ăsta de vedere e nevinovat ca un preot.

— Dar nici dumneata n-ai face-o, nu-i aşa?

— Ba da, eu aş face-o – inconştient, poate, dar aş face-o.

— Vrei să spui că ai folosi lucruri pe care le-ai văzut sau care te-au afectat personal, drept material pentru cărţile dumitale?

— Depinde de ce înţelegi prin „material”. Când spun

„model” eu nu mă refer la o reproducere fotografică. Adică atunci când întâlnesc ceva interesant, nu spun: „Uite, asta-i o chestie bună, am s-o trec în viitoarea mea carte,” şi nu mi-o notez pe loc în acest scop. Pe de altă parte însă, tot ce văd şi tot ce fac, fiecare emoţie pe care o încerc, fiecare impresie pe care o primesc, fiecare relaţie care se stabileşte între mine şi altă persoană, fiece experienţă parcursă, fiecare durere resimţită, fiece bucurie la care iau parte, fiece fior de entuziasm care mă cuprinde, orice afecţiune sau orice pasiune care-şi face loc în viaţa mea, toate acestea sunt destinate, în ultimă instanţă, a fi transmutate şi folosite, direct sau indirect; sunt transpuse şi transformate. Toate trăirile unui artist – oricât ar fi ele de sordide sau de sublime, oricât de sacre, de pasionale sau de intime, trec în cele din urmă printr-un creuzet, dacă vrei, sau mai curând printr-un cuptor, aidoma ca la fabrica de biscuiţi Huntley şi Palmer, şi apoi ies prin capătul celălalt, transfigurate în diamante (sau în biscuiţi) – opere de artă, bune sau proaste, tot atât de bune ca ale lui Shakespeare, sau tot atât de proaste ca – mă rog, oricare dintre cărţile mele, dacă vrei. Dar acesta-i procesul pe care-l parcurg; aşa este, a fost şi va fi. Morala: nu te îndrăgosti de un artist. Se aplică şi la bărbaţi şi la femei. Vreau să spun că e la fel de nociv pentru un bărbat să se îndrăgostească de o artistă, ca şi pentru o femeie să iubească un artist.

— Vrei să mă faci să cred că vedeai în doamna Adeane, de pildă, material de reprodus, şi că, într-o bună zi, ea va apare, sub o deghizare sau alta, într-o carte a dumitale?

— Nu, nu vreau să spun aşa ceva. Dar pot să-ţi afirm că, deşi în cărţile mele nu găseşti şi nu vei găsi niciodată vreo aluzie directă sau indirectă la ceva sau cineva care ar putea fi interpretat drept Daphne Adeane, totuşi, de când am cunoscut-o, nu am scris o singură frază – şi asta va dura câte zile o să am – o singură frază care să nu fie impregnată de ea, aşa cum o ploscă de vin e impregnată de aroma băuturii, sau o punguţă de muselină e pătrunsă de parfumul levănţicăi pe care a conţinut-o.

Aroma, mireasma, rămân pentru totdeauna. „Poţi sparge vasul în ţăndări, oricât ai dori…” cunoşti versul.

— Şi crezi că asemenea lucruri – asemenea simţăminte —dăinuie pe vecie? întrebă Fanny.

— Nu întotdeauna; dar atunci când dăinuie, dăinuie pe veci – până ce moartea le pune capăt.

În acea clipă, feciorul anunţă vizita doamnei Saxby. Sosise cu gândul să stea mult şi bine; avea multe de povestit, de pus la cale, de stabilit. Dettrick îşi dădu seama c-ar fi fost greu s-o aştepte să termine, aşa încât îşi luă rămas bun.

A doua zi părăsi Londra.

CAPITOLUL XIII

CÂND MICHAEL SE ÎNAPOIE DIN Canada, realiză, treptat, că în casă se produsese o schimbare.

Dettrick plecase în Italia, unde avea să rămână o bună bucată de vreme. Schimbarea pe care o percepea Michael se produsese în Fanny. Era aceeaşi, şi totuşi nu. Părea să se fi reînsufleţit; ceea ce nu s-ar putea spune că-i uşura situaţia lui Michael. Nu se simţea cu nimic mai aproape de ea; o privea dinafară şi se minuna.

Proiectul călătoriei în Italia a fost abandonat. Erau prea multe de făcut acasă. Fanny păru uşurată şi declară că nu dorise să plece.

Primea veşti din Italia de la Leo Dettrick, care-i scria cam o dată pe săptămână, uneori chiar mai des. Fanny îi răspundea regulat la scrisori, dar, de obicei, misivele lui erau mai lungi decât ale ei.

Era ocupată, mai ocupată decât fusese de multă vreme încoace. În decembrie, urma să aibă loc alegeri generale; ceea ce presupunea o muncă perseverentă şi interesantă. Niciodată n-a fost Fanny o mai desăvârşită soţie de

parlamentar şi, prin centrele locale se vorbea că, deşi Michael era un om promiţător şi că, neîndoielnic, va face carieră, totuşi datora foarte mult soţiei sale. Iar Michael era din plin conştient de toate acestea şi foarte recunoscător. Din nefericire însă, îşi exprima gratitudinea faţă de oricine, în afară de Fanny.

Ca să recapitulăm, rezultatul uşoarei schimbări a relaţiilor dintre cei doi soţi era cu totul în favoarea lui Michael, dar acesta îl privea cu un interes total exterior. Nu împărtăşea această schimbare – ar fi dorit s-o împărtăşească dar nu ştia cum.

Cât despre Fanny, şi ea începuse să se simtă schimbată. Îşi spunea că viaţa ei e plină, că zi de zi copiii deveneau tot mai drăgălaşi, că activitatea ei e interesantă, cariera lui Michael importantă, iar Leo Dettrick constituia un agreabil element nou. Toate acestea erau adevărate, fără să constituie însă adevărul integral. Pentru a ne apropia de adevărul integral, trebuie să ţinem seama de situaţia lui Leo Dettrick.

Acesta plecase la Florenţa şi la Roma şi, de îndată ce s-a instalat în străinătate, şi-a şi isprăvit cartea, chiar cu rapiditate. Îi spusese lui Fanny că e un lucru imposibil, şi totuşi imposibilul s-a realizat. Lucrase la carte, încet şi intermitent, încă din iunie şi, cu toate că în răstimpul petrecut la fermă nu aşternuse prea mult pe hârtie, totuşi romanul se rotunjise în mintea lui şi-l discutase atât de amănunţit cu Fanny, încât cartea era ca şi creată.

Il ne restait plus que de l’écrire[1].

A încunoştiinţat-o pe Fanny de acest lucru şi de altele, i-a relatat progresele pe care le făcea, i-a cerut sfaturi; le-a acceptat sau le-a respins. Adeseori se lăsa aţâţat de discuţie, iar ei îi plăcea să-l stârnească. Scrisorile lui Fanny îl amuzau. Îl tachina, şi acea ironie pe care o bănuise în conversaţia ei devenea evidentă în scrisori. Corespondenţa îi făcu să devină mai intimi decât fuseseră înainte. Natura,

[1] Nu mal rămânea decât s-o scrie (fr.)

relaţiilor dintre ei nu se schimbă cu nimic, dar ciudata lor intimitate se pecetlui şi se defini odată pentru totdeauna.

Fanny îi scria lui Dettrick ca unui bun prieten, dar într-o manieră atât de impersonală, de parcă ar fi scris unui avocat. Dettrick îi scria lui Fanny cu deplină libertate, dar evitând orice notă afectivă. În scrisorile nici unuia dintre ei n-ai fi găsit vreo urmă de ceea ce se numeşte *amitié amoureuse.* Când prietenia dintre el şi Fanny atinsese un moment crucial, Dettrick a formulat şi a stabilit principiul că, odată cu moartea lui Daphne Adeane, viaţa lui – adică viaţa lui sentimentală – luase sfârşit. Fanny acceptă întrutotul principiul şi teoria lui, facilitând în acest fel situaţia.

În ceea ce o privea, simţise şi ea aceeaşi stagnare, deşi nu spusese nimănui. Fanny nu făcea confidenţe. Simţea că viaţa ei sentimentală se încheiase. Aşadar, Fanny şi Dettrick se întâlniseră ca doi tovarăşi de exil sau ca doi deţinuţi în aceeaşi temniţă, care comunică între ei prin bătăi în zid.

Dettrick a rămas în străinătate până la Rusalii, iar când s-a întors, cartea apăruse. O întitulase *Exil.* Era dedicată lui F.C.

Lui Michael romanul i-a plăcut chiar mai mult decât lui Fanny, care îl privea cu un ochi critic. Michael regăsea în carte multe dintre trăirile lui, pe care nu le văzuse niciodată până atunci materializate negru pe alb.

De Rusalii, când Dettrick sosi la Hockley, Fanny îşi dădu seama că acum îl cunoştea mult mai bine decât înainte de a fi plecat în străinătate, fapt datorat corespondenţei dintre ei. În acelaşi timp însă, Fanny simţea că atinseseră limita relaţiei care-i unea; prietenia lor nu va lua niciodată altă formă, niciodată nu-l va cunoaşte mai bine sau mai intim decât în prezent; şi nici n-ar fi dorit.

Dettrick nu se gândea la acest lucru şi nu privea în perspectivă. Era concentrat asupra prezentului, asupra ideilor lui; fără să-şi fi dat seama, Fanny devenise o necesitate pentru el. Făcea parte din însăşi existenţa lui.

O admira. Începuse prin a admira în ea o tainică asemănare cu Daphne Adeane, pe care i se păruse a o fi detectat; dar o găsise pe Fanny plină de compasiune, înţelegătoare, receptivă şi, mai târziu, foarte utilă. O admira, cel puţin aşa îşi spunea el, pentru caracterul şi pentru intelectul ei. Dar acum, fără îndoială, începuse s-o admire şi pentru fizicul ei. Se schimbase mult. Părea să fi revenit la viaţă, asemenea unei plante care a hibernat îndelung şi în care, dintr-o dată, izbucneşte seva neaşteptatei primăveri. Adevărul este că Fanny reîncepuse să simtă gustul de a trăi – viaţa ei îşi recăpătase savoarea. Învăţase sau, mai bine zis, îşi reamintise să râdă, pentru că acum avea cu cine râde împreună. Şi când Michael se reîntoarse din Canada, o regăsi pe vechea Fanny, sau urme din acea Fanny pe care o cunoscuse înainte de căsătorie

— Pe vremea când fuseseră logodiţi – o Fanny maliţioasă, care îşi râdea de tine pe furiş, cu coada ochiului, şi care uneori spunea lucruri cu totul neaşteptate, de o sinceritate brutală.

Dacă viaţa lui Fanny îşi regăsise savoarea, cea a lui Dettrick îşi regăsise gustul pentru muncă; dar şi în viaţa lui Michael părea că reîncolţise ceva, sau cel puţin simţea că există ceva ce-ar trebui să se reînfiripe, dar avea supărătoarea senzaţie că nu va fi în stare să capteze acel anume element şi să-l reţină.

Relaţiile lui cu Fanny şi-au reluat vechiul curs, cu o vagă dar foarte importantă schimbare. Pe lângă faptul incontestabil că Dettrick constituia acum parte integranta din viaţa lor, Michael îi îndrăgea tovărăşia şi-i cerea constant să-şi petreacă duminicile cu ei. Aceasta deveni o deprindere şi Dettrick îşi petrecea la Hockley orice duminică în care nu avea alte angajamente; Fanny nu mai pleca deloc la Londra.

În august, Michael închirie o mică reşedinţă de vânătoare în Scoţia şi-i invită acolo pe Dettrick şi pe George Ayton. În acel an îi întovărăşi şi Fanny, care petrecu de minune. Michael era încântat de noua ei bună dispoziţie, dar

recunoştea cu amărăciune că-i era imposibil să împărtăşească această surprinzătoare fază.

La începutul anului următor, Michael plecă într-o misiune în Rusia. Fanny nu se simţi în stare să-l însoţească, pentru că aştepta un al treilea copil. Se pregătea pentru naşterea acestui copil cu o nerăbdare pe care nu o cunoscuse până atunci. Dorea să fie băiat. Copilul se născu – era într-adevăr băiat. Dettrick îi fu naş – reînchiriase în acea vară Thomdyke – şi-i puse numele Leo, după numele lui. Fanny radia de fericire, simţea că o viaţă nouă începe pentru ea, neştiind, fireşte, ce lovitură o aşteaptă: copilaşul muri la o lună după naştere. Fanny rămase nemângâiată în durerea ei; a refuzat să plece în Scoţia, iar Michael se duse întovărăşit doar de George Ayton. În toamnă, Michael fu trimis în Egipt şi dori s-o ia pe Fanny cu el. N-o trăgea inima să-şi lase copiii, dar Michael, sfătuit de medic că o schimbare de mediu s-ar dovedi salutară, – o convinse să vină cu el. Rămaseră în Egipt până la viitoarea sesiune parlamentară, când se întoarseră în Anglia.

Dettrick se stabilise la Londra şi publicase o nouă carte, intitulată *Puntea plutitoare,* care, ca şi romanul anterior, era rodul convorbirilor şi discuţiilor sale cu Fanny. Când Michael şi Fanny se întoarseră din Egipt, ea declară că ar dori să locuiască în acel an la Londra, îşi dădea seama, în sfârşit, că destul jelise şi se închistase în propria-i cochilie, că durerea o făcuse egoistă, că era aidoma unui cearşaf ud peste viaţa lui Michael şi că sosise timpul să întoarcă o filă nouă. Se simţea capabilă de un început, deoarece clima din Egipt făcuse minuni pentru sănătatea ei. Arăta cu totul alta la întoarcere şi niciodată de când se căsătorise nu se simţise mai în putere şi mai înviorată.

Auzind-o că doreşte să rămână la Londra, Michael se bucură. Şi pe el îl lovise crunt moartea copilului, şi suferise şi mai mult pentru Fanny. I se părea prea crudă această nenorocire care o dobora tocmai când Fanny descoperise în viaţă un nou sens. Dar după aceea, dincolo de orice aşteptare, vizita la Cairo, înfăptuise miracole asupra ei.

Legaseră foarte multe prietenii la Cairo şi Fanny fusese admirată, curtată, răsfăţată, solicitată, ridicată în slăvi atât de străinii cât şi de englezii de acolo. Ea înţelegea mentalitatea străinilor şi viaţa în străinătate, şi se comporta extrem de degajat. Şi acest lucru a însemnat o revelaţie pentru Michael. Văzu desfăşurându-se sub ochii lui o Fanny nouă şi nebănuită. Auzi şi văzu lumea admirându-i frumuseţea, elogiindu-i farmecul, inteligenţa, cultura. De ce ascunsese oare toate acestea de el? Şi el, de ce nu le putuse descoperi fără ajutorul altora? A fost nebun. Trăise, în ultimii ani, ancorat în trecut, când alături de el, cu el, în preajma lui, exista o prezenţă atât de încântătoare. Dar oare nu era prea târziu? Oare nu trecuse prea mult timp pentru ca greşeala să mai poată fi reparată? Mă rog, trebuia să încerce, va încerca şi va izbuti. „Fapt este, îşi spunea Michael, că, pentru prima oară mă îndrăgostesc de nevastă-mea.” Tot timpul descoperea noi faţete ale caracterului ei.

Evident, era cu totul deosebită de alţii. Cu infailibilă agerime de gândire ajungea întotdeauna la concluziile cele mai adevărate şi te uimea revelându-ţi printr-un singur cuvânt că ştia exact ce gândeşti tu.

„Am fost un imbecil” îşi repeta Michael în drum de la Dover spre Londra, când Fanny îl anunţă că ar dori să se stabilească la Londra. Se opriseră câteva zile la Paris, unde Fanny îşi cumpărase toalete şi fusese foarte admirată de francezi. „Dar nu-i prea târziu” se consola Michael.

Dettrick îi întâmpină la gară şi fu şi el uluit observând schimbarea înfăţişării lui Fanny. Michael îl invită pentru acea seară la cină şi, când Dettrick sosi şi fu primit de Fanny îmbrăcată într-una dintre noile rochii de la Paris, rămase cu răsuflarea tăiată. Abia de putea vorbi.

— Arăţi minunat, îi spuse. Cairo ţi-a făcut foarte bine.

— Da, răspunse ea râzând. Cred că mi-a priit şi mă simt de parcă aş fi luat un tonic bun.

După cină, Michael trebui să se ducă să-şi vadă şeful. Dettrick rămase cu Fanny în salonul de la etaj, la gura

sobei. Fumau împreună.

— Şi, într-adevăr, ţi-a plăcut? o întrebă Dettrick după ce epuizaseră la cină convenţionalele povestiri şi amintiri de călătorie.

— Da, am gustat fiecare clipă şi m-am simţit bine la Luxor.

— Mi-am dat seama că te simţi bine, pentru că scrisorile pe care mi le-ai trimis erau atât de scurte.

— N-aveam timp de scris şi aveam prea multe de spus.

— Ce ţi-a plăcut cel mai mult?

— Oamenii erau atât de simpatici – ştii, nu mai fusesem de mult în străinătate.

— Spuneai mereu că deteşti să pleci.

— Da, dar e o mare diferenţă între a te afla în străinătate ca turist şi a te afla acolo din obligaţie. Ca turist, e extrem de distractiv.

— Cred că ţi s-a făcut o curte nebună.

Fanny râse:

— Da, au fost drăguţi. Era acolo un rus care-mi plăcea şi ne-am împrietenit bine, şi mai era un savant francez care mă învăţa să descifrez hieroglife, şi un austriac adorabil.

— Ca să nu mai vorbim de englezi, bănuiesc.

— Ei da, erau şi câţiva englezi foarte drăguţi. Foarte simpatici cei de la agenţie; şi apoi l-am cunoscut pe Andrew Wallace.

— Scriitorul? Ţi-a plăcut?

— Eu i-am plăcut lui, râse din nou Fanny. M-a găsit *„minunată”.* Ba chiar şi citită. N-a observat lacunele. M-a definit drept unica persoană care i-a înţeles cărţile! Şi când te gândeşti că eu nu le-am găsit niciodată dificile; nu eşti de aceeaşi părere?

— Ba da. Nu pot să-l sufăr. Ştiu că-i un tip deştept şi scrie bine, şi aşa mai departe, dar nu pot să-l sufăr. Nu se poate să-ţi placă, în niciun caz dacă-l cunoşti mai bine.

— L-am cunoscut bine. A fost cu noi pe vapor când am făcut plimbarea pe Nil.

— Spui toate astea numai ca să mă necăjeşti.

— Nu. Vorbesc serios. A fost foarte interesant.

— Da. Dar el ţi-a *plăcut*?

— Cred că are talent.

— Vreau să spun ca om. Tu vorbeşti de el ca scriitor. Recunosc că pare autentic, dar de fapt e un farsor. E un cabotin. Juca teatru.

— Posibil, dar dacă joacă destul de bine încât să mă las amăgită, nu-i cer nimic mai mult.

— Dar ţi-a plăcut într-adevăr?

— „Plăcut” e un cuvânt atât de stupid…

— Va fi, de acum înainte, într-adevăr unul dintre prietenii tăi?

La început Fanny nu răspunse nimic, şi rămase pe gânduri.

— Nu ştiu, rosti în cele din urmă.

— Bine, dacă va fi, atunci trebuie să renunţi la mine. Dettrick se ridică în picioare şi începu să străbată încăperea în sus şi-n jos. În viaţa ta nu va exista loc pentru noi amândoi.

— Ba cred c-ar putea să existe, răspunse ea calm. Tu eşti atât de diferit de el. Şi apoi nu revine în ţară până în mai. Scrie o carte mare.

— Despre deşert, presupun, plină de culoare locală.

— Da, despre deşert, dar fără culoare locală… mi-a citit fragmente.

— Şi ţi-au plăcut?

— Da. La urma urmei şi tu îi admiri cărţile.

— Îi admir creaţia din perioada de început, dar consider că succesul i s-a urcat la cap şi că tot ce scrie acum nu mai merită să fie citit.

— Cartea asta de acum o să-ţi placă.

— L-ai inspirat tu.

— Sper să-l fi inspirat, râse ea.

— Eşti un diavol, Fanny, spuse Leo aşezându-se din nou. Toată lumea te consideră o făptură sfioasă, calmă, retrasă, şi în realitate eşti o frivolă.

— O frivolă ratată. Cred că m-am născut frivolă şi pe

parcurs am uitat şi a trebuit să joc un rol. Vreau să spun că a trebuit să devin, de dragul lui Michael, o cuviincioasă soţie de parlamentar, dar acum simt că m-am schimbat. Şi am de gând să mă distrez – cred că am fost o imbecilă până acum. S-a datorat parţial proastei mele sănătăţi şi altor diverse pricini, dar bănuiesc că i-am stricat viaţa lui Michael. I-am posomorât viziunea. Şi acum vreau să îndrept totul. Gândesc că dacă o să mă distrez eu, o să-l distrez şi pe el. Iarna asta nu mai plec deloc la Hockley. Rămân la Londra până la Paşti, şi după aceea îl iau pe Michael la Paris. Ne ducem în vizită la nişte prieteni pe care i-am cunoscut la Cairo, o oarecare Madame de Luce. E pe jumătate englezoaică, bine situată şi drăguţă. Michael e aproape îndrăgostit de ea, aşa că o să-i facă plăcere şi eu n-am nimic împotrivă.

— Nu eşti geloasă?

— Ba da, cumplit, dar nu pe ea. Aş fi geloasă pe persoana potrivită, dacă ar întâlni-o.

— Ce fel de persoană?

— Nu-mi vine în minte *acum,* dar cunosc genul – cu precizie. E genul după care se dau în vânt toţi bărbaţii. Un gen destul de drăguţ de altfel, ceea ce face situaţia şi mai gravă. Vreau să spun că sunt realmente femei foarte drăguţe. Şi cu atât mai iritante, cu cât nu sunt deloc ceea ce gândesc bărbaţii că ar fi. Eu sunt geloasă şi pe trecut.

— Pe trecutul lui Michael?

— Da, foarte geloasă.

— Ai fi geloasă şi pe trecutul cuiva care ţi-ar fi foarte drag?

— Cred că da.

Urmă o pauză.

— Şi a mai avut Michael şi alte aventuri?

— A flirtat cu o doamnă Logan, soţia unui colonel, şi cu Madame de Luce, şi cu o italiancă superbă; dar ştii, Leo, cred că s-a întâmplat un lucru foarte ciudat.

Un nou răstimp de tăcere.

— Şi anume?

— Nimic, nu mai ştiu ce voiam să spun.

— Ba ştii; spune-mi.

— Zău c-am uitat – pe onoarea mea.

— Să-ţi spun eu ce era?

— Poţi să-mi spui orice doreşti, dar n-ai de unde să ştii.

— Voiai să-mi spui că s-a întâmplat un lucru foarte ciudat, şi acest lucru ciudat este că Michael s-a îndrăgostit de soţia lui. Am dreptate?

— O, nu. Tu nu-l înţelegi pe Michael şi nici pe mine, din acest punct de vedere.

— A, nu? Şi-am să-ţi spun mai mult. *E prea târziu.*

— Ce nonsens! Socoţi că sunt o soţie rea?

— Eşti admirabilă. Dar asta-i altceva. Nu vorbesc de tine. Vreau să spun că-i prea târziu pentru el. Tu vei fi întotdeauna o soţie admirabilă. Dar ce-mi bat eu gura de pomană? Ştii prea bine ce vreau să spun.

— Nu cred că ştiu.

— Pur şi simplu că Michael s-a îndrăgostit de tine. Şi că nu era îndrăgostit de tine înainte, pe când erai tu îndrăgostită de el. Dar acum e prea târziu. Nu-i prea târziu pentru tine să mai iubeşti, dar prea târziu ca să-l mai iubeşti pe *el.* Vei iubi desigur pe altcineva.

— Ţi-am spus eu vreodată ceva ce nu era adevărat?

— Nu; eşti sinceră, omul cel mai sincer pe care l-am cunoscut.

— Bine, atunci trebuie să mă crezi că niciodată nu a existat pentru mine altcineva în afară de Michael.

— Asta ştiu, dar eu vorbeam de viitor.

— Hai să nu ne preocupăm de viitor.

— Încerci să-mi spui că eşti fericită?

— Da. Viaţa mea e plină, am copiii – s-ar putea să sune naiv, dar nu e aşa – copiii înseamnă atâta bucurie, o bucurie atât de nouă şi de proaspătă acum, de când ne-am întors. N-am să-i mai las singuri niciodată.

— Câţi ani are Peter?

— Peter are cinci ani, şi Hester trei, şi e o bomboană.

— Dar copiii nu sunt totul.

— Viaţa mea e plină…

— Când spui că viaţa ta e plină şi că pentru tine nu a existat nimeni vreodată în afară de Michael te referi la prezent – dar tu eşti absurd de tânără. Viaţa ta, această anume latură a vieţii tale, de-abia a început. E o prostie să vorbeşti în felul ăsta. Nu se ştie niciodată. S-ar putea ca mâine să întâlneşti pe stradă pe cineva de care să te îndrăgosteşti nebuneşte.

Fanny schimbă subiectul.

— Apropo, a fost şi George Ayton la Cairo.

— Ce face?

— Încă melancolic din când în când, dar o să supravieţuiască.

— A fost şi Lady Jarvis?

— Da, pentru scurt timp. Acum e la Londra, s-a întors înaintea noastră. A, ştii, Andrew Wallace mi-a vorbit de un prieten al tău.

— De. Cine?

— Prietenul pe care eu nu am voie să-l văd.

— Francis Greene?

— Da; mi-a spus că e un om minunat.

— Şi nu ţi-am afirmat şi eu acelaşi lucru?

— Mi-ai spus-o mereu; tocmai de asta doresc să-l cunosc.

— A fost atât de mult timp plecat, şi apoi, aşa cum ți-am repetat întruna, e timid, nu-i place să întâlnească oameni noi, iese foarte puţin şi urăşte femeile.

— Toate femeile?

— Da.

— M-ar mira.

— M-ar durea să ţi-l prezint şi să ştiu că nu ţi-a plăcut. N-o să-ţi apară sub lumina lui cea mai favorabilă, tu ai să-l găseşti oribil şi eu o să sufăr. Nu ţi-aş ierta-o.

— Din câte am auzit despre el, nu văd de ce l-aş găsi oribil.

— Şi-apoi e imposibil să-l scoţi din casă.

— Andrew Wallace mi-a spus că are o mulţime de prieteni.

— Prieteni, da. Asta-i altceva.

— Dar Lady Jarvis îl cunoaşte. Era şi ea de faţă când Andrew Wallace mi-a vorbit despre el.

— Ea a cunoscut cândva toată omenirea… Îţi jur că nu iese niciodată din casă.

— N-ai vrea să-l aduci într-o zi la ceai?

— Mi-ai cerut lucrul ăsta de un milion de ori şi eu nu-ţi pot da un răspuns nou, aşa că îl repet pe cel vechi. Nu, nu şi iarăşi nu; mai bine mor decât să-l aduc. Ştiu că ar fi un eşec şi nu mi-aş ierta.

— Dar de ce să fie un eşec?

— N-aş putea să suport ca ţie să-ţi displacă Francis… şi nu cred c-o să-ţi placă.

— Nu poţi şti şi n-ai să ghiceşti niciodată care oameni îmi plac şi care nu… şi de Andrew Wallace ai fi crezut că n-o să-mi placă.

— Şi nici nu-ţi place. Ai spus-o doar ca să mă necăjeşti pe mine.

— Îţi jur că nu, dar să lăsăm asta. De ce n-am voie să-l cunosc pe Francis Greene?

— Nu pot risca acest lucru.

— Niciodată?

— Niciodată.

— Dar n-o să ai nimic împotrivă dacă o să-l cunosc prin mijlocirea altcuiva?

— A, nu.

— El ştie că exist?

— În ultimii trei ani nu i-am vorbit decât despre tine.

— Foarte bine, atunci să lăsăm la voia întâmplării. Nu mai insist.

— Da, foarte bine. Să lăsăm la voia întâmplării.

Michael se întoarse şi schimbară discuţia.

Conversaţia de mai sus a fost într-un fel profetică. A doua zi dimineaţă, Fanny ieşi după cumpărături. Luă un taxi din staţie, la Piccadilly. Se urcă în maşină şi ceru şoferului s-o ducă în Shaftesbury Avenue. De cum dădu şoferul să

întoarcă taxiul, o altă maşină intră în el. O ciocnire scurtă, violentă. Fanny fu zvârlită înainte, căpătă o lovitură destul de urâtă la cap, plus o serie de tăieturi şi contuzii.

Fu scoasă din maşină şi, cu toate că nu-şi pierduse cunoştinţa, era ameţită şi nu ştia ce se întâmplase cu ea. Se strânsese obişnuita gloată în jur şi un poliţist îşi făcea însemnări. La un moment dat, se apropie un bărbat care declară că e medic. O întrebă pe Fanny unde locuieşte, o duse întâi într-o farmacie unde-i aplică un pansament, apoi o conduse acasă, o sili să se vâre în pat şi telefonă după Michael, care sosi în doi timpi şi trei mişcări. Doctorul îi explică ce s-a întâmplat, îi spuse că Fanny suferea încă de pe urma şocului şi că va trebui ţinută câteva zile într-o încăpere ferită de lumină. Nu era nimic serios, în cel mult şase săptămâni avea să fie complet restabilită, dar avea nevoie de multă linişte.

— Presupun că aveţi un medic curant? întrebă el.

— Da, răspunse Michael, doctorul Alston, dar în momentul de faţă e plecat la nu ştiu ce conferinţă.

Lui Michael îi plăcu înfăţişarea acestui medic şi faţa lui îi era vag familiară. Îl găsea simpatic.

— Aş dori să o mai vedeţi dumneavoastră. Nu ştiu niciun alt medic.

— Foarte bine. Îl cunosc pe Alston. E aşteptat să se întoarcă peste câteva zile. Până la întoarcerea lui, o voi îngriji eu pe doamna Choyce.

— Unde locuiţi? întrebă Michael.

Doctorul îi întinse cartea de vizită, pe care scria:

Dr. FRANCIS GREENE
Cavendish Street Nr. 200

CAPITOLUL XIV

ÎNSĂNĂTOŞIREA LUI FANNY A DE-

curs grabnic şi pe deplin mulţumitor. Pe doctorul Greene nu-l mai văzu decât o singură dată, pentru că, între timp medicul lor se întorsese la Londra şi Greene îl pusese la curent cu tot ce se întâmplase. Francis Greene nu era medic practician, ci mai curând cercetător în boli nervoase, în lumea ştiinţifică, numele lui era foarte familiar. Dar în trecut practicase medicina şi se spunea că intuiţia lui în materie de diagnostic şi pătrunderea sa psihologică erau deopotrivă de adânci ca şi cunoştinţele-i teoretice.

Fanny fusese încântată să-l cunoască, anticipând amuzamentul cu care avea să-l tachineze pe Leo Dettrick.

Dar cunoştinţa lor fu de scurtă durată întrucât, curând după accidentul lui Fanny, doctorul Greene părăsi Anglia, plecând în Australia, unde avea de gând să rămână un an încheiat.

De Paşti, Fanny fiind complet restabilită, Michael o luă în proiectata călătorie la Paris, unde au fost oaspeţii noii lor prietene; dar înainte de a părăsi Londra, Michael o întrebă dacă nu sosise momentul să-şi schimbe locuinţa, idee pe care Fanny o acceptă cu entuziasm. Alese în Queen Anne’s Gate o casă micuţă, care nu necesita prea mari reparaţii, în afară de o curăţenie temeinică şi un zugrăvit. La mijlocul lunii mai se şi mutară în ea.

În existenţa lui Fanny şi a lui Michael începu o fază nouă şi, după ani şi ani, când Fanny avea să arunce o privire retrospectivă asupra acestei perioade, totul avea să-i apară estompat de ceaţă. De un fel de abur, ca o aureolă de vis. A fost fericită? N-ar fi putut spune, era ca şi cum s-ar fi drogat cu opium şi ar fi luat parte la un soi de sarabandă fabuloasă, un fantastic Decameron. Îşi redobândise sănătatea, vioiciunea şi, mai presus de toate, frumuseţea.

Era înconjurată de prieteni. Leo Dettrick în primul rând, care venea zilnic s-o vadă, şi Andrew Wallace, care se reîntorsese din Egipt. Deşi nu ducea viaţă mondenă, Wallace avea o sumedenie de amici, în mijlocul cărora făcea o susţinută şi neostoită propagandă în favoarea lui Fanny. O considera drept cea mai frumoasă şi cea mai

interesantă din generaţia tânără a doamnelor londoneze.

Şi astfel, Fanny (ca pe vremuri Hyacinth) a fost, într-un anumit sens, descoperită, şi, deşteptându-se într-o bună dimineaţă, s-a pomenit, dacă nu chiar faimoasă, oricum relevată între ghilimele. Nu apăreau fotografii ale ei ori scurte cronici în revistele mondene, dar o împresura un val de interes stârnit şi de rumoare. Dacă rosteai numele *„Fanny Choyce*", întâlneai urechi receptive şi nu era nevoie de specificări şi explicitări. Şi dacă-i pomeneai numele, ajungeai, cu siguranţă, să-i comentezi şi frumuseţea.

Era cunoscută şi în cercurile politice, dar le frecventa numai când era necesar să participe la mari reuniuni; Andrew Wallace o introdusese în lumea boemă. Fanny nu ieşea prea mult, deşi multe amfitrioane se străduiseră, fără rezultat, s-o capteze prin vizite şi angajamente. Refuza invitaţiile la ţară. Îl plictiseau pe Michael; îşi petreceau fiecare sfârşit de săptămână la Hockley, unde locuinţa fremăta de tineret. Fanny îi atrăgea pe toţi ca un magnet. Continua să fie foarte ocupată; părea întotdeauna copleşită de îndatoriri, dar învăluită în aceeaşi supremă indiferenţă. Viaţa lor mondenă se reducea la o serie de mese oferite unui grup de prieteni, la spectacole de operă şi reprezentaţii ale baletului rus.

Michael se culca foarte – târziu şi adeseori le picau prieteni în vizite nocturne. Pentru cunoştinţele din străinătate, casa lor era un permanent refugiu confortabil.

Leo Dettrick privea toate acestea cu neplăcere. O considera pe Fanny ca pe o proprietate personală şi nu suporta să audă oameni ca Guy Cunninghame vorbind despre ea sau s-o ştie prietenă cu Lady Jarvis, deşi, sau poate tocmai pentru că, aceasta îl recomandase lui Fanny.

Michael, dimpotrivă, era plăcut impresionat. Se simţea mândru de Fanny şi, mai mult, aceasta organiza genul de distracţii care-l amuzau. La Hockley, Michael îşi invita prietenii lui iar Fanny pe ai ei. Interferenţe nu prea existau. George Ayton venea foarte des; Jack Canning se afla încă în Africa şi nu-l aşteptau să se înapoieze înainte de sfârşitul

verii; Stephen Lacy îşi făcea apariţia, ori de câte ori putea (Walter Troumestre murise în toamnă, înainte de călătoria lor la Cairo). Foarte des îi vizitau soţii Clive şi Jean Brandon.

Prietenia dintre Fanny şi Andrew Wallace era de neîndurat pentru Leo Dettrick. Ar fi fost gata să tolereze orice altceva, dar nu această relaţie. Avusese de gând să petreacă toată vara la ţară dar, de cum aflase că Fanny va rămâne la Londra, nu putuse răbda să nu fie şi el acolo. Era în febra conceperii unui nou roman, dar nu s-ar putea spune că făcea mari progrese. Ori de câte ori era invitat undeva, răspundea că nu se duce nicăieri; dar oriunde ştia că va fi şi Fanny, era şi el prezent.

Luna iulie. Michael căpătase o lojă la teatrul Drury Lane, pentru opera rusă, aflată în turneu. Cânta Şaliapin în *Ivan cel Groaznic.*

Invitaţi în loja lui erau o doamnă din Italia, doamna San Gervasio, pe care o cunoscuseră în Egipt, Leo Dettrick, şi un tânăr rus, Dimitri Toll, ofiţer de cavalerie, care venise pentru expoziţia de cai de la Olympia.

În loja alăturată se afla un grup de ruşi, printre care o tânără contesă Jikov, de a cărei frumuseţe Michael fu izbit.

— Cine e? îl întrebă el în pauză pe tânărul său prieten rus,

Dimitri Toll îl lămuri, adăugând:

— Doreşti să-i faci cunoştinţa?

— Mai întrebi?

— Atunci vino cu mine în loja ei să i te prezint.

Câţiva prieteni intrară în loja lor s-o vadă pe Fanny şi Michael cu Toll plecară ca să le facă loc.

În timp ce avea loc această mică discuţie, spectatorii din loja alăturată care (în afară de contesă şi de un domn numit Kranitzky) nu erau alţii decât Guy Cunninghame, George Ayton şi gazda, Lady Jarvis, vorbeau despre spectatorii din loja lui Michael.

— Cine-i doamna care e în lojă cu Mişa Toll? E o străină? întrebă contesa Jikov.

Guy Cunninghame o lămuri.

— O găsesc foarte frumoasă, comentă contesa, referindu-se, desigur, la Fanny.

Guy Cunninghame aruncă o privire critică, apoi dădu verdictul:

— Da, anul ăsta este într-adevăr frumoasă. A evoluat surprinzător.

— Dar e atât de tânără! urmă contesa Jikov. Nu-mi pot închipui că n-a fost întotdeauna frumoasă.

— Mă rog, se explică Guy, ca fată a fost drăguţă. Apoi s-a căsătorit şi, bănuiesc, a fost bolnavă, oricum, pentru o bună bucată de timp şi-a pierdut, fără îndoială, orice urmă de frumuseţe – iar acum şi-a redobândit-o; ba chiar e mai drăguţă decât a fost vreodată.

— E descurajant că aveţi atât de multe frumuseţi în Anglia, spuse contesa Jikov. Dar doamna aceasta mi se pare cea mai interesantă dintre toate pe câte le-am văzut.

— Vezi şi-n jurul ei culori? întrebă Lady Jarvis.

Contesa Jikov le mărturisi celorlalţi că, uneori, fără voia ei, vedea oamenii înconjuraţi de un halo, sau irizând anumite culori.

— Da, spuse ea, văd parcă nori diafani şi străvezii ca un abur – dar cu o flacără în miezul lor. Totul numai argint şi... cum se spune? *feuilles mortes*[1].

— Şi în jurul lui ce vezi?

— O, roşu aprins şi alb incandescent, *comme un fer rougi*[2].

— Şi în jurul domnului Dettrick?

— E autorul acelor cărţi... da? Am citit una dintre ele în colecţia Tauchnitz, dar mi s-a părut enorm de plicticoasă. În jurul lui văd o irizare albastră, ca azurul mării în Grecia sau în Sicilia, un albastru verzui, transparent. Dar în acest albastru sunt pete de culoarea peruzelei, iar marginile sunt aureolate de un nimb alb.

— Vedeţi toate acestea sub chipul unui halo care

[1] Frunze ofilite (fr.).

[2] Ca un fier înroșit (fr.).

înconjoară omul sau socotiţi că sunt culorile care-l simbolizează, ca în jocul analogiilor?

— Nu ştiu. N-aş putea explica. Cred că uneori le văd într-un fel şi alteori în altul. Câteodată îmi apar ca o străfulgerare ce se iveşte şi apoi se stinge – alteori stăruie.

În lojă îşi făcură intrarea Toll şi Michael, care fuseseră reţinuţi pe drum de o cunoştinţă. Au fost prezentaţi oaspeţilor străini, în timp ce George Ayton şi Guy Cunninghame se duseră să o salute pe Fanny.

Când Michael îi fu recomandat lui Kranitzky, acesta îi spuse:

— Cred că am cunoscut un bun prieten al dumneavoastră, Canning.

— Ah, da, Jack. Ce face? Se încăpăţânează să nu scrie. L-aţi întâlnit în Africa de Sud?

— Da, am fost tovarăşi de călătorie la întoarcerea lui acolo, în urmă cu un an, sau cam aşa ceva. Se va înapoia în curând aici. O să-mi lipsească.

Michael se adresă apoi contesei Jikov şi, înainte de terminarea antractului, îi şi invitase pe toţi oaspeţii Lady-ei Jarvis, împreună cu aceasta, la ei la supeu.

— Sper că le putem da ceva de mâncare? o întrebă el pe Fanny când îi anunţă vestea.

— Da, răspunse aceasta râzând, pentru că, fiind convinsă că până la urmă vom oferi o masă şi că tu vei invita jumătate din sală, mi-am luat măsuri de precauţie. Avem destulă mâncare şi destulă băutură – ba chiar putem invita un număr mai mare de oaspeţi. Îl văd jos, în stal, şi pe Andrew Wallace.

— E neapărată nevoie să-l inviţi? întrebă Dettrick.

Fanny nici nu-l luă în seamă.

— Şi iat-o şi pe Jean Brandon, am putea-o chema şi pe ea. Şi pe Raphael Luc, şi pe Solway, pianistul. Invită-i pe amândoi şi o să organizăm o seară de muzică.

— Bună idee, încuviinţă Michael. O seară de cântece ruseşti. În pauza următoare îi invit pe toţi.

— Probabil că Andrew, acum că ne-a zărit, va veni în loja

noastră.

— De asta poţi fi convinsă, ricană Dettrick.

Fanny îi răspunse printr-un râs şi adăugă:

— Mai sunt în sală şi Margaret cu Dick Clive şi familia Wister. Să-i invităm pe toţi!

Cortina se ridică. În antractul următor, invitaţiile fură lansate şi acceptate în cea mai mare parte.

Oaspeţii, cei mai mulţi tineri, umpleau până la refuz sufrageria lui Fanny. După cină, se desfăşură la etaj seara de muzică: la început muzică serioasă, care, pe măsură ce orele înaintau, devenea din ce în ce mai puţin serioasă. Raphael Luc cântă arii de Offenbach, de Gilbert şi Sullivan, iar Toll, care găsise pe undeva o ghitară, cântă, împreună cu contesa Jikov, muzică ţigană.

Era o noapte de iulie, încremenită; nicio adiere nu clintea văzduhul. Musafirii se aşezaseră care-ncotro, pe ce apucaseră, mulţi dintre ei pe jos. Ferestrele care dădeau spre parc erau larg deschise.

Solway cântă la pian toate valsurile pe care le cunoştea, valsuri din toate epocile, de la Johann la Oskar Strauss. Raphael Luc şi Toll preluară ştafeta. Melodiile lunecau de la „Dunărea Albastră” la „Trop Jolie” la „Soldatul de ciocolată”, apoi la tangouri şi foxtroturi.

Odată cu primele acorduri ale primei melodii de dans, mobila a fost dată la perete şi perechile se lansară în ritm.

Printre dansatori se remarcau câteva siluete fascinante: contesa Jikov, o bacantă cu ochi jucăuşi; doamna San Gervasio, strălucitoare ca un tablou de Tizian; Jean Brandon, eterică, cu colorit de fildeş şi ochi sfioşi ca două păsăruici; Margaret Clive, proaspătă ca o viorea; şi Fanny, plină de ritm şi de reflexe argintii.

Când osteneau de atâta dans, se recreau mâncând sau ascultând muzică.

Cei mai vârstnici se împrăştiară pe la casele lor, dar tineretul nu se dădu bătut. Melodiile deveneau tot mai sentimentale.

Raphael Luc cântă muzică melancolică de Faure şi Hahn.

Cei doi ruşi se dezlănţuiră în *Oci ciornîi, Noci Bezumnia, Utro Prohladnoie* şi alte cântece.

Cum mobilele fuseseră date deoparte, cei mai mulţi tineri se cuibăriseră pe duşumea. Fanny se pomeni la un moment dat în balcon, discutând cu Kranitzky, care nu era dansator.

Îi legăna glasul lui Raphael Luc, cântând un cântec trist despre friabilitatea a tot ce-i vremelnic, despre durerea despărţirilor şi necruţarea morţii. Tinerii ascultau pieriţi.

— Cum îi fascinează cântecele triste! comentă Fanny.

— Da, sunt destul de tineri ca să le placă tristeţea. De câte ori văd tineri ascultând cu încântare cântece melancolice, mă gândesc la *A douăsprezecea noapte* a lui Shakespeare; bufonul – nu-i aşa că bufonul e acela care cântă „Vino Moarte!" şi toţi tinerii stau şi-l ascultă?

— Da, observă Fanny, tinerilor le plac lacrimile gratuite.

— Dar şi dumneata eşti destul de tânără ca să guşti asemenea amuzamente. Eu, din păcate, nu mai sunt.

— Mă tem că nici eu nu mai sunt. E cumplit cât de vertiginos zboară anii… Fanny schimbă subiectul: O cunoşti mai de mult pe Jean Brandon?

— Da, am cunoscut-o acum câţiva ani şi am reîntâlnit-o anul trecut în Franţa, într-o localitate balneară.

Discutau despre prietena lui Fanny, fata brună cu ten de ivoriu – încă necăsătorită. Fanny ştia prea bine că Jack Canning o iubea de ani de zile şi că încă visa să se căsătorească cu ea.

— E foarte drăguţă, nu?

— A fost o vreme când o găseam foarte interesantă.

— Şi acum găseşti că nu mai e?

— Am admirat-o mult şi, cu toate că n-am mai văzut-o de un an, am continuat să o admir în amintire. Dar acum am încetat s-o mai admir, pentru că am cunoscut pe cineva în acelaşi gen, care o eclipsează total, o anihilează. Te-am cunoscut pe *dumneata.* Să nu gândeşti că-ţi fac complimente banale – e adevărul adevărat. Dumneata eşti ce-ar fi putut să fie Jean dacă şi-n ea *luminile ar fi fost aprinse.*

— O cunoşti bine?

— Am cerut-o în căsătorie, dar nu ştiu dacă o cunosc bine.

Fanny era sincer mirată. Până atunci nu avusese habar de existenţa lui Kranitzky.

— Să-ţi istorisesc toată povestea? întrebă el.

— Istoriseşte-o.

— E atât de uşor să vorbeşti unor străini despre problemele tale cele mai intime – în timp ce prietenilor nu le poţi niciodată povesti nimic.

— Partea ciudată e că eu nu te simt străin, spuse Fanny; dar istoriseşte-mi povestea dumitale.

— Bine, am să ţi-o povestesc, dar când începe să te plictisească, opreşte-mă. La douăzeci şi şase de ani m-am îndrăgostit de o doamnă căsătorită, mamă de copii. Era rusoaică. A durat mult, şapte ani; i-am cerut să divorţeze şi să se căsătorească cu mine. Ea nici nu a vrut să audă. Atunci am plecat din Rusia, convins că totul s-a terminat între noi. Am plecat pentru o cură de ape în localitatea Mareville, unde am întâlnit-o pe domnişoara Brandon – pe care o cunoşteam mai de mult. Venise cu mătuşa ei la băi. Ne-am împrietenit îndeaproape. I-am cerut mâna şi a acceptat. Dar pe neaşteptate a picat din Africa Jack Canning; şi-a dat seama de situaţie şi a plecat aşa cum a venit. Mai era acolo o doamnă Sommer, prietenă de-a domnişoarei Brandon.

— Da, o ştiu.

— Noi nu făcuserăm cunoscută încă logodna noastră, dar eram convins că totul merge strună când, a doua zi după plecarea lui Canning, mă trezesc cu o scrisoare de la prietena mea din Rusia, care mă anunţa că s-a răzgândit, că a hotărât să divorţeze şi să se remărite cu mine. Ce puteam face? Eram într-o teribilă dilemă. Simţeam că e de datoria mea să mă căsătoresc cu domnişoara Brandon şi să nu mai reînnod vechea poveste; şi totuşi, de prietena mea din Rusia mă legau obligaţii de neînlăturat. De cum i-am citit scrisoarea, am fost sigur, în sinea mea, că nu mă voi

mai căsători cu Jean Brandon. Mi-am dat seama că totul fusese o amăgire, un miraj, mirajul remodelării unei existenţe dar, în acelaşi timp, ştiusem tot timpul că aparţin trecutului, cu tot ce are el bun sau rău. Şi totuşi, atunci nu vedeam ce trebuie să fac sau, mai bine zis, cum să procedez. I-am cerut sfatul doamnei Sommer. Apropo, mai există?

— Da, e aci, la Londra.

— Era marea prietenă a lui Jean, şi a înţeles prea bine că totul a fost o amăgire, o greşeală. Avea convingerea că Jack Canning va rămâne întotdeauna suportul real şi neştirbit de intemperii al domnişoarei Brandon şi că, în cele din urmă, cu el se va mărita.

— Şi dumneata ce-ai făcut?

— N-am făcut nimic. Nu a avut loc nicio explicaţie. Doamna Sommer a tăiat nodul gordian. Am plecat, şi domnişoara Brandon a înţeles.

— Dar, după cum vezi, nu s-a măritat cu Jack Canning.

— Se va mărita cu el... anul ăsta, sau la anul, sau altă dată.

— Şi crezi că purtarea dumitale n-a afectat-o?

— Şi ea trăise un miraj. Niciun moment nu privise lucrurile la lumina crudă a zilei, dacă înţelegi ce vreau să spun. A fost o idilă romantică, un vis... din care s-a deşteptat.

— Mă întreb dacă aşa o fi. La urma urmei, nimic n-ar fi împiedicat-o să se mărite cu Jack Canning. Dacă el a plecat din cauza dumitale, trebuie să fi aflat, de îndată ce-ai părăsit-o pe Jean, că a fost o neînţelegere la mijloc.

— Poate că a vrut să-i mai lase timp de gândire, poate că n-a vrut s-o preseze. El ştie prea bine că, în ce-l priveşte, nimic nu se va schimba. E genul ăsta de om.

— Ca şi dumneata?

— Nu, eu am altă structură. Eu unul sunt uşuratic, capabil de orice *coup de tête*[1]*;* dar, de fiecare dată, mă

[1] Capriciu (fr.).

întorc la matcă. Nu sunt în stare să rup definitiv.

— Dar ai rupt definitiv?

— Ah, până la urmă nu mi-am putut lăsa prietena să divorţeze din cauza mea. De dragul ei, de dragul copiilor, din scrupule personale – din aversiune pentru asemenea lucruri. De aci mi s-a tras Africa.

— Şi care a fost sfârşitul?

— Nu există sfârşit. După ce-am petrecut un an în Africa, n-am mai putut suporta. Mâine mă întorc în Rusia.

— Mă întreb dacă Jean se va mărita totuşi cu Jack Canning.

— Pun mâna în foc.

— Nu ştiu… poate că versiunea ei asupra idilei voastre sună altfel.

— Doamna Sommer a gândit lucrurile ca şi mine; dar, firește, nu se ştie niciodată. Tot ce ştiu este că Jack Canning va rămâne mereu neclintit ca o stâncă în fidelitatea lui şi, cu timpul, o să rostească şi dânsa acel „da”. Dar, destul cu istoriile mele! Acum e rândul dumitale.

— Eu n-am nimic de povestit.

— Dacă nu vrei să vorbeşti despre dumneata, dă-mi voie s-o fac eu. Să-ţi spun tot ce gândesc? Îmi dai voie?

— Poţi spune orice doreşti.

— Ei, uite ce gândesc eu. Există trei bărbaţi care sunt… cum să spun… stârniţi de dumneata. În primul rând acel *homme de lettres*[1]…

— Cine? Leo Dettrick?

— Da; pe urmă, celălalt.

— Care celălalt?

— Celălalt romancier pe care mi l-ai prezentat.

— A, Andrew Wallace.

— Da; şi *ils se detestent*[2]. Dar nu ăsta-i lucrul cel mai interesant. Cel mai interesant mi se pare soţul dumitale. Învaţă să fie gelos.

---

[1] Om de litere (fr.).

[2] Nu se pot suferi (fr.).

— Pe Leo Dettrick şi pe Andrew Wallace? O, nu, râse Fanny fără ipocrizie. Practic, Leo Dettrick face parte din familie, şi Michael nici nu se sinchiseşte de vreunul dintre ei.

— Nu, nu pe ei e gelos; pe ei n-o să fie niciodată gelos.

— Atunci pe cine?

Răzbeau până la ei acordurile valsului din *Cavalerul Rozelor,* cântat la pian de Solway. Una sau două perechi valsau.

— Nu se ştie niciodată, urmă Kranitzky; există un rival potenţial.

În acel moment se apropie de ei Guy Cunninghame, care o invită pe Fanny la dans.

— Dansul următor, îi făgădui Fanny, uitându-se la Kranitzky.

Cunninghame dădu din cap a înţelegere şi-şi găsi pe dată altă parteneră.

— La el te referi? întrebă Fanny cu viclenie.

— Nu, la Lordul Ayton m-am referit.

— A, el şi-a trăit romanţa de dragoste. E o poveste prea lungă ca să ţi-o istorisesc acum, dar încă nu s-a tămăduit.

— Se va tămădui. Nu e genul *„grand amoureux”*[1] Cred că s-a şi vindecat. Dumneata l-ai lecuit.

Fanny roşi.

— A, nu, asta ar fi prea-prea… a rămas cu inima fărâmată.

— Şi dumneata i-ai reparat-o.

— Dumneata socoţi că nimic nu dăinuie?…

— La majoritatea bărbaţilor, nu. Dar uneori mai întâlneşti şi câte un Jack Canning.

— Dar când e vorba de femei?

— Femeile sunt altfel construite. Cum aş putea eu şti ce se petrece în inima lor? Oricum, la femei dragostea dăinuie mai mult decât la bărbaţi… femeile iubesc mai profund, atunci *când iubesc.*

---

[1] Marele îndrăgostit (fr.).

— Niciodată nu m-am gândit la George Ayton în felul ăsta.

— Nu? Dar el s-a gândit la dumneata – dumneata eşti pentru el *l'étincelle*[1]*.*

— Şi crezi că sunt?

— Ce, o cochetă?... nu, eşti mai rău... eşti o... o... ceva trufaş şi clasic... Artemis – dar o Artemis maliţioasă. Oamenii te privesc de la distanţă şi îşi pierd capul; iar dumneata îţi vezi de drum, fără să-i observi, fără să-ţi pese... nu faci niciun efort. Nu te zbaţi, nu iei parte la competiţie, nu te frământi. Gândeşti despre dumneata însăţi că totul ţi-e indiferent. Iei viaţa aşa cum e, te bucuri de muzică, de operă, de dans, de cer, de câmp, de copaci... te simţi în siguranţă, senină, netulburată... nimic nu te poate atinge... oamenii pot să te adore, îi priveşte. Ba chiar îţi face plăcere. Îţi dau o senzaţie de bunăstare, de bucurie... un anumit soi de fericire; dar dacă într-o zi... dacă într-o bună zi s-ar ivi o Brangäne[2] neatentă, care ar lăsa o licoare magică în drum, şi dacă luând-o drept vin obişnuit ai sorbi-o... atunci... ah, atunci... Îţi înşir toate acestea pentru că te văd pentru prima oară şi, probabil, pentru ultima. După cum ţi-am mai spus, mâine plec, aşa încât ce importanţă mai are?

— Şi atunci, ce o să se întâmple?

— Atunci ai să-ţi pierzi şi dumneata capul... și ai să iubeşti ca o tigroaică şi ca o *grisette, comme une*[3]*...* mă rog, *bêtement*[4]; dar cel pe care-l vei iubi va fi, presimt, o persoană cu totul aparte, nu cineva asemănător cu domnul Dettrick sau cu Lordul Ayton – cineva cu totul neaşteptat... şi atunci... o, bietul dumitale soţ... El suferă de pe acum, când n-are niciun temei... cum va mai suferi atunci!

---

[1] Scânteia (fr.).

[2] Referire la un personaj din *Tristan și Isolda*; credincioasa Brangäne, vară a Isoldei, căreia regina mamă îi încredințează licoarea fermecată pentru a o da fiicei ei și regelui Marke în noaptea nunții.

[3] Femeie uşoară, ca o... (fr.).

[4] Prosteşte (fr.).

Începuse un nou dans. Guy Cunninghame se înfiinţă să-şi ceară dreptul. Fanny îi surâse lui Kranitzky, se ridică şi se avântă în dans. Michael discuta cu George Ayton şi cu Leo Dettrick, la celălalt capăt al sălii. Toţi trei îi urmăreau în tăcere pe Fanny şi pe partenerul ei. Michael dansa rar, George cu stângăcie, iar Dettrick niciodată. Kranitzky, în picioare lângă fereastră, îi urmărea la rândul său.

Până atunci evoluase o singură pereche, care se opri de îndată ce se lansară pe parchet Fanny şi Guy; printr-un consens tacit, abandonaseră câmpul de luptă în faţa celor doi, care alcătuiau un splendid cuplu de dansatori. Guy Cunninghame, pe lângă că avea un perfect simţ al ritmului, participa la dans cu o plăcere care se degaja din fiecare fibră a fiinţei lui. Îţi dădea impresia unui elegant patinator pe gheaţă. Cât despre Fanny, oferea o adevărată revelaţie. În vârtejul mişcării, părea să trăiască mai intens. Era îmbrăcată într-o rochie argintie, mulată pe trup. Dansul îi punea în valoare armonia liniilor: curbele sinuoase, unduirea mlădioasă a gâtului şi a umerilor, braţul care părea cizelat de un sculptor anonim din perioada de înflorire a antichităţii greceşti. Dansul insufla viaţă seninătăţii ei, îi revela esenţa, virtualităţile frumuseţii ţinând, în bună parte, de cea de-a patra dimensiune; poate că dansul era condiţia prielnică, necesară să determine la ea o comunicare cvasi-deplină spunem „cvasi”, căci pentru o comunicare deplină ar fi fost nevoie de un alt factor: iubire dăruită şi împărtăşită.

— *Die schlanke Wasserlilie*[1] murmură Kranitzky ca pentru sine, privind-o pe Fanny.

Se aşeză apoi lângă Jean Brandon şi se puseră pe taclale, ca doi vechi prieteni. Fanny îi observă, trecând pe lângă ei în vâltoarea dansului, şi se întrebă: „Oare totul, totul, ajunge la un sfârşit? Iată, Michael şi Hyacinth. A uitat-o, a uitat-o cu desăvârşire.”

---

[1] Nufărul zvelt (germ.), laitmotiv din povestirea *Immensee* de Th. Storm.

Era adevărat. Michael o urmărea pe Fanny cu un simţământ ce depăşea admiraţia: cu uluire. O senzaţie care-i revenea des. Pentru el, Fanny era o persoană cu totul nouă. Pentru Hyacinth nu mai avea niciun gând, nici măcar subconştient. Imaginea lui Hyacinth i se evaporase din minte, alungată de imaginea vie, pregnantă, a lui Fanny.

Era ultimul dans. Albastrul noptatic al cerului se decolorase într-un cenuşiu spălăcit. Copacii din parc se decupau în contururi fantomatice.

Fanny le propuse o gustare alcătuită din ochiuri cu şuncă. Se strânseră din nou cu toţii jos, în jurul mesei, după care se împrăştiară definitiv.

Michael şi Fanny rămaseră singuri.

— Cred că s-au simţit bine cu toţii, nu? întrebă ea.

— Da, dar fir-ar să fie al naibii, al naibii, al naibii!

— De ce?

— Pentru că eu nu ştiu să dansez.

— Ba dansezi foarte bine. N-ai dansat în seara asta?

— Vreau să spun că nu pot să dansez într-adevăr frumos, ca Guy Cunninghame…

— A, Guy – da, el e într-adevăr excepţional.

— Da, e bun la tot ce nu pot face eu.

Fanny râse.

— Bănuiesc că eşti îndrăgostită de el.

Fanny râse din nou, un râs cu triluri.

— Mă rog, în orice caz, el e îndrăgostit de tine.

— Dragul meu Michael…

Michael se îndreptă spre uşă şi aprinse o lumânare pentru dormitor.

— Apropo, urmă el, circulă un zvon că Ayton o să primească o însărcinare guvernamentală. Dar e secret. Nu-i aşa că-i *grozav*? întrebă el cu oarecare emfază răguşită în glas.

— Într-adevăr, grozav, replică Fanny, spunându-şi în gând: „Ce-a zis Kranitzky despre George e prostie curată, dar în privinţa lui Michael are perfectă dreptate”. Şi se minună de intuiţia rusului.

În timp ce urcau scările spre dormitoare, clanţa uşii de la intrare fu zgâlţâită violent. Michael coborî şi deschise uşa. În prag se afla contesa Jikov, într-o fermecătoare rochie de seară roz, cu umerii învăluiţi într-un spumos nor de tul şi arătând ca o zeiţă a pădurilor. Se certa cu un şofer recalcitrant.

— Nu vrea să meargă, se văită ea. M-a adus înapoi, continuă frământându-şi mâinile. Eu vreau să-i plătesc dublu şi el zice că-i *slab!*

Voia să spună că una din frânele taxiului se defectase şi că încercase, zadarnic, să-i ofere şoferului tarif dublu. Michael îi găsi un alt taxi.

CAPITOLUL XV

JACK CANNING SE ÎNTOARSE DIN Africa în luna iulie şi Michael voi să-l ia cu el în Scoţia.

Tocmai discuta acest subiect cu Fanny, la micul dejun, în locuinţa lor din Londra.

— Fireşte c-ai să vii şi tu cu copiii.

— Dar casa-i destul de mare ca să ne cuprindă pe toţi?

Închiriaseră o micuţă cabană de vânătoare, într-un loc prielnic pentru vânat şi excelent pentru pescuit.

— Da, da, e destul de mare pentru voi toţi, ba chiar şi pentru alţii în plus. O să mai invităm câţiva.

Până atunci îl invitaseră regulat pe George Ayton, şi Fanny aştepta să-l audă pe Michael rostindu-i numele. Dar Michael părea încurcat.

— Ar trebui să invităm pe cineva pentru Jack. Ce-ar fi s-o chemăm pe Jean Brandon?

El cunoştea întreaga poveste.

— Ar fi o greşeală fatală, se opuse Fanny.

— De ce, îmi spuneam că Jack e îndrăgostit de ea.

— Tocmai, asemenea lucruri nu trebuie forţate.

— Şi apoi George... urmă Michael, punând-o parcă la

încercare.

— Da, ce-i cu George?

Glasul lui Fanny suna neutru, indiferent.

— Ar trebui să invităm şi pe cineva pentru el.

— Eu cred c-ar fi mai bine să iau copiii şi să plec în Devonshire, la mama, iar voi să organizaţi un grup numai de bărbaţi. Ar fi mult mai simplu.

— Dacă nu vii tu, atunci nu mai plec nici eu... Să-i chemăm pe George şi pe Leo?

— Leo pleacă în străinătate şi va lipsi toată toamna.

— Bine, atunci trebuie să te gândeşti pe cine mai invităm pentru George şi pentru Jack.

Michael ieşi grăbit şi plecă la birou. Fanny rămase îngândurată. Fără îndoială, Michael era gelos pe George. O, de-ar fi ştiut cât de neîntemeiată îi era gelozia!

Până la urmă stabiliră să-i invite pe Jack, pe George, pe Dick şi pe Margaret Clive, care acceptară. Fanny nu voia s-o cheme pe Jean Brandon, gândind că nu era posibil ca aceasta să nu se fi întâlnit cu Jack de la sosirea lui încoace, ori, era cert că nu părea înclinată, sau nu se hotărâse încă să-l ia de bărbat. Şi dacă lucrurile stăteau astfel, cu cât îl vedea mai puţin pe Jack în această fază, cu atât mai mulţi sorţi de izbândă avea cererea lui.

La sfârşitul lunii iulie se aflau în Scoţia. Casa închiriată de Michael era o clădire albă, pătrată, cuibărită într-o vâlcea la malul râului, pe coasta de vest a ţinutului muntos.

În ultimul moment, Fanny o invitase şi pe Lady Jarvis. Simţea şi nevoia unei persoane mai vârstnice. Şi apoi, Lady Jarvis era foarte bună prietenă cu George Ayton.

Vacanţa începu sub auguri favorabili. Bărbaţii erau fericiţi că puteau pescui şi, uneori, vâna; copiii nu se mai săturau de bucuriile fiecărei clipe; iar cele trei doamne se simţeau bine împreună. Fanny şi Margaret se îndeletniceau şi ele cu pescuitul; uneori plecau în expediţii sau organizau picnicuri împreună cu copiii. Vremea se păstra senină şi caldă.

Michael arăta fericit. Totul se desfăşura atât de simplu şi de firesc, încât Fanny îşi spunea că n-are de ce să-şi facă

griji. Temerile lui Michael, gelozia lui fără temei însemnaseră, probabil, o criză trecătoare; şi fuseseră cu toatele risipite de realitate, de faptele vieţii cotidiene... aşa că totul decurgea bine.

Şi iată că vacanţa de vară zbură. La sfârşitul lunii august aveau să se împrăştie cu toţii spre sud. Michael şi Fanny trebuiau să plece la Hockley; George Ayton avea o serie de angajamente; Dick Clive avea să-şi reia lucrul, Lady Jarvis pleca în străinătate.

În penultima seară, înainte de plecare, fură invitaţi la cină la o familie de americani, care închiriaseră o cabană vecină şi cu care se împrieteniseră.

Micuţa Hester nu se simţea bine, avea o uşoară febră, aşa încât Fanny hotărâse să rămână acasă şi chemase medicul. George Ayton rămăsese la pescuit până seara târziu şi, când sosi ora vizitei la americani, el încă nu se arătase.

— Presupun c-o fi uitat de invitaţie, spuse Michael. Asta-i seamănă.

În ultimele zile, George se deprinsese să stea pe afară până la ore târzii şi adeseori nu-şi făcea apariţia înainte de ora nouă seara. Îl aşteptară până în ultimul moment — până în ultimul moment posibil. Apoi Michael se enervă brusc şi-i spuse lui Fanny:

— Nu-l mai putem aştepta – şi aşa am întârziat. Te rog, dacă se arată, spune-i din partea mea că asta nu-i purtare de om serios şi trage-i o muştruluială.

Apoi Michael îi înghesui pe toţi, claie peste grămadă, în automobilul pe care-l conducea singur.

Fanny mâncă ceva uşor. Nici urmă de George. Între timp sosi şi medicul, care o linişti. Hester adormise, iar doctorul fu de părere că e mai bine să n-o trezească, făgăduind să revină a doua zi dimineaţa. Părea să fie o nimica toată. Pe la orele nouă, George se strecură în casă. Prinsese un somon mătăhălos. Îl „jucase” aproape un ceas şi, de bună seamă, n-ar fi putut să-l lase să-i scape. Nu uitase de invitaţia la cină, dar îşi spusese că Michael şi-o fi dat seama

despre ce-i vorba şi că l-o fi scuzat.

— Pe masa din sufragerie găseşti ceva de mâncare, îi spuse Fanny, apăsând pe butonul soneriei.

După ce mai schimbară câteva cuvinte, şi-l puse la curent cu starea lui Hester, Fanny ieşi în grădină. Era o seară calmă şi lumina zilei stăruia încă pe cer, pe un cer clar ca oglinda; doar o dâră auriu-trandafirie, topită la asfinţit, iriza reflexe calde, catifelate. Grădina nu era prea mare: câteva răzoare de flori pe malul râului – dar plantelor le pria de minune. Ultimul chiriaş fusese un grădinar entuziast. Pretutindeni revărsare de regina nopţii, crini, flox alb, gălbinele. În transparenţa amurgului neacoperit încă de umbrele înserării, florile se detaşau în contururi distincte, de un alb straniu. Aerul era îmbălsămat de miresme. Fanny coborî la râu şi urmări undele molcome, cafenii, despicate din când în când de ţâşnirea câte unui peşte.

„Michael a avut o vacanţă reuşită, îşi spuse ea; cred că, în general s-a simţit bine… şi că i-au trecut toate gândurile aiurite, ceea ce ar fi o binefacere. Şi copiii au dus-o bine, şi Lady Jarvis, şi soţii Clive. Numai bietul Jack a fost cam cătrănit. Jean l-o fi respins iar; ce gâscă! Dacă nu bagă de seamă, o să rămână nemăritată… Şi se trece. Trebuie să aibă treizeci de ani sau pe aproape. Ce absurzi sunt oamenii! Nu cred că era îndrăgostită de rusul acela. Cred că-l iubeşte pe Jack, dar ce-o împiedică să se mărite cu el? … Simţul datoriei faţă de mătuşa aceea pisăloagă? Sau aşteaptă vreun Făt Frumos? Dar şi-a trăit romantica poveste de iubire, şi o a doua nu va mai veni… oricum, nu-mi pierd nădejdea… Aici, în locurile astea s-ar putea face câteva schiţe drăguţe. Lui Leo i-ar fi plăcut mult. Păcat că nu-l avem printre noi, dar se pare că-i fericit la Amalfi; noul lui roman merge bine, fără îndoială, altfel n-ar fi atât de laconic în scrisori… Misivele lui sunt tot mai scurte.”

Cam acesta era cursul gândurilor lui Fanny. Se plimbă prin grădină, în sus şi-n jos, apoi se aşează pe o bancă. Şi în timp ce-şi depăna gândurile, George Ayton ieşi din casă şi se îndreptă spre ea, fumând o ţigară. La început, păru să n-

o fi zărit… apoi o văzu, se apropie de ea şi se aşeză pe bancă.

— E încântător aici, zise.

— Da.

— Îmi plac înserările astea lungi. E trist să te gândeşti că-i penultima seară.

— Trebuie să revii anul viitor.

— O să revin… dacă ai să mă inviţi.

Urmă o pauză.

— Cum se simte Hester?

— A adormit. Doctorul a socotit că-i mai bine să n-o deştepte. Probabil că încă mai doarme; i-am spus dădacei să mă cheme imediat ce se trezeşte. Doctorul crede că-i vorba de un fleac; oricum revine mâine dimineaţă.

— Asta-i bine. Sper că ceilalţi n-or să mă judece prea aspru că nu m-am dus cu ei.

— O, nu, or să înţeleagă. În fond, toţi sunt mari pescari amatori.

— Nu-mi vine a crede că mâine e cea din urmă zi aici.

— Da, timpul a trecut fulgerător. Nu ne rămâne decât să aşteptăm vacanţa viitoare. Michael spune că ar dori să vină la anul tot în locul ăsta, dacă va putea reînchiria cabana. Şi sunt sigură că o să reuşească: proprietarii o închiriază mereu.

— Anul viitor! E mult până atunci. Cine ştie unde vom fi la anul pe vremea asta.

— Mă întreb şi eu… Adeseori mă amuz jucând cu mine un joc, şi anume: mă întreb, la anumite date, unde voi fi la anul la aceeaşi dată. Până acum, însă, am fost aproape întotdeauna în acelaşi loc: sau la Hockley sau în Scoţia. Bineînţeles, nu se ştie niciodată, totuşi, bătând în lemn, şi D.V.[1] Şi aşa mai departe…

— Eu nu mă refer la „aşa mai departe”… — vorbele lui Ayton păreau să fie rostite cu greutate şi încetineală. Am vrut să spun doar că eu unul nu voi mai veni aici.

---

[1] *Dio volente* — cu voia lui Dumnezeu (lat.).

— De ce? întrebă Fanny cu multă naturaleţe.

— Mă rog... îmi imaginez că-mi cunoşti foarte bine problemele personale. Fiecare le ştie... fiecare cunoaşte întotdeauna problemele intime ale altora.

Într-o clipită, sentimentele lui Fanny virară de la o indiferenţă voioasă, aproape uşuratică, la compasiune. Cunoştea povestea romanticei şi nefericitei iubiri a lui George pentru doamna Housman. Dar o cunoştea aşa cum „fiecare cunoaşte întotdeauna”. Se ferise să-i ceară informaţii lui Lady Jarvis, care era bună prietenă şi cu doamna Housman şi cu George. Se ferise, pentru că Fanny avea oroare de bârfă, mai cu seamă de clevetirile şi şuşotelile celor ce trăiesc oarecum în afara societăţii, dar încearcă să-i ronţăie marginile; cei ce se consideră aparte, deasupra, mai presus de societate, dar care, în timp ce-şi arogă aere de superioritate şi adoptă o atitudine de indignare critică şi de judecată severă, se hrănesc cu bârfe precum omizile cu frunze, seamănă bârfa şi-i culeg roadele, îi îngroaşă miezul de neadevăr, dirijează corul glasurilor defăimătoare, lăţesc calomnia şi-i împrăştie otrava.

Fanny îl privi pe George cu un licăr de simpatie în ochi.

— Îmi pare rău, îi spuse cu blândeţe în glas; eu nu-ţi cunosc problemele personale mai mult decât, aşa cum ai spus „cunoaşte fiecare problemele intime ale altora”, ceea ce, foarte des, e departe de adevăr; dar orice s-ar fi întâmplat, dacă într-adevăr s-a întâmplat ceva care să te facă nefericit, te compătimesc din inimă.

— Sunt nefericit pentru că te-ai purtat faţă de mine într-un chip feroce.

Fanny rămase uimită.

— Îmi pare rău, îmi pare foarte rău, George. E adevărat; m-am purtat feroce.

Fanny recunoscu în sinea ei că în tot timpul vizitei lui George (şi asta era numai din vina lui Kranitzky şi a ideilor prosteşti pe care i le băgase acesta în cap), nu se gândise o clipă că s-ar putea ca prietenul soţului ei să treacă prin frământări serioase. De fiecare dată când vorbise cu el i se

adresase foarte „la obiect”, sau foarte nepăsător; o dată nu-i arătase un semn de compasiune sau de înţelegere care, în fond, nu te costă nimic, şi care e întotdeauna atât de preţuit de celălalt.

— N-am ştiut, se bâlbâi ea. Vezi, eu realmente nu sunt la curent cu nimic… M-am ferit să pun întrebări.

— Ah, văd că nu înţelegi! Te-ai purtat feroce pentru că m-ai făcut *pe mine* să fiu o fiară… să fiu neleal şi într-o parte şi în cealaltă.

— Într-adevăr nu înţeleg, George. Ştii bine că eu nu plec urechea la bârfe, mai ales când acestea ating chestiuni personale ale amicilor mei. Fireşte, uneori mai auzi câte ceva şi fără să vrei, dar de obicei auzi neadevăruri. Mai mult nu am a spune. Realmente nu înţeleg.

Dar chiar în timp ce rosti aceste cuvinte şi văzu privirea pe care i-o aruncă George, înţelese pe deplin, instantaneu şi retroactiv, numai că era prea târziu.

— Eu *am* mai mult a spune şi ştiu că înţelegi foarte bine.

Vorbea cu glas scăzut, dar tremurat. O prinse în braţe. Fanny nu strigă, nu scoase un sunet, dar acolo, în grădina calmă, învăluită în lumina înserării, parfumată de efluviile albelor regina-nopţii şi ale celorlalte flori în chip de martori muţi, se desfăşură o luptă lentă şi tăcută. George era puternic, dar Fanny avea încheieturi de oţel și izbuti să-i răsucească mâna şi apoi degetele, până când se eliberă cu totul. Niciunul dintre ei nu rostise vreo vorbă. Fanny se ridică în picioare şi, în clar-obscurul amurgului, ochii ei scânteiau ca două diamante negre. Arăta ca o vestală apărând cu înverşunare un altar sacru, gata să se avânte în orice faptă cutezătoare, dar păstrând făţiş un calm împietrit. Avea o desăvârşită stăpânire de sine: clocot de furie pe dinăuntru, dar rece ca gheaţa pe dinafară.

Îşi dădu seama că nu existau decât două căi: să facă o scenă sau să ignore totul; să treacă situaţia sub tăcere ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat; (cea de-a treia soluţie posibilă, anume să ia totul drept o glumă şi să anihileze împrejurarea prin râs, îi scăpă din vedere pentru că era

prea răvăşită – nu din pricina purtării lui George, ci a faptului că ea provocase totul, dintr-o bizară neînţelegere). Alese cea de-a doua cale.

— Râul a secat… dacă nu vine o ploaie bună, adio pescuit!

Nimic nu putea fi mai calm, nimic mai decisiv şi mai categoric. Fraza avu ecoul cuţitului ghilotinei care cade şi retează. George gângăvi ceva. Fanny se reaşeză pe bancă şi începu să-i vorbească despre proiectele pentru a doua zi şi pentru viitorul mai îndepărtat.

George o întrerupse brusc:

— Presupun c-ar trebui să-ţi cer scuze. Nu te speria: mi-au venit minţile la cap. Îmi pare rău… şi nu-mi pare rău, niciun pic…

— Gata, a trecut, spuse Fanny. Nu mai vorbi despre asta, te rog.

— Trebuie să-ţi spun un singur lucru, continuă George vorbind foarte încet şi cu amărăciune. Şi anume: a fost, în parte, vina ta.

— Vina mea?

În privirile serioase pe care le înălţă spre el era atâta sinceritate, încât George îşi pierdu graiul.

— Iartă-mă, bâigui el. Încă un mi-am revenit pe deplin.

— Ai spus că am fost feroce – se pare că n-am fost îndeajuns.

— Întocmai.

— Şi dacă m-aş fi purtat mai puţin feroce – sau poate mai mult, ce-ar fi fost?

— Ar fi fost acelaşi lucru. N-are niciun rost, Fanny, să trecem faptele sub tăcere – te iubesc. E mai tare decât mine. Te iubesc de multă vreme; ştiu că-i o imbecilitate, ştiu că sunt vinovat – nu pentru ceea ce gândeşti tu – nu mă simt vinovat faţă de Michael. N-are niciun sens să pretinzi că tu îl iubeşti pe sărmanul Michael. Ştiu bine că nu-i aşa – ţii la el şi asta-i tot. Culpa mea este alta, mai gravă. Am fost necredincios altcuiva… am trădat… şi asta ţi se datorează ţie. Într-un fel, nu-i vina ta… tu nu puteai face

nimic. Ştiu foarte bine că nu vei putea niciodată să nutreşti vreun sentiment pentru mine.

— O… te rog, încetează George! Nu pot suporta toate vorbele astea. Intru în casă; haide să dăm totul uitării! Mă duc la Hester. Dacă ceva s-a întâmplat din vina *mea,* îmi pare rău. Eu gândeam, ştii, că tu… mă rog, gândeam greşit.

— Ba gândeai bine… până când m-ai făcut *tu* să mă schimb. M-ai făcut să uit.

— Te rog. Ajunge! Haide să ştergem cu buretele şi să fim prieteni, adăugă ea cu sfârşeală în glas.

— Prieteni! Dumnezeule mare!

Fanny se ridică în picioare.

— Trebuie să plec.

Intră în casă; micuţa Hester nu se trezise. Fanny rămase un timp în odaia copilului, stând de vorbă cu dădaca. Apoi se duse în dormitorul ei şi se privi îndelung în oglindă. Părul îi era ciufulit, obrajii albi, cu două pete roşii ca para focului; ochii anormal de scânteietori. Se trânti pe pat şi plânse un pic. Se simţea tristă – singură şi fără niciun prieten. Izbucnirea lui George şi mărturisirile lui erau lucrul cel mai penibil şi mai nepotrivit care s-ar fi putut întâmpla. Fanny prevedea că Michael va… ba nu, Michael ghicise, şi cum se vor mai complica acum lucrurile! Se simţea asemenea lui Hamlet în clipa când spune:

„… Să se ajungă aici!
Mort doar de două luni…
. . . . . .
Ţi-e numele femeie, slăbiciune!”[1]

„Da, gândi Fanny, ţi-o fi numele femeie, dar şi bărbat; bărbat şi femeie laolaltă – adică om.”

„Ce slute, seci, sălcii şi fără noimă

[1] W. Shakespeare, Hamlet act I (v.135-136; 146) (trad. L. Levițchi)

Îmi par ce rosturi are, această lume!”[2]

În acele momente, Fanny nu-şi repeta în gând chiar aceste versuri, dar ele exprimă întocmai ceea ce simţea ea şi, pe de altă parte, faptul care generase asemenea gânduri era, oarecum, de aceeaşi natură.

Dar o mai sfredelea şi alt gând. Simţea într-un fel că, fără voia ei, luase parte la un complot, că se făcuse vinovată de uneltire, o vină inconştientă, dar care n-o scutea de răspundere.

Fanny zăcea pe pat, cu obrajii şiroind de lacrimi. Se gândea la Hyacinth, la faptul că Michael o uitase cu desăvârşire; la atitudinea lui Michael faţă de ea; se gândea la întregul lanţ, la jalnicul lanţ al neînţelegerilor, al neputinţei de comunicare între oameni; firele încâlcite, situaţiile false, lucrul oportun care se întâmplă în momentul cel mai inoportun, confuziile, contratimpurile; şi constanta. Permanenta ironie a sorţii. Se gândea cât de disperat îl iubise pe Michael, cât de disperat i se năruiseră iluziile. Dar cu toate că asemenea gânduri îi peregrinau prin minte, nu acestea erau pricina mâhnirii şi lacrimilor ei. Ci amara deziluzie. Gustul de pulbere şi cenuşă, deşertăciunea a toate şi a tot; „vremelnicia tuturor câte sunt”. Se gândea la acea frumoasă doamnă Housman pe care o cunoscuse cândva la o petrecere, care o impresionase profund cu felul ei de a cânta. Viaţa acestei femei, ştia prea bine, fusese răsturnată prin prezenţa lui George, chiar dacă nu din cauza lui. Şi iată-l acum pe George, pe care l-ai fi putut crede zdrobit şi cutremurat, un om cu viaţa secătuită, iată-l dând totul uitării şi făcând declaraţii de dragoste altei femei – soţiei celui mai bun prieten al său.

Fanny nu-l condamna; la urma urmei, nu era decât un bărbat ca toţi bărbaţii. Ba chiar, pentru un bărbat, poate că fusese neobişnuit de fidel şi de reţinut; dar ce amar era gândul că acesta e cursul firesc al lucrurilor. Şi acum, sub

[2] Ibidem (v.133-34).

ochii ei, se ţesea ironia care le încununa pe toate celelalte: Michael se îndrăgostea de ea, şi nu numai atât, dar era gelos – gelos pe un bărbat căruia ea nu-i acorda nici măcar un fir de gând. Pe de altă parte însă, nici pe Michael nu-l mai putea iubi. Ar fi vrut din toată inima să poată, ar fi dat orice ca să mai fie în stare să-l iubească pe Michael, dar ştia prea bine că e cu neputinţă. Ceea ce-i stârnise cândva iubirea pentru Michael – orice-o fi fost acel ceva – murise, se mistuise ireversibil şi n-avea să mai reînvie, decât doar printr-un miracol. „Şi acum, îşi spuse ea, Michael o să fie mai gelos ca oricând, deoarece, cu instinctul omului gelos, o să ghicească ce s-a întâmplat. O să citească pe faţa lui George, dacă nu pe a mea."

În clipa aceea auzi claxonul automobilului.

„Poftim, s-au şi întors" îşi spuse în continuare Fanny. Sări de pe pat, îşi spălă faţa cu apă de roze, îşi puse la punct ţinuta, trăgând de timp pe cât îi sta în puteri. „George o să le spună că sunt sus, în odaia copilului." Se privi în oglindă. Ochii unui bărbat n-ar fi putut desluşi nimic neobişnuit la ea, dar unei femei nu i-ar fi trebuit mult ca să observe că ceva se întâmplase. Lady Jarvis avea să-şi dea seama de la prima aruncătură de ochi. Dar n-avea importanţă; Fanny nu se sinchisea prea mult de ce vedea sau ştia Lady Jarvis.

Îl auzi pe Michael dând buzna pe scări. Deschise uşa şi-i spuse:

— Ssst! Hester a adormit.

Îl reţinu pe Michael cât putu mai mult în semiîntunericul încăperii şi-i povesti în şoaptă despre vizita şi verdictul doctorului, despre Hester, care adormise de la şapte şi jumătate.

— Bine, acum haide să coborâm, o îndemnă Michael.

Coborâră.

George îşi justifica – plin de şovăieli, ceea ce-i dădea un aer vinovat – întârzierea şi absenţa de la cină, relatând cu belşug de amănunte istoria somonului.

— Te-am scuzat noi şi oamenii au înţeles, îl linişti Lady Jarvis.

Michael nu scoase un cuvânt, dar avea o mină întunecată.

— E un peşte grozav, interveni Fanny. L-aţi văzut?

— Nu, răspunse Michael. Ai o baftă extraordinară, i se adresă el lui George pe un ton exasperat. De când suntem aici, mie nu mi-a picat aşa ceva.

— Trebuie să urc s-o mai văd pe Hester, spuse Fanny, urându-le tuturor noapte bună.

Şi când îi spuse noapte bună lui Lady Jarvis, văzu în ochii acesteia că ştie că plânsese.

CAPITOLUL XVI

PREVIZIUNEA LUI FANNY SE ADEveri. Michael a intuit că s-a petrecut ceva şi că Fanny era mai tulburată decât ar fi justificat îmbolnăvirea fetiței. Într-adevăr, a doua zi Hester fu pe picioare şi plecară cu toţii în sudul ţării.

Rămaseră o zi la Londra, apoi se întoarseră la vechiul lor Hockley, unde veni să stea cu ei şi Lady Weston, mai cu seamă că Fanny nu-şi vedea capul de treburi. Michael îşi pregătea discursurile electorale.

Până la Crăciun, nimic nou nu interveni în viaţa lor. Vizite la Lyley, duete sau trio-uri executate cu Cuthbert şi cu parohul Rowley, corespondenţa cu Leo Dettrick, îndatoririle de soţie de parlamentar, ceasurile dăruite copiilor – de fapt, o existenţă plină.

Fanny se simţea bine şi arăta bine. Observatorul din afară, care ar fi judecat numai după aparenţe, ar fi ajuns la concluzia că Fanny şi Michael alcătuiesc un cuplu fericit, ideal.

La Hockley, Fanny era la fel de admirată ca şi la Londra; vecinele încercau să-i copieze rochiile şi să-i imite felul de a fi, păstrându-şi, bineînţeles, în tot acest timp, rezerve în ceea ce-o privea. S-ar fi zis că cei doi soţi aveau tot ce

poate aduce fericirea cuiva. Toată lumea îi fericea. Nimeni, în afară de Cuthbert Lyley şi, poate, de doamna Saxby, soţia doctorului, n-ar fi bănuit că ceva, pe undeva, şchioapătă.

Leo Dettrick ghicise ce se petrecea în inima lui Fanny, dar habar nu avea de frământările lui Michael. Chiar şi Fanny, din acest punct de vedere, plutea oarecum în obscuritate. George plecase în străinătate. Dar acest fapt nu stinsese gelozia lui Michael. Absenţa lui George îl râcâia la fel ca şi prezenţa lui. Fireşte, Fanny făcea, când şi când, câte o aluzie la el, dar Michael nu-i putea rosti numele fără o încordare în glas şi fără o crispare a feţei ca sub acţiunea unei dureri. Îl ura pe George şi se ura pe el pentru că-l urăşte. Fanny era conştientă că Michael trecuse printr-o criză de gelozie, dar avea impresia că acum se potolise; nu-şi dădea seama de proporţiile simţămintelor lui; bănuia ceva, avea o vagă idee, dar era departe de adevărul întreg.

De Crăciun, Leo Dettrick reveni din Italia. Îşi terminase cartea şi luă drumul direct spre Hockley. Michael era bucuros să-l revadă; Dettrick nu-i stârnea niciodată gelozia şi îi făcea mare plăcere să stea de vorbă cu el. Leo îi găsi schimbaţi atât pe Fanny cât şi pe Michael. Michael părea absent, preocupat; Fanny mai distantă ca oricând, de parcă ar fi plutit pe o altă planetă sau de parcă ar fi privit, detaşată, lumea, prin capătul invers al unui telescop, descoperind-o la uriaşă depărtare. Altminteri, era mai frumoasă ca oricând, veselă şi aparent fericită.

Michael şi Fanny urmau să plece la Londra pentru deschiderea Parlamentului, iar Dettrick închiriase la Londra un apartament, pe şase luni. Chiar înainte de a părăsi Hockley, Cuthbert Lyley îi întrebă dacă ar putea veni la ei la prânz, urmând să petreacă împreună şi după-masa; le spuse că-l vor însoţi sora şi vărul său. Când sosiră Cuthbert Lyley şi cu doamna Tracy, vărul se dovedi a fi, spre marea surprindere a lui Fanny şi a lui Michael, nimeni altul decât Basil Wake. Michael nu-l mai revăzuse de la moartea lui Hyacinth. După prânz, hotărâră să facă o plimbare. Leo

Dettrick era răcit şi declară că va rămâne în casă, iar doamna Tracy se oferi să-i ţină companie. Cuthbert îi ceru lui Fanny să-i arate grădina: voia să profite de ocazia de a o vizita în absenţa surorii lui. Fanny ezită, dar Michael îl susţinu pe Cuthbert şi stărui pe lângă ea. Astfel încât Basil Wake şi Michael rămaseră singuri. Michael se aşteptase să se simtă stânjenit, lucru pe care-l prevăzuse şi Fanny, chiar în mai mare măsură. Dar se înşelaseră amândoi: nu se simţea câtuşi de puţin stingherit.

Basil propuse o plimbare în pădure.

— Da, cu mare plăcere, acceptă Michael.

Li se alătură şi Sally, câinele de vânătoare a lui Michael, şi o porniră toţi trei. Luară, întâmplător, acelaşi drum pe care-l bătuse Michael cu Jack Canning, când îşi reunise prietenii ca să-şi îngroape burlăcia. Câmpul arăta acum altfel – nu era mai puţin frumos, dar în viziunea lui Michael întreaga natură căpătase o patină glacială, totul părea glasat într-o pojghiţă de gheaţă morală şi fizică, care făcea să îngheţe, mai cu seamă, ironica strălucire a soarelui. Pământul era scorţoşat de ger, dar nu îngheţat. Nici urmă de zăpadă şi nici de vânt. Crengile dezgolite, perlate de boabe strălucitoare ca mărgăritarul, alcătuiau umbre chinezeşti pe fundalul cerului albastru. Era ceea ce se numeşte o vreme adecvată anotimpului. Lui Michael de obicei îi plăcea o asemenea zi, dar azi avea impresia că aerul pişcător era văduvit de orice veselie.

Străbătură împreună poteca lată, mărginită de o parte de un iaz, iar de cealaltă de poieni străjuite ici-colo de pâlcuri de brazi. O bucată de vreme, înaintară în tăcere. Michael nu se simţea stânjenit în tovărăşia lui Basil Wake; dimpotrivă, prezenţa lui, chiar şi tăcerile lui îl reconfortau.

— Eu am cerut să vin aici, i se adresă Basil Wake, după un răstimp. Am dorit să te văd. De fapt, mă gândisem să-ţi scriu. Tuşi puţin încurcat. Acum câteva zile, urmă el, am scotocit prin nişte sertare ale unui birouaş pe care Hyacinth l-a cumpărat cândva la o licitaţie şi am descoperit un sertăraş în interiorul altui sertar, un „sertar secret”

presupun, numai că destul de vizibil, deşi nu l-am observat niciodată până acum. Deschisesem şi altă dată sertarele biroului şi scosesem hârtiile care se aflau în el, printre care şi testamentul neoficial al lui Hyacinth; dar acest sertăraş secret a mai dat la iveală două scrisori – una adresată mie şi încă un plic pe care scria: „O medalie pentru Michael în cazul când mor”, după care era înscrisă o dată. Data zilei dinaintea operaţiei ei. Iată-l, urmă Basil, scoţând din buzunar un plic de dimensiunile unei cărţi de vizită, care conţinea un obiect tare.

Michael îl deschise. În plic se găsea un mic medalion cu imaginea Sfântului Anton. Nu recunoscu imaginea, întrucât habar nu avea de asemenea practici. Plicul nu mai conţinea nimic altceva, niciun cuvânt scris.

— Mulţumesc, spuse el luând iconiţa.

— Mă bucur că l-am găsit şi mă bucur că e al dumitale. Hyacinth a ţinut întotdeauna mult la dumneata, până în ultimele ei zile. Era de o mare constanţă.

Michael simţi că la asemenea cuvinte nu era nimic de răspuns.

— Când s-a sfârşit, continuă Basil, am vrut să te văd, dar multă vreme n-am suportat să văd pe nimeni. Pur şi simplu nu eram în stare., pe urmă, după un timp, mi-ar fi plăcut să te întâlnesc dar… cum să spun, am lăsat lucrurile în voia lor. Mi-am zis că poate o să ne întâlnim din întâmplare… dar nu ne-am întâlnit… şi apoi am găsit plicul şi, când Cuthbert m-a invitat la el, m-am bucurat la gândul că voi avea prilejul să te văd. În general, nu mai sunt în relaţii cu nimeni dintre cei care au cunoscut-o… dintre cei care au cunoscut-o cu adevărat. Pentru că ştiu foarte mulţi dintre cei care au impresia că au cunoscut-o bine şi, de fapt, n-o înţelegeau deloc… Edith Tracy de pildă; în realitate n-a cunoscut-o deloc… poate Cuthbert s-o fi înţeles, dar nu a… vezi, au trecut aproape cinci ani de la moartea ei şi totuşi eu îi resimt lipsa cu aceeaşi intensitate. Nu găsesc că scurgerea timpului remediază ceva – vreau să spun în ce priveşte senzaţia de pierdere, de frustrare. Desigur,

durerea în sine, şocul, se mai domoleşte – ştii, tăişul cuţitului se toceşte – dar îi ia loc senzaţia de gol, vidul care e mereu prezent şi care se intensifică pe măsură ce trece timpul. Hyacinth era bucuroasă că ai făcut o căsnicie atât de fericită. O găsea pe soţia dumitale cu totul remarcabilă, „una într-o mie”, şi gândea că vei fi fericit. Eu unul mă condamn adeseori. Cred că ar fi trebuit – cred că aş fi putut – s-o fac mai fericită. I-am oferit o viaţă plicticoasă.

Michael scutură din cap.

— Ba da, aşa a fost. Ştiu bine; nu încerca să mă consolezi. Şi adeseori mă roade remuşcarea. Ştii, Hyacinth era atât de lipsită de egoism, încât dacă ei îi plăcea ceva ce ştia că mie nu-mi place, renunţa, îşi smulgea lucrul acela din viaţă, oricât de mult ar fi costat-o. Or, n-ar fi trebuit ca eu să îngădui asemenea sacrificii. Dar Hyacinth le făcea în tăcere, fără să dea nimănui de ştire. Şi acum e prea târziu. Pe mine, însă, gândul mă obsedează şi mă macină.

— Sunt sigur că dacă Hyacinth mai poate gândi, nu la asta se gândeşte.

— O, dacă am putea crede că există într-adevăr o continuitate… Eu unul nu cred, dar Hyacinth credea; ea nutrea chiar convingerea… era minunat.

— Da, confirmă Michael, trebuie să fi fost o mare mângâiere pentru ea.

— Ştii ce spunea despre dumneata? Te superi dacă o să-ţi dezvălui ceva personal? întrebă Basil dus pe gânduri.

— Spune-mi orice doreşti, bâigui Michael.

— În legătură cu căsnicia dumitale, spunea după ce vă întâlnise pe amândoi, că se îndoieşte daca dumneata îţi apreciezi soţia la adevărata ei valoare. Eu i-am răspuns că, fireşte, o apreciezi. Dar Hyacinth susţinea ca într-un anumit fel o preţuieşti, altfel desigur că nu te-ai fi căsătorit cu ea, însă se îndoia dacă preţuirea dumitale e deplină. Repeta că soţia dumitale e o femeie *remarcabilă,* cu profunzimi pe care nimeni nu i le bănuieşte. De bună seamă, toate acestea ţineau de intuiţia ei. În realitate, o cunoştea prea puţin pe soţia dumitale, n-o întâlnise mai mult de o dată

sau de două ori, dar intuiţiile ei nu dădeau niciodată greş; erau mai exacte decât certitudinile multor oameni. Spunea că soţia dumitale are nevoie de multa înţelegere… mă rog, dacă ar putea vedea cum a evoluat, căsnicia voastră, ar avea de ce să fie mulţumită. S-a bucurat când s-a născut băieţelul, vostru. Asta-i tot. Scuză-mă dacă socoţi c-am fost lipsit de tact sau indiscret; n-am avut intenţia să fiu astfel, dar am simţit că-i de datoria mea… am simţit că *trebuie* să-ţi spun toate acestea şi că ai să înţelegi.

— Da, îţi mulţumesc; desigur… înţeleg, rosti Michael încet.

Se simţea năucit şi-i era ruşine de el însuşi; îi era ruşine dintr-o mie de motive şi, poate, cel mai important dintre toate era conştiinţa că imaginea lui Hyacinth pălise cu totul în mintea lui. Spusele lui Basil păreau să se refere la o ţară a fantomelor şi totuşi îi iscau în inimă o remuşcare dureroasă.

„Viaţa, în deosebi viaţa mea, îşi spunea Michael, e un labirint încâlcit. Eu unul am încurcat toate drumurile. Am ratat tot ce puteam rata, am săvârşit toate greşelile pe care le puteam săvârşi. Şi nu pot învinovăţi pe nimeni altul în afară de mine însumi – şi cel mai greu păcat din toate cu câte mi-am încărcat conştiinţa este purtarea mea faţă de Fanny. Ce spune Othello despre indianul care zvârle un mărgăritar mai preţios decât avutul întregului său trib?… şi mai cutez să fiu gelos! Poftim, uite-l aici lângă mine pe omul ăsta pe care… eu…”

Şi Michael se compară în gând cu Basil Wake… Ştia că nu e posibilă nicio amăgire asupra situaţiei, că Basil Wake ştiuse şi ştia totul, că văzuse totul, înţelesese tot ce putuse fi înţeles, iertase tot ce putea fi iertat; şi că totul îi apărea minimalizat în comparaţie cu imensa, cu nesfârşita iubire pe care i-o purta soţiei sale, care fusese… care era… şi Michael se gândi la trecut şi la prezent., şi se simţi copleşit de ruşine.

„Oricum, îşi zise el, un lucru pot face şi eu – şi anume să-mi înfrânez gelozia asta idioată pe George… şi, cel puţin, să

mă străduiesc s-o fac pe Fanny mai fericita.”

Luă această hotărâre cu deplină sinceritate. Dar îl obseda teama că e prea târziu, că n-o să mai recâştige niciodată iubirea lui Fanny. Nimicise, cu propria lui mână, orice posibilitate. Da, căsnicia lui fusese o crimă, aşa cum se temuse la început că va fi, aşa cum încercase să le sugereze mătuşii lui şi doamnei Branksome. Ele, de bună seamă, nu plecaseră urechea la o asemenea idee. Era într-adevăr o crimă să te căsătoreşti din interes cu o femeie ca Fanny… fără îndoială, căsătoriile convenţionale sunt adeseori reuşite şi, uneori, cele mai sănătoase; fără îndoială, căsătoria în general e o simplă loterie şi, adeseori, căsătoriile din dragoste eşuează şi sfârşesc dezastruos; totuşi, el săvârşise o crimă căsătorindu-se cu Fanny din interes, şi acum îşi primea pedeapsa. Dar, din păcate, pedeapsa care-i era hărăzită lui o făcea şi pe ea să sufere… dar o să se străduiască – o să-i recucerească iubirea. La urma urmei, nu era cu neputinţă – el o iubea şi ea îl iubise. Sentimentele ei n-ar putea renaşte oare? Totuşi, în străfundurile gândurilor lui, răsuna ecoul: „prea târziu”.

Cât mai dură plimbarea, Michael şi Basil discutară subiecte neutre.

În tot acest timp, Fanny îi arăta lui Cuthbert grădina şi dezbătea cu el proiecte horticole pentru primăvara viitoare şi pentru viitor. Principalele aranjamente fuseseră stabilite din toamnă, dar mai erau multe de discutat. Conversaţia lor de specialitate era însă în permanentă interferenţă cu alte chestiuni. Cu Cuthbert, Fanny putea să discute orice; îl cunoştea atât de bine, încât faţă de el îşi putea îngădui să renunţe la orice fel de mască. Simularea devenea zadarnică.

— Leo Dettrick arată bine, constată el.

— Da, i-a priit vizita în străinătate.

— Niciodată nu l-am văzut atât de radios; de când a poposit pe meleagurile astea ale noastre s-a schimbat mult.

— Crezi? Eu nu l-am cunoscut înainte… sau l-am văzut o singură dată.

— S-a schimbat… tu l-ai transformat total.

— Eu?

— Da… bineînţeles că tu… şi o ştii, nu-i aşa? întrebă Cuthbert cu un zâmbet blajin.

— Eu îl găsesc neschimbat.

— Neschimbat de când îl cunoşti tu, dar cu totul diferit de ceea ce era înainte.

— Găseşti?

— Categoric. Vezi tu, eu îl cunosc de ani şi ani de zile. L-am cunoscut pe vremea când i se dedicase întru totul doamnei Daphne Adeane. N-am întâlnit în viaţa mea om mai devotat unei pasiuni – cu o singură excepţie, şi anume prietenul său Francis Greene.

— Francis Greene, doctorul?

— Da.

— Şi el era îndrăgostit de ea?

— Nebuneşte.

— Şi ea pe care-l prefera?

— Nu ştiu – poate că pe amândoi, poate că pe niciunul; nimeni n-a ştiut vreodată. Şi-apoi eu n-am cunoscut-o prea bine.

— Dar dumneata *ghiceşti* asemenea lucruri.

— Nu am idee şi nici pe când trăia nu ştiam. Era o femeie ciudată, cu totul originală.

— Trebuie să fi avut mult farmec.

— Nu-i vorba de farmec în accepţia obişnuită a cuvântului… de pildă nu era prea vioaie, deşi uneori avea izbucniri de veselie; dar îţi lăsa gustul pe care ţi-l lasă muzica veche şi, cu cât o vedeai mai mult, cu atât simţeai nevoia s-o mai vezi. După ce o cunoşteai pe ea, ceilalţi îţi dădeau senzaţia pe care ai avea-o auzind un pian fortisim după ce-ai ascultat un concert la clavecin sau la spinetă. Totul părea de o stridenţă insuportabilă. Acesta era efectul pe care-l avea asupra tuturor, şi totuşi vorbea puţin şi era pasivă. Dar Leo Dettrick era obsedat de dânsa, devenise pentru el raţiunea de existenţă, sarea pământului. Şi acum a uitat-o; tu l-ai făcut s-o uite.

— Nu spune asta, *te rog, te rog,* nu vorbi astfel, se apără Fanny cu gândul la George şi la doamna Housman. O copleşise iarăşi vechea ei amărăciune.

— Dar e adevărat. Nu mai suferă, acum e fericit; s-a dezrădăcinat din trecut şi a ancorat în prezent. Vezi tu, fetiţo dragă, morţii n-au nicio şansă când intră în competiţie cu cei vii… viaţa biruie întotdeauna; şi aşa e şi firesc să fie. Morţii cu morţii şi viii cu viii. E echitabil. Nu te învinovăţi; n-ai făcut nimănui niciun rău. Dimpotrivă, i-ai redat gustul de muncă, gustul de viaţă. L-ai făcut să reînvie.

— Dar ştii că mie niciodată nu mi-a făcut vreo declaraţie, n-a rostit vreo vorbă de…

— Ştiu, ceea ce nu-l împiedică să fie un om renăscut. Fireşte, el nu-i conştient de transformarea pe care a suferit-o şi, dacă cineva i-ar spune că a uitat-o pe Daphne Adeane, n-ar recunoaşte pentru nimic în lume; dar Daphne Adeane şi-a împlinit misiunea; până şi prin moartea ei l-a ajutat să-şi reînnoiască viaţa, căci altfel nu te-ar fi iubit niciodată pe tine… dacă n-ar fi fost Daphne. Ştii că îi semeni puţin? — nu fizic… era mult mai brună decât tine, altă culoare de ochi… un tip meridional – şi totuşi e ceva, ceva ce te izbeşte. Ca o operă de artă care-ţi aminteşte de o alta – nu o imitaţie, ci o înrudire. Cred că ţi s-au mai spus toate astea.

— Da, şi colonelul Branksome gândea la fel.

— E o asemănare foarte nedefinită şi totuşi nu poate să scape nimănui care a cunoscut-o pe Daphne Adeane şi care te cunoaşte pe tine. Fără flaterii şi complimente vane, trebuie să-ţi, spun că n-avea nici pe departe frumuseţea ta – nu era o frumuseţe; dar avea o graţie şi o fascinaţie inefabilă, imposibil de materializat în cuvinte sau pe pânză. Imaginea ei, când îngenunchea în capela de la Seyton, era de neuitat.

— Şi ea era tot catolică, nu?

— Ce înseamnă *tot?*

Fanny se gândea la Hyacinth; i se părea straniu că cele două femei moarte, care jucaseră un rol atât de covârşitor în viaţa celor apropiaţi ei, fuseseră amândouă catolice.

— Vreau să spun că ea era catolică şi că soţul ei nu e.
— Da, el nu e.
— A uitat-o şi el?
— Adeane?
— Da.
— Nu. Nu cred că el o va uita vreodată.
— Ce părere ai despre dânsul?
— Un om admirabil. Obişnuit, cu principii solide, bun simţ, poate puţin cam nesărat, dar bun ca pâinea caldă.
— Da, unii bărbaţi rămân credincioşi.
Fanny se gândea la Basil Wake. Îi fusese deajuns o singură privire ca să se încredinţeze că el, cel puţin, n-o uitase pe Hyacinth.
— Ai impresia că bărbaţii sunt nestatornici?
— Extraordinar de nestatornici.
— Şi nu crezi că uneori e din vina femeilor?
— Cum adică?
— Cred că uneori bărbatul devine nestatornic pentru că are impresia că femeia – hai să zicem soţia – nu ţine la el, sau a încetat să mai ţină, sau e interesată de un altul. În prima fază soţul e gelos – după aceea, mă rog, poate surveni orice.
Fanny râse.
— Faci aluzii directe?
Cuthbert zâmbi.
— Gândeşti, urmă Fanny, că aş putea să-l împing pe Michael la nestatornicie?
— Posibil.
— El a fost întotdeauna nestatornic – sau mai bine zis, pe *mine* nu m-a iubit niciodată.
— Dar acum te iubeşte.
— Ceea ce confirmă presupunerea mea. Mă iubeşte în acest moment, şi pentru moment, pentru că e stârnit.
— Cred că te joci cu focul.
— Dar unde-i focul? Care foc? Leo?
— O, nu, dar dacă Michael e stârnit, asta e din vina ta. Sunt sigur că suferă.

— Şi asta-i din vina mea?

Cuthbert nu răspunse.

— Şi ce-ar trebui să fac?

— Dacă nu-l poţi face fericit, fereşte-te măcar să-l faci nefericit.

— Şi ce anume îl face nefericit?

— Ceilalţi… toată viaţa ta din afara sferei lui.

— Leo?

— O, nu, nu-i vorba de Leo; n-are nimic cu Leo, dimpotrivă îi este simpatic; dar Leo nu-i singurul bărbat din preajma ta. Eşti înconjurată, admirată, discutată; şi presupun că pe Michael îl sâcâie să stea deoparte; e mândru de tine, dar tu nu-i dai prilejul să se împărtăşească şi el din strălucirea ta.

— Cuthbert, nu înţelegi că fac tot ce pot, dar nu reuşesc să dau din ceea ce nu am; o parte din mine a murit. Mi-e foarte drag Michael; aş face orice pentru el; îl respect; Mă căznesc să fiu, şi cred că sunt „o soţie bună”. Pentru nimic în lume nu i-aş putea face vreun rău, nu i-aş putea aduce vreun prejudiciu. Toţi prietenii lui sunt şi ai mei. Nu-i ascund nimic – viaţa mea e clară şi deschisă tuturor privirilor. El e cel care-l invită pe Leo; care-l invită… mă rog, care-i invită pe toţi. Dar nu pot readuce la viaţă ceea ce s-a uscat în mine, nu pot dărui ceea ce nu-mi mai aparţine; ceea ce nu mai există,

— De multe ori ce pare mort e numai adormit; şi, asemenea Vezuviului, erupe brusc, când nu te aştepţi.

— Nu-i numai adormit; acel ceva din mine, acea latură a mea e moartă, ucisă; şi totuşi sunt fericită; tot restul din mine trăieşte, pulsează, dar nu-ţi pot spune cât de indiferent mi-e totul. Câteodată, am impresia că nu-mi pasă de nimeni şi de nimic, asemenea Morarului din Dee[1]

— Tocmai ce spuneam şi eu, şi tocmai aici e greşeala ta sau, mai curând, miopia ta. Pretinzi că nu-i ascunzi nimic lui

[1] Referire la personajul unui poem de *Isaac Bickerstaffe*, al cărui refren este: „Nu-mi pasă de nimeni şi nimănui nu i pasa de mine”.

Michael – îi ascunzi numai sufletul tău, adică totul. Îţi aduci aminte de sonetul lui Shakespeare? Aşa îţi imaginezi tu că eşti. Aşa te vrei:

Cei ce-ar putea răni, dar nu-ţi fac rană,
Şi nu sunt cruzi chiar când ne par cumpliţi,
Cei ce, clintind pe toţi, rămân de stană
Şi nu se pleacă dacă-s ispitiţi.[1]

Ştiu că eşti profund indiferentă, detaşată de lume; ştiu că ai căminul tău, copiii tăi, soţul tău, datoria ta; şi te achiţi de toate conştiincios, frumos. Eşti înconjurată de prieteni. Totu-i desăvârşit... dar... s-ar putea să greşesc — nu cred că structural eşti alcătuită asemenea celor descrişi de sonet şi nici Michael nu te consideră aşa, numai că tu te porţi astfel faţă de el.

— Pe vremuri nu mă purtam aşa.

— Ştiu că sunt necuviincios şi inoportun spunând de toate acestea dar, în fond, sunt destul de batrân ca să-ţi pot fi tată – ba aproape şi bunic – şi-mi sunteţi amândoi foarte dragi. Cred că dacă ţi-ai schimba puţin purtarea faţă de Michael, toate s-ar îndrepta; dacă nu, să ştii că joci un joc periculos.

— În ce fel?

— Mă rog, s-ar putea să survină ceva, şi atunci ar fi posibil să asistăm la o erupţie a Vezuviului, care ar împroşca de jur împrejur numai nefericire.

— Nu a existat nimeni care să mă intereseze, care să-mi stârnească vreun gând de natură erotică – cel puţin de când m-am măritat. Totuşi, cred că, dintr-un anumit punct de vedere, ai dreptate. Sunt de acord că viaţa lui Michael e searbădă. Sigur, îşi vede des prietenii, invit întotdeauna oameni care să-l distreze, şi aici şi la Londra, îi invit pe cei care-i plac şi-i evit pe cei care-i displac. Nu-i vorba de asta... nu de viaţa noastră publică... da, ai perfectă

[1] Shakespeare – Sonetul XCIV (trad. N. Chirică și Dan Grigorescu)

dreptate… viaţa noastră intimă… viaţa noastră de interior e cea care nu merge. L-am izolat de eul meu, i-am interzis accesul. O să caut să îndrept lucrurile. O să mă prefac că-i deschid porţile, chiar dacă de fapt sunt ferecate… porţile care ar trebui să stea deschise. Am fost egoistă, şi proastă, şi lipsită de fantezie. O să încerc să întorc o filă nouă, ca să-l fac pe Michael mai fericit. Îţi făgăduiesc, Cuthbert.

Şi aci, discuţia lor se întoarse iarăşi la grădinărit.

În tot acest timp, doamna Tracy şi Leo Dettrick şedeau la gura sobei, în holul lambrisat, şi discutau la rândul lor despre Michael şi despre Fanny.

— A înflorit fantastic, comenta doamna Tracy. Era drăguţă când s-a măritat, după aceea a devenit sfrijită, scheletică; dar de anul trecut, de când a fost în străinătate, parcă-i alta. O admir din toată inima şi Cuthbert la fel. El găseşte că aduce ciudat de mult cu Daphne Adeane.

— Îmi dau seama ce vede; aceeaşi impresie i-a făcut şi lui Francis Greene.

— Dar Cuthbert zice că Fanny e mai frumoasă decât sărmana Daphne. Are acelaşi farmec imponderabil, dar linii şi trăsături mai frumoase.

Leo nu o contrazise.

„E limpede, gândi doamna Tracy, e îndrăgostit lulea.” Şi se bucură în sinea ei pentru că era o romantică.

Bănuiesc că-s fericiţi, dar Michael pare cam abătut în iarna asta, continuă doamna Tracy cu glas tare.

— El nu ştie s-o preţuiască pe Fanny, replică Leo. Mă rog, într-un anumit fel o preţuieşte, are grijă de ea, face tot ce poate, e atent, generos – adică ceea ce se cheamă „un soţ ideal”, dar habar n-are de ce se petrece în sufletul ei. Eu consider că Fanny Choyce e una dintre cele mai interesante femei din câte am cunoscut vreodată. Şi Michael habar n-are de asta. Michael e cel mai de treabă om din lume, dar e lipsit de imaginaţie.

— Nicio femeie nu e profet în casa ei şi pentru propriul ei soţ.

— Nu, şi-i păcat. Cred că-i foarte singură.

— Singură? Dar e împresurată de hoarde de oaspeţi, la Hockley.

— Da, tocmai de asta. Vedeţi, Michael...

Conversaţia le fu întreruptă de sosirea celorlalţi.

CAPITOLUL XVII

CÂND FANNY ŞI MICHAEL PLE-

cară la Londra pentru deschiderea sesiunii parlamentare, fiecare dintre ei luase în sinea sa hotărârea de a întoarce o nouă filă în viaţa lor.

„Această pereche de înstrăinaţi” gândea că, întorcând o nouă filă, vor pune capăt înstrăinării, că dezacordurile tăcute dintre ei vor afla soluţie şi comuniunea spirituală va fi, în sfârşit, dobândită.

Michael hotărî solemn să nu mai fie niciodată gelos şi o îndemnă pe Fanny să-l invite pe George la ei. Fanny îi înţelese raţiunile şi pretinse că se conformează – adică nu refuză, dar se execută cu cât mai multe rezerve. George fu acel care refuză.

Metodele lui Fanny faţă de Michael erau aceleaşi ca şi metodele lui Michael faţă de ea.

Invita mereu oamenii – mai bine zis femeile — care socotea ea că-i plac lui, chiar dacă acestea nu erau pe placul ei. Şi nu-şi dădea seama că Michael nu dorea societatea şi prezenţa nimănui în afară de ea.

Până la Paşti, totul se scurse lin şi monoton. Nici un eveniment interesant nu invadă cotidianul.

Petrecură vacanta de Paşti la Langbourne cu familia Braksome. Veniră Margaret şi Alice, împreună cu soţii lor.

După Paşti, din nou Londra.

Leo Dettrick se afla în focurile creaţiei unei noi cărţi, pe care îşi propusese s-o termine înainte de sfârşitul verii.

Brusc simţi că nu va putea lucra la Londra. Subînchirie apartamentul pe care-l luase pe şase luni şi schimbă Londra

pe Franţa. Găsi o căsuţă pe malul Senei, nu departe de Rouen. Aci află tihnă şi pace. Această schimbare de plan fu la fel de neaşteptată pentru el ca şi pentru Fanny. Se întâlniseră într-o seară la un dineu, şi Fanny îl invitase pentru a doua zi la ei. În locul vizitei lui, primi o telegramă prin care o anunţa că pleacă în străinătate. Următoarea veste din partea lui îi sosi abia peste două săptămâni, sub forma unei scrisori:

„M-am statornicit. Casa e mică, albă şi luceşte de curăţenie. Parchete lustruite, boiseries[1] *cenuşii şi albe. O grădină frumoasă, pustie; o femeie bătrână, blândă şi grasă*, *care găteşte divin şi când o vezi e cu o* marmite[2] *în mână. Îi trebuie trei sferturi de ceas şi mai bine până face cafeaua. Prăjeşte boabele într-o prăjitoare din acelea rotunde, pe care le vezi în stampele vechi „Strigăte ale Parisului”, ce reprezintă oameni cu asemenea prăjitoare, la colţuri de stradă.*

Cu excepţia răstimpului cât urmăresc procesul de preparare a cafelei, ziua mea, se desfăşoară după cum urmează:

Sunt deşteptat devreme, la şapte şi jumătate; beau o cafe au lait[3] *cu un* croissant[4] *apoi mă scol şi lucrez până când începe ritualul prăjitului cafelei, adică până pe la douăsprezece fără un sfert. La douăsprezece şi jumătate iau* le déjeuner[5] *şi beau cafeaua. Urmează o scurtă siestă. E cald aici, mai cald decât în Anglia. După aceea mă duc şi mă plimb cu barca pe râu. Dacă e o zi călduroasă, mă scald în dreptul insulei. În barcă îmi iau cărţi. Mă întorc pe la cinci, şase, lucrez până la cina pe care o iau la orele opt, fac un tur prin grădină, stau la taclale cu Marianne, citesc, fumez, mă duc la culcare. Zi de zi acelaşi tipic. Nu m-am*

[1] Lemnărie (fr.).
[2] Cratiţă. (fr.).
[3] Cafea cu lapte (fr.).
[4] Corn cu cocă fragedă (fr.).
[5] Masa de prânz (fr.).

întâlnit cu prieteni, n-am vecini.

Ştii de ce am părăsit Londra? Ca, să-mi scriu cartea? Fireşte, dar de ce n-o puteam scrie la Londra? Din pricina doamnei Choyce – Fanny Choyce. Îmi distrage atenţia. Acesta-i adevărul gol-goluţ. Cartea avansează destul de bine, mulţumesc. Scrie-mi, te rog, din când în când, dacă ai timp, ceea ce ştiu că n-ai."

Câteva zile mai târziu, Fanny îi trimise următorul răspuns:

„Dragă Leo,

Mulţumesc că mi-ai scris. În ultima vreme am fost cam aglomerată de treburi şi, literalmente, n-am avut un minut liber pentru corespondenţă.

Michael a ţinut aseară un discurs la Parlament: a fost la înălţime şi cred că-i satisfăcut. Plecăm de Rusalii la mama – în Devonshire; după Paşti, şi-au anunţat vizita la Londra Madame de Luce şi doamna San Gervasio. Le-am invitat pe amândouă la Hockley, de dragul lui Michael. E foarte bine dispus şi doamna Otis, o frumoasă americană, l-a cam făcut să-şi piardă capul. Cred, realmente, că Michael e mulţumit de el însuşi. Îţi trimite toată dragostea lui.

Mă bucur că romanul avansează, dar sunt convinsă că l-ai fi putut scrie la fel de bine şi la Londra, dacă-i după cât te laşi tu văzut aici.

Obligată să mă opresc —

A ta. Etc
F.C."

Răspunsul lui Leo sună după cum urmează:

„Scrisorile tale devin tot mai scurte. Probabil că ai ceea ce numesc americanii «o perioadă de efervescenţă». Aici îmi vine greu să-mi pot figura asemenea lucruri. Au trecut abia trei săptămâni de când am venit şi am senzaţia că mi-am trăit toată viaţa în acest loc. Picătură cu picătură,

aproape că mi-am terminat cartea. După cum spunea Baudelaire, «L'inspiration c'est de traveilles tout les jours»[1] *Avea dreptate. Orice-ai spune, la Londra n-aş fi realizat asemenea progres.*

De când sunt aici, n-am schimbat o vorbă cu vreun suflet de om, cu excepţia vânzătorilor din dughene şi a Mariannei. Francezii vădesc simţ artistic în tot ce fac, ceea ce dovedeşte că orice lucru poate fi realizat în două chipuri – unul frumos şi unul urât – şi că există un anumit punct unde trebuie să te opreşti – o *linie de demarcaţie care nu trebuie trecută. Ieri, pe când îmi prăjea un cotlet, Marianne mi-a povestit că a urmărit-o pe nepoata ei, Adèle, în timp ce frigea o gâscă şi a văzut că, spre sfârşitul operaţiei, Adèle a stropit gâsca cu nu ştiu ce ingredient – îmi scapă numele – drept care, Marianne a tras concluzia:* «Tiens, Adèle a du goût»[2]

Asta-i; asta stă la rădăcina oricărei arte: Adèle a du goût *sau nu are gust, după caz. Mi-e teamă că noua mea carte o să te facă să spui că Adèle a avut un gust lamentabil. Oricum, actul a fost comis. Sper că până la sfârşitul lui iunie să pun punctul final. Şi de îndată ce o consider terminată, mă întorc la Londra – pentru scurt timp; am de gând să reţin casa de aici şi să revin în august, dacă va fi posibil. Trebuie să veniţi şi voi doi să staţi cu mine. Loc este berechet.*

Al tău
L.D."

După săptămâna Rusaliilor, corespondenţa lâncezi şi apoi expiră cu totul. Fanny era prea aferată cu puzderia ei de îndatoriri, iar Leo Dettrick prea absorbit de solitudinea sa pentru a mai scrie epistole. Viaţa lui Fanny devenise febrilă. Iar munca lui Leo luase frânele în mână, ca să spunem aşa,

[1] Inspiraţia înseamnă muncă de *zi* cu zi (fr.)
[2] Ia te uită. Adèle are gust (fr.).

îl luase în seama ei şi fugise cu el.

Prin mai, iunie, Fanny mai încercă o dată sau de două ori să-i scrie lui Leo, dar de îndată ce se străduia să reconstituie în mintea ei trecutul apropiat, îşi dădea seama că uitase absolut tot ce făcuse. Totul se învălmăşea într-o pâclă plăcut colorată. Ea şi Michael se întâlneau cu o sumedenie de oameni; în locuinţa lor din Queen Anne's Gate, toată ziua intrau şi ieşeau prieteni; în fiecare vineri Michael invita amici la Hockley – de obicei aceiaşi oameni.

Michael îşi concentrase interesul asupra activităţii lui. Chestiuni arzătoare preocupau opinia publică: Conferinţa irlandeză; problemele sufragetelor; circulau zvonuri că Ulsterul se înarmează. Pe planul politicii externe, însă, orizontul părea senin. Michael comentase într-o zi de faţă cu Fanny:

— Relaţiile noastre cu Germania s-au ameliorat simţitor, iar relaţiile cu Franţa şi Rusia sunt de asemenea foarte amicale.

Într-o dimineaţă, în timp ce Michael şi Fanny îşi luau micul dejun în sufrageria locuinţei lor din Queen Anne's Gate, îşi făcu apariţia Stephen Lacy:

— Am venit să vă aduc o veste: fratele meu s-a căsătorit cu Rose Mary Troumestre.

Se referea la văduva lui Walter Troumestre.

— Nu mai spune! exclamă Michael cu voioşie.

— Zău? făcu Fanny simulând un interes bucuros. Când s-au căsătorit?

— Ieri. Fără tam-tam. Ştirea a apărut azi în „The Times". Au plecat în Franţa unde le-a închiriat cineva o casă. Abia în urmă cu două săptămâni au luat hotărârea să se căsătorească.

Stephen nu părea prea încântat şi Michael îi împărtăşea rezerva. Pe fratele lui Stephen îl cunoştea – foarte vag, dar Walter Troumestre fusese unul dintre marii lui prieteni. Cât despre Fanny, primise vestea cu un junghi în inimă. Încă o dovadă a friabilităţii sentimentelor omeneşti. Gândea că ar fi fost profund conştientă de această friabilitate chiar şi fără

memento-urile zilnice de care avea parte. Ştia bine că nici Stephen şi nici Michael nu se bucurau de vestea cea nouă: Stephen pentru că ţinuse mult la prima soţie, a fratelui său Bernard, iar Michael pentru că ţinuse mult la primul soţ al lui Rose Mary. „Ciudate jocuri mai născoceşte şi viaţa!” îşi spuse Fanny.

După ce le împărtăşi noutatea, Stephen plecă în City şi Michael la biroul său.

Fanny ghicise bine. Cele auzite îl întristaseră pe Michael, îi confirmau ideea pe care şi-o formase în urma discuţiei cu Walter Troumestre, la ultima lor reuniune de îngropare a burlăciei. Aşadar, totul era adevărat. Căsătoria lui Walter nu fusese fericită… poate că lordul Windlestone o iubise pe Rose Mary în tot timpul vieţii lui Walter. Să fi existat oare vreo căsnicie cu adevărat fericită? De pildă, era convins că pe el şi pe Fanny toată lumea îi consideră o pereche ideală. Aşa şi erau într-un fel. Adică viaţa lor se desfăşura pe un drum neted, totul părea perfect la suprafaţă. Dar… dar… el se simţea însingurat, izolat, cu atât mai mult acum când Fanny făcea eforturi vizibile să-i umple viaţa, să-l amuze. „Îşi imaginează că-mi face plăcere să-mi aducă în casă persoane ca doamna San Gervasio, Madame de Luce sau doamna Otis, iar eu trebuie să joc teatru ca să n-o deziluzionez… Habar n-are că nu m-aş sinchisi de ele nici cât negru sub unghie, chiar de-ar fi să le lovească trăsnetul… da, sigur, sunt drăguţe, plăcute… frumuşele, pline de farmec; dar ce înseamnă pentru mine ele toate la un loc? Aş da orice s-o aud pe ea, pe Fanny, spunând măcar o dată că ar prefera să rămână singură cu mine.” Şi în timp ce străbătea strada zgomotoasă şi luminoasă care-l ducea la birou, Michael simţi un fior rece prin şira spinării. „De ce oare nu mă poate iubi? îşi continuă el gândurile. Presupun că din pricina falsităţii cu care am păşit eu în această căsătorie.”

Fanny se simţea la fel de însingurată şi lipsită de mângâiere. Avea senzaţia stranie că aude un semnal de prevestire, un dangăt de alarmă sfâşiind veselia unei

sărbătoriri. Simţea nevoia să discute cu cineva despre căsătoria lui Rose Mary Troumestre. Îi telefonă lui Lady Jarvis, invitând-o la prânz, dacă n-avea ceva mai bun de făcut. Lady Jarvis veni şi, după-amiază, ieşiră amândouă cu maşina după cumpărături.

Fanny îi împărtăşi vestea.

— Walter Troumestre, comentă ea, era un bun prieten al lui Michael, poate că cel mai sincer dintre prietenii săi. Moartea lui l-a afectat îngrozitor pe Michael. Şi am avut întotdeauna impresia că soţia îi era extrem de devotată.

— Da? făcu Lady Jarvis. Eu i-am cunoscut foarte vag.

— Dar pe Lady Windlestone ai cunoscut-o?

— Doar din vedere. Ieşea foarte puţin din casă în ultimii ani. Avea o sănătate şubredă. Eu o admiram, era o persoană distinsă.

— Spune-mi, crezi că oamenii – că bărbaţii mă rog, bărbaţii şi femeile, dacă vrei – uită întotdeauna totul?

Mi se pare de neînţeles că un om ca fratele lui Stephen — dacă era într-adevăr devotat soţiei sale, după cum se spune, şi dacă soţia sa era într-adevăr încântătoare şi frumoasă, după cum se spune – se poate recăsători cu atâta grabă – mi se pare la fel de neînţeles că soţia lui Walter poate să facă acelaşi lucru – nu crezi? Dacă ţinea într-adevăr la el – şi toată lumea spune că ţinea…

— Nu ştiu, am auzit că Lordul Windlestone era de mult îndrăgostit de ea. Eu nu i-am cunoscut prea bine… dar nu găsesc nimic de neînţeles. Sunt lucruri care se întâmplă mereu, „afinităţi elective”, ştii. Îţi aminteşti de schiţa aceea de Rudyard Kipling intitulată *O comedie lăturalnică?* Cred că-i tipică pentru multe drame ale vieţii. Eu una am întâlnit câteva cazuri de felul ăsta, uluitoare. Am văzut transformări şi schimbări la oameni despre care credeam că nu se vor schimba niciodată.

Fanny se simţea stânjenită dar, în acelaşi timp, dorea să audă ce avea de spus Lady Jarvis.

— Ca de pildă? întrebă ea, bănuind care va fi răspunsul.

Prevedea un răspuns de care se temea, dar spera că

poate Lady Jarvis nu e îndeajuns de la curent cu situaţia ca să aleagă exact acest exemplu.

— Leo Dettrick, spuse Lady Jarvis.

Fanny răsuflă uşurată. Se temuse că Lady Jarvis avea să-l menţioneze pe George Ayton.

— Vrei să spui că a uitat-o pe Daphne Adeane?

— Da… sau chiar dacă n-a uitat-o, Daphne e o fază depăşită; ceea ce-i cam acelaşi lucru, nu găseşti?

— Nu cred că a uitat-o, îl apără Fanny şi, într-un anumit fel, nu cred că va depăşi vreodată această fază.

— Ah! Dacă l-ai fi cunoscut înainte, n-ai vorbi astfel. E meritul tău, Fanny scumpă. Tu l-ai vindecat, şi ai făcut, la urma urmei, un lucru foarte bun.

— Relaţiile dintre noi au un caracter destul de curios. Nu-mi face şi nu mi-a făcut niciodată curte. Ne menţinem în raporturi de prietenie – în sensul pozitiv al cuvântului – şi între noi există un acord tacit că, afectiv, el aparţine trecutului odată pentru totdeauna, şi că nimic nu poate schimba vreodată această situaţie de fapt.

— Şi totuşi, ceva a schimbat-o. Desigur, bărbaţii au impresia că sunt de neclintit; dar se clintesc… fără voia lor se transformă chiar în timp ce-si proclamă imuabilitatea. Aş spune că el e convins de neclintita fidelitate pe care o poarta memoriei lui Daphne – dar eu, care i-am cunoscut bine pe amândoi, te asigur că nu e aşa.

— Daphne ţinea la el?

— Draga mea, era nebuneşte îndrăgostită de Dettrick.

— El, nu?

— Nebuneşte îndrăgostită de el. Orbită de iubire.

— Serios? Asta-i teribil de interesant. Mi s-a spus întruna că ea nu iubea pe nimeni. Sau poate că ţinea la soţul ei, dar nimeni nu cunoaşte adevărul.

— Asta ţi-o fi spus-o un bărbat, dragă.

— Într-adevăr un bărbat, dar unul foarte subtil şi sensibil, un bărbat cu intuiţie fină, care a cunoscut-o bine. Cuthbert Lyley.

— Ori n-a cunoscut-o bine, ori… mă rog, poate că a

cunoscut-o îndeajuns de bine ca să *ştie;* dar poate că ţi-a spus ţie toate astea din lealitate faţă de memoria ei. Lyley e omul capabil să nu trădeze ce ştie – adică să nu-l trădeze taina – chiar dacă a cunoscut-o. Da, Fanny, cred că aşa e. Fireşte că aşa e, Lyley ştie. Nu s-ar fi putut, să nu ghicească, dar el n-ar trăda niciodată un secret, nici unei femei, nici măcar ţie, şi cu atât mai puţin unui bărbat. Dar te încredinţez că Daphne era îndrăgostită de Dettrick; mult mai îndrăgostită decât era dânsul de ea. Da, desigur, o iubea şi el... într-un anumit fel îi nutrea o iubire *nemărginită...* dar sentimentele lui erau prozaice, obişnuite; ea a fost cea care a pornit totul, care a luat iniţiativa, deşi părea să nu facă nimic altceva decât să zacă şi să fumeze. Ea l-a cucerit, l-a anexat, şi la însuşit. Bineînţeles şi el era îndrăgostit dar, cum ţi-am spus, sentimentele lor erau, calitativ, diferite. El era *unica făptură, unicul lucru* pe care-l iubea Daphne Adeane; pe când Leo iubea altceva. Nu sunt sigură că Daphne ocupa primul plan în viaţa lui – ba chiar sunt sigură că nu-l ocupa. E un nonsens să afirmi că el nu poate iubi decât o singură persoană; e în stare să iubească o duzină de femei în acelaşi timp – orice artist e în stare şi o şi face.

— Dar cine era pe primul plan?

— Nu o persoană, şi niciodată primul plan al vieţii lui nu va fi ocupat de o persoană. Arta şi cărţile lui sunt pe primul plan. E un artist autentic din acest punct de vedere, ca şi din altele. Nimeni, nicio femeie nu va pune vreodată stăpânire totală pe el. O să le scape întotdeauna printre degete, va evada. Pentru că, vezi tu, adevărata lui iubire, prima şi singura lui iubire este arta, munca lui, *son métier* pe care uneori s-ar putea să-l urască, dar pe care-l va iubi şi-l va urî mereu, şi care este cea mai aprigă dintre iubiri. Dar cu adevărat îndrăgostit de Daphne era celălalt.

Traversau în maşină Regent’s Park. Privirea lui Fanny înregistră mecanic câţiva oameni într-o barcă pe lac şi câţiva copii zburdând prin iarbă; imaginea aceasta banală avea să se întipărească în mintea ei ca o vinietă imprimată

în culori de neşters, destinată ca, după ani şi ani, când atâtea altele vor fi fost date uitării, să-i revină mereu proaspătă în faţa ochilor.

— Cine era celălalt? întrebă ea, deşi cunoştea bine răspunsul.

— Francis Greene.

— Doctorul?

— Da. Îl cunoşti?

— Doar pe linie profesională. L-am văzut numai de două ori, dar Leo Dettrick mi-a împuiat capul cu el. E cel mai bun prieten al lui.

— Da, şi amândoi erau îndrăgostiţi de Daphne; dar partea ciudată e că nu erau geloşi unul pe celălalt, pentru că fiecare se încredinţase că Daphne nu se sinchiseşte de niciunul dintre ei. O socoteau îndepărtată, intangibilă, inaccesibilă. Ce ştiau ei, nefericiţii! Pun mâna în foc că dacă Leo Dettrick i-ar fi cerut lui Daphne să-l urmeze la capătul pământului, ea ar fi lăsat totul şi l-ar fi urmat.

— Crezi?

— Mă rog, în orice caz ar fi trebuit să se lupte cumplit cu ea însăşi ca să n-o facă. Poate că gândul la copii ar fi împiedicat-o. Dar a existat un moment când poate că nici măcar copiii n-ar fi oprit-o. A existat un moment când îşi pierduse minţile din pricina lui.

— Şi el nu şi-a dat seama?

— Nu, niciodată n-a ştiut cât de mult îl iubea, niciodată n-a fost conştient de intensitatea iubirii ei; Daphne se străduia din răsputeri să-şi ascundă sentimentele, şi izbutea – numai că acest lucru a doborât-o. Cred ca de aici i s-a tras şi moartea.

— Nu-i aşa că era o catolică devotată? Religia nu i-a putut aduce mângâiere?

— Era, cred, cucernică; dar, după părerea mea, între religie şi purtările omului nu prea există mare amestec. Desigur, sunt şi excepţii – Clare Housman, de pildă, şi-a găsit un refugiu în religie. Dar cu ea a fost altceva.

— N-o cunosc prea bine, bâigui Fanny încurcată. N-am

întâlnit-o decât o singură dată, la o serată.

— Uite, în cazul ei avem de-a face cu un exemplu contrar.

— Contrariul a ce? întrebă Fanny.

— Contrariul a ceea ce am discutat – adică a oamenilor, a bărbaţilor care uită totul şi trec cu buretele peste orice.

— Adică?

— Adică George Ayton, care e mort după Clare Housman şi căruia atitudinea de refuz a acesteia i-a zdrobit inima. Ei bine, George a rămas şi azi la fel de îndurerat – poate chiar mai îndurerat ca oricând.

— Sunt convinsă, răspunse Fanny uşurată, că-i mai îndurerat ca oricând.

— Ştii, anul ăsta când am fost în Scoţia, mi s-a părut la un moment dat că George e atras de tine.

— O, se apără Fanny. Am avut întotdeauna senzaţia că mă compară în mintea lui cu un *original* şi că la comparaţie eu ies în deficit, asemenea unei imitaţii de porţelan scump sau de mobilă antică – un fals. Mă face să mă simt un fals.

— Absurd, draga mea, nimeni nu poate vedea în tine altceva decât un original. Singurul lucru de care mă mir e că n-ai făcut ravagii mai cutremurătoare... sau poate că ai făcut, adăugă Lady Jarvis râzând. Poate că mă las eu înşelată. N-am niciodată încredere în apele liniştite şi, ştii, tu ai ceva din Daphne Adeane. Ţi s-o mai fi spus lucrul ăsta, nu?

— Da.

— Nu-i vorba de o asemănare fizică – nu, tu eşti altfel. Era mai puţin frumoasă decât tine... e vorba de altceva... şi apoi ai asupra oamenilor acelaşi gen de efect.

— Efect? Am eu vreun efect?

— Asupra tuturor Leo, Michael, Cuthbert, chiar şi asupra lui George Ayton.

— Nu s-ar zice că am mare efect asupra lor.

— Pentru că ţie îţi sunt indiferenţi... dar şi când o să-ţi capteze cineva interesul...

— Ei, ce-o să fie atunci? Fanny roşi şi râse stânjenită.

— Nu ştiu – o erupţie, o catastrofă, un cutremur, un soi de Pompei. Ştii, dragă, toată lumea spune că tu şi cu Michael alcătuiţi un cuplu fericit; poate că, într-o măsură, aşa şi sunteţi; numai că, numai că…

— E vina mea, eu sunt o soţie rea – sau cel puţin aşa am fost – stupidă, egoistă; dar în ultima vreme am încercat să remediez totul.

— Michael e teribil de prins de tine – vreau să spun că *acum* e realmente îndrăgostit de tine.

— Crezi într-adevăr?

— Da, cu certitudine.

Ajunseseră la locuinţa Lady-ei Jarvis. Fanny o lăsă în faţa uşii, refuză să intre şi să ia ceaiul la ea, şi întoarse maşina în direcţia casei ei. Pe drumul de întoarcere, cumpăni în gând tot ce-i spusese bătrâna. „Nu ştie nimic despre George – trase Fanny concluzia. Asta-i foarte bine, în schimb cunoaşte cu precizie tot ce se petrece între Michael şi mine. De ce nu mă pot preface mai bine?”

Ajunsă acasă, urcă în dormitorul ei şi se descărcă într-o scurtă criză de plâns. Se simţea mai singură şi mai mâhnită ca oricând. Apoi îşi spălă faţa, se dojeni aspru precum Alice în Ţara Minunilor, şi coborî la ceai. Picară şi câţiva oaspeţi care găsiră că arată superb. Fanny telefonă la hotelul Ritz şi invită la cină, pentru lunea viitoare, pe unul dintre prietenii americani ai lui Michael.

Luna iunie trecu iute ca fulgerul pentru Fanny, prinsă de treburile ei. Michael, de asemenea, era absorbit de munca sa şi de situaţia politică internă. Leo Dettrick îşi terminase cartea. Pe la începutul lunii iulie, Fanny primi o scrisoare de la el prin care-şi anunţa apropiata sosire. Ajunse la Londra douăzeci şi patru de ore după ce s-a răspândit vestea asasinării arhiducelui austriac[1]. Leo debarcase la Southampton şi primul drum îl făcu la locuinţa lui Michael.

În seara aceea luă cina cu Michael şi cu Fanny. Discutară

[1] Primul război mondial a izbucnit prin atacarea Serbiei de către Austria (28 iulie 1914), care a folosit drept pretext împuşcarea principelui moştenitor austriac la Sarajevo, de către un student sârb

printre multe altele şi situaţia politică, preocupaţi însă mai mult de ştirile interne decât de cele externe.

În tot ce se întâmplase nu vedeau decât obişnuitele „tulburări din Balcani”.

Leo Dettrick îşi isprăvise cartea. Făcură proiecte de viitor (el urma să se reîntoarcă în Franţa), iar Michael şi Fanny îi făgăduiră să vină şi ei să petreacă împreună luna august.

— Cred că o să fie minunat în august acolo şi o să huzurim, n-o să facem alta decât să ne scăldăm, să ne plimbăm cu barca şi să lenevim.

— Asta-i tot ce visez, oftă Michael. În Scoţia nu plecăm decât în septembrie şi până atunci mi-ar prinde bine un pic de trândăveală.

CAPITOLUL XVIII

RĂSPUNSUL SÂRBILOR LA NOTA diplomatică austriacă a fost formulat în termeni atât de rezonabili, dacă nu chiar amiabili, o asigură Michael pe Fanny, încât austriecilor le-ar fi venit greu să declare război, fără a consimţi în prealabil la convocarea unei conferinţe. Şi, de bună seamă, vor exista între timp oferte de mediere. Totuşi, se întâmplă exact contrariul şi, într-o duminică de iulie, Lady Weston, Fanny, Michael, Leo Dettrick şi George Ayton se pomeniră discutând ce trebuie să facă acum, când războiul dintre Austria şi Serbia era iminent.

Michael dorea să se înroleze ca voluntar. Îi era lehamite de Parlament, de Londra, de viaţa lui. Era gata să dea cu piciorul la tot, fără cea mai mică părere de rău. Dar aproape că nu cuteza să gândească la posibilitatea unui război.

Se aflau în grădină, într-o fierbinte după-amiază de duminică.

— Eu cred c-ar fi o greşeală, îşi dădu George părerea.

— Nu văd în ce constă greşeala, stărui Michael.

— De pildă *eu,* nu numai că aş putea da cu piciorul situaţiei mele, dar chiar *s-ar cuveni* s-o fac, continuă George.

— Dimpotrivă, găsesc că pentru tine e mai greu.

— Nu văd de ce.

— În fond, tu eşti subsecretar guvernamental.

— Da, dar sunt în Camera Lorzilor. Ceea ce într-adevăr n-are prea multă importanţă. În timp ce tu, Michael, eşti ceea ce se numeşte „un om de viitor”…

— Te rog, George, îl întrerupse Michael, de cincisprezece ani încoace, de când am intrat în Parlament, mi se tot spune că sunt un om de viitor…

— Doar nu vă trece prin cap vreunuia dintre voi să plecaţi în Serbia sau în Austria, interveni şi Lady Weston. Ar fi stupid!

Fanny păstra tăcere; umbra ameninţătoare a războiului o îngândura.

Pe parcursul după-amiezii sosiră şi Cuthbert Lyley cu doamna Tracy. Aceasta din urmă se afla în mare fierbere. Voia să organizeze o caravană de prim ajutor şi să plece în Serbia să îngrijească răniţii. Dorea ca Michael şi Fanny s-o însoţească. Lui Michael îi surâdea ideea.

— Aş vrea s-o facem, spuse el.

— Şi ce se întâmplă cu locul tău în Parlament? Ce se întâmplă cu Fanny şi cu copiii? întrebă Lady Weston.

— Aş pleca şi eu, sări Fanny. Munca de infirmieră îmi place foarte mult,

— Drăguţa mea, o potoli Lady Weston, ca să fii infirmieră e necesar să ai exerciţiu. Infirmierele amatoare sunt mai curând o năpastă, decât un ajutor.

— Nu zău, haide s-o facem! îşi manifestă entuziasmul doamna Tracy. Cuthbert ne-ar întovărăşi, el ştie atât de bine cum să-i ia pe bolnavi.

Cuthbert zâmbi cu ironie binevoitoare:

— Copii, dar ce vorbiţi voi e curat nonsens, strigă Lady

Weston. Făcu apel la sprijinul lui George: Nu-i aşa că-i un nonsens, George?

— Ştiu eu? răspunse acesta. Zău că nu ştiu. Poate că…

— Din cât mă pricep eu, îi curmă vorba Lady Weston, s-ar putea ca întreaga chestiune să fie un bluf.

— Ba eu cred că s-ar putea să fim antrenaţi şi noi, interveni Cuthbert.

— Aşa cum stau lucrurile în prezent, n-aş crede, răspunse George. Noi nu vom intra niciodată în război de dragul Serbiei. Una ca asta nu s-ar înghiţi.

— Da, ripostă Cuthbert. Dar dacă Rusia, Germania şi Franţa…?

— Nici în acest caz n-aş garanta intrarea noastră. Vreau să spun că nu cred că o imediată intrare a noastră în război ar fi în interesul Franţei… poate că mai târziu. Dar nu cred că se va ajunge până aici.

— Azi dimineaţă am primit o scrisoare de la Kranitzky, ştiţi rusul acela care a fost la serata noastră muzicală, spuse Fanny. Îmi scrie că e în drum spre Rusia. Vrea să-l prindă acolo conflagraţia mondiala.

— Aşadar crede că va fi o conflagraţie mondială? întrebă Cuthbert.

— Aşa se pare, răspunse Michael.

— Încă de anul trecut îl rodeau asemenea gânduri.

— Eu vă repet că e un nonsens, îşi susţinu Lady Weston punctul de vedere. Toate astea sunt aduse pe tapet de către conservatori şi de către „The National Review”.

Fanny nu făcu niciun comentariu. Presimţise apropierea unei vijelii, dar nu şi-o imaginase sub forma unui război mondial,

— George, tu ce-ai face dac-ar izbucni o conflagraţie europeană? întrebă Michael.

— Aş pleca, bineînţeles, pe front.

— Şi eu, declară Leo.

— Bănuiesc că toată lumea şi-ar face datoria, observă Michael.

— Toată lumea ar încerca să şi-o facă. Interveni Fanny.

Dar nu cred că va fi posibil pentru toţi.

— Pentru unii datoria este acasă, sublinie Lady Weston.

— Nu, când e vorba de cei tineri, o contrazise Fanny. Cel puţin aşa sper.

Lady Weston reflectă posomorâtă că e absurd să-l mai socoteşti pe Michael tânăr; era un bărbat de vârstă mijlocie, ca şi George de altfel. Dar îşi păstră părerea pentru ea.

— Nu cred că oamenii cu munci de răspundere vor putea să dea năvală pe front, comentă ea după un timp.

— Nici nu ştim încă dacă va fi sau nu război, o linişti Michael.

— Războiul a şi izbucnit, preciza Fanny.

— Noi n-o să intrăm în război pentru Serbia, repetă George. Ţara n-ar accepta una ca asta. Alegătorii tăi ar accepta vreodată, Michael?

— Nu, fireşte că nu.

— Mă rog, dacă o să fie război, aş vrea să plec într-una din ţările răsăritene, spuse Dettrick. Şi mi-ar plăcea să mă însoţiţi şi tu şi Michael, i se adresă el lui Fanny.

— Şi unde, mă rog, în Turcia? sună întrebarea Lady-ei Weston.

— Nu cred ca Turcia să se lase atrasă în război, deşi totul e posibil în Balcani, comentă Leo. Dar pentru noi, amatorii, e mai uşor să ne desfăşurăm în răsărit. Michael, m-ai lua cu tine?

— Evident.

— Sincer, eu am de gând să plec în Serbia, îşi reluă doamna Tracy ideea. Am o sumedenie de prieteni medici şi mâine dimineaţă mă duc la Londra să mă sfătuiesc cu Hanson… chirurgul, ştiţi… ca să decid pe cine să convoc.

— Mergem şi noi, Michael? întrebă Fanny.

Ştia că Michael ar dori să plece şi pentru nimic în lume n-ar fi înţeles ca ea să-i fie un obstacol, mai ales într-o chestiune de asemenea natură.

— Da. Da, sigur, se grăbi Michael să încuviinţeze.

În realitate, gândea că ar fi mai bine ca Fanny să nu-l însoţească decât dacă… decât dacă, printr-un miracol, totul

s-ar putea schimba în relaţiile lor…

Spre sfârşitul după-amiezii hotărâră ca doamna Tracy să plece în Serbia cu o ambulanţă, iar Michael, Fanny şi Leo să o însoţească. Lady Weston era cu totul împotrivă, dar proiectul i se părea prea fantastic, prea utopic ca să mai merite discuţii; era convinsă că n-o să se aleagă nimic de planurile lor.

A doua zi, luni, Michael şi Fanny plecară la Londra. Sfătuit de Leo, Michael îl chemă la telefon pe doctorul Greene, dar fu informat că acesta nu se întorsese încă din Australia, şi că era aşteptat abia săptămâna viitoare. Făcu apoi o vizită prietenului doamnei Tracy, şi acesta îi dădu o scrisoare de recomandare către alt medic – unul care vorbea câteva limbi străine. Erau în căutarea unui doctor, care să accepte să-i însoţească. Medicul căruia îi fusese recomandat Michael se numea Goldsmith şi lucra într-un spital din Westminster.

Michael îl vizită, îi expuse planul său, şi anume organizarea unei ambulanţe, finanţată de el şi de doamna Tracy, în scopul ajutorării răniţilor sârbi, precum şi faptul că aveau nevoie de asistenţa unui medic.

— Eu unul sunt de partea Austriei, declară doctorul cu un accent gutural.

— Dar nu putem fi de partea Austriei, ripostă Michael. S-ar putea ca până într-o săptămână să ne aflăm pe picior de război cu Austria, care aliata Germaniei, şi s-ar putea ca Germania să ne declare război.

— Depinde numai de Rusia dacă Germania va fi implicată sau nu. Dacă o altă ţară va fi târâtă în acest război, va fi numai şi numai din vina Rusiei.

Rosti „Rusia” cu un accent şi mai gutural.

— Dar Austria e aliata Germaniei, stărui Michael, or, noi avem anumite obligaţii faţă de Franţa. Doar nu putem face abstracţie de antantă; dacă va izbucni război între Germania şi Franţa, noi va trebui să ne sprijinim aliaţii.

— Anglia nu este aliata Franţei, se încăpăţână doctorul. Şi există numai o aşa-zisă antantă.

— Dar ne-am creat obligaţii; nu vom putea lăsa ca Franţa să fie atacată... Nu-i o chestiune de sentiment şi de onoare, sau chiar dacă e, în orice caz e mult mai mult de atât. E o chestiune de viaţă şi de moarte, de salvarea propriei noastre existenţe.

— Totul depinde de Rusia. Sunt gata oricând să plec cu dumneata, dar de partea Austriei.

Cu asta se întorseseră din nou la punctul de unde porniseră. Şi Michael se lăsă păgubaş, spunându-şi că omul o fi de origine germană sau austriacă.

— Foarte bine, conchise el ridicându-se în picioare.

— N-am să susţin eu toată gloata asta de *agitatori!* adăugă doctorul.

— Despre ce gloată vorbiţi?

— Toţi slavii ăştia periculoşi. De altfel cred că Rusia blufează. A mai făcut-o şi altădată.

Foarte bine, atunci nu mai avem nimic să ne spunem. Bună ziua.

Doctorul îi răspunse cu o plecăciune ţeapănă.

În seara aceea, Michael şi Fanny se duseră la o serată dansantă unde fuseseră invitaţi şi care avea loc la hotelul Tamisa.

Ziarele de seară anunţau că la Berlin se produsese mare agitaţie şi că opinia publică era favorabilă Angliei.

Michael era nedumerit. Gândea că dacă Germania declara război Franţei, Anglia avea datoria de onoare să intre de partea acesteia din urmă, fie că-i era pe plac sau nu. Trecu în revistă pe membrii guvernului care ar fi fost pentru sau împotriva intrării în război. Ştia că în guvern exista un curent antirăzboinic.

Atmosfera sălii de dans era încărcată. Michael stătu de vorbă cu câţiva diplomaţi străini şi cu un francez foarte ager la minte. Toţi, mai cu seamă francezul, aveau o viziune foarte sumbră asupra situaţiei. Michael mai discută cu câţiva cunoscuţi şi apoi urmări dansul.

Unii dintre invitaţi cinau la măsuţe mici. Învălmăşeala şi harababura de acolo îi sugerau lui Michael ziua Judecăţii de

Apoi. Se aflau prezenţi mulţi cunoscuţi ai săi şi câteva figuri proeminente din viaţa politică şi diplomatică, englezi şi străini. Poate că până într-o săptămână sau poate chiar mai curând toate aceste elemente, care constituiau acum o unitate socială şlefuită şi ornamentală, se vor pomeni zgâlţâiţi şi risipiţi în cele patru vânturi… Se gândi la curtea din Versailles în ajunul Revoluţiei Franceze, la Bruxelles înainte de Waterloo…

Trecu pe lângă o masă la care-i zări pe Jean Brandon, Jack Canning, Dick Clive şi Alice, cumnata lui Dick. Îi făcură semn şi li se alătură.

Îl frapă înfăţişarea lui Jean. Arăta frumoasă, ochii îi străluceau ca două nestemate, întreaga-i expresie radia fericire. Jack, la rândul lui, părea nespus de fericit.

— Ei, ce părere ai de situaţie? întrebă Michael. Crezi că vom fi antrenaţi şi noi?

— Sper din toată inima că n-o să batem în retragere, răspunse Canning, dar n-am nicio siguranţă. N-am încredere nici de doi bani în guvernul ăsta.

— În Grey[1]? întrebă Michael. Aiureli!

— Mă rog, poate că el e bine intenţionat, dar s-ar putea să se lase influenţat de ceilalţi. Există cozi de topor în guvern!

— Termină cu prostiile, Jack!

— În orice caz… sunt oameni slabi… şovăielnici… lipsiţi de fermitate… iar noi întotdeauna cedăm.

— Atunci e vina noastră, a tuturor. A ta… a mea… a opiniei publice.

— Dacă Germania atacă Franţa şi noi ne ţinem deoparte, mă înrolez în armata franceză ca voluntar – şi aşa vor face mulţi alţii.

Dar s-ar putea să mai intervină ceva care să stingă focul, se amestecă Jean. Ziarele de seară scriu că la Berlin a avut azi loc o manifestaţie de simpatie în faţa ambasadei

[1] *Edward Grey* (1862—1933), ministru de externe al Marii Britanii între anii 1905—1916.

britanice, în cadrul căreia s-a strigat *„Hoch England!”*[2]

— Pentru că-şi închipuie că o să rămânem neutri, zise Canning. Şi, din păcate, s-ar putea să nu greşească prea, tare, naiba să-i ia!

— Ba eu cred că greşesc, replică Michael; cred c-or să aibă o cruntă deziluzie.

Rosti aceste cuvinte cu glas tare, pentru că observase la o masă vecină, destul de aproape ca să-l poată auzi, pe unul dintre consilierii ambasadei germane, pe care-l ştia din vedere, deşi nu-i reţinuse numele.

— Vor avea o amară deziluzie dacă va izbucni războiul… repetă Michael pe un ton şi mai agresiv.

Consilierul german îl auzi şi-şi spuse în sinea lui că, în scurt timp, rămânerea în Anglia va deveni extrem de neplăcută. Tonul agresiv al lui Michael se datora temerilor sale; ca atunci când strigi la un copil care era cât p-aci s-o păţească, doar ca să acoperi spaima prin care ai trecut tu. Michael se temea, în deosebi după discuţia pe care o avusese cu francezul, că intrarea Angliei în război nu era deloc sigură… „Şi dacă nu intrăm imediat, îşi spunea el, va fi prea târziu, vom ajunge la ruină şi ne vom acoperi de ruşine. Oamenii nu înţeleg!” Se gândi cum vor reacţiona obtuzii săi alegători când vor afla că Anglia intră în război de hatârul Serbiei. Michael era cuprins de nelinişti; priveliştea perechilor care dansau îl enerva. Le ură noapte bună lui Jean şi lui Jack, părăsi masa şi se duse s-o caute pe Fanny.

Fanny dansase şi acum stătea de vorbă, pe o canapea dintr-o încăpere alăturată, cu un diplomat rus, numit Agura.

— Deci credeţi că vom intra cu toţii în horă? întrebă ea.

— Da, aşa cred, răspunse diplomatul. Mai devreme sau mai târziu tot va trebui să intraţi şi dumneavoastră, englezii, ca să vă salvaţi pielea, aşa că ar fi mai bine să intraţi de pe acum.

— Pur şi simplu nu-mi pot imagina, spuse Fanny.

---

[2] Trăiască Anglia! (germ.)

Michael se apropie de ei. Începu un nou dans şi Agura îşi luă la revedere de la Fanny.

— Vrei să mai rămâi? întrebă Michael.'

— Nu, prefer să mă întorc acasă, răspunse ea cu toată sinceritatea.

— Ai mâncat ceva?

— Da, de mult – de astă dată nu mai era sinceră —. Hai să mergem!

Pe drum, în taxi, Fanny îi spuse:

— În sfârşit, Jack Canning şi Jean Brandon s-au logodit.

— Ei ţi-au spus?

— Nu, am citit pe feţele lor.

— Deci nu ştii sigur.

— Am certitudinea morală. Pun rămăşag pe orice.

— Ciudat… l-am invitat pe Jack pentru duminică la Hockley şi n-a putut să-mi spună cu siguranţă dacă vine.

— Ceea ce confirmă spusele mele; trebuie să-i invităm pe amândoi. Cu cine era George la masă? întrebă Fanny.

— Cu Lady Windlestone. Soţia bietului Walter. Sărmanul Walter!

— Ah, da! E foarte drăguţă şi arată foarte tânără.

— *Este* tânără… el – vreau să spun fratele lui Stephen e mult mai în vârstă.

Când sosiră acasă, Fanny intră de-a dreptul în sufragerie.

— Mi-e foame, spuse ea.

— Ziceai c-ai luat cina.

— Ei, am luat-o şi n-am luat-o. Aş vrea un biscuit.

Michael aduse nişte friptură rece de limbă şi nişte bere nemţească. Se aşezară amândoi şi se înfruptară.

— Crezi într-adevăr că va fi război?… Un război european şi cu noi la mijloc? întrebă Fanny.

— Cred că va fi un război mare; dacă vom lua însă parte şi noi sau nu, n-aş putea spune, dar sper din toată inima că da.

— Speri?

— Sigur că da. Dacă nu intrăm în război, n-o să mai putem privi pe nimeni în ochi.

— *Perfidul Albion?*

— Cu vârf şi îndesat. Imaginează-ţi ce va spune Franţa, şi pe drept cuvânt.

— Dar tu crezi că vom intra?

— Ce pot eu şti? Lucrurile astea se petrec ca într-o tragedie greacă: totul e în mâna zeilor.

— Ca şi toate celelalte.

— Da, probabil că aşa e.

— Dar dacă va izbucni războiul şi vom intra şi noi… tu pleci?

— Bineînţeles.

— În ce fel?

— Nu ştiu, nu m-am gândit… văd eu.

— Şi eu mă înrolez.

— La un spital?

— Da; nu cred că Edith Tracy să mai dorească, în condiţiile actuale, să plece în Serbia.

— Doar dacă lucrurile iau altă întorsătură peste noapte…

— Dar ceva tot o să facă ea…

— Da, e foarte capabilă.

— La urma urmei, ce s-a întâmplat acum nu-i mult mai grav decât multe alte incidente care au survenit în trecut, nu-i aşa? Agadir[1], şi ce-a mai fost înainte?

— Mă tem că-i mai grav de astă dată.

— Ora de culcare! anunţă Fanny.

Îşi spuseră noapte bună şi Fanny gândi că acesta ar fi trebuit să fie momentul suprem al vieţii lor. Şi, vai! nu era. Michael simţea şi el acelaşi lucru; în acea clipă gustul vieţii i se păru mai amar decât oricând.

— Noapte bună, Fanny. Mă duc să iau o carte.

Scoase dintr-un raft al bibliotecii – prin forţa deprinderii – cartea *Gânduri fericite* de Burnand. Se uită la titlu şi râse.

În toată acea săptămână, Michael fu ca scos din minţi, îl urmărea gândul că Anglia se ţine deoparte, că nu se face

[1] Port în Maroc. În 1911, sosirea unui crucișător german în acest port a constituit punctul de plecare a unui incident franco-german.

nimic şi că, chiar în cazul când se va hotărî să intre în război, va fi prea târziu. Simţea toate acestea cu atât mai acut cu cât, fiind liberal, deci făcând parte din partidul de guvernământ, înţepăturile lui Jack Canning îl iritau. Jack era conservator şi militar de profesie. Leo Dettrick se declanşa la fel de violent ca şi Jack. Numai Fanny îşi păstra calmul; ştia că, într-un fel sau altul, chestiunea fusese hotărâtă.

Vineri, când plecară la Hockley, Michael pierduse orice speranţă.

A doua zi după serata dansantă, Michael îi telefonase lui Jack. Profeţia lui Fanny se adeverise... Jack îi anunţase logodna lui cu Jean Brandon. Aşadar Michael îi invitase pe amândoi la Hockley. Lady Weston se afla în Devonshire. George Ayton avusese intenţia să vină şi el la Hockley, dar mersul evenimentelor şi gravitatea crescândă a situaţiei îl împiedicaseră. Era nevoit să rămână la Londra. Duminică urmau să aibă loc întruniri guvernamentale. Era în balanţă problema păcii sau a războiului.

Fanny şi Michael petrecură cea mai febrilă şi mai neliniştită dintre duminicile lor la Hockley. Perechea de logodnici se făcuse nevăzută, consumându-şi fericirea în ciuda, sau poate tocmai din pricina a tot ce se întâmpla. După prânz, George i-a telefonat lui Michael, dar nu a fost în măsură să-i furnizeze vreo noutate.

Luni dimineaţă se întoarseră cu toţii la Londra. Fanny se duse la Camera Comunelor şi ascultă cuvântarea lui Sir Edward Grey.

Când Michael se întoarse acasă, după dezbateri, o găsi pe Fanny în salon.

— Discuţiile s-au încheiat, o anunţă el; cred că acum e în regulă, orice s-ar mai întâmpla.

— Asta înseamnă că intrăm în război?

— Cred că da, chiar dacă nu foarte repede.

În seara aceea luară masa în doi. A doua zi, marţi, Michael fu foarte aferat. După masă, domnul Asquith ţinu un discurs la Camera Comunelor şi Fanny participă din nou.

Noaptea târziu, când Fanny şi Michael se întorceau acasă

– luaseră masa şi petrecuseră seara împreună cu George Ayton – se întâlniră cu Dick Clive care ieşea la acea oră de la biroul lui din Ministerul de Externe.

— S-a declarat războiul! le spuse el. Noapte bună.

— Am intrat în război, exclamă Michael cu un suspin de uşurare.

Răspunsul lui Fanny a fost tot un suspin – de uşurare, de tristeţe?

A doua zi, reacţiile lor au fost ca acelea ale unor oameni în transă.

— Îmi dau demisia, o anunţă Michael pe Fanny la micul dejun.

— Şi cum ai să poţi pleca?

— Am aranjat totul. Vreau să urmez un curs de zbor. Mă duc azi la Ministerul de Război să mă înscriu.

— Zbor?

„Până când o să termine el cursul poate că o să se sfârşească şi războiul, îşi spuse Fanny. Dar, oricum, război sau nu, zborul e primejdios.”

Fanny avea senzaţia că-şi urmăreşte propriile reacţii în chip de spectator… fără să ia propriu-zis parte la evenimente.

— Bine, zise ea, dacă pleci tu, plec şi eu… mă înrolez ca infirmieră la un spital.

— Şi copiii?

— Mama va avea grijă de ei. Crezi că va fi un război lung? întrebă ea, ca şi cum războiul ar fi fost un fapt cotidian.

— Nu ştiu… sper să nu fie…

Michael se duse la Ministerul de Război şi-şi aranjă înscrierea. Urma să plece de îndată la Netheravon, la un curs de pilotaj. Dar cum mai avea încă o sumedenie de chestiuni de rezolvat, îşi fixă plecarea pentru duminica viitoare.

Din nou luară cina numai în doi. Ceva mai târziu, prin ferestrele deschise, răzbi larmă de mulţime.

— Oamenii se duc să manifesteze în faţă la palatul

Buckingham, spuse Fanny. Hai să mergem şi noi să vedem!

Luară un taxi care-i duse la palat. Coborâră şi se amestecară în mulţimea care aclama.

Porniră apoi acasă pe jos şi ocoliră Whitehall spre Trafalgar Square. Mulţimea se subţiase. Un om cherchelit, cocoţat pe acoperişul unui taxi, agita un steag, şi ţinea un discurs. Trecură pe lângă două femei care vorbeau nemţeşte între ele; aveau obrajii scăldaţi în lacrimi. Prinseră cuvintele: *„Grässlich!... Entsetzlich!”*[1]

În următoarele zile circulară zvonuri despre bătăliile din Alsacia şi despre trupe germane secerate în atacul frontal de la Liège. Toată lumea avea senzaţia neplăcută că aceste veşti bune nu erau chiar atât de bune.

Duminică seara, Michael şi Fanny luară ultima lor cină în locuinţa din Queen Anne’s Gate. Seara Michael urma să plece la Netheravon. Lady Weston sosise la Londra şi lua masa cu ei. Se afla de faţă şi Leo Dettrick. Se pregătea şi el să plece cu Crucea Roşie. Prietenul lui, Francis Greene, care se întorsese din Australia, îi aranja plecarea.

Şi doamna Tracy venise la Londra şi se găsea în acea seară la ei. Organiza un spital particular, pe care hotărâse să-l înfiinţeze undeva pe coasta Franţei. Îi ceruse lui Fanny să o asiste şi aceasta îi promisese să vină de îndată ce-şi va trece examenul de infirmieră. Luau masa devreme.

Discutau situaţia, ştirile, zvonurile, viitoarele posibilităţi. Să fi fost nemţii nebuni? Sau inventaseră vreo nouă maşină infernală?

După-masă, Michael îşi luă rămas bun de la oaspeţi. Apoi coborî împreună cu Fanny.

— La revedere, Fanny, iubita mea. O să ne mai vedem înainte de ne vor trimite în Franţa. O să pot veni să te văd, fie înainte de pleci tu, fie înainte de plec eu. O să ne luăm la întrecere, care dintre noi pleacă primul. Cred că Leo o să ne-o ia înainte la amândoi.

— La revedere Michael drag, şopti Fanny,

---

[1] Oribil!... Groaznic! (în germ.).

Michael simţea că toate problemele vieţii lui erau pe cale să se rezolve. Când o sărută pe Fanny, buzele lui îi sorbiră lacrimile de pe obraji. Pe o scenă de teatru, tabloul ar fi părut perfect. Fanny se simţea mai mult decât mişcată... se simţea copleşită, doborâtă, şi, totuşi, era amar conştientă, în ciuda a tot ce încerca... de prăpastia uriaşă... de deosebirea esenţială... o deosebire în *calitate* nu în intensitate, – deosebirea fără de margini... care ar fi fost, numai dacă ea ar fi putut să simtă ceva mai intens... dacă ar fi fost capabilă de un dram de simţire în plus. Dramul, grăuntele de iubire care mişcă munţii din loc... acesta nu era.

„Sunt o femeie rea? se întreba. M-am prefăcut în stană de piatră?”

Îl petrecu pe Michael, aşteptă până ce plecă maşina şi apoi intră în odaia lui de zi de la parter. În ciuda nopţii calde, se simţea străbătută de un fior rece, de un tremur. O clipă, rămase acolo, singură.

Toate lucrurile erau neclintite şi totuşi, de aci înainte, întreaga lume va fi alta, un loc străin, cu totul nou. Deodată o năpădi o senzaţie de îngrijorare pentru copii şi alergă sus, în camera lor. Amândoi dormeau adânc.

Fanny se întoarse în salon, la musafiri.

CAPITOLUL XIX

PÂNĂ LA SFÂRŞITUL LUI SEPTEMbrie, Fanny n-a putut pleca în Franţa, fiind împiedicată de o suită de ghinioane. Mai întâi s-a îmbolnăvit Peter, băieţaşul ei, şi cum s-a făcut bine copilul, şi-a luxat ea o gleznă, lunecând în cartierul Strand, pe o coajă de portocală.

Michael îi trimitea din Netheravon scrisori amuzante; pline de bună dispoziţie. O ducea foarte bine şi se simţea ca pe vremea studenţiei la Cambridge.

În cele din urmă, la sfârşitul lui Septembrie, Fanny fu în

măsură să plece, iar Michael veni să o conducă şi să-şi ia rămas bun de la ea. Se aştepta şi el să fie trimis în curând – şi poate că nu va mai exista alt prilej de a-i spune la revedere.

Copiii rămâneau în Devonshire, în grija Lady-ei Weston.

Fanny îl întâmpină pe Michael la gară. În uniforma kaki şi îmbrăcat în hanorac, arăta cu zece ani mai tânăr. Căpătase livretul de pilot. Au luat masa împreună la restaurantul „Carlton” şi în tot timpul prânzului n-au discutat decât despre război. Armatele aliate se aflau încă la Aisne şi debarcarea pe coastă nu începuse.

După-masă – era într-o sâmbătă – s-au dus la un matineu, iar seara, târziu, după cină, la „Palace”.

Când în sfârşit se întoarseră acasă, Michael mărturisi că-i e foame, pentru că luaseră cina foarte devreme; Fanny îi aduse friptură rece şi bere.

— Întocmai ca în noaptea aceea, înainte de izbucnirea războiului, îţi aminteşti? observă ea. Parc-au trecut secole de atunci.

— Da, am impresia că toate astea s-au petrecut într-o altă viaţă.

Un timp, se aşternu între ei tăcerea.

— Mă întreb dacă în Franţa o să ne putem întâlni? spuse Michael gânditor.

— Când crezi că veţi pleca?

— Nu înainte de începutul anului viitor.

Discutară în amănunt posibilităţile de a se revedea, apoi el începu să-i înşire tot felul de detalii tehnice legate de pilotaj.

Şi spectacolul abia a început; va merge crescendo, observă Michael.

Urmă o lungă tăcere, după care Michael reluă:

— Fanny, crezi într-adevăr că noi doi o să ne mai revedem?

— Da. Sunt sigură.

— Aş dori… începu el, apoi îşi curmă vorba.

— Ce-ai dori?

— Aş dori să mă iubeşti, Fanny. Să mă iubeşti cu adevărat.

— Te iubesc, Michael…

— Da, în felul tău mă iubeşti, dar ştii bine ce vreau să spun. Adică aş dori să mă iubeşti şi tu aşa cum te iubesc eu pe tine.

— Deci tu mă iubeşti, Michael?

— Cred că ai putut să-ţi dai seama.

— Da, mi-am dat seama. Şi eu aş dori, Michael… ca totul să fi fost altfel… ca şi eu să fi putut fi altfel… ştiu că sunt de piatră… e numai vina mea, uneori am impresia că sunt un monstru… Mi se face frică de mine însămi… dar asta este, şi toate străduniile mele s-au dovedit zadarnice; vezi tu, a fost… este prea târziu. Aş da orice să mă pot schimba… să fiu alta, să mă transform… dar nu pot… nu pot da ceea ce nu am. Nu pot fi mai bună decât sunt. Ceea ce-mi lipseşte mie *acum…* nu, cred mai curând că startul a fost greşit… am fost egoistă. Ar fi trebuit să te pot face fericit. Şi nu te-am făcut… am fost meschină… nedemnă de tine. E ca într-un basm, când prinţesei i se oferă toate la îndemână, orice-şi doreşte, iar ea le răstoarnă, le aruncă, şi dă cu piciorul la tot.

— Este tocmai ceea ce-am făcut eu.

— Tu n-ai făcut nimic rău – *eu* port vina, şi acum e prea târziu.

— Prea târziu?

— Da; uite, s-ar putea să ne vedem acum pentru ultima oară. A pleca pe front înseamnă a muri pe jumătate, nu-i aşa? Şi totuşi simt că, orice s-ar întâmpla, niciodată nu voi mai putea fi cea care am fost.

— Nu, ştiu că asemenea întoarceri nu sunt posibile — dar poate, totuşi, ceva o să se schimbe şi pentru mine şi pentru tine. Mă doare, mă doare cumplit!

— Michael drag, nu trebuie să vorbeşti astfel. Mi se sfâşie inima. Dac-ai putea şti ce gândesc eu despre mine însămi.

— Tu nu ai nimic să-ţi reproşezi.

— Ba îmi fac reproşuri amare. Când ne-am căsătorit,

eram tânără şi plină de idei neroade – şi, ah! atât de sigură de mine! Şi au fost tot felul de lucruri pe care nu le-am înţeles, deşi aveam convingerea că înţeleg totul. Acum, însă, înţeleg, Michael, într-adevăr înţeleg totul. Vezi tu, când ne-am logodit eram absurd de tânără – şi aveam orgoliul fericirii mele.

— Şi ce te-a făcut să te schimbi?

— Hyacinth.

— Ai ştiut?

— Da.

— Cine ţi-a spus?

— Nimeni. La început n-am ştiut nimic – o credeam doar prietenă cu tine. Vezi, eu trăisem foarte puţin în Anglia şi eram de o naivitate totală. Cunoşteam şi nu prea cunoşteam căile vieţii. Într-o anumită măsură, eram mult mai iniţiată decât majoritatea fetelor – a fetelor din Anglia. Mă simţeam mult mai matură decât Margaret şi Alice Branksome, de pildă. Dar din alte puncte de vedere eram copilăroasă – naivă ca un nou născut. Numai când am plecat prima dată cu tine la Londra, în locuinţa din Grosvenor Place, am simţit că ceva nu merge. Nu ştiam ce poate fi, dar aveam senzaţia unei fantome strecurate între mine şi tine. Şi nimeni nu s-ar fi putut purta mai frumos decât te purtai tu pe vremea aceea – erai un înger… atent… generos, chiar prea generos. Şi totuşi ceva nu mergea, iar eu eram conştientă de acest lucru. Dar nu voiam să ştiu mai mult. Mi-era teamă să aflu. Eram asemenea eroului nu ştiu cărei povestiri, aflat în faţa sipetului ferecat… şi pe urmă a survenit petrecerea de la familia Wister – când a cântat Raphael Luc… îţi aduci aminte? Niciodată în viaţa mea n-am să uit clipa când tu ascultai muzica şi Teresa Wister a venit să-ţi ceară să joci bridge. Nu mă uitam la tine – priveam o pictură de Brabazon, atârnată pe zidul opus – Veneţia pe ploaie – şi-mi aduc aminte că mi-am spus: „Veneţia pe ploaie este imaginea mea despre iad” şi mi-am repetat cuvântul „iad”, şi mi l-am figurat literă cu literă I A D, uite aşa, foarte rar –

dar totul n-a durat decât o secundă, până când te-am auzit pe tine răspunzând „Desigur”, şi vocea ta mi-a spus totul… mi-a spus tot ce nu voisem să ştiu – toate de câte mă temusem… Dar chiar şi atunci am continuat să sper cu deznădejde. Mă cramponam de ignoranţa mea. Mă rugam să nu aflu mai mult, să rămână totul aşa cum era… şi pe urmă a cântat Raphael Luc – un cântec franţuzesc sentimental, iar eu am privit-o pe Hyacinth… era albă ca varul. Am urât-o în momentul acela, pur şi simplu am urât-o. A fost pentru prima dată în viaţa mea că am înţeles ce înseamnă *ura…* şi atunci mi s-au clarificat o mulţime de lucruri… dar în ciuda a tot… încă mă mai agăţam de zdrenţele sfâşiate ale ignoranţei mele. Încă mai încercam să bag capul în nisip, ca struţul. Dar câteva zile mai târziu adevărul mi-a izbucnit brusc în faţa ochilor – capacul sipetului fusese forţat. Michael, n-ai să poţi niciodată să-ţi dai seama ce-am simţit eu atunci… şi asta m-a făcut rea şi meschină. Dar nu cred că te-am învinovăţit pe tine – nu, nu te-am învinovăţit.

— Ba eram vinovat… m-am purtat ca o fiară.

— Nu, nu… nu era vina nimănui… asta-i viaţa. Dar cum am mai urât-o pe Hyacinth… simţeam că n-am să-i pot ierta niciodată… în chip cu totul ilogic, bineînţeles, căci *ea* ar fi fost în drept să nu-mi ierte *mie…* numai că acum înţeleg ceea ce atunci n-am putut înţelege, şi anume că trebuie să fi fost o femeie admirabilă. Acum sunt în măsură să văd lucrurile în adevărata lor lumină - trebuie să fi fost admirabilă.

— Da, era…

— A dat dovadă de noblеţe – eu n-aş fi putut să fac niciodată, ceea ce a făcut ea. Cu timpul, am izbutit, mai mult sau mai puţin, să-mi birui gelozia pe Hyacinth; cel puţin când a murit, am suferit pentru tine. Mi-a părut rău, rău de tot. Şi ardeam de dorinţa să-ţi spun. Dar n-am putut. Moartea ei m-a afectat întocmai ca pierderea unei bune prietene. Faptul că era vorba de Hyacinth, de tine şi de Hyacinth, nu mai avea nicio importanţă. Vreau să spun că

nu mi-a diminuat cu nimic părerea de rău. Viaţa e foarte bizară. Ani şi ani de zile am fost convinsă că n-am să mă pot împăca niciodată cu existenţa lui Hyacinth în viaţa ta, că n-am să pot accepta faptul c-ai iubit-o. Ştii, gelozia mea era retroactivă… şi mai târziu, când mi-am dat seama că ai uitat-o, am suferit şi mai cumplit – gelozia mea din trecut nu mai însemna nimic în comparaţie cu noua amărăciune. Pare demenţial, ştiu. Nu încerca să înţelegi. Nu pot să-ţi explic. Dar abia atunci am simţit ce gust amar are viaţa.

— Bine, dar toate astea-s moarte şi îngropate. Toate ţin de trecut. Oare nu le putem da uitării? Nu putem întoarce o filă nouă? Nu-mi mai poţi oferi nicio şansă de reabilitare?

— Mie nu-mi mai pot oferi nicio şansă. *Eu* nu pot întoarce o filă nouă. Şi nu pot să-ţi spun cât aş dori. Dar nu-ţi poţi manevra propriile sentimente aşa cum răsuceşti un robinet. Am fost într-adevăr foarte tânără şi neroadă când m-am măritat cu tine, dar iubirea pe care ţi-o purtam era ca un bibelou de porţelan sau ca o cupă de cristal, iar eu, în loc să o păstrez ca pe o comoară, am lăsat-o să se spargă şi nimic nu o mai poate lipi la loc.

— Eu sunt cel care a spart-o – dar nu văd de ce nu se mai poate repara. Cred că atunci când nu cauţi cu tot dinadinsul să repari ceva, se repară de la sine. Că nu-ţi poţi întoarce sentimentele ca pe un robinet, e drept. Nu poţi forţa un sentiment, dar dacă-l laşi în voia lui, s-ar putea să-şi revină. Eu cred că trebuie să lăsăm totul la voia întâmplării, şi atunci ar fi posibil ca lucrurile să se îndrepte. Ştii, Fanny, eu sunt foarte îndrăgostit de tine. Şi acum îmi dau seama c-am fost un nătărău, un idiot.

— Bietul meu Michael, dar n-a fost vina ta… tu n-ai de ce să te învinuieşti – te încredinţez – ţi-o jur. *Eu* am avut gărgăuni în cap, eu ar fi trebuit să văd lucrurile mai clar – eu am reacţionat prosteşte, dar eram tânără, şi îndrăgostită, şi atât de sigură de mine. Nu, dacă cineva dintre noi doi poartă vreo vină, aceea sunt eu.

— Şi nu crezi că există vreo şansă ca totul să se îndrepte – dacă nu mai comitem şi alte nebunii?

— Poate că da. Uneori se întâmplă şi miracole.

— Fanny, nu-i aşa că nu eşti îndrăgostită de altcineva?

— O, nu!

— Nu-l iubeşti pe Leo?

— Dumnezeule, nu! râse cu drăgălăşenie.

— Nici pe George?

— Pe George Ayton?

— Da.

— Nu, nu, de trei ori nu.

— Mă bucur – la un moment dat mi s-a părut că eşti îndrăgostită de el.

— Nu, ţi-o jur – cred că a fost un timp când el se cam prostise din pricina mea, dar acum s-a sfârşit totul. Ce mai face?

— Ar dori să se înroleze ca voluntar în corpul de gardă regală, dar deocamdată şi-a păstrat postul în guvern. Mă rog, e drept că eu am încurcat rău de tot iţele, dar nu-mi pierd nădejdea. Presimt că războiul o să schimbe totul… dacă vom supravieţui… nu crezi că s-ar putea?

— Da, poate că da, dar mi-e teamă, Michael, că o anumită parte din mine a murit. Câteodată am impresia că am fost pedepsită să mă prefac în stană de piatră.

— Nu înţeleg. Eu te văd plină de viaţă – fiecare fibră din tine pulsează de vitalitate – numai că pulsaţia asta a ta nu mi-e hărăzită mie. Dar, aşa cum ţi-am spus, în viaţă se întâmplă fel de fel de lucruri extraordinare, şi toate sunt în necontenită schimbare.

— Aş vrea să pot fi mai bună. Nu-ţi pot spune ce îngrozitor mă simt. Aş fi vrut să te pot face fericit cu adevărat. Ce n-aş da să pot izbuti!… Dar n-are niciun rost să ne prefacem a fi ceea ce nu suntem în realitate, nu-i aşa? N-aş putea să joc un rol… n-aş reuşi să te conving. Lucrurile trebuie luate aşa cum sunt. Şi eu mă voi strădui să fiu mai bună.

— Şi atunci, poate, când ne vom aştepta mai puţin, drumurile noastre se vor încrucişa.

— Ca eroii din poem?

— Care poem?

— *Eu merg spre Soare-Apune şi tu spre Răsărit,* de Coventry Patmore[1]:

„Şi străbătând tot cercul nostru surghiunit,
Cândva, uimiţi, ne vom ciocni...”

— Da, îmi amintesc. Dar cei doi din poem se iubeau, se iubeau unul pe celălalt cu aceeaşi intensitate.

— Sau se iubiseră.

— În ce ne priveşte pe noi doi. Lucrul potrivit a venit întotdeauna în momentul cel mai nepotrivit.

— Lumea asta în care trăim e teribil de iritantă, plină de ciudăţenii şi de contrarietăţi, nu găseşti?

— Afurisită!

— Bietul meu Michael, îmi pare atât de rău! Ce n-aş da să pot fi altfel!

— Nu mai repeta lucrul ăsta. E clar, eu sunt de condamnat, m-am făcut vinovat de la bun început. Când încalci legile, trebuie să suferi urmările; dacă faci o greşeală la jocul de cărţi, nu mai poţi câştiga. Or, eu am făcut o asemenea greşeală de cum am început să joc. Fără să observ, am aruncat atu-ul. Numai că, uneori, în funcţie de parteneri, greşeala se mai poate îndrepta înainte de sfârşitul jocului. Şi asta sper să se întâmple şi cu noi doi. Dar haide să nu ne mai gândim la trecut.

— Da, dar eu nu mă pot împiedica să simt că e prea târziu.

— Niciodată nu-i prea târziu, răspunse Michael cu convingere.

— Poate că niciunul dintre noi nu se va mai întoarce de pe front.

— Aşa ceva ar soluţiona toate problemele.

— În ce mă priveşte, nu mi-ar păsa prea mult, zise Fanny,

---

[1] *Coventry Kersey Patmore* (1823—96), critic de artă şi poet englez, prieten al grupului prerafaeliţilor.

dar mă gândesc la copii. Ce s-ar întâmplă cu ei?

— Da, ce s-ar întâmplă cu ei? De multe ei? Am simţit că, într-un fel sau altul, copiii vor consolida, într-o bună zi, relaţiile dintre noi.

Copiii se aflau în Devonshire, la Lady Weston, iar Michael şi Fanny se întâlniseră acolo cu două săptămâni în urmă. Cu acel prilej, îşi spuse Fanny, copiii nu consolidaseră cu nimic relaţiile dintre ei. Dar erau încă atât de mici. Peter avea doar şase ani, şi Hester patru. Peter însă părea să fi început să privească lumea cu ochi cercetători şi, uneori, Fanny simţea la el bănuiala instinctivă că ceva lipseşte.

— Sunt foarte fericiţi, spuse Michael. După ce am fost împreună ultima oară la ei, eu i-am mai vizitat de vreo două ori.

— Mama e încântată să-i aibă alături.

În acea clipă se auzi din stradă un claxon de automobil, urmat de ţârâitul soneriei de la uşa de intrare. Doi colegi ai lui Michael de la şcoala de pilotaj sosiseră cu un taxi. Veniseră la Londra în permisie şi nu reuşiseră să găsească nicio cameră la hotel.

— Bătrâne, n-ai putea cumva să ne culci la tine? strigară de afară.

— Ba da, veniţi înăuntru!

Fanny făcu pregătirile necesare. Le servi câte ceva de mâncare, Michael deschise o sticlă de şampanie şi toţi trei se lansară într-o interminabilă discuţie despre tehnica zborului. Unul dintre ei era pilot într-o escadrilă aflată pe punctul de formare, iar celălalt era observator.

O bucată de timp, Fanny le ţinu tovărăşie. Apoi le spuse noapte bună şi se duse la culcare, lăsându-i pe cei trei să pălăvrăgească în voie, ceea ce făcură până noaptea târziu.

Se duse la culcare, dar somnul nu i se lipea de pleoape. Reconstituia în gând discuţia pe care o avusese cu Michael, retrăia momente din trecut. Simţămintele ei erau mult mai clar definite decât i le putuse împărtăşi lui. Nu era cu putinţă să-i spună tot adevărul. Cele ce-i spusese erau adevărate, dar constituiau numai o parte din adevăr.

Adevărul întreg era acea convingere a ei că totul venise „prea târziu”. Ştia că, oricât ar fi iubit-o Michael, ea nu va mai putea niciodată să-l iubească aşa ca atunci când fuseseră logodiţi. Niciodată. Dragostea lui nu putea înfăptui miracole. Era prea târziu. Învinuirile pe care şi le adusese el erau ciudat de reale. Cele pe care ea încercase să le dezmintă. Totul pornise de la greşeli iniţiale. Amândoi săvârşiseră câte o greşeală fatală; şi acum datele situaţiei se răsturnaseră.

Fanny îşi lăsă gândurile să lunece spre viitor şi începu să-şi pună întrebări. Erau copiii la mijloc. Oare, pe măsură ce vor creşte, vor influenţa în vreun fel relaţiile dintre părinţi? Fanny era pătimaş ataşată de Peter, băieţaşul pe care-l simţea ca o proiectare a ei însăşi. Hester îi plăcea mai puţin, şi Hester era imaginea leită a lui Michael. Acesta, în schimb, ţinea la fel de mult la amândoi; în general, Michael adora copiii.

„Ce se va întâmpla? se întreba ea. Ce se *poate* întâmpla?” Şi apoi războiul – viaţa părea înfăşurată într-un zăbranic de coşmar. Şi nu-ţi puteai desprinde mintea nici o clipă de la el. Te asalta de dimineaţă, de cum deschideai ochii. Nu chiar din prima clipă. Te deşteptai, o secundă toate îţi păreau normale, apoi deodată te împungea gândul că ceva e în neregulă şi, brusc, îţi aminteai. Războiul. Apoi începea încă o zi, şi zilele se scurgeau una după alta, ca pe răbojul unui puşcăriaş osândit să ispăşească o pedeapsă. Cel puţin aşa i se părea lui Fanny. Şi timpul se depăna nesfârşit de lung şi de lent. Răzbeai, îl depăşeai, n-aveai încotro – dar perspectiva care ţi se deschidea în faţă era sinistră.

Fanny se bucura de plecarea în Franţa, dar se simţea atât de amorţită, încât până la urmă îi era egal dacă viaţa ei se scurge într-un loc sau altul.

„Ce-o să se întâmple cu Michael?” se întreba ea. Oricum, pentru moment era fericit, preocupat de prezent, absorbit de munca lui, de noua lui activitate, de noii săi prieteni. Va pleca în Franţa sau poate că în altă parte. Pentru Fanny

totul îmbrăca un aspect ireal. S-ar fi putut, ca Michael să fie omorât, rănit sau mutilat într-un accident – erau lucruri care se întâmplau acum zi de zi. Cuvântul acesta, *prăbuşire,* care revenea atât de frecvent şi de natural pe buzele lui! Michael schilodit, lipsit de ajutor! S-ar fi putut să dispară, nici să nu mai audă vreodată de el. Dat dispărut. Şi asta era o formulă care devenea din ce în ce mai familiară. Şi ce-o covârşea mai mult era sentimentul că dacă s-ar fi întâmplat aşa ceva, ea n-ar fi fost în stare să reacţioneze cum ar fi fost normal, n-ar fi fost în stare să simtă ce-ar fi trebuit să simtă.

S-ar putea ca amândoi să fie omorâţi. S-ar putea ca ea să moară dintr-o simplă răceală. Moartea? Ce însemna moartea? Prin mintea lui Fanny defilau şi se întretăiau frânturi de discuţii pe care le purtase cu Leo Dettrick, cu domnul Rowley, pastorul din Hockley, cu Lady Jarvis, frânturi din corespondenţa ei cu Kranitzky. Toţi prietenii ei, cu excepţia domnului Rowley şi a lui Kranitzky, erau atei. Pastorul Rowley credea ca un copil. Credea, cu simplitate şi sinceritate, într-o viaţă viitoare. Leo susţinea că nu crede, dar ea bănuia că uneori îi roade îndoiala.

Lady Jarvis gândea că orice religie e făcută de om, şi oamenii inventează religia pentru că simt nevoia să creadă în ceva. Dar simpatiza cu cei care puteau să creadă.

„Poate că asta-i ce-mi lipseşte, gândi Fanny. Dar credinţa – credinţa în ceva, fie chiar şi în tine însuţi, presupune, îmi imaginez, o încredere în ceva ce există dincolo de fiinţa ta, dincolo de lume, grăuntele de muştar. Şi mie îmi lipseşte. Eu n-am niciun grăunte de credinţă, nici un grăunte de iubire, decât pentru Peter. Încrederea mi-a fost smulsă din suflet. Şi cum aş putea-o redobândi? Şi chiar dacă aş crede? Ce-ar fi atunci? Ce-aş face? M-aş duce la biserica domnului Rowley în altă stare de spirit. Aş trece la catolicism? Catolicii au o credinţă. Hyacinth, probabil, credea. Poate că aceasta era taina vieţii ei. Poate că asta a ajutat-o să treacă peste multe. Biata Hyacinth! Ce-ar fi să ştie ce întorsătură au luat acum lucrurile? Ce-ar fi ca, de

acolo de unde se află, să poată arunca o privire spre lume şi să-l vadă pe Michael? Ce-ar gândi? Cred că ar înţelege. Şi Daphne Adeane, cea care-l iubise pe Leo, după cum spunea Lady Jarvis. Leo o uitase, aşa spunea Lady Jarvis, ori ea îl cunoştea mai bine decât oricine altcineva. Lady Jarvis mai spunea că o uitase pe Daphne din cauza ei, a lui Fanny, dar asta nu era adevărat. Lady Jarvis spunea că Daphne îl iubise nebuneşte pe Leo. Dar Fanny se îndoia şi de acest lucru. Într-un fel, nu-şi putea imagina cum ar putea cineva să-l iubească la nebunie pe Leo Dettrick. „Dar poate că n-am dreptate. Judec lumea după mine. Eu, oricât de mult l-aş aprecia pe Leo, n-aş putea niciodată să-l iubesc.”

În dimineaţa aceea primise veşti de la ei. Se afla cu Crucea Roşie, pe undeva pe lângă Dunkerque, fericit şi foarte ocupat. Toţi cei foarte ocupaţi păreau să fie fericiţi. „Poate că şi eu, când o să încep să lucrez serios, o să mă simt mai fericită”, îşi spuse ea. Leo îi scria aproape zilnic.

Adormi şi o visă pe Daphne Adeane. Visă că se afla la Seyton. Dar casa arăta altfel decât o văzuse ea ultima oară – fără huse pe mobile. Şi nelocuită. Era vară, de afară se auzea bâzâitul unei maşini de tuns iarba, iar Fanny aştepta în holul pătrat de jos, care arăta ca de obicei, numai că volumele de pe masă erau ale ei, ale lui Fanny, şi nu cărţile din casa lui Daphne, iar pereţii erau panelaţi ca la Hockley. Totuşi Fanny ştia că se află la Seyton. Şi, deodată, în cameră intră Daphne Adeane. Era îmbrăcată în veşminte de modă veche, dar care nu distonau prea mult cu moda anilor 1913—1914.

„Seamănă cu împărăteasa Josefina, îşi spuse Fanny, dar e mai puţin drăguţă.” Daphne o pofti pe Fanny în salon şi o întrebă dacă doreşte un ceai, iar Fanny răspunse: „Da; ceai cu brioşe.” Apoi începură să discute despre război, despre plecarea lui Michael pe front, despre Leo Dettrick, dacă-i place sau nu noua sa activitate, şi cum se descurcă. Deodată, Fanny îi spuse:

— Doamnă Adeane, aş dori foarte mult să ştiu un lucru; l-aţi iubit pe Leo Dettrick?

Daphne râse, apoi căzu pe gânduri şi Fanny îşi spuse în sinea ei: „Tabloul acela de Henriquez îi seamănă perfect”, şi totuşi, chiar în clipa în care gândea astfel în vis, ştia că faţa pe care o priveşte era alta decât cea pictată de Henriquez.

— Nu, răspunse Daphne; niciodată nu l-am iubit pe Leo – niciodată, niciun moment – dar am fost îndrăgostită. Ah, atât de îndrăgostită, însă de celălalt!

— Cine era celălalt? o întrebă Fanny.

— O, răspunse Daphne, *L'autre*[1]. Acum haide să-ţi arăt casa.

— Pot să văd şi camerele pe care le ţii încuiate? întrebă Fanny..

— Fireşte.

Chiar în vis, Fanny îşi dădu seama că acele camere nu fuseseră încuiate decât după moartea lui Daphne, dar în ciuda acestei constatări, lucrul părea natural şi drept. Străbătură un coridor întunecos, de care Fanny nu-şi aducea aminte, şi intrară într-un dormitor semi-obscur, în care era un pat cu baldachin şi perdele Morris. Pe pernă se afla un crucifix mare.

— Asta-i camera pe care o ţin încuiată, spuse Daphne.

— Da, dar am uitat de ce.

— A, din pricina strigoilor şi a pisicilor, şi din cauză că aici am murit eu.

În clipa aceea, spaima şi dorinţa de a pleca de acolo puseră aprig stăpânire pe Fanny; ştia că fusese închisă şi că nicio scăpare nu mai era cu putinţă. Se întoarse cu faţa spre Daphne.

— De ce m-ai întemniţat aici?

— Pentru că tu mi-ai răpit *amândoi* iubiţii.

Şi Daphne Adeane se îndreptă spre ea ameninţătoare, iar Fanny se gândi la descrierea lui Vashti din *Villette*[2]: „răvăşita, orientala, înnebunita de durere «împărătească de

[1] Celălalt (fr.).

[2] Roman de Ch. Brontë, publicat în 1853.

mucava».” încercă să strige şi se deşteptă. Se lumina de ziuă.

CAPITOLUL XX

SPITALUL DOAMNEI TRACY SE afla pe coasta Franţei, nu departe de Boulogne. Printre infirmiere se numărau câteva prietene ale lui Fanny: Margaret Clive, sora ei Alice Lynne, şi altele. Dick Clive se înrolase în marină. Jack Canning plecase cu regimentul lui de cavalerie.

Şi Fanny, ca şi Michael la şcoala lui de pilotaj, simţea că, odată cu înrolarea, începuse pentru ea o viaţă nouă, într-o lume nouă şi sub chipul unui om nou. Nici nu se mai gândea la trecut. Leo Dettrick, care se afla tot lângă Dunkerque, continua să-i scrie în fiecare zi, dar de văzut nu-l văzuse decât o singură dată.

Michael îi expedia din Anglia scrisori scurte, voioase. De Crăciun, şi ea şi Michael căpătară permisii şi se întâlniră acasă. Petrecură Crăciunul la Hockley, cu copiii. Fanny rămase în Anglia şase săptămâni, dar Michael numai două.

Evenimentul cel mai important în existenţele lor de acum îl constitui plecarea lui Michael la o escadrilă din Egipt, în august 1915. Fanny se duse la Londra să-şi ia rămas bun, apoi petrecu o lună în Devonshire, cu mama ei şi cu copiii.

Se întoarse în Franţa, în septembrie. Dick Clive murise de tifos în drum spre Răsărit. Jack Canning fusese trimis acasă, rănit, invalid. George Ayton renunţase la subsecretariatul lui şi se afla „undeva în Franţa”, ca şi Stephen Lacy de altfel. De jur împrejurul lui Fanny era numai vid.

O zi sau două după întoarcerea în Franţa, pe la începutul lunii septembrie, un medic dintr-un spital mai important din Boulogne făcu o vizită la spitalul particular al doamnei Tracy; aceasta i-l prezentă lui Fanny drept doctorul Greene. Era îmbrăcat într-o uniformă kaki.

— Suntem prieteni vechi, declară Fanny deîndată ce-l văzu.

Doctorul Greene rămase la masa de prânz şi fu aşezat lângă ea. Discutară despre Leo Dettrick, pe care Fanny nu-l văzuse decât o singură dată de la începutul războiului, şi despre experienţele doctorului Greene de înainte de război şi de pe front. Se statornicise la spitalul din Boulogne şi nu credea să mai fie mutat de acolo. Se ocupa de cazurile de şoc pricinuit de obuze şi de maladiile nervoase.

Fanny se bucura că-l revede. Îi aducea parcă un suflu din viaţa ei de înainte de război, îi aducea îndărăt pe Leo Dettrick şi multe alte aspecte, persoane, episoade. Fanny îşi spuse că războiul îl îmbătrânise pe Greene, dar pentru prima dată îi văzu bine faţa. „O figură ciudat de atrăgătoare”, gândi ea.

Îl cunoscuse pe Greene imediat după accidentul de maşină, când nu fusese deplin stăpână pe facultăţile ei. Pe atunci văzuse în el doar medicul şi nicidecum omul. Acum se pomeni analizându-l ca pe o fiinţă omenească.

Era frumos? Nu în genul lui Michael sau al lui George Ayton. Avea o statură impunătoare, o frunte înaltă şi meditativă, trăsături ferme, un păr negru şi uşor subţiat, umeri vag gârboviţi, ochi foarte luminoşi şi senini; arăta ceva mai vârstnic decât era în realitate, cu faţa-i albă ca tăiată în fildeş, brăzdată de urmele cunoaşterii şi ale experienţei; când nu vorbea, ochii lui păreau să privească dincolo de tine, spre altă lume sau spre alte planuri ale existenţei. Dar când îţi vorbea, privirile lui te scăldau în lumină, asemenea unui far dintr-un port îmbietor, trimiţându-ţi raza unei învăluitoare înţelegeri. Faţa lui radia o expresie de comprehensiune, de pătrundere a celor mai obscure zone, care te făcea să uiţi de paloarea-i de ivoriu, de povârnirea obosită a umerilor; te electriza ca o bruscă ţâşnire de lumină. Fanny îi observă mâinile. Mâini mari, foarte mari, mâini reci, şi totuşi le simţea capabile de o delicată îndemânare, de o fină iscusinţă. Şi glasul lui era atrăgător, în perfectă armonie cu celelalte trăsături, sau

mai curând cu principala sa caracteristică: seninătatea; un glas liniştit dar plin de rezonanţă – glas de cântăreţ sau de marinar. Dar calmul lui, îşi dădea Fanny seama, era acela al unui vulcan.

Îl simţea detaşat. O detaşare ca a lui Cuthbert Lyley… şi înţelegea bine de ce Leo ţinea atât de mult la el.

Greene o întrebă de Michael.

— Se simte foarte bine, îl asigură Fanny. Speră să vină şi el în Franţa, dar mai târziu – poate că abia la anul.

— Şi copiii?

— A, pentru ei războiul e o distracţie – deocamdată sunt în Devonshire cu mama mea. Lui Peter noi nu i-am explicat semnificaţia războiului – are doar şase ani, ştii — şi totuşi mama l-a găsit jucându-se de zor cu soldaţii de plumb în faţa uşii dormitorului ei, iar când l-a întrebat ce face acolo, i-a răspuns arătându-i soldaţii căzuţi: „Aştia-s nemţii omorâţi.”

— Nu-i bine să ascunzi adevărul fată de copii; mai târziu te condamnă.

— Fetiţa mea, care abia a învăţat să lege cuvintele, i-a spus dădacei, arătându-i o pată pe cer: „Aeloplan!” În vremurile astea e mai bine să n-ai copii mari.

— Asta-i drept.

Fanny îşi puse întrebarea dacă Greene s-o fi căsătorit. Când îl întâlnise prima dată, nu era însurat, aşa-i spusese Leo. Apoi îşi aduse aminte de idila cu Daphne Adeane. Se simţea stingherită; avea impresia că el îi citeşte gândurile; cu atât mai mult cu cât îl auzi spunându-i:

— Până acum consideram întotdeauna că a nu fi căsătorit e o greşeală, chiar o frustrare. Acum însă, îmi pare bine că nu sunt.

— Mă întreb… spuse Fanny roşind. Era conştientă că-şi trădează gândurile. Cred, adăugă ea, că trebuie să fie îngrozitor pentru…

Îşi curmă brusc vorba. Era pe punctul de a spune:”… îngrozitor pentru tinerele soţii ale căror soţi au căzut pe front”, referindu-se la Margaret Clive, dar se opri. Ştia că s-

ar fi putut cu mare uşurinţă să se afle şi ea în aceeaşi situaţie – şi mai ştia că, aflată în aceeaşi situaţie, reacţia ei ar fi fost diferită de cea a lui Margaret Clive.

— … trebuie să fie îngrozitor pentru mamele cu fii pe front, îşi schimbă ea turnura frazei.

— Pentru ele cel mai crud.

Dar Fanny ştia că Greene nu se lăsase înşelat.

— Când eram foarte tânără, urmă ea bucuroasă de întorsura luată de discuţie, îmi plăcea să citesc literatură greacă sau orice literatură despre cei căzuţi în floarea vârstei; îmi plăcea să văd ce spun poeţii şi romancierii despre ei. Mai mult ca orice mă atrăgeau piesele de teatru şi operele. Hotspur[1] „mlădiţa atât de dreaptă”, şi Henric al V-lea „din cap până-n picioare în zale-nveşmântat”, „tânărul Harry cu viziera lăsată”; şi Siegfried, şi Ahile când presimte – acum însă nu suport nici să mă gândesc la ei. Războiului îi stă bine în manualele de istorie, în poeme, în teatru şi în operă… văzut de la distanţa timpului; dar când te afli faţă-n faţă cu el…

— E la fel de rău ca şi un anumit soi de pace.

— Se poate să fie adevărat. Ai văzut pe timp de pace grozăvii la fel de mari ca acelea din timpul războiului?

— Cred că există prea multă mizerie pe lume şi prea multă bogăţie, prea multă *mârşavă* prosperitate.

Discutară apoi noutăţile zilei; speranţele, temerile, zvonurile care circulau curent în cercul lor.

La plecare – şi parcă nu-i mai venea să plece – doctorul Greene îi spuse lui Fanny:

— Pot să vin, într-una din zilele când o să fim liberi şi eu şi dumneata ca să te iau la o plimbare prin Boulogne sau în altă parte?

— Bineînţeles, poate că reuşim să punem mâna şi pe Leo Dettrick. El ştie că mă aflu aici, dar mijloacele de transport sunt foarte nesigure.

---

[1] *Sir Henry Percy Hotspur* (1364—1403) ; figurează în drama ***Henric al IV-lea*** de Shakespeare, ca un erou plin de bravură şl cavalerism.

— Foarte bine, conchise Francis Greene, sărind în maşina lui.

Reveni o săptămână mai târziu, şi o invită pe Fanny la masă la un restaurant din Boulogne. După-masă se plimbară pe faleza bătută de vânt, şi apoi luară ceaiul la o cabană.

Vizita se repetă, promiţând să devină o deprindere.

A treia oară se întâlniră spre sfârşitul lunii septembrie. Luară prânzul la restaurant, în Boulogne, dar cum afară burniţa, renunţară la plimbarea pe stânci şi se duseră în oraş după cumpărături, mai cu seamă că Fanny avea poftă să ia peşte de la pescărie. După ce isprăviră cumpărăturile, în timp ce urcau pe cheiul ud şi povârnit era o zi caldă, cu atmosfera încărcată, dar Greene în mantaua lui şi Fanny în impermeabilul ei aproape că nici nu-şi dădeau seama de ploaie – el îi spuse:

— Ştii, e foarte curios, îmi aminteşti de o persoană pe care am cunoscut-o foarte bine.

Fanny ştia ce avea să urmeze.

— De doamna Adeane?

— Da, cu toate că nu există o asemănare reală. Ai cunoscut-o?

— Nu, dar i-am văzut portretul, şi apoi casa unde a locuit ea e destul de aproape de a noastră, iar colonelul Branksome, tatăl Margaretei Clive, îmi spunea acelaşi lucru,

— A, da, îmi aduc aminte că Leo mi-a scris despre vizita pe care a făcut-o la Seyton împreună cu dumneata.

— Cunoşti reşedinţa de la Seyton?

— Stăteam uneori acolo – nu foarte des. E un loc plin de farmec – romantic – aşa mi se părea.

— Eu m-am apropiat de el prin Leo.

— El se ducea des la soţii Adeane.

— Îi cunoştea foarte bine?

— Foarte bine.

— Ea trebuie să fi fost fermecătoare.

— Era delicată, prea delicată pentru Anglia şi pentru clima englezească. N-ar fi trebuit să i se îngăduie să

trăiască aici.

— Şi a fost necesar să locuiască în Anglia?

— Ea a stăruit – de dragul soţului. I se părea că el nu se simte bine în străinătate. Poate că aşa şi era. Nu ştiu, nu sunt sigur. După moartea ei, a plecat în străinătate. Dar ea aşa gândea şi era foarte îndărătnică. Avea o voinţă de fier într-un trup fragil ca un lujer şi cred că eforturile de voinţă au frânt-o. Era făcută pentru meleagurile însorite ale Sudului.

— Biata de ea. Domnul Adeane mai trăieşte, nu?

— Aşa cred.

— Bănuiesc că a suferit mult când a pierdut-o.

— Încă nu şi-a revenit.

— Şi copiii?

— Sunt la şcoală. Băiatul mai mare trebuie să aibă vreo şaisprezece ani, cred. Dacă războiul ăsta mai ţine doi ani, s-ar putea să-l înghită şi pe el.

— Dee Domnul să nu ţină! Sunt copii drăguţi?

— Nu i-am mai văzut de mult; sunt la şcoala catolică din Birmingham, şi cred că se prezintă foarte bine. Mama lor îi adora.

— Dar tatăl e ataşat de ei?

— Bănuiesc că tot ce-i aminteşte de soţia lui îi face rău. E unul dintre oamenii aceia închişi, timizi, cu foarte intense trăiri lăuntrice.

— Bieţii copii! Ce singuri trebuie să se simtă!

— Mă întreb uneori, din moment ce destinul fiecărui… mă rog, aproape a fiecărei făpturi omeneşti este singurătatea, mă întreb, ziceam, dacă nu-i mai bine să te obişnuieşti cu ea de tânăr.

— Dar, în general, copiii au o mamă şi un tată care-i iubesc.

— Sau care-i urăsc! răspunse el cu o amărăciune care o făcu pe Fanny să se întrebe ce fel de tinereţe o fi avut Francis Greene.

După un timp, acesta adăugă:

— Eu am crescut în Australia – taică-meu nu era născut

acolo… emigrase. Locuiam la o fermă.

— Ceea ce trebuie să fi fost încântător pentru un băiat!

— Era… numai că… ştiu eu… ţinutul era frumos. Locuiam într-unul din cele mai fermecătoare colţuri ale globului. Deşi copiii nu au ochi pentru peisaj – îl acceptă doar – cel puţin cu mine aşa s-a întâmplat; mult mai târziu am dobândit facultatea de a preţui frumosul naturii… abia în adolescenţă. Apoi am fost trimis la şcoală şi institutorul mă bătea. Maică-mea a murit. Era o femeie plăpândă şi instruită. Toate în jur s-au năruit – casa a devenit un infern. Tata s-a apucat de băutură. Iar eu am fugit de acasă – m-am îmbarcat pe un vapor. Aveam cincisprezece ani pe atunci. Prima şi ultima mea călătorie am făcut-o la Liverpool, pe o navă cu vele pătrate. Am scos-o eu la capăt, dar nu aveam vocaţia mării. Apoi mi s-a întâmplat ceva romantic, unul din lucrurile despre care credeam că se petrec numai în romane. A doua zi după ce am debarcat la Liverpool, am citit un anunţ într-un ziar: „Francis Greene este rugat să ia legătura cu Joseph Greene, din Edinburgh, spre a afla o chestiune favorabilă lui.”, şi urma o adresă. Joseph Greene era unchiul meu; îl auzisem adeseori pe tata vorbind despre el. Fuseseră în relaţii foarte bune în tinereţe, apoi se certaseră. Am plecat la Edinburgh şi graba mea a fost pe deplin răsplătită. Am găsit un unchi foarte distins, un om liniştit, cu păr argintiu – era chirurg, ba chiar, cum aveam să aflu mai târziu, un chirurg foarte cunoscut. Unchiul m-a înştiinţat că tatăl meu murise, că şi lui îi murise de curând soţia şi-l lăsase fără copii, iar el se căia de purtarea pe care o avusese cândva faţă de tatăl meu. Afirma că această purtare a lui îl determinase pe taică-meu să emigreze în Australia. Dorea acum să-şi răscumpere fapta adoptându-mă, tratându-mă ca pe fiul său, ajutându-mă să-mi făuresc cariera şi viaţa către care mă simţeam înclinat. M-a întrebat dacă vreau să rămân în marină. Era la curent cu aventura în care mă lansasem. Doream poate să intru în marina comercială? I-am răspuns că nu am chemare pentru viaţa de marinar, şi că încă din copilărie

am fost înclinat spre cărţi şi spre studiu; i-am povestit că sunt îndrăgostit de ştiinţele naturii, de insecte, gâze şi aşa mai departe, că mă interesează biologia, fiziologia şi, mai cu seamă, psihologia; că, de fapt, am jinduit întotdeauna după ştiinţă, cunoaştere, cercetare.

S-a arătat entuziasmat. M-a trimis la şcoală – la colegiul din Aberdeen; mă medita chiar el şi avea cunoştinţe vaste – şi mai târziu am ajuns student în medicină, la Universitatea din Aberdeen. Am urmat cinci ani medicina, am absolvit-o şi m-am perfecţionat apoi un an la Viena. După aceea, timp de alţi cinci ani am practicat medicina la Edinburgh, până când George Thompson, pe care-l cunoşteam şi care ascultase câteva dintre comunicările ştiinţifice prezentate de mine la diverse societăţi de specialitate, m-a luat pe lângă el, întâi ca discipol şi mai târziu ca asociat; de atunci m-am dedicat în întregime lucrului care m-a interesat cel mai mult în viaţă: sistemul nervos – factorul cel mai important al existenţei şi cel mai puţin cunoscut.

— Unchiul dumitale mai trăieşte?

— Nu, a murit de mult. A fost un om remarcabil.

— Cred că e ideal să-ţi faci o profesie din propria-ţi pasiune.

— Pentru mine ştiinţa nu a fost niciodată o pasiune, aşa cum lupta sau războiul nu constituie o pasiune pentru militarul de carieră. Pentru mine ştiinţa e o meserie, e meseria mea. Am avut eu şi pasiuni.

— Care anume?

— Una dintre de a fost canto. A existat un moment când am crezut că o să ajung cântăreţ de operă, sau măcar de concert. Nu râde. Nu eram chiar atât de departe pe cât îţi închipui de această carieră. Ca băiat, cântam admirabil, până când mi s-a schimbat vocea; iar ca tânăr aveam frumoase calităţi de bariton. Călătoria pe mare mi-a format glasul: le cântam marinarilor, ceea ce a întărit volumul vocii mele. Când eram la Aberdeen, ca student în medicină, am cunoscut un tânăr, Solway, student la Colegiul de Muzică şi care, numai auzindu-mă fredonând o melodie, s-a şi

pronunţat că am aptitudini de muzician. Mi-a cerut să-i cânt şi i-am cântat. A afirmat că, doar cu câţiva ani de bun exerciţiu – sau mai curând de instruire decât de exerciţiu – aş putea ajunge un excelent interpret de lieduri, un solist de concert. Ei bine, am început să iau lecţii în timpul meu liber. Unchiul meu mă încuraja cu un zâmbet de sceptică bunăvoinţă – ştia că până la urmă n-o să se aleagă nimic. După un timp, s-a spus că am progresat îndeajuns încât să devin profesionist. Am plecat la Londra ca să fiu verificat de Solway care, deşi tânăr, era considerat o autoritate în lumea muzicală, şi i-am cântat.

— Ce i-ai cântat?

— Schubert. A fost entuziasmat. Trăsesem la el şi toată noaptea s-a străduit să mă determine să renunţ, la medicină şi la cercetarea ştiinţifică şi să mă consacru muzicii. Aproape reuşise să mă convingă. I-am răspuns că o să mă mai gândesc până a doua zi, dar el m-a sfătuit să-mi iau un răgaz mai lung de gândire. E drept că era trecut de patru dimineaţa. I-am promis că mă voi gândi până în seara zilei următoare – plecam la Aberdeen cu un tren de noapte. Şi m-am gândit. Am trăit unul dintre acele ciudate conflicte interioare – Iacov şi îngerul – prin care presupun că fiecare dintre noi trece măcar o dată în viaţă. Nu-i vorba de o ciocnire între ceea ce *ai dori* şi ceea ce *ar trebui* să faci, ci de lupta între o datorie şi alta. Existau o sumedenie de argumente de partea fiecăreia dintre cele două posibilităţi. Pe de o parte eram îndrăgostit pătimaş de muzică; pe de alta eram îndrăgostit pătimaş de ştiinţă; a deveni un artist mediocru sau mai curând un artist care şi-a ratat cariera – pentru că mediocru nu eram – ar fi fost groaznic; pe de altă parte, să fi un om care a năzuit spre studiu şi cercetare – şi care a eşuat! Nu doream, să rămân toată viaţa medic practicant – ar fi fost mult mai simplu dacă m-aş fi hotărât pentru această alternativă — dar chiar de pe atunci ştiam că voi alege altceva. M-am dus la culcare, dar n-am dormit prea mult. La şapte şi jumătate eram în picioare, gata îmbrăcat, şi am ieşit să fac o plimbare. Solway locuia în

Kensington şi am intrat în parc. Îmi aduc aminte că era o strălucitoare dimineaţă de sfârşit de mai. M-am plimbat mult prin grădina Kensington — am stat acolo poate câteva ceasuri. Am băut o cafea la un chioşc şi am rămas atâta timp locului, încât îmi amintesc cum au început să vină oamenii pe biciclete – nu prea mulţi, pentru că moda bicicletei se ivise abia în acel an; dar îmi amintesc perfect de două perechi care au sosit, s-au aşezat într-un fel de boschet şi au cerut micul dejun şi căpşuni – păreau atât de voioşi şi lipsiţi de orice grijă! Şi atunci mi-am pus mie însumi întrebarea: pentru care dintre cele două profesiuni simt eu, în străfundurile conştiinţei, că am mai multă chemare? Şi am ştiut că răspunsul e: ştiinţa. S-ar fi putut să fie şi cealaltă, dar nu era; căci dacă ar fi fost, de bună seamă că această discuţie cu mine însumi n-ar mai fi avut loc. Ştiinţa este un stăpân inexorabil – pe când arta este o stăpână iraţională, căreia nu i te poţi împotrivi. Şi dacă eu putusem să-i rezist atât cât rezistasem până atunci, înseamnă că nu eram un artist adevărat. Şi, în timp ce depanam asemenea gânduri, o fată veni şi se aşeză lângă mine pe bancă. Citea un manuscris dactilografiat – nişte foi *în quarto* legate în scoarţe cafenii. Era îmbrăcată drăguţ, dar cam neglijent. Avea cel mai frumos păr ondulat pe care l-am văzut vreodată şi ochi imenşi de porţelan albastru; un chip cu trăsături exagerate, ca în desenele copiilor, când vor să reprezinte o faţă frumoasă, sau ca în ilustraţiile din revistele ieftine. Se uită la mine, îmi zâmbi, apoi, arătându-mi foile dactilografiate, îmi spuse: „Rolul meu. O dublez pe Gabriela Thornton”. Nu auzisem în viaţa mea de Gabriela Thornton şi am aflat mai târziu că era vedetă la „Frivolity”. Am intrat în conversaţie cu fata, care mi-a povestit, diverse lucruri despre ea. Avea un uşor accent periferic, mascat sub o pronunţie prea perfect articulată, dar eu, ca muzician, mi-am putut da seama de valenţele glasului ei şi de faptul că ar putea fi foarte bine valorificat. Mi-a povestit că a dus o existenţă de cruntă sărăcie de când plecase de acasă – dintr-un sat – de dragul scenei. A muncit şi a făcut foame,

până când, acum, după cinci ani de viaţă lihnită, a ajuns la posibilitatea de a dubla vedeta. Nu-şi mai încăpea în piele de fericire. I-am pus următoarea întrebare: dacă cineva i-ar oferi, să zicem, o viaţă tihnită şi confortabilă – o bună stare asigurată până la sfârşitul zilelor ei – ar putea să renunţe la scenă? S-a uitat la mine cu milă, convinsă că sunt, unul dintre oamenii aceia care *nu pot înţelege.* "Să renunţ la scenă? a zis. În ruptul capului!" Şi în râsul ei tremurau lacrimi.

Ei, bine, aceasta a pus capăt frământărilor mele. Dacă cineva mi-ar fi pus întrebarea: „Ai renunţa la ideea de a fi cântăreţ?" n-aş fi răspuns „În raptul capului!" Pe de altă parte, dacă mi s-ar fi spus: „Renunţă la ştiinţă, renunţă la medicină" nu sunt deloc sigur că n-aş fi răspuns „În ruptul capului!"

I-am spus fetei: „Îţi mulţumesc foarte mult. Dă-mi şi mie de ştire când joci". Mi-a promis că aşa va face, eu i-am întins o carte de vizită, iar ea mi-a spus numele ei: „Elsie Phillips" apoi a adăugat: „Oricine mă poate găsi la «Frivolity», sunt în corpul de balet".

M-am întors la Solway şi i-am povestit totul. Şi-a dat seama că pentru muzică sunt pierdut fără de speranţă şi n-a mai încercat să mă convingă. Îşi epuizase toate argumentele cu o noapte în urmă. Şi aşa s-a decis cariera mea.

— Ai regretat vreodată?

— Nu, niciodată cu adevărat... şi acum sunt chiar recunoscător. N-aş fi fost destul de bun ca artist. Vocea mea n-ar fi rezistat. Astăzi e aproape pierdută. — şi apoi am iubit prea mult ştiinţa.

Fanny gândi că, totuşi, rostise aceste cuvinte cu oarecare tristeţe în glas. Ajunseseră aproape de culmea dealului. Ploaia se oprise şi înspre răsărit se ivise un curcubeu. Soarele apunea într-o baie de aur lichid. Casele, turlele şi cupolele oraşului se detaşau calme, cuminţi, paşnice. Un gardian de la spital trecu pe lângă ei fluierând „Gilbert smintitul". Suna clopotul pentru rugăciunea *Angelus.*

Treceau pe lângă uşa unei bisericuţe.

— Haide să intrăm, îl îndemnă Fanny.

Biserica era ticsită de femei, câţiva ostaşi francezi, mulţi ostaşi englezi şi gardieni de spital. Se rosteau rugăciunile de seară. Fanny şi Francis rămaseră lângă uşă, ascultând melopeea glasurilor, ciocănitul ritmic al mătăniilor şi răspunsurile îngânate ale mulţimii.

Ştiau că se află în ajunul a ceea ce se numea „un important asalt”, noua ofensivă franceză, de pe urma căreia se aşteptau rezultate hotărâtoare. După rugăciuni veni binecuvântarea. Şi Fanny se pomeni fără voie amestecându-şi glasul cu al mulţimii ce dădea răspunsurile monotone.

După binecuvântare, urmă un imn francez. Rămaseră până la sfârşitul slujbei.

Când ieşiră din biserică, se întunecase de-a binelea. Francis Greene o conduse cu maşina lui la spital.

— Crezi că ofensiva va izbuti? îl întreba ea.

— Nu încă, răspunse el.

Pe drum nu-şi mai vorbiră aproape deloc.

CAPITOLUL XXI

FRANCIS ŞI FANNY SE ÎNTÂLNIRĂ din nou după bătălia de la Lors. Fanny dorea să plece la Bergues să-l vadă pe Jack Canning, care lucra acolo într-un spital particular, iar Francis Greene trebuia să plece la Dunkerque, aşa încât o putea conduce cu maşina şi la dus şi la întors. Fanny luase masa cu Jean, soţia lui Jack, şi cu o colegă a ei infirmieră. Jean îi spusese că Jack se refăcuse şi se întorsese pe front – primise ştiri recente de la el.

Pe drumul de întoarcere, Francis Greene îi povesti lui Fanny că în Dunkerque îl văzuse în trecere şi pe Leo Dettrick. Se pregătea să plece într-o permisie.

— Mă întreb unde o să plece şi dacă mai are acum în

Anglia vreun prieten.

— Va locui la Lady Jarvis.

— La ţară, la Rosdale?

— Da.

— Ţine mult la Lady Jarvis, nu-i aşa? Prin ea l-am cunoscut şi eu pe Leo Dettrick, dar prietenia dintre ei m-a nedumerit întotdeauna. Nu faptul că sunt prieteni, mi s-ar fi părut mai curios să nu fie – dar m-am întrebat adeseori cum de s-a putut întâmpla ca o persoană atât de timidă şi de retrasă ca Leo să se împrietenească, să devină prieten la cataramă, cu o persoană atât de *publică,* cum e Lady Jarvis…

— Prin Daphne Adeane.

— Prin Lady Jarvis a cunoscut-o pe Daphne Adeane?

— Eu am fost primul care l-a prezentat lui Daphne Adeane. Dar Lady Jarvis era prietenă cu soţii Adeane şi, fără de ea, Leo n-ar fi putut s-o vadă atât de des pe Daphne. Doamna şi domnul Adeane erau foarte des invitaţi la Lady Jarvis, care o îndrăgea mult pe ea şi ţinea şi la el, iar Leo venea la rândul lui. De câte ori o vizita Daphne Adeane pe Lady Jarvis, se înfiinţa şi Leo.

— Şi domnul Adeane nu era gelos?

— O, nu! Vezi, era în stare să înţeleagă. Un om foarte tăcut, dar care-şi înţelegea soţia.

— Adică ştia că soţia lui nu ţine la altcineva în afară de el?

— Ştia bine că Daphne vede în Leo doar un simplu prieten: ca şi în toţi ceilalţi din jurul ei.

— Dar eu credeam că a fost îndrăgostită de Leo, îndrăgostită nebuneşte, spuse Fanny, citind-o pe Lady Jarvis; şi în clipa când rosti aceste cuvinte, în faţa ochilor îi apăru imaginea din Regent’s Park, copiii zbenguindu-se în iarbă, perechile plimbându-se cu barca.

— O, nu, răspunse Francis cu tonul de calmă certitudine şi autoritate pe care ţi-l dă convingerea.

La auzul acestor cuvinte, Fanny simţi o împunsătură, un vârf de cuţit în inimă. Caleidoscopul sufletului ei fusese

brusc răsturnat. N-ar fi putut defini natura schimbării, dar avea senzaţia că ar fi *auzit* cu adevărat clinchetul faţetelor de sticlă răvăşite şi reaşezate într-o nouă formă, în noi contururi – era vag conştientă de noi arabescuri, noi combinaţii de culori.

Ce anume îi sfredelise inima? Dezamăgirea? Teama? Speranţa? Gelozia? Ura? Să fi fost ură? Era cu putinţă să fie ură? Da, era. Era ură – dar pe cine ura? Pe Daphne Adeane? Dar de ce s-o fi urât ea pe Daphne Adeane, mai cu seamă că, aşa cum aflase acum – şi o aflase de la cineva în măsură să cunoască adevărul — Daphne Adeane nu-l iubise niciodată pe Leo? Şi chiar dacă l-ar fi iubit, ce importanţă avea? Era cu atât mai absurd, cu cât nici ea, Fanny, nu-l iubise niciodată şi nici Leo pe ea – deci nu exista niciun temei de gelozie.

— Dar Leo a iubit-o?

— Leo a divinizat-o. A înălţat-o pe un piedestal. A iubit-o aşa cum ar fi iubit pe oricine altcineva… vreau să spun, cu iubirea lui de artist. Aşa e Leo. Şi el e primul care recunoaşte acest adevăr. E un subiect care a revenit adeseori între noi doi. El simte nevoia de frumos. Se nutreşte cu frumosul dar, în acelaşi timp, are nevoie şi de *varietate.* Leo nu a iubit niciodată o *singură* femeie. O singură femeie n-ar fi deajuns pentru el. Inima lui e destul de vastă ca să cuprindă sute de femei. Aşa s-a întâmplat întotdeauna şi aşa se va întâmpla mereu – *iar iubirile lui sunt simultane.* Asta-i important.

— Dar Daphne Adeane ocupa primul loc în ierarhie?

— Da, până când a epuizat-o.

— Ce înţelegi prin „a epuizat-o”?

— A epuizat-o ca material, ca *„Stoff”* cum spun nemţii… material de inspiraţie pentru cărţile lui.

— Vrei să spui că a transpus-o în cărţile lui?

— Nu. Doar în măsura în care o floare uitată între filele unei cărţi lasă o pată impregnată de mireasmă sau poate că numai fantoma unei miresme răspândită peste tot. Cărţile lui Leo sunt saturate de prezenţa lui Daphne

Adeane, deşi între toate personajele create de el n-ai să găseşti unul care să-i semene câtuşi de puţin. Şi el e pe deplin conştient de acest lucru.

— Dar îi plăcea tovărăşia ei mai mult decât a oricui altcuiva?

— Da, îi plăcea enorm, deşi Leo îşi alege camarazii şi prietenii numai printre oamenii cu care împărtăşeşte aceleaşi preocupări şi interese; ori pe Leo nu-l preocupă şi nu-l interesează decât un singur lucru: munca lui; munca, arta lui, dacă vrei. Asta nu înseamnă că-şi alege prietenii printre confraţi, printre scriitori; dimpotrivă, i-a evitat întotdeauna – oamenii de literatură îl plictisesc. Mă refer la oamenii obişnuiţi – profanii; nu-i place să se afle împreună şi nu-şi deschide inima decât cu şi faţă de aceia care sunt interesaţi de ceea ce-l interesează pe el, care aparţin breslei artiştilor – nu oamenii care vorbesc *despre* artă, ci cei care privesc viaţa prin prisma artistului. De pildă, muzicienii adeseori nu se simt bine în societatea altor muzicieni, dar nu pot discuta despre muzică decât cu oamenii care au optica melomanului, cunoscătorului. Uite, eu, când sunt împreună eu Leo, am un complex de inferioritate, simt că nu-i sunt suficient, că nu sunt la înălţime.

— Dar Daphne Adeane era o femei rafinată şi cultivată, nu-i aşa?

— Da, rafinată – cât se poate de fină, gingaşă, diafană ca o dantelă – cât despre rest, nu-i păsa nici lui Leo, nici nimănui altcuiva. Ar fi fost absurd să te întrebi dacă Daphne Adeane e inteligentă sau cultivată. Asta era lipsit de importanţă. Nu conta. Era mult mai mult decât atât. La ea, până şi frumuseţea devenea neimportantă. Nu te întrebai: „E frumoasă?” Ci acceptai copleşitoarea existenţă a ceea ce era – aşa cum accepţi muzicalitatea unei melodii sau parfumul unei flori. În realitate, nu era câtuşi de puţin ceea ce se înţelege în general prin „cultivată”, sau ce te-ai aştepta să-i placă lui Leo – ceea ce, de fapt, îi place, caută, necesită. Daphne Adeane nu citea aproape deloc, cu

excepţia câtorva romane franţuzeşti. Şi aproape că nici nu vorbea, o meridională neinstruită; dar când o cunoşteai, se substituia nevoii de cultură…

— Era însă foarte muzicală, nu?

— Se acompania cu multă graţie, aşa cum picta şi acuarele încântătoare. Se acompania la instrumente vechi — clavecin sau spinetă, şi cânta din gură frânturi de cântece spaniole. Uneori tânjeam să ştiu spaniola.

— „Una din zilele astea trebuie să învăţ spaniola.”

— Ce-ai spus?

— Nimic, doar un citat care mi-a venit în minte.

— Ei, da, avea un firicel de voce şi foarte puţină cultură muzicală, dar Leo diviniza muzica ei şi o diviniza pe ea. Pentru el, era cea mai frumoasă femeie de sub soare, în general, se spunea că nu-i o frumuseţe. Eu nu mă pricep; ceea ce ştiu e că era mai mult decât frumoasă — se spunea că nu are trăsături regulate – mă rog, aşa era — trăsături neregulate, aşa cum o floare are uneori petale neregulate – era aproape întotdeauna palidă, arăta obosită, trasă, bolnăvicioasă. Îi prescriam tonice… dar… dar… dar… a existat o actriţă franceză despre care cineva a întrebat: *„Est-elle jolie?”* iar răspunsul a fost: *„Non, elle est pire”*[1]*.* Aşa era şi Daphne Adeane – mai rău. Frumuseţea ei era de felul acelora care-ţi intră pe nesimţite în sânge şi te obsedează, şi impregnează tot ce te înconjoară, şi fac ca toţi ceilalţi oameni să pară comuni, plaţi, banali; şi ochii ei m-au făcut să înţeleg ce înseamnă „fascinaţie”. Erau ca două eleştee vrăjite.

Fanny simţi din nou o împunsătură în inimă.

— Trebuie sa fi fost fermecătoare.

— „Fermecătoare” pare un cuvânt sărac, nepotrivit pentru ea… era unică, total deosebită de orice altă femeie, şi nu în intensitate ci în *calitate.*

— Presupun, adăugă Fanny îngândurată, că era plină de înţelegere.

---

[1] E drăguţă? Nu, e mai rău (fr.).

— Da, plămădită din înţelegere. Înţelegea tot ceea ce nu putea exprima – înţelegea tot ce simţea fiecare şi suferea pentru suferinţele altora.

Urmă o scurtă tăcere. Fanny se întreba care să fi fost versiunea adevărată. Cea a lui Leo, a Lady-ei Jarvis, sau aceasta a lui Francis Greene. „Bărbaţii se înşală aproape întotdeauna, îşi spuse ea; pe de altă parte, nu ştiu cât de bine a cunoscut-o Lady Jarvis. N-am să ştiu niciodată adevărul.”

Vorbiră apoi despre altele, până când ajunseră la Boulogne. Când Francis Greene îşi luă la revedere de la ea, stabiliră o întâlnire pentru săptămâna următoare; dar când sosi această săptămână următoare şi Fanny îşi luă ziua liberă, nici urmă de Francis Greene. Îi trimisese un mesaj prin care o anunţa că nu poate veni. Era prea copleşit de treburi.

Fanny simţi o ciudată dezamăgire. Ieşi să se plimbe de una singură, ca să-şi limpezească gândurile.

Golul pe care-l simţea era atât de sfâşietor, încât o cuprinse oarecum îngrijorarea. Se mira de propria-i reacţie. „La urma urmei, îşi spuse, Francis Greene nu înseamnă nimic pentru mine. Sunt absurdă.” Şi totuşi, pe tot parcursul acelei singuratice plimbări pe stâncile falezei, pe o după-masă de octombrie rece şi şfichiuită de vânt, chipul lui Francis Greene îi revenea mereu în faţa ochilor, cuvintele lui îi răsunau în urechi, discuţiile avute cu el i se reîncheg au în minte. „Doar nu m-oi fi îndrăgostind de el, îşi spuse Fanny. Ar fi prea idiot, prea cu neputinţă.”

Aştepta cu nerăbdare cealaltă săptămână. Până acum, săptămânile trecuseră cu repeziciune, dar aceasta din urmă i se păru interminabilă şi când, în sfârşit, sosi şi ziua liberă, primi un nou mesaj de la Francis Greene, care o anunţa că-i reţinut de treburi. Mesajul îi fu transmis de părintele Rendall, un preot catolic, care îi vizita des pe soldaţii catolici răniţi şi internaţi în spital. Fanny îl cunoştea bine, îl simpatiza şi, adeseori, îi cerea sfatul în diverse chestiuni practice. Francis Greene îl cunoscuse pe preot în Australia

şi erau buni prieteni. Părintele Rendall îşi petrecuse viaţa în mijlocul celor ce trudeau din greu: mineri sau locuitori din hăţişurile Australiei. Era de vârstă mijlocie, dar arăta mai bătrân decât anii pe care-i avea. Îţi făcea impresia unui om dintr-o bucată, pe care te puteai bizui, un om cu judecată sănătoasă. Dar simţeai că niciodată nu te-ar putea osândi pentru ceva, că întotdeauna ar fi fost gata să înţeleagă.

Când îi transmise mesajul lui Francis Greene, dezamăgirea lui Fanny a fost atât de acută, încât n-a putut-o masca. O dezamăgire care a surprins-o, a rănit-o, a copleşit-o cu desăvârşire. Apoi se ruşina de ea însăşi şi se dojeni: „Îmi pierd capul. Sunt pur şi simplu nebună."

Îl întrebă pe părintele Rendall dacă era ocupat şi dacă n-ar dori să o însoţească într-o plimbare pe stânci. Preotul îi observase tulburarea, chiar dacă nu şi-o putuse explica, şi primi.

O porniră pe acelaşi drum pe care-l făcuse ultima oară cu Francis Greene. Discutară despre spital, despre oamenii de acolo, despre tot felul de treburi spitaliceşti. Ar fi putut continua aşa la nesfârşire, pentru că aveau o serie întreagă de experienţe şi probleme comune. Fanny începu să-l întrebe despre Australia. Apoi discuţia lunecă la Francis Greene, şi Fanny constată că era în stare să vorbească despre el cu multă naturaleţe.

— Francis Greene e un om cu totul aparte, spuse părintele Rendall. Păcat că nu are ceva mai multă ambiţie — mă refer la ambiţia constructivă.

— E foarte preocupat de munca lui, nu-i aşa?

— Da, absolut. Dar vreau să spun că ar merita să fie mai cunoscut şi să aibă la dispoziţie un câmp mai vast de manifestare a remarcabilelor sale talente; pricina pentru care nu a avut până acum o largă posibilitate de realizare este tocmai modestia lui, faptul că a refuzat întotdeauna să se pună în evidenţă, chiar când acest lucru ar fi fost nu numai legitim, dar ar fi constituit de-a dreptul o datorie.

— Presupun că tocmai modestia îl face atât de drăguţ,

replică Fanny distrată.

— Este un om contopit cu ştiinţa lui, şi asemenea exemplare sunt foarte rare; dar împinge prea departe această autoeclipsare.

— Bănuiesc că ceea ce face acum e deosebit de eficient.

— Sper şi eu, dar mi-e teamă că n-o să rămână prea mult pe aici.

— Ce vrei să spui?

— I s-a propus să se întoarcă în Anglia, la o muncă mult mai puţin interesantă. Lucrurile n-au fost încă hotărâte, aşa mi-a spus, dar, după toate probabilităţile, o să plece.

Fanny simţi un fior rece săgetându-i şira spinării.

— Dar vreau să sper că va avea posibilitatea alegerii. Sau este pur şi simplu trimis?

— Va avea posibilitatea alegerii, dar sunt convins că va alege alternativa cea mai incomodă şi mai dezavantajoasă pentru propria lui persoană.

— Da, da,

— La începutul războiului, când l-am întrebat ce-ar dori să facă, în ce domeniu i-ar plăcea să activeze, mi-a răspuns că-i este absolut egal şi că, dacă ar fi nevoie de el la curăţatul grajdurilor, s-ar duce să cureţe grajdurile. L-am combătut. Nu pentru că m-aş fi îndoit de simţămintele lui, dar nu puteam fi de acord cu acest punct de vedere. Într-un război ca ăsta, fiecare dintre noi trebuie să dea tot ce are mai bun în el, şi ar însemna pur şi simplu irosire ba, în ultimă instanţă, chiar obstrucţie, ca un om ca Francis Greene să cureţe grajdurile, în loc să facă ceea ce poate face el mai bine decât alţii. Fireşte, îmi dădeam seama că e vorba de o exagerare, dar aceasta aruncă o lumină asupra felului său de a fi.

— Îl cunoşti de mult?

— Nu; doar de când ne-am întâlnit în Australia. Ştii, eu am lipsit din ţară o bucată de vreme.

— Dar n-ai locuit întotdeauna în Australia!

— Nu. Locuiam la Londra.

— Am cunoscut numeroşi catolici, dar pe niciunul

îndeaproape. Singurul pe care l-am cunoscut mai bine — dar şi pe acela prin corespondenţă – a fost un catolic rus.

— Ruşii catolici sunt rari.

— Aşa spunea şi el.

În realitate, Fanny se gândea la Hyacinth şi la Daphne Adeane. Să fi fost telepatie? Pentru că, în aceeaşi clipă, părintele Rendall spuse:

— Curios, singurii ruşi pe care i-am cunoscut eu i-am întâlnit în casa unei prietene ale mele, catolică şi ea, doamna Wake.

— Hyacinth Wake, soţia avocatului Basil Wake?

— Da.

— Ai cunoscut bine familia?

— Pe ea am cunoscut-o bine – pe Wake mai puţin; el, poate că ştii, nu e catolic.

— Ştiu. L-am întâlnit nu de mult. E vărul unor vecini de-ai noştri de la ţară. Mi-a plăcut mult. Pe ea am cunoscut-o foarte puţin, adăugă Fanny, pentru că eu, până m-am măritat, am trăit în străinătate. Dar am admirat-o mult şi cred că a fost o femeie ieşită din comun.

— Aşa a fost.

— Un om de caracter?

— Da; un om de caracter.

— Şi absolut lipsită de egoism?

— Era foarte bună cu oamenii noştri – mă refer la săraci.

— A murit subit, nu-i aşa?

— Da. Am vizitat-o chiar înainte de operaţie. A luat-o foarte în uşor.

— Bietul Basil Wake! Nu şi-a revenit şi nici nu cred că-şi va reveni.

— Ce face acum?

— Cred că-i în Crucea Roşie – pe aici pe undeva. În curând, toţi pe care-i cunoaştem se vor aduna aici.

— N-am nicio îndoială că-şi face datoria cum trebuie şi, aş spune, se simte mai bine decât la barou.

— Nu-i plăcea baroul?

— Nu prea.

— Îl mai vezi?

— Din când în când. Vine la slujba religioasă la fiecare comemorare a morţii soţiei lui.

— Deşi nu-i catolic?

— Da; e liber cugetător, dar n-are nimic împotriva noastră..

— Copii n-au avut, nu-i aşa?

— Nu, şi acest lucru îl mâhnea mult.

— Bănuiesc că şi pe ea.

Părintele Rendall nu răspunse nimic, de parcă afirmaţia sau întrebarea nu cerea niciun răspuns. După un timp, Fanny reluă discuţia:

— Aş dori să-ţi pun o întrebare, dar dacă o socoteşti indiscretă, te rog să-mi spui.

— O să-ţi spun, răspunse clericul zâmbind.

— Uite despre ce-i vorba… ce-aş vrea eu să ştiu. Mă rog, să pornim de la spusele dumitale că Hyacinth Wake luase foarte uşor operaţia ei. Aşa procedăm noi toate — adică noi, femeile. Ne prefacem nepăsătoare, mai ales în faţa soţilor, dar de cele mai multe ori ne e îngrozitor de frică. Dar presupun – ba chiar sunt sigură că, deşi ea lua totul foarte uşor sau simula nepăsare, ştia foarte bine că e vorba de un lucru serios. Ştia că s-ar putea să moară.

— Privea operaţia cu uşurinţă pentru că era convinsă că nu-i vorba de ceva grav. Niciun moment nu s-a gândit serios la moarte.

— Tocmai asta-i ce vreau să ştiu. Dacă şi-ar fi dat seama că are o boală gravă… că-i vorba de o operaţie serioasă… deşi, ceea ce s-a întâmplat trebuie să ne fie de învăţătură că în asemenea cazuri nu poate fi vorba de „mai mult sau mai puţin serios” – dar să presupunem că ar fi cunoscut gravitatea bolii, crezi că faptul de a fi fost catolică, o catolică practicantă, ar fi înfluenţat-o în vreun fel? Asta aş vrea să ştiu, pentru că am auzit de atâtea ori spunându-se că religia n-are nici în clin nici în mânecă cu felul în care se comportă omul – or, ştiu că un catolic nu-i nici mai bun nici mai rău decât alţi oameni – sau poate că uneori e mai rău…

ceea ce vreau eu să aflu e următorul lucru: faptul de a fi catolic poate influenţa viziunea unui om ca Hyacinth în clipa când este pus să înfrunte o situaţie critică – să spunem o operaţie… o operaţie gravă? O va înfrunta cu mai mult calm… religia va putea să-i fie, în mod sincer, un sprijin?

— Da, cu condiţia să creadă, chiar în cazul când credinţa nu-i decât o acceptare raţională, lipsită de orice factor afectiv.

— Dar, de bună seamă, Hyacinth Wake nu era o femeie construită din raţiune seacă şi pietrificată?

— O, nu. Ea avea acea credinţă care se întemeiază pe raţiune, dar e confirmată de experienţa afectivă. Inima îşi are raţiunile ei… Citatul e cam prăfuit.

— Şi era calmă?

— Perfect calmă.

— Pentru că socotea că operaţia e o nimica toată?

— Nu. Adevărul este că *orice* operaţie i se părea a fi, relativ, neimportantă. Nu credea că această operaţie anume va fi în mod necesar periculoasă, dar ştia prea bine că ar putea muri în orice zi şi în orice clipă, chiar şi fără operaţie; era un fapt pe care-l acceptase. Nu s-a aşteptat niciodată să trăiască până la adânci bătrâneţi. Şi odată ce realizezi şi accepţi acest fapt, o operaţie devine doar un simplu amănunt. „N-o fi astăzi, o fi mâine”, cum spune şi Hamlet.

— Da, da, da… e un lucru pe care l-am simţit şi eu. Determinarea care este prezentă până şi în căderea unei vrăbii; dar dacă simţi acest lucru, cu intensitatea cu care-l simt eu şi l-am simţit toată viaţa mea, atunci cum mai poţi crede în liberul arbitru? Cum mai poţi avea ceea ce se numeşte „credinţă”?

— Credinţa e un dar.

— Bun, atunci e în regulă; eu una n-aş putea niciodată să încerc asemenea simţăminte… dar poate că situaţiile-limită, operaţiile, războiul, creează o anumită stare de spirit.

— Dar Hyacinth Wake a avut sprijinul credinţei de-a

lungul întregii ei vieţi, nu numai pe patul de moarte.

— Şi crezi că i-a influenţat conduita?

— Categoric.

Când auzi acest răspuns, Fanny simţi instinctiv că, poate, religia jucase un rol în marea renunţare pe care o făcuse Hyacinth în viaţa ei; şi, dacă părintele Rendall ar fi cunoscut împrejurările, fără îndoială că ar fi încurajat-o să renunţe, sau poate chiar o şi încurajase. Şi mai simţea că părintele Rendall ghiceşte că ea, Fanny, e mai interesată de Francis Greene decât voia să admită, or, acest lucru nu l-ar mai fi încuviinţat. Schimbă vorba; nu voia să se mai gândească la aceste probleme sau să atingă subiecte care aveau vreo tangenţă cu ele. Aşadar, până ajunseră la spital, discutară despre cu totul altceva:

CAPITOLUL XXII

DUPA PLIMBARE, CÂND SE VÂRÎ ÎN pat, Fanny refuza încă să creadă că simte pentru Francis Greene altceva decât un interes prietenesc.

Înainte de a adormi, răsfoi un volumaş cu sonetele lui Shakespeare, pe care i-l dăruise Leo Dettrick, şi privirile îi căzură pe sonetul care începe astfel:

Ca-n toiul iernii m-am simţit departe
De tine, dar al anului ce trece.
Ce ger, ce zile-ntunecate, moarte,
Şi peste tot, ce sterp decembrie rece!
Deşi atunci plutea al verii cântec,
Iar sânul toamnei se umfla de har...[1]

Nu mai plutea „al verii cântec” iar „harul ei” se apropia

[1] W. Shakespeare — Sonetul XCVII (în româneşte de N. Chirică şi Dan Grigorescu.)

de sfârşit.
Citi şi sonetul următor

Departe-am fost de tine-n primăvară
Când falnicul Prier, în nou veşmânt,
Zvâcnea în toate tânără sa pară,
Că şi Saturn cel trist juca râzând.
Nici triluri, nici mireasma adierii
Din strălucirea miilor de flori
Nu m-au făcut să cânt povestea verii,
Nici să le-adun noianul de culori,
Nici crinul alb nu-mi uluia privirea,
Nici roşul trandafir nu mă-ncânta;
Erau doar copii dulci prin care firea
Multiplica unicitatea ta.
În lipsa ta-mi păreau tot ierni pe cale
Iar florile, un joc al umbrei tale.[1]

Nimic nu putea fi mai puţin potrivit cu anotimpul de acum. Era frig şi ploaie deasă, umezeală care te pătrundea la os, pâclă. Vremea părea să se adapteze situaţiei generale sumbre; totuşi Fanny îşi spuse: „Acest de-al doilea sonet exprimă şi mai limpede ceea ce simt eu. Cândva eram îndrăgostită de toamnă, cu recuzita ei de culori schimbătoare, boabe, frunze veştede, fructe pârguite, armonie, belşug, alai de păduri ruginite, copaci zdrenţuiţi în hlamide purpurii, fâlfâiri de rubin, galben şi auriu şi verde palid, pe când acum:

Iar florile, un joc al umbrei tale.

şi iarna pare să se fi aşternut înainte de vreme. Dar sonetele lui Shakespeare, se încredinţă ea, nu sunt, la urma urmei, decât o expresie a *prieteniei* şi nu a pasiunii, nu a

[1] W. Shakespeare — Sonetul XCVIII (în româneşte de N Chirică şi Dan Grigorescu.)

dragostei. Eu sunt prietenă cu Francis Greene – prietenă şi nimic mai mult – aşa cum sunt cu Cuthbert Lyley. E corect, simplu şi firesc. Nimic condamnabil. Nimic ciudat sau neobişnuit. Dar simt ceva din emoţia exprimată în aceste sonete – şi asta nu înseamnă iubire."

A doua zi, în timp ce-şi lua prânzul, cineva menţiona din întâmplare numele lui Francis Greene.

— Ah! interveni Margaret Clive. L-am auzit azi dimineaţă pe doctorul Elwes zicând că doctorul Greene s-a întors definitiv în Anglia. Va lucra la un spital din Greenwich.

Fanny simţi că i se opreşte inima în loc, şi întreaga încăpere păru să se învârtească odată cu ea.

„Nu poate fi adevărat, îşi spuse; nu se poate să fi plecat fără un cuvânt de rămas bun."

Şi în clipa aceea ştiu, fără nicio posibilitate de disimulare, că îl iubeşte pe el şi pe nimeni altul şi nimic altceva, şi că, în comparaţie cu această iubire, nimic din viaţa ei nu mai conta – nici soţ, nici copii, nici mamă; şi mai ştiu că ar fi dat orice ca să-l mai poată vedea, măcar pentru o clipă. „Dacă într-adevăr a plecat fără un cuvânt de rămas-bun, o să sufăr ca un câine."

Dar a doua zi primi veşti de la el. Pleca într-adevăr în Anglia, dar nu imediat. Avea să plece în decembrie, înainte de Crăciun, şi spera ca până atunci să o vadă. Veni în vizită săptămâna următoare, dar Fanny nu putu să iasă în oraş cu el, deoarece trebuise să-şi schimbe ziua liberă cu Margaret Clive, care zăcea cu o nevralgie cumplită. Nu era nimic de făcut. Îl văzu pe Francis doar câteva minute şi schimbară numai câteva cuvinte, pe care trebui să le întrerupă brusc. Dar în cele câteva minute, Fanny izbuti să-i spună că şi ea pleca de Crăciun în Anglia, şi nădăjduia să-l întâlnească acolo.

Întâmplarea făcu să se întâlnească pe acelaşi vapor de întoarcere. Bucuria lui Fanny nu cunoscu margini când dădu pe neaşteptate peste el; avu senzaţia unui om beat sau care şi-a pierdut minţile. O fericire radioasă îi inunda toată făptura. Ştia bine că era un simţământ pe care nu-l mai

încercase niciodată. Francis Greene a căutat-o, s-au plimbat îndelung pe punte şi au avut o discuţie prelungită, care ei i s-a părut însă scurtă, ca o ţâşnire de fulger.

Conversaţia s-a întors, ca de obicei, la Leo Dettrick; ca de obicei a fost pomenită şi Daphne Adeane, şi ca de obicei Fanny a pus întrebări în legătură cu ea. Când subiectul părea aproape epuizat, Fanny îl întrebă abrupt pe Francis Greene:

— Ai iubit-o?

Ştia că această întrebare nu putea fi pusă în nicio altă împrejurare.

— Da, răspunse el calm. A însemnat pentru mine mai mult decât orice pe lume.

— Şi o iubeşti în continuare?

Francis nu răspunse nimic şi Fanny îi luă tăcerea drept confirmare. În clipa aceea o urî pe Daphne Adeane din tot sufletul şi cu întreaga-i tărie.

Când intră în cabină, îşi descărca ura în plâns.

A doua zi sosiră la Londra şi Francis Greene o însoţi acasă. Fanny rămânea peste noapte în oraş; urmând ca o zi mai târziu să plece la Hockley unde se aflau mama ei şi copiii.

Francis Greene îi spuse că va fi ocupat întreaga zi, iar seara urma să ia masa cu fostul lui şef, dar cum acesta obişnuia să se ducă devreme la culcare, o întrebă dacă ar putea veni la ea după cină, ca să-i spună la revedere.

— Bineînţeles, se grăbi Fanny să-l asigure.

Nădăjduise că aşa se vor petrece lucrurile, dar nu îndrăznise să-şi exprime speranţa nici faţă de ea însăşi.

Era singură în locuinţa din Queen Anne’s Gate; doar un paznic mai rămăsese pe acolo. Fanny îşi puse două ouă la fiert. Casa era încuiată, cu excepţia sufrageriei, pe care o folosea drept cameră de zi.

Francis Greene sosi pe la nouă şi jumătate: Fanny îl întâmpină la uşă şi-l conduse în sufragerie. Era o noapte friguroasă şi aprinsese un foc zdravăn în cămin. Se aşezară la gura sobei şi tăifăsuiră îndelung.

Francis îi schiţă planurile lui de viitor. Nu avea de gând să se mai întoarcă în Franţa.

— Ai să-mi lipseşti, îi spuse Fanny.

Şi, într-adevăr, perspectiva de a se afla la Boulogne, văduvită de vizitele săptămânale ale lui Francis, i se părea de neîndurat, de neconceput.

Francis nu răspunse nimic.

— Bănuiesc, urmă ea după o pauză, că n-am să te mai văd niciodată.

— *Niciodată* nu-i cuvântul potrivit. Dumneata ce proiecte ai?

— Totul depinde de Michael. Aşteaptă să vină acasă după Crăciun – cel puţin aşa m-a anunţat în ultima scrisoare – după aceea nu ştiu ce va mai face. Cu siguranţă va încerca să plece în Franţa. Şi dacă pleacă el în Franţa, mă întorc şi eu. Dacă nu, mă retrag din spitalul doamnei Tracy, şi încerc să găsesc ceva de lucru în ţară. La urma urmei, sunt destule de făcut şi aici, şi destule de făcut şi în casa mea.

— Da, încuviinţă Francis, aş spune chiar că pentru dumneata sunt mai multe de făcut aici decât în străinătate – ai stat destul în Franţa.

— Într-adevăr. Nici dumneata nu te mai întorci acolo?

— Cel puţin câteva luni de aici încolo, nu.

Îi explică ce are de gând să facă, cum o să-şi organizeze viaţa şi munca.

— Pentru mine, întâlnirea cu dumneata a însemnat foarte mult, începu Fanny, şi acum că ne despărţim, drept să-ţi spun nu ştiu ce-o să fac. Vreau să ştii că… mă rog… vreau să ştii ce-am simţit. Îţi sunt recunoscătoare. N-aş putea îndura ideea că mă crezi ingrată.

— Ştiu, spuse Francis cu privirile în pământ.

Ochii lui Fanny erau pironiţi pe flăcările din cămin. Lumina focului îi arunca reflexe jucăuşe pe obraji şi-i poleia părul. Arăta palidă şi frumoasă ca o apariţie nepământeană, iar ochii îi erau trişti şi serioşi ca ochii plini de mustrare şi de suferinţă ai unui animal fără grai.

Francis se uită la Fanny, apoi îşi coborî din nou ochii. „Are

în ea ceva aproape sacru” îşi spuse Greene. Privi la pâlpâirea flăcărilor şi se gândi la Brunhilda[1]; muzica focului îi răsună în minte, evocându-i pasiunea Wölsungilor cu întreaga-i sumbră încărcătură de suferinţă, catastrofă şi blestem. Câteva clipe, păru să trăiască suflul tragicei epopei.

Fanny îl privi. Şi el părea trist şi ostenit, stors de vlagă. Dacă cineva i-ar fi făcut acum portretul, gândi ea, ar fi putut să-şi intituleze pictura: „Război”. Fără niciun alt comentariu.

Ochii lui Francis păreau mai dilataţi şi mai melancolici decât de obicei.

„Mă întreb la ce s-o fi gândind, îşi spuse Fanny. N-are idee, nici cea mai vagă idee de sentimentele mele. Probabil că o revede acum pe Daphne Adeane. Nu-i frumos din partea morţilor să se amestece atât de inoportun în treburile celor vii!”

— Ştii, continuă Fanny după o lungă pauză şi fără să-l privească pe Francis. Cele ce o să-ţi spun s-ar putea să-ţi pară prostii sau lucruri lipsite de noimă – şi cred că sunt proastă şi lipsită de noimă – dar pentru mine a fost o experienţă nouă, stranie şi unică. Am simţit în legătură cu prietenia dintre noi… ceea ce n-am mai simţit, sau credeam ca nu mai pot simţi. Într-un fel, m-a readus la viaţă sau mi-a creat o viaţă nouă. Înainte, totul murise în mine; aveam convingerea că flacăra din mine s-a mistuit, că nu mi-a rămas decât să trăiesc pentru alţii. Şi această experienţă mi-a dat senzaţia celui sculat din morţi, o reînviere a cărnii.

— Este senzaţia pe care am încercat-o şi eu!

Fanny îşi simţi inima sărindu-i nebuneşte din loc.

— Vrei să spui că prietenia noastră înseamnă şi pentru dumneata ceva? întrebă ea vorbind încet şi solemn.

---

[1] Unul dintre cele mai importante personaje - alături de Siegfried – din mitologia germanică. Brunhilda, cântată în epopeea Nibelungilor, în tetralogia lui Richard Wagner și în multe alte capodopere, este reprezentată de o fecioară captivă îndărătul unei perdele de flăcări, pe care nimeni nu le poate străbate.

— Chiar nu ştii?

Glasul lui suna schimbat, tremura. Inima lui Fanny făcu un nou salt; un flux nebunesc de speranţă îi năpădi toată făptura, îi înecă sufletul. Spiritul ei îşi luă zborul spre înălţimi, ca un balon căruia îi tai brusc sfoara şi părăseşte lumea, pierzându-se în tăriile cerului. Da, lumea oamenilor era departe, undeva jos, şi nu mai conta.

Până acum, în toate aceste zile, nu se gândise decât la simţămintele ei, la ce simţea ea pentru Francis Greene. Nu cutezase să creadă în posibilitatea unor sentimente din partea lui. Îl socotea prea îndepărtat, prea detaşat, prea înrădăcinat în trecut. Inima lui, îşi spunea Fanny, era pe undeva prin împărăţia umbrelor, cu Daphne Adeane, dincolo de Styx, într-un paradis al fantomelor.

Pentru ea, Francis era o persoană pe care nimic nu o mai putea atinge sau ajunge. Şi îl iubea pentru că era atât de inaccesibil, dar tânjea să pătrundă în acele sfere îndepărtate pe unde sălăşluia sufletul lui, tânjea să-i împărtăşească viaţa. Dar simţea că toate acestea erau imposibile – mai mult decât imposibile – interzise. Şi acum, descoperea în ochii lui lumea iubirii – citea în ei ceva ce nu poate fi ascuns sau mascat.

— M-am gândit… începu el, şi vocea îi vibră, iar pentru Fanny vorbele lui erau muzica sferelor cereşti: picurau balsam pe rănile sufletului ei, aduceau alinare şi revărsare de fericire supraomenească. M-am gândit numai şi numai la tine… numai tu mi-ai stăpânit gândurile, de atunci de la prima noastră plimbare… ba, chiar, te-am iubit cu mult înainte; nu de când te-am întâlnit prima oară, atunci cu accidentul de taxi… ci cu mult înainte… dintotdeauna… fără să ştiu… Tu n-ai ştiut-o?

Fanny simţea lumea rotindu-se, rotindu-se. Aproape că nici nu putea sesiza înţelesul cuvintelor lui, până într-atât o îmbăta sunetul lor.

— Vrei să spui… cuvintele i se desprindeau cu greutate de pe buze… că ţii puţin la mine?

Nu cuteza să-l privească.

— Dacă ţin puţin la tine? Glasul i se frânse. O, Fanny, te iubesc ca un nebun... mai mult decât m-aş fi crezut în stare să iubesc vreodată.

Fanny îl privi şi nu-şi mai spuseră un cuvânt. Se trezi încleştată în braţele lui şi primul sărut în care se contopiseră păru să se prelungească în veşnicie. Pentru ei doi lumea se oprise în loc. Pluteau departe, pe alte tărâmuri, dincolo de stele, mai presus de înălţimea cerurilor, mai afund de adâncurile mărilor, la răsărit de răsăritul soarelui, la asfinţit de asfinţitul lunii... Fanny simţea că se dizolvă, că murise, dar nu o singură moarte ci multe, multe morţi, şi renăscuse odată cu moartea, şi iar trăia şi se înălţa în eoni de fericire, explorând noi cercuri ale paradisului, ce păreau să se deschidă şi apoi să se strângă precum petalele unei roze de flăcări.

Ştia că sfoara care o legase de vechea ei viaţă fusese tăiată, că-şi luase zborul departe, atât de departe pe cât e cerul faţă de pământ; şi mai ştia că e gata să jertfească totul... tot ce însemnase viaţa ei de până acum... tot ce însemna „reputaţie”... acum nu mai exista decât Francis... şi toate aceste gânduri se învălmăşeau într-o strălfulgerare semiconştientă în mintea ei; aproape că-şi pierduse cunoştinţa de atâta fericire, o fericire atât de acută, de extremă, încât o înfricoşa...

Lunecau pe lângă ei minutele, ceasurile, auziră orologiul din turnul Big Ben bătând miezul nopţii... abia atunci fură rechemaţi la existenţă şi reveniră pe pământ.

— E târziu, şopti Fanny. Trebuie să pleci.

— Da, cred că da...

— Mâine, murmură Fanny, şi cuvântul răsună dulce în auzul lor, pentru că acum ştiau că se vor revedea, chiar dacă avea să fie pentru ultima dată,

— Mâine, îngână el, ne vom reîntâlni, nu-i aşa?

— Da, răspunse Fanny privindu-l; şi din nou fluxul fericirii îi dezrădăcina făptura şi o luă pe sus, purtând-o... Noapte bună, dragostea mea, îi spuse.

În cele din urmă se dezlipiră unul de celălalt... şi-şi

spuseră un ultim şi adevărat la revedere. În prag, îşi făcură planuri pentru a doua zi.

Timpul era zgârcit cu ei – Fanny trebuia să plece la Hockley, Francis avea atâtea altele de făcut. Dar masa de prânz puteau s-o ia împreună.

Hotărâră să se întâlnească la „Prince's Grill-Room".

Fanny îl urmări din priviri până pieri cu totul din raza ei vizuală; apoi se reîntoarse în sufragerie şi rămase un timp cuibărită în faţa focului. Într-un târziu, se duse la culcare; stătu însă cu ochii deschişi, pe deplin trează dar inconştientă de atâta fericire. Spre zori adormi şi visă un vis ciudat.

Se făcea că se plimba cu Francis pe creasta stâncilor din Boulogne. Era o zi cenuşie şi vântoasă, şi soarele apunea aşa cum îl văzuseră apunând adeseori în plimbările lor. Discutau împreună fericiţi şi râdeau, iar Fanny ştia că-şi aparţin unul celuilalt; dar deodată fu conştientă că-i urmărea cineva – o prezenţă pe care o simţea fără s-o vadă sau s-o audă. Nu se desluşea niciun zgomot de paşi.

Încercă să se întoarcă, dar nu izbuti. Nu era ceva dizgraţios sau înfricoşător, ci o prezenţă imponderabilă, invizibilă dar stăruitoare. Ei doi discutau despre muzică şi despre operele care le plăceau mai mult – aşa cum discutaseră de atâtea ori – şi Francis spunea: „Cel mai mult îmi plac operele lui Schubert, numai că nu se reprezintă niciodată", iar Fanny, întrebându-se dacă există vreo operă de Schubert, îi răspundea: „Da, fireşte, şi mie. Dintre toate operele lui, prefer *Götterdämmerung"*[1]... — ceea ce în vis suna foarte natural – „ştii, senzaţia aceea de marasm, când omenirea pare târâtă de vânt ca o frunză moartă..." Şi în timp ce rostea aceste cuvinte, simţea că prezenţa dindărătul lor e sfâşiată de suferinţă, şi inima ei fu parcă străpunsă de un vârf ascuţit... începu să plângă de durere... iar Francis o întrebă: „Fanny, Fanny, ce s-a întâmplat?" şi ea îi răspunse: „Francis, tu nu vezi, nu ştii, nu simţi? O

[1] *Amurgul zeilor,* de Richard Wagner.

îndurerăm pe *ea.* Nu putem – nu trebuie s-o mai facem. „Pe cine îndurerăm?” întrebă Francis, iar Fanny gândi în sinea ei: „Cât de corect gramatical se exprimă întotdeauna!” „Ce îndurerăm?” „Cum aşa, pe Daphne Adeane.” „Daphne Adeane”? Cine e Daphne Adeane?”

Şi atunci lui Fanny i se păru că aude un ţipăt. Se trezi hohotind de plâns. „Am impresia, îşi spuse, că fantoma acestei femei se strecoară mereu între noi, şi că are de gând să stăruie.”

Nu reuşi să mai adoarmă şi, de îndată ce se lumină de ziuă, se îmbrăcă şi ieşi să facă o plimbare. Ajunse până la catedrala Westminster şi intră. Se oficiau slujbe în câteva capele laterale, iar în capela Sfântului Patrick, un tânăr toboşar, în uniformă, îngenunchease ţeapăn în faţa altarului, într-o atitudine de rigidă cucernicie.

„Mă întreb ce i-o fi cerând lui Dumnezeu”? gândi Fanny. Intră apoi în capela Fecioarei, unde se oficia o slujbă şi se aflau câţiva credincioşi. Văzu o femeie aprinzând o lumânare şi vârând o monedă în cutie. Făcu şi ea la fel, apoi îngenunche şi rosti următoarea rugăciune:

„Dragă Doamne, dacă crezi că toate astea înseamnă ceva, învaţă-mă şi pe mine să le înţeleg, şi binecuvântează-l pe Francis, fă-l să mă iubească mereu, orice s-ar întâmpla. Dacă socoteşti că păcătuim, iartă-ne – şi explică-i lui Daphne Adeane, spune-i, Doamne, să ne lase în pace!”

La ora unu intră în restaurantul „Prince’s” şi-l găsi pe Francis aşteptând-o. Când se aşezară la masa lor, observară la o altă masă, dintr-un colţ mai îndepărtat, un bărbat în uniformă kaki, cu păr cărunt şi mai multe însemne de decoraţii pe piept, care părea să aştepte cu multă nerăbdare pe cineva.

Fanny îl cunoştea din vedere, dar în primul moment nu-şi putu aminti cine e. Apoi mintea i se lumină: era fratele mai mare al lui Stephen Lacy, Lordul Wimblestone. Fanny şi Francis îi remarcară deopotrivă nervoasa aşteptare. În curând, luă loc la masa lui o elegantă siluetă învelită în blănuri.

Francis Greene o întrebă pe Fanny dacă ştie cine e.

— Doamna Bucknell; o cunosc numai din vedere.

După prânz nu mai avură decât un scurt răgaz pentru ei doi. Francis o conduse pe Fanny la gara Liverpool şi se înţeleseră să se întâlnească săptămâna următoare. Şi această săptămână următoare li se părea amândurora nespus de îndepărtată – insuportabil de îndepărtată.

— De Crăciun trebuie să fiu cu ai mei. Spuse Fanny, dar voi veni imediat după aceea, fie numai şi pentru o zi.

Când Fanny sosi la Hockley, Lady Weston fu uimită de înfăţişarea ei. Părea complet schimbată, strălucitoare.

— Îţi priieşte războiul, comentă ea.

— Boulogne are o climă foarte sănătoasă. Îmi face bine, şi apoi suntem cu toatele atât de ocupate încât avem datoria de a ne simţi bine — şi mă simt bine… foarte bine… răspunse ea râzând din toată inima.

CAPITOLUL XXIII

PENTRU FANNY ÎNCEPU O VIAŢĂ nouă. Sau, mai bine zis. O viaţă *reală,* care era o îmbinare de spaimă şi fericire fără margini. Îl vedea rar pe Francis, dar primea zilnic veşti de la el. Ori de câte ori putea, pleca la Londra. Se întâlneau la cele mai neobişnuite ore, în locuri insolite, încercând să rupă câte puţin din timp. Fanny primise veşti şi de la Michael. În ianuarie trebuia să se întoarcă în Anglia. Nu ştia ce va urma după aceea sau ce-i era hărăzit. Fanny îşi prelungi şederea în Anglia până la limita maximă. Dar, spre sfârşitul lunii ianuarie, trebui să se întoarcă în Franţa. Cu o zi înainte de plecare, se întâlni cu Francis la Londra. Întâlnirea fu scurtă – Francis n-avea nicio clipă liberă, niciodată nu fusese atât de covârşit de îndatoriri – îi era greu să-i dăruiască până şi o jumătate de oră. Totuşi, reuşiră să smulgă mai mult de atât… o oră întreagă. Se întâlniră la un restaurant în Strand şi băură,

sau se prefăcură că beau, o cafea. Fanny era stăpânită de îngrijorare.

— Simt că totul se apropie de sfârşit, spuse ea.

Dar înfăţişarea îi dezminţea presimţirile. Ochii ei radiau fericire.

— Nu cred, Fanny, o încurajă Francis şi, când o privi, învăluind-o şi scăldând-o în undele iubirii lui, Fanny se simţi sigură, calmă şi încrezătoare ca un înotător plutind pe valuri liniştite.

— Dar ce-o să se întâmple, ce trebuie să fac când se reîntoarce Michael?

— Haide să nu ne gândim acum la ce va fi.

— Nu pot... ştii bine că urăsc minciuna. Nu suport prefăcătoria. Faţă de Michael nu m-am prefăcut niciodată şi tocmai prin aceasta l-am făcut să sufere mai mult. Cred că am procedat greşit, dar n-am avut încotro. Asta sunt eu.

Francis încuviinţă din cap. Da, asta era ea, exact opusul lui Daphne Adeane. Daphne ar fi spus orice minciună, ar fi jucat orice rol, ar fi îmbrăcat orice mască, numai pentru a evita suferinţa altcuiva. Era toată numai duioşie şi compasiune, calităţi care lui Fanny îi lipseau şi, ca o ironie a sorţii, Francis admira acum la Fanny tocmai lipsa acestor însuşiri care, odinioară, când le întâlnise la Daphne Adeane, i se păruseră a fi supreme şi indispensabile.

— Da, repetă el cu mândrie, tu nu poţi să minţi; tu nu ştii ce-i minciuna. Eşti deasupra unor asemenea falsităţi, dar să nu ne batem acum capul cu ele. N-are niciun sens să înfruntăm situaţii imaginare... n-are sens să înfrunţi o situaţie înainte de a se ivi.

— Crezi într-adevăr? Oare nu înseamnă să ocolim realitatea?

— Nu, deloc. Nu poţi face faţă unei situaţii până nu-i cunoşti toate datele, or, noi nu le cunoaştem.

— Nu?

— Încă nu...

— Bine, zise Fanny, dar, orice s-ar întâmpla, orice ar crede de cuviinţă soarta să ne rezerve, eu nu voi regreta

nimic… absolut nimic, şi asta o pot striga lumii întregi, şi o voi spune sus şi tare şi-n ziua Judecăţii de Apoi. Sunt recunoscătoare cerului pentru fiecare minut de iubire pe care ni l-a dăruit; şi acest lucru nu ni-l poate lua nimeni înapoi.

— Şi eu simt la fel.

Clipa despărţirii veni prea repede, şi lui Fanny i se păru de neîndurat…

În aceeaşi după-masă Fanny plecă în Franţa şi Francis la Greenwich. Nu trecuse nicio săptămână de la sosirea ei la spital, când primi veşti de la Michael. Se găsea în Anglia şi urma să vină de îndată în Franţa. Fanny ticlui un plan de bătaie. O să-i spună adevărul. Dar o parte din ea se împotrivea: „Crezi că ai dreptul s-o faci? Ai să-l distrugi!” „Da, răspundea glasul celeilalte părţi, ştiu asta. Dar îl respect şi ţin prea mult la el ca să-l înşel, să-l amăgesc, şi apoi eu sunt o foarte proastă actriţă. Nu pot juca teatru. Nu mă pot preface!” „Aşteaptă, aşteaptă un timp, o povăţuia cealaltă voce. Nu acţiona pripit!”

Fanny încă nu ştia cum o să procedeze când va sosi momentul critic.

Michael zbură cu escadrila lui în Franţa şi îi trimise o depeşă, anunţând-o că în curând va avea posibilitatea să vină s-o vadă. Va profita de primul prilej care se va ivi. Apoi îi scrise din nou – în primele zile ale lui februarie – şi-i fixă întâlnirea pentru sâmbătă următoare. Urma să sosească pe o navă uşoară care încărca la Boulogne alimente pentru popotă.

Fanny trăia o adevărată agonie spirituală. Ce să facă? Se simţea în stare să-l părăsească pe Michael? Erau copiii la mijloc. De Peter nu s-ar fi putut despărţi… şi totuşi, în adâncul adâncurilor ei ştia că, dacă ar fi trebuit să aleagă, s-ar fi putut despărţi chiar şi de Peter… Francis însemna pentru ea mai mult decât oricine şi orice. Ajunsese o obsesie. Sorbise din licoarea fatală şi acum era posedată de vrajă. Dincolo de puterea raţiunii. Ştia că la Francis n-ar putea renunţa niciodată.

Michael se simţea bine. Făcea parte dintr-o escadrilă de avioane cu un singur loc şi fusese numit comandant de zbor. Luase parte la o recunoaştere aeriană, fusese reperat de „antiaeriene” şi întâlnise „friţi” în văzduh. Escadrila lui era cea mai bună din toate. Abia aştepta să-i povestească totul în amănunt. În viaţa lui nu se simţise atât de plin de energie.

Toate astea i le înşirase în scrisoarea pe care Fanny o primi joi, înainte de sosirea lui. Citindu-le, îşi spuse: „În fond, nu trebuie să mă pripesc”. Şi cealaltă parte din ea îi răspunse: „Dar o să vadă singur, o să citească pe faţa ta cele ce s-au întâmplat. Cum ai să-i poţi ascunde?”; vocea celuilalt eu, însă, o domoli: „Ştii bine că Michael n-o să vadă nimic şi că eşti în stare să te ascunzi cu uşurinţă de el”.

Vineri, cu o zi înainte de sosirea lui Michael, Fanny se duse în Boulogne. În dimineaţa aceea, ca şi în toate celelalte dimineţi, primise o scrisoare lungă de la Francis. Făcu câteva cumpărături, şi luă ţigări şi alte mărunţişuri de la bufetul ofiţerilor. În stradă, îl întâlni pe părintele Rendall, care o opri şi stătură puţin de vorbă.

Preotul îl menţionă în treacăt pe Francis Greene, spunându-i că, de când plecase, nu primise decât o singură dată veşti de la el şi că, probabil, era prea ocupat ca să mai poată scrie.

— O, mult prea ocupat ca să poată scrie, răspunse Fanny, cu gândul la cele opt pagini aşternute mărunt pe care le primise chiar în acea dimineaţă.

Se simţi roşind şi schimbă subiectul. Părintele Rendall o mai întrebă despre vreo doi cunoscuţi din personalul spitalului, apoi îşi luă la revedere de la ea.

Când se reîntoarse la spital, Margaret Clive o întâmpină spunându-i:

— Ţi-a sosit o telegramă.

”De la cine să fie? se întrebă Fanny. Nu poate fi de la Michael şi Francis nu-mi telegrafiază, cel puţin nu în Franţa”. Îşi scoase paltonul şi ceru telegrama. „O fi de la mama, gândi ea în continuare. Sper să nu fie copiii

bolnavi!”

O deschise. Litere negre imprimate pe fâşii de hârtie albastră. Uşor de citit. O anunţa, în formulele oficiale, că soţul ei, căpitanul Choyce, nu se reîntorsese dintr-un zbor de recunoaştere. Era „dat dispărut”.

Alergă sus în camera ei. Când citise telegrama fusese singură şi acum dorea să evite compasiunea Margaretei. Va trebui s-o suporte… dar nu acum, nu încă. Era aproape ora ceaiului. Îi mai rămâneau doar câteva minute de singurătate. Da, destinul îi bătuse la uşă, şi cu ce putere!

Fanny era împietrită. Pierduse orice facultate de gândire, de raţiune, de simţire. Nu mai cunoscuse asemenea stare de spirit de la şocul pe care-l suferise după căsătoria ei… din nou viaţa părea să se prăbuşească în juru-i ca un castel din cărţi de joc… dar de astă dată era altceva şi mult mai îngrozitor… era răvăşită, devastată de durere. Suferea nu pentru ea, ci pentru Michael. Avea impresia că un nor negru, compact, se lăsase asupra vieţii ei. Ea singură chemase asupră-i această răsplată, dar nu asta o durea. Nu o chinuia nicio remuşcare pentru ceea ce făcuse, dar o sfârteca gândul la Michael, o durea moartea lui, pentru el… era mâhnită, profund mâhnită… se lovise de tăişul morţii. Ar fi dorit să fi fost altfel… şi, în acelaşi timp, în ciuda negurii întunecoase, în ciuda eclipsei simţurilor şi a raţiunii pe care o simţea infiltrându-se şi instalându-se pe îndelungă vreme, totuşi undeva, adânc, adânc, în miezul făpturii ei, încolţise un grăunte de sălbatică speranţă. Ştia că e acolo, deşi se străduia să nu se gândească, să nu-i ia în seamă prezenţa; şi totuşi se găsea acolo; de neconfundat, îndărătnic, persistent, o voce mută pe care nimic nu o putea opri, nu o putea amuţi. „Poate, cine ştie? … ar putea să însemne că într-o bună zi… într-o zi foarte îndepărtată din viitorul înnegurat… toate vor lua întorsătura dorită. Poate că se va mărita cu Francis. Poate că ăsta era destinul ei”. Încercă să alunge gândul. Se strădui să-şi frâneze orice simţământ de asemenea natură. „Ei bine, îşi spuse singură, trebuie să fac faţă situaţiei.”

Îşi spălă faţa, coborî la ceai şi o găsi pe Margaret.

— Michael e dat dispărut, o anunţă ea.

Margaret, care cu un an în urmă trecuse printr-o nenorocire similară, era toată numai compasiune, şi-i înşiră întreg cortegiul de consolări şi ipoteze care se oferă în asemenea prilejuri: s-ar putea să fi căzut prizonier; o fi făcut vreo aterizare forţată; asemenea situaţii surveneau zilnic; în orice caz, prizonierii din aviaţie erau foarte bine trataţi de nemţi; oricum, ea trebuia să scrie de urgenţă în cutare şi cutare loc, la organizaţii neutre, care erau în măsură să-i furnizeze ştiri.

Două zile mai târziu, Fanny primi o scrisoare de la comandantul escadrilei lui Michael, care, însă, nu-i comunica nimic în plus. Michael plecase într-un zbor de recunoaştere şi nu mai revenise. Germanii nu raportaseră în acea zi doborârea vreunui avion englez, aşa încât se putea să fi făcut o aterizare forţată. Adăuga câteva aprecieri elogioase la adresa lui Michael.

Timpul se scurgea însă şi nu sosea nicio veste de la el. După o lună, Fanny află, prin intermediul organizaţiilor neutre, că în tabăra germană nu se cunoştea nimic despre căpitanul Choyce sau despre avionul lui.

— Poate că a aterizat forţat pe undeva prin Franţa, o consola lumea pe Fanny, şi e posibil să stea ascuns în vreun loc de partea cealaltă a frontului. S-au mai întâmplat lucruri din astea, au fost oameni care au stat ascunşi luni de zile. S-ar putea ca într-o bună zi, când nici nu te aştepţi, să iasă la iveală. Oricum, dacă ar fi fost omorât, mai mult ca sigur că nemţii ar fi ştiut.

Fanny simţea că nu mai rezistă să rămână în Franţa şi, de Paşti, părăsi definitiv spitalul, motivând că a lipsit prea multă vreme de lângă copii. Se întoarse în Anglia, mai întâi la Hockley, apoi la Londra. Îl imploră pe Francis să-i găsească o posibilitate de a activa, iar el îi aranjă să lucreze la cantina organizată în gara Victoria.

Pe Francis îl vedea cel puţin o dată pe săptămână, şi aceste întâlniri constituiau toată raţiunea ei de existenţă.

Nimic nu se schimbase între dânşii. Nimic, îşi spunea Fanny, nu va putea vreodată să cunoască o schimbare. Ceea ce-i lega era deasupra şi dincolo de orice altceva şi nimic n-ar fi putut altera iubirea lor, pentru că acesta trăia prin sine, avea o viaţă proprie, în afara a tot ce însemna existenţă cotidiană.

Lady Weston afişa părerea că Fanny e incredibil de curajoasă. Dar în sinea ei era mirată, nedumerită. Îşi dădea seama că Fanny se simţea mai bine şi arăta mai bine ca oricând şi, pe de altă parte, o simţea intangibilă, inaccesibilă. Se întreba ce se putuse întâmpla, ce s-o fi petrecând în sufletul ei. Nu ştia de existenţa lui Francis Greene; Fanny izbutise cu uşurinţă să nu dea nimic în vileag, nici ei, nici nimănui altcuiva.

Timpul trecea, vara era pe sfârşite, şi de la Michael nu sosise încă nicio veste. Fuseseră sondate toate sursele de informaţii, dar fără niciun rezultat. Autorităţile germane continuau să susţină că nu au habar de Michael sau de avionul lui. S-ar fi zis că se înălţase în spaţiu şi se volatilizase. Fanny rămase la Londra tot restul anului până la Crăciun, pe care-l petrecu împreună cu mama ei în Devonshire. Francis Greene continua să stea la Greenwich. După Crăciun, Fanny se întoarse la Londra cu copiii, şi-şi reluă munca la cantină.

Leo Dettrick plecase din Franţa în Italia; în drum, trecuse prin Londra şi Fanny reuşise să-l vadă un moment. Stephen Lacy căzuse pe front iar George Ayton fusese gazat şi trimis acasă într-o stare foarte precară.

Leo continua să-i scrie în fiecare zi. Era foarte prins de Fanny şi, în adâncul inimii lui, nutrea o speranţă pe care nici nu cuteza s-o formuleze în cuvinte; dacă, într-adevăr, până la urmă se va dovedi că Michael fusese omorât, poate că, într-o zi… când războiul se va fi terminat şi rănile se vor fi cicatrizat, Fanny avea să se mărite cu el. Dar îşi răspundea singur că ar fi prea frumos ca să poată fi adevărat. „Oricum, se asigura el, cu altcineva n-o să se mărite.”

Când o întâlni, în trecerea lui prin Londra, simţi pe dată că ceva se schimbase în Fanny, dar puse totul pe seama dispariţiei lui Michael. În fond, fusese un şoc zguduitor. Dettrick ştia că se împrietenise cu Francis Greene — chiar acesta i-o spusese – şi era mulţumit, foarte mulţumit că Fanny îi aprecia amicul. Nici prin cap nu-i trecea că s-ar fi putut înfiripa o legătură mai intimă între ei. Sensibil şi receptiv cum era la orice impresie nouă, Leo fusese atât de absorbit de noile lui trăiri, încât nu mai avea timp să cumpănească asupra experienţelor altora; lua drept bun că lucrurile stăteau aşa cum i se spunea sau cum arătau la suprafaţă. Francis şi Fanny se împrieteniseră pentru că se întâlniseră o dată sau de două ori la Boulogne şi pentru că amândoi erau prietenii lui. Ce putea fi mai firesc? Acum, desigur, se vedeau foarte rar, pentru că Francis era la Greenwich şi Fanny la Londra. Dar înfăţişarea lui Fanny îl frapase. Niciodată în viaţa ei nu arătase mai bine, radia acea sănătate şi frumuseţe care izvorăsc dintr-o mare bucurie, din conştiinţa de a fi iubit. Dragostea pe care i-o purta Francis era la fel de intensă ca în prima zi şi o îmbăia într-un fluid cald, care-o făcea impermeabilă la orice altceva.

Şi tot astfel era şi dragostea pe care i-o purta ea. Se desprinsese de ţărână, părea să plutească în ceruri. Nu-i venea a crede că o astfel de fericire e cu putinţă. Toate îi apăreau distanţate – războiul, tot ce se lega de el. Iubirea ei era un curcubeu mijit din pântecele unor nori întunecoşi, dar oricât de plumburii erau norii, curcubeul se înfipsese în carnea lor, colorând universul în nuanţe de bucurie şi speranţă.

Şi aşa s-au scurs zilele, până când războiul s-a apropiat de sfârşit. Fanny îşi petrecea tot timpul la Londra, cu excepţia unor vizite scurte la Hockley sau la mama ei, în Devonshire. Când începură raidurile aeriene, Fanny consideră că Hockley e mai expus zepelinelor (aşa şi era) şi-şi trimise copiii în Devonshire, unde rămaseră toată vara şi toamna. Dar peste iarnă, când Peter se duse la şcoală, la

Brighton, o luă pe Hester cu ea la Londra.

Din Italia, Leo Dettrick plecă la Salonic. Francis Greene rămase însă la Greenwich şi legătura dintre el şi Fanny nu numai că era neştirbită, dar părea să-i încătuşeze tot mai puternic şi să devină din ce în ce mai vitală pentru ei, pe măsură ce treceau lunile. Se vedeau rar şi întâlnirile erau scurte, ceea ce dădea şi mai multă savoare iubirii lor, o făcea mai aprinsă, mai arzătoare,

De-aceea-s sărbătorile atât de sfinte şi de preţuite
Căci rar ivindu-se în albia unui an,
Par nestemate scumpe, şlefuite,
Sau diamantul solitar dintr-un colan.

Aşa gândeau amândoi şi sărbătorile lor, ori de câte ori se întâlneau, întreceau tot ce-ar fi putut visa vreodată Fanny. Fericirea ei era atât de supremă, încât simţea că trebuie să se întâmple ceva îngrozitor – poate că Francis va fi trimis pe front, va muri de tifos sau va fi ucis într-un bombardament aerian. Dar nu se întâmplă nimic din toate acestea. Războiul luă sfârşit, şi Fanny şi Francis erau în viaţă, copiii erau în viaţă, soarta părea să-i fi privit pe toţi cu un surâs binevoitor şi să le fi încuviinţat fericirea.

Da, războiul se sfârşise şi de la Michael încă nu parvenise nicio ştire. Fanny căpătase certitudinea, şi la fel îi spuneau toţi, că fusese, probabil, omorât. Se prăbuşise cu avionul. Uneori se întâmplă să nu se găsească nicio urmă a unui avion prăbuşit. Poate căzuse în mare şi se înecase.

După încheierea armistiţiului, Francis renunţă la spitalul din Greenwich şi se întoarse la Londra. Acum se vedea zilnic cu Fanny şi începură să discute chestiunea căsătoriei. Hotărâseră să se căsătorească, dar încă nimeni nu le aflase taina. Fanny nu spusese nimănui nimic, în afară de mama ei; Lady Weston rămăsese înmărmurită de uimire, dar adoptase o atitudine filosofică. Fanny i-l prezentă pe Francis, care îi plăcu, dar nu se putu abţine să nu remarce că valul ăsta de căsătorii postbelice aducea a isterie curată

şi o sfătui pe Fanny „să mai aştepte”.

Leo se întorcea în sfârşit acasă; imediat după armistiţiu, îi telefonase direct din Cairo lui Fanny, anunţând-o că speră să sosească la Londra după Crăciun.

Încă nu ştia nimic despre legătura ei cu Francis Greene, şi Fanny se întreba cum va reacţiona. „La urma urmei, îşi spunea ea, Leo nu e îndrăgostit de mine şi n-are niciun sens să se prefacă a fi; dar bărbaţii, şi mai ales cei ca Leo, reacţionează foarte bizar la asemenea lucruri şi nu poţi şti niciodată cum or să le ia.”

Într-o zi, când se găseau împreună în sufrageria locuinţei din Queen Anne’s Street, îl întrebă pe Francis:

— Crezi că Leo o să aibă ceva împotrivă când va afla că ne căsătorim?

— Ce să aibă împotrivă?

— Ştiu eu, nu cred că-i place să i se căsătorească prietenii; el consideră că, într-un fel, îi aparţin.

— Crezi că ar dori să se căsătorească el cu tine?

— A, nu!

— Dar ţine foarte mult la tine – în toţi anii aceştia ţi-a fost extrem de devotat – vreau să spun că a fost realmente îndrăgostit de tine, nu crezi?

— N-aş crede, răspunse Fanny.

Se gândea la Daphne Adeane şi-şi spunea că fantoma lui Daphne se interpusese cu succes între ea şi Leo, chiar dacă dăduse greş când fusese vorba de ea şi Francis. „Francis a uitat-o pe Daphne Adeane, dar Leo, orice s-ar spune, nu cred s-o fi uitat. Poate că a abandonat-o într-o vreme, dar s-a întors spăşit la ea.”

— N-aş crede, repetă ea cu glas tare, totuşi nu-i exclus să fie gelos. E posibil să se fi şi îndrăgostit de altcineva.

— Nu, asta nu, răspunse Francis, şi la rândul lui se gândi la trecut şi la Daphne Adeane.

Ciudat, reflectă el, cum Fanny şterse cu totul din mintea lui imaginea lui Daphne Adeane. Poate pentru că Fanny avea o personalitate mai marcată. S-ar fi zis că Daphne era schiţa, iar Fanny portretul finisat. Ciudat cum

între ele exista acea nedefinită, inefabilă asemănare, şi totuşi erau atât de departe una de cealaltă. Daphne era, în comparaţie cu Fanny, ceea ce-i clarul de lună faţă de strălucirea soarelui, apa limpede faţă de vin. Odată ce te aflai în prezenţa lui Fanny, imaginea lui Daphne pălea. Fantoma faţă-n faţă cu spiritul vieţii – şi asta nu din pricină că era moartă. Chiar de-ar fi trăit încă, ar fi fost la fel, şi Francis îşi spuse că, probabil, Leo era conştient de această deosebire şi fusese conştient de ea din clipa când o cunoscuse pe Fanny.

— Sunt sigură, urmă Fanny, că, de îndată ce se va întoarce în ţară, Leo va descoperi o nouă iubire.

— Mă întreb dacă aşa o fi; dar ştii, în cazul lui, iubirea nouă n-o anulează pe cea veche; convieţuiesc simultan.

— Probabil că ai dreptate, răspunse Fanny râzând veselă şi fericită. Oricum, sper să nu aibă nimic împotriva noastră, pentru că mie mi-e foarte drag şi n-aş vrea să-l îndurerez. Cred c-ar fi mai bine să-i scriu şi să-i povestesc totul. Ar fi mai uşor decât să-i spun pe şleau.

Fanny fusese înştiinţată oficial că se renunţase la orice speranţă de a se mai găsi vreo urmă a lui Michael, aşa încât acum se considera liberă.

Întoarcerea lui Leo în Anglia avu loc mai curând decât se aşteptase Fanny şi, de la gară, Leo descinse de-a dreptul la ea. Era imediat după Crăciun şi, de astă dată, Fanny petrecuse Crăciunul la Londra. Dettrick fremăta de veşti noi: pleca în America, pentru că prezenţa sa era indispensabilă la New York, unde urma să apară o ediţie a operelor lui. Fireşte, în tot timpul războiului nu fusese în stare să scrie un rând dar, ce era mai neplăcut, nu fusese în stare să se ocupe nici de latura practică, materială, a meseriei lui.

Discutară de una şi de alta şi, în fiecare clipă, Fanny îşi spunea: „Acum, într-un minut, îi mărturisesc totul”, dar minutul zbura şi constata că nu-i mărturisise nimic.

— Au renunţat la orice speranţă de a mai da de urma lui Michael, îi spuse la un moment dat.

Leo răspunse că-i pare foarte rău.

— Dar nu se ştie niciodată, adăugă el.

— Dac-ar fi existat vreo speranţă, aş fi aflat ceva în tot acest timp.

Urmă o lungă tăcere.

— Bănuiesc că, mai devreme sau mai târziu, va trebui să mă recăsătoresc, curmă Fanny tăcerea, subliniindu-şi spusele cu un râs cam nervos.

Leo simţi inima sărindu-i în piept, dar nu rosti o vorbă.

— De dragul copiilor, urmă ea; e foarte greu pentru ei să nu aibă un tată.

Prin mintea lui Leo nu trecu niciun moment gândul că Fanny ar avea în vedere pe cineva anume.

— Şi cu ce fel de om crezi tu că te-ai putea remărita?

— Mi-ar plăcea să mă mărit cu cineva care să fie bun cu Peter, care să înţeleagă copiii. De obicei, taţii vitregi sunt buni… mai buni decât mamele vitrege. Mi-ar plăcea să mă căsătoresc cu un om sensibil… un om de felul…

— De felul cui?

— Ştiu eu, un om, cred, cum e domnul Adeane…

Leo râse.

— De ce râzi?

— Pentru că nu mi te pot imagina măritată cu Ralph Adeane – habar n-ai cum e…

— Ar fi fost foarte uşor să-l întâlnesc pe front; lucra în cadrul Crucii Roşii, lucrează încă la Geneva. Ciudat, el mi-a trimis scrisoarea care-mi anunţa că trebuie să părăsesc orice speranţă ca Michael să mai fie regăsit.

— Dar nu l-ai văzut niciodată în carne şi oase?

— Niciodată.

— Dacă l-ai vedea, nu ai mai susţine că el e genul de om cu care ai dori să te remăriţi. Acum trebuie să plec, spuse Leo.

— Mai rămâi un moment!

— De ce? Vrei să-mi spui ceva?

— Cât ai să lipseşti?

— Doar o săptămână sau două. Am să mă întorc cât de

repede o să pot. La revedere, Fanny.

Fanny se ridică şi-l petrecu până la uşă. Leo deschise uşa şi mai stătură puţin de vorbă în prag.

„Nu, gândi ea. Nu pot să-i spun; e ridicol, ştiu, dar nu pot să-i spun.”

Leo îi ghici şovăiala şi stărui:

— Fanny, ce este?

— Nimic, nimic.

Şi totuşi simţea că e ceva; o măsură lung cu privirea:

— Bine, atunci la revedere.

— Când te îmbarci?

— Mâine.

— Am să-ţi scriu.

Leo Dettrick n-ar fi putut spune de ce aceste cuvinte i se părură de rău augur.

— Da, scrie-mi, dar fă-o repede, altfel n-o să-mi mai parvină. Mă întorc cât de curând pot.

— Foarte bine. La revedere.

O cercetă cu o privire întristată. Simţea că în acest ”la revedere” era ceva ultimativ, mai solemn decât în orice alt rămas bun. Apoi o părăsi, închizând încet uşa după el.

În seara aceea, Francis îi spuse că doreşte să anunţe în ziar viitoarea lor căsătorie, dar Fanny îi ceru să nu facă aşa ceva înainte de a-l preveni pe Leo.

— O să primească scrisoarea ta înainte de a fi putut citi anunţul din ziar.

— Nu se ştie niciodată. Scrisorile se mai şi pierd.

Lasă-mă să-i scriu întâi.

La o oră târzie din noapte, îi scrise în felul următor:

„Leo, mă mărit cu Francis Greene. E încă secret.”

Scrisoarea îi ajunse lui Leo la două zile după sosirea la New York.

O citi şi-şi spuse că e vorba, probabil, de o iluzie optică, o festă pe care i-o joacă ochii. Apoi simţi că inima încetează să-i mai bată. Lumea deveni brusc o pustietate cenuşie. În

clipa aceea, în mintea lui, imaginea lui Fanny se învălmăşi peste cea a lui Daphne Adeane — şi imaginea cea nouă era un simbol tragic al dorinţelor zădărnicite, al sorţii zeflemitoare, al permanentului regret.

CAPITOLUL XXIV

O SĂPTĂMÂNĂ MAI TÂRZIU, FANNY şi Francis, aflaţi după micul dejun, tocmai redactau anunţul căsătoriei lor, când fata în casă le aduse o telegramă. Sosise din străinătate, şi adresa de unde fusese expediată era neinteligibilă pentru Fanny, pe lângă că era şi ilizibilă, dar părea un nume de oraş flamand, cu rezonanţă familiară. Pentru cei care au trăit prin Flandra. Conţinutul era următorul;

„Mănăstirea maici Sf. Iosif din Hoogebecke Belgia raportat 1 ianuarie adăpostirea din 1916 a ofiţer englez suferind amnezie totală. Controlând date bănuit posibilitatea a fi căpitanul Choyce. Plecat Hoogebecke însoţit coleg şi medic. Constatat că e căpitanul Choyce. Memorie aparent total pierdută la interogatoriu medic, dar total recuperată la vederea mea. Medicul afirmă recuperarea durabilă. Sănătos fizic, apt transportare. Nu e necesară venirea Dvs. aici. Organizez transportarea urgentă Londra dacă sunteţi de acord. Sosire mâine seara. Rog telegrafiaţi. Hôtel d'Angleterre Calais

Basil Wake

Fanny îi înmânã lui Francis telegrama. Un timp, niciunul nici altul nu rostiră o vorbă. În cele din urmă, Fanny rupse tăcerea:

— Acum trebuie să rezolvăm de urgenţă situaţia. Cum să-i spun?

— Ai de gând să…?

— Nici nu poate fi vorba de altceva… cu neputinţă… Aşa cred… doar dacă tu ţi-ai schimbat hotărârea.

— Nu, nu s-a schimbat nimic… dar nu-ţi dai seama ce o să însemne… în afară de toate celelalte, va însemna renunţarea la Peter.

— Nu în întregime. Michael îmi va îngădui să-l iau uneori la mine… în vacanţe. (În ultimii trei ani Peter urmase o şcoală particulară). La urma urmei, lucruri de felul ăsta se întâmplă acum zilnic. N-aş mai putea să mă întorc la Michael, în niciun caz, oricât aş dori-o; nici n-ar fi onest, nu-i aşa?

— Eu nu pot să judec din punctul tău de vedere. Nu pot fi obiectiv.

— Doar dacă, adăugă Fanny, urmărindu-şi firul gândurilor ei de parcă nici nu auzise cuvintele lui Francis, doar dacă te-ai săturat de mine şi ai dori să te eliberezi. Dacă e aşa, spune-mi-o.

Îl privi cu o expresie gravă în ochi.

— Nu, de bună-voie n-aş putea renunţa la tine – ştii foarte bine că n-aş putea.

— Da, *ştiu* că n-ai putea.

Şi rămaseră mână în mână, ca doi copii speriaţi, ameninţaţi că va veni o zână rea care o să-i despartă. Amândoi erau disperaţi, gata să se lanseze într-un act disperat, înspăimântaţi că, orice-ar face sau ar putea face, soarta va fi mai tare decât ei…

— Cum să-i spun? Cum *pot* să-i spun?

— Ce întâmplare extraordinară! comentă Francis. Mi se pare extraordinar faptul că nimeni nu l-a descoperit până acum. E adevărat însă că-şi pierduse memoria.

— Probabil că apariţia lui Basil Wake l-a făcut să-şi revină.

— Foarte posibil. Ca să-l facă să-şi revină trebuia să fie ceva sau cineva legat de viaţa lui dinainte de război, îl cunoştea bine pe Wake?

— Da, de înainte de căsnicia noastră. Nu-ţi aduci aminte

– ţi-am povestit totul…

— Da, desigur. Dar e extraordinar faptul că maicile au tăcut până acum.

— Sunt atât de lipsite de simţ practic, şi presupun că au aşteptat să se termine războiul. Au comunicat abia după aceea. Fireşte, au procedat greşit.

— Mă întreb dacă el e complet restabilit. S-ar putea să aibă nevoie de îngrijire.

— În telegramă se subliniază că medicul e satisfăcut.

— Era de datoria lui să spună aşa.

— Recuperările de asemenea natură sunt, de cele mai multe ori, subite, totale şi durabile… nu-i ca şi cum ar fi suferit un şoc de obuz sau ar fi fost supus multă vreme traumatismului vieţii de tranşee. Cred că am să-i las o scrisoare, şi eu o să plec la mama. Ar fi cel mai bine.

— N-ai putea să-i ceri lui Lady Jarvis să-i spună?

— Ea nu s-ar împotrivi… dar cred că ar fi mai dureros pentru el.

— Fanny, eşti sigură?

— Francis, sunt sigură că nu pot să renunţ la tine… şi la ce-ar folosi, chiar dacă aş face-o? Tot ce s-a întâmplat între noi e irevocabil. Nu putem da acele ceasornicului îndărăt, nu-i aşa? Presupunând că Michael ar şti, el nu m-ar mai vrea… şi eu nu l-am minţit niciodată. Ai putea să-mi ceri să-l mint zi de zi, să întruchipez o minciună vie? N-aş putea-o face.

— Mă rog, zise Francis privindu-şi ceasul. Trebuie să plec la lucru. Ai să-mi spui mai târziu ce-ai hotărât.

— Bine. Vino diseară cât de devreme poţi. Va trebui să o chem pe mama şi s-o anunţ. Cu ea o să am de furcă, ştiu. Ea nu poate fi rezonabilă în cazul ăsta.

Francis plecă şi Fanny simţi nevoia imperioasă să discute cu cineva care i-ar fi putut da un sfat. Simţea nevoia să stea de vorbă cu un om – şi preferabil cu cineva mai puţin intim. Mama ei era în Devonshire cu micuţa Hester. Începu să enumere în gând: Lady Jarvis? Doamna Tracy? Cuthbert Lyley? Domnul Rowley, parohul din Hockley? O sună la

telefon pe Lady Jarvis; i se spuse că tocmai plecase în Cornwall, şi avea să lipsească trei săptămâni. Cuthbert Lyley şi ceilalţi erau prea departe. Şi trebuia să discute chestiunea pe loc. Îşi puse pălăria şi paltonul şi ieşi în parcul St. James. Traversă parcul, urcă strada, tăie drept prin diverse străzi până ajunse în Hyde Park, o luă pe aleea spaţioasă până ieşi la Arcul de Marmură şi acolo, lângă poartă, se aşeză pe o bancă. Dar plimbarea lungă nu contribuise la limpezirea gândurilor ei. Mai bine zis, hotărârea ei era neclintită, dar nu ştia cum trebuie făcut primul pas. Hotărâse ce trebuie să facă, dar nu şi *cum* să procedeze. Rămase pe bancă vreo jumătate de ceas. În raport cu anotimpul, era neobişnuit de cald; desluşeai zvon de primăvară în aer şi pe pământ.

Pretutindeni, totul renăştea. Viaţa renăscuse după război, se închega o lume nouă, ea începuse o existenţă nouă. La începutul războiului nici prin vis nu i se năzărise că aşa ceva ar fi cu putinţă – că viaţa ar mai putea renaşte. Apoi gândul i se opri la copiii ei. Oare într-adevăr avea să-l piardă pe Peter pentru totdeauna? Nu era posibil. Şi aşa era la şcoală, or asta însemna cea mai mare dintre pierderi: copilăria pierdută. Oare o să-i reproşeze când o să crească mare? Nu-i venea să creadă; o s-o înţeleagă. Şi apoi, Fanny ştia prea bine că şi în cazul când ar trebui să renunţe la Peter, ar prefera să-l piardă pe el decât pe Francis. Hester? Ea oare avea să-i reproşeze? Poate că da; dar deocamdată era prea mică şi nu conta. Nimic, nimic pe lume n-ar putea-o determina să renunţe la Francis – nimic, nimic, nimic!

Şi tocmai când depăna aceste gânduri, o siluetă familiară trecu pe lângă ea – un bărbat; acesta întoarse capul, şovăi o clipă, Fanny însă îl recunoscu şi îl strigă:

— Părinte Rendall!

Se ridică de pe bancă şi îi spuse:

— Eşti întocmai persona pe care voiam s-o văd deşi ca să fiu sinceră, nu m-am gândit la dumneata.

— Ce curios, răspunse părintele Rendall, acum câteva minute am trecut pe lângă cineva şi mi-am spus: „Uite-o pe

doamna Choyce” dar până la urmă nu erai dumneata, pentru că imediat după aceea să te întâlnesc într-adevăr.

— Te grăbeşti, părinte? Unde te duceai?

— Acasă. Locuiesc lângă Notting Hill, dar nu mă grăbesc. Pot să merg cu dumneata oriunde doreşti sau să te ajut în orice fel.

— Îţi convine să intrăm în parc prin Bayswater?

— Perfect.

Traversară şoseaua şi urcară pe o alee în parc.

— Vreau să-ţi cer sfatul într-o anumită chestiune sau, mai curând, să-ţi aud părerea. Vreau să-mi răspunzi exact ce i-ai răspunde unei femei care s-ar spovedi în confesional, spunându-ţi ce o să-ţi spun eu.

Părintele Rendall încuviinţă din cap:

— O să fac ce-o să pot.

— Uite, pe scurt, povestea e următoarea. M-am măritat foarte tânără. Eram îndrăgostită nebuneşte. Soţul meu era cu treisprezece ani mai vârstnic decât mine. Îl iubeam pătimaş şi eram convinsă că şi el mă iubeşte. Eu mă îndrăgostisem de el de la prima vedere şi nu concepeam că nu s-a petrecut şi cu el acelaşi lucru. Şi nu era aşa. Soţul meu avusese o legătură cu o altă femeie, legătură care durase ani de zile. Eu nu aveam habar şi am descoperit adevărul mult mai târziu. Nu el mi l-a spus şi nu-l învinovăţesc că n-a făcut-o. Dimpotrivă, acum îmi dau seama că a procedat bine. După ce s-a căsătorit, nu s-a mai întâlnit cu acea femeie şi sunt sigură că a încercat s-o uite, dar nu a izbutit; ea a avut o purtare plină de abnegaţie, şi curând după aceea a murit – posibil ca însăşi această abnegaţie să-i fi scurtat viaţa. Soţul meu nu a putut-o uita şi nu s-a putut împiedica să mă compare într-una cu ea – iar comparaţia era în defavoarea mea; ne-am înstrăinat din ce în ce. Am avut trei copii, dar unul mi-a murit. M-am urâţit; trăiam închistată în mine; renunţasem la orice bucurie. După aceea l-am cunoscut pe Leo Dettrick, scriitorul. Am devenit prieteni – nimic mai mult. Şi am reînviat. Am plecat în străinătate; dându-mi seama că-i fac lui Michael o viaţă

foarte posomorâtă, am întors fila. Mi-am redobândit sănătatea, frumuseţea şi Michael s-a îndrăgostit de mine. Dar pentru mine era prea târziu; nu-i mai puteam dărui nimic. Apoi a izbucnit războiul şi, în 1916, l-am întâlnit pe Francis Greene. M-am îndrăgostit de el, aşa cum n-am fost îndrăgostită niciodată în viaţa mea, şi el s-a îndrăgostit de mine. M-am dăruit lui cu trup şi suflet. Curând după aceasta a sosit vestea că Michael fusese dat dispărut. Mai târziu mi s-a adus la cunoştinţă că nu mai există nicio speranţă să fie în viaţă şi, de curând, după încheierea armistiţiului, Francis şi cu mine am hotărât să ne căsătorim şi chiar azi era să trimitem anunţul la ziar, când mi-a sosit o telegramă că soţul meu e în viaţă, că a fost găsit într-o mănăstire de maici, suferind de o amnezie totală, dar că acum şi-a recuperat memoria. Se adaugă că e teafăr şi normal, iar recuperarea memoriei promite să fie permanentă. Se va întoarce acasă foarte curând: mâine după-masă va fi aici.

Eu una sunt ferm hotărâtă să mă mărit cu Francis Greene, atâta timp cât o doreşte şi el. Şi ştiu că o doreşte. Aşa afirmă, şi el nu minte. Nădăjduiesc că Michael îi va îngădui lui Peter, băieţaşul meu, să-şi petreacă la mine jumătate din fiecare vacanţă; dar chiar dacă nu i-ar îngădui, chiar dacă ar trebui să nu-l mai văd pe Peter niciodată, tot nu m-aş întoarce la Michael – tot m-aş mărita cu Francis. Şi nu numai pentru că-l iubesc pe Francis mai mult decât orice pe lume, deşi aşa îl iubesc; nu numai pentru că el mă iubeşte pe mine mai mult decât orice pe lume, deşi aşa mă iubeşte – nu numai din aceste pricini, ci şi pentru că nu aş putea să fiu lipsită de onestitate faţă de Michael. Nu l-am minţit pe Michael niciodată; cum aş putea să mă întorc acum la el prefăcându-mă că nimic nu s-a întâmplat? De trei ani îi aparţin lui Francis. Îi sunt soţie. Ar trebui să mă reîntorc la Michael ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat şi să reînnod firul de unde i-am întrerupt? Aşadar chestiunea căsătoriei mele nici nu se mai pune în discuţie. Mă voi mărita cu Francis; am de gând să-i spun lui Michael întregul adevăr şi cred că el va consimţi să divorţeze.

Dar aş vrea să ştiu ce i-ai răspunde unei femei cuvioase dacă ar veni să-ţi mărturisească toate acestea. Nu trebuia să te temi că cele ce-mi vei spune ar putea afecta într-un fel sau altul posibilitatea de a mă converti la catolicism pentru că, după cum ştii, şi după cum ţi-am spus adesea, eu sunt o *Păgână* – nu o păgână „cu cununi de trandafiri şi de desfrâu”. Nu cred în ceea ce oamenii consideră prosteşte că înseamnă paganism. Eu cred în determinare, în legile naturii şi nu aştept nimic de la viaţa viitoare. Nu cred în viaţa viitoare. Nu cred în existenţa unui Dumnezeu. Nu cred în revelaţii divine şi gândesc că toate religiile pentru care oamenii s-au războit şi şi-au dat viaţa, în numele cărora s-au vărsat oceane de sânge, sunt născocite de *om,* inventate pentru că unii oameni doresc să creadă în ele, doresc să aibă crezuri, idoli, biserici, altare; şi fiecare ţară sau neam îşi are credinţa pe care o merită. Aşadar, nu trebuie să-ţi spui: „Dacă o sfătuiesc într-un anumit fel va fi foarte neplăcut pentru ea dacă într-o zi va dori să treacă la catolicism” sau „Asta o s-o îndepărteze de biserică”. Toate astea pe mine n-au cum să mă afecteze. Eu n-am niciun sâmbure de credinţă în mine. Poate că era mai bine dacă aveam. Şi aci, vocea lui Fanny aproape că se frânse. Dar răspunde-mi, urmă ea, exact ce-ai răspunde uneia dintre credincioasele dumitale. Numai te rog să nu încerci să pui în discuţie chestiunea căsătoriei mele. În privinţa *asta* hotărârea mea e luată.

— Ei bine, spuse părintele Rendall, dacă una dintre credincioasele mele ar veni la mine cu această poveste i-aş spune: „Nu pot să fac abstracţie de chestiunea căsătoriei. Eu nu pot să înlesnesc o viaţă de adulter”. Presupun că eşti căsătorită legal cu soţul dumitale?

— Da, dinspre partea asta nicio scăpare.

— Ei bine, i-aş spune mai departe: „Nu te pot sfătui să-i ceri soţului dumitale să-ţi furnizeze el temeiuri de divorţ, comiţând sau simulând un adulter, pentru că în cazul ăsta ar fi un păcat de altă natură. Şi nici pe dumneata nu te pot sfătui să-i zdrobeşti inima; te iubeşte, se întoarce din

grozăviile războiului şi a trecut prin toate aceste orori cu speranţa într-o viaţă mai fericită... se întoarce plin de speranţe... şi nici un te pot sfătui să sădeşti o imagine dezgustătoare despre mama lor în mintea copiilor care, sper, au încredere în dumneata”.

— Deci m-ai sfătui să mă întorc la soţ?

— Categoric.

— Dar dacă m-aş întoarce la el ar trebui să-i spun adevărul. Ţi-am mai repetat, eu nu l-am minţit niciodată pe Michael. Are încredere în mine şi ştie că sunt sinceră. Cum aş putea să-l mint în această privinţă, cea mai importantă dintre toate? Cum aş putea să-mi prefac toată viaţa într-o imensă minciună, minut de minut? Alte femei sunt poate în stare – li s-o fi părând poate drept – dar eu nu pot s-o fac şi n-are niciun rost să mi-o ceri.

— Atunci, urmă calm părintele Rendall, i-aş spune penitentei mele: „Dacă te întorci la soţul dumitale, nu te sfătuiesc să-i spui adevărul”.

— Dar m-aş simţi mârşavă!

— Şi i-aş răspunde: „Va trebui să te înveţi să te simţi mârşavă. E o stare pe care ţi-ai creat-o cu mâna dumitale”. E întocmai ca atunci când un tânăr se întreabă dacă să-i povestească logodnicei despre aventurile lui de înainte de căsnicie. Şi NU trebuie s-o facă. Singură ai spus că soţul a procedat foarte bine nepovestindu-ţi despre legătura lui.

— Dar înseamnă să fiu ipocrită.

— N-ai încotro, i-aş spune penitentei mele, şi la fel îţi spun şi dumitale. Asta e o parte din pedeapsa ce ţi se cuvine, dacă vrei s-o iei aşa. Dar dacă nu te întorci la soţ, atunci te vei găsi într-un mare impas. Nu te pot sfătui să-i mărturiseşti ceea ce i-ar da temei de divorţ, şi nici să-l sileşti să-ţi dea el motive de divorţ. Pe scurt, nu-ţi rămâne decât o singură cale deschisă: jertfa de sine, jertfa eroică. Aşa se întâmplă mereu. Alegând orice altă cale, n-ai face decât să culegi şi să semeni nefericire. Altă ieşire nu există.

— Dar tot ce simte Michael, soţul meu, pentru mine se întemeiază pe faptul că am fost întotdeauna deschisă faţă

de el, că, moraliceşte, nu l-am minţit niciodată. Nu vreau să cred prin asta că n-am spus niciodată o minciună – minciuni îi îndrugam zi de zi... dar fundamental eram onestă, şi el o ştie, o simte instinctiv. Acum, dacă încep să joc un rol, o să simtă tot instinctiv.

— Ei da, şi va trebui, la rândul lui, să înfrunte situaţia – şi asta va fi o parte din pedeapsă.

— S-ar putea să ai dreptate, dar simt că nu pot s-o fac. Dacă aş aparţine bisericii dumitale, mi-ai putea spune: „N-are nicio importanţă ce gândeşti sau ce simţi – aceasta este datoria ta, pe care ţi-o arată biserica”. Dar eu nu-ţi aparţin. Eu nu am călăuză. Aşa cum ţi-am mai spus-o, părinte Rendall, sunt o păgână.

— Foarte bine, să zicem că eşti o păgână. Din punctul meu de vedere e cu atât mai bine; pentru că, din cele ce mi-ai spus înainte, am văzut că înţelegi ce înseamnă păgânism – iar biserica reţine şi conţine tot ce admiri dumneata, tot ce e nobil şi măreţ în gândirea păgână. Şi, după cum ştii, nimeni nu credea mai ferm decât păgânii în iminenţa unei răsplate. Îţi primeşti răsplata fie că ai păcătuit cu voie sau fără voie. Oedip a suferit o cumplită pedeapsă fără să fi păcătuit cu bună ştiinţă. Anticii credeau în ispăşire. Dacă vreun mare antic virtuos ar trăi astăzi, şi ar cumpăni cazul dumitale, filtrându-l prin gândirea lui, nu cred că ar şovăi să-ţi spună că, dacă faci ceea ce intenţionezi să faci, îţi pregăteşti dumitale şi tuturor celor de care eşti legată – soţ, amant, copii – o Nemesis[1]. Un purgatoriu pe pământ. Crezi că ai să-l faci pe Francis Greene fericit căsătorindu-te cu el în asemenea împrejurări?

— Dar dacă suntem gata să înfruntăm şi să împărţim nefericirea împreună?

— Spui asta judecând situaţia după datele ei de *acum*; dar trebuie să te gândeşti că, după producerea evenimentului, va fi cu totul altfel.

---

[1] Nemesis – zeiţa răzbunării şi a justiţiei în mitologia greacă.

— Noi nu ne vom schimba niciodată; vom fi ca Paolo şi Francesca în vârtejul de foc:

Împreună în văzduhul atât de blestemat[1]

şi nu ne vom plânge.

— Asta cred; cred că-i ceea ce simţiţi voi doi. Dar la ceilalţi nu te gândeşti? Vei fi oare în stare să uiţi că şi ceilalţi trăiesc şi sunt nefericiţi? Hai să lăsăm la o parte copiii; n-am să stărui asupra lor, pentru că nu socotesc necesar. Ai ţinut seamă de acest sacrificiu şi bănuiesc ce trebuie să însemne pentru dumneata. Dar gândeşte-te la Francis Greene. *El* va fi cel nefericit.

— O, eu n-o să fiu o Anna Karenina. Am detestat-o toată viaţa mea şi acum văd c-am avut dreptate. Ea a făcut harcea-parcea din tot.

— Fiecare dintre noi facem harcea-parcea din ceva.

— Aşa o fi. Dar ca să nu mai lungim vorba, nu pot să fac ce-mi spui. Ştii, părinte Rendall, eu nu vreau să fiu cinică, e foarte frumos să vorbeşti de răsplată, şi de Nemesis, şi de tragedie, şi de purgatoriu, dar trebuie să ţii seama că azi asemenea lucruri se întâmplă aproape zilnic şi unor persoane pe care le cunoaştem cu toţii, iar mie mi se pare că au rezolvat situaţia cu destul succes; Nemesis s-ar putea să acţioneze pe lumea cealaltă, dar în ce priveşte lumea de aci, cunosc o mulţime de oameni care au divorţat şi s-au recăsătorit, şi care sunt perfect fericiţi; şi unii dintre ei au şi copii, care au rămas prieteni cu ambii părinţi... şi toate merg de minune.

— Dumneata nu poţi judeca aceste lucruri decât din afară şi nimeni nu poate cunoaşte aspectele lăuntrice decât după ce drama a fost consumată până la capăt. Tot ce-ţi pot spune sunt următoarele: cred că niciun filosof, din nicio perioadă, nu a susţinut vreodată că poţi încălca legea fără să fi pedepsit. Nu te poţi situa deasupra legii.

[1] Dante — Infernul — Cântul V v. 86.

— Iubirea e deasupra legii.

— Nu. Eu aş spune că legea este iubire.

— Nu pot, nu pot, nu pot, părinte Rendall. Se aşează pe o bancă din parc şi izbucni în lacrimi. Apoi îşi recăpătă stăpânirea de sine, se ridică şi porni mai departe. Pentru dumneata totul e foarte simplu, urmă Fanny. Toate căile dumitale sunt trasate pe hartă; dar eu nu cred în hărţi, de ce m-aş adapta măsurătorilor lor?

— Şi totuşi o faci, cerându-mi mie sfatul. Vrei să afli ce spune harta mea.

— Da, da, da; pentru că vreau să-mi clarific mie lucrurile. Sunt gata să admit că s-ar putea să ai dreptate. Posibil ca eu să greşesc, dar, fiind ceea ce sunt, nu pot urma de bună voie căile hărţii, sunt prea independentă, prea voluntară, prea rebelă dacă vrei, pentru a urma harta cu ochii închişi. Şi apoi, nici nu mă convinge. Eu m-am născut protestantă – numai că o protestantă fără de credinţă. O păgână înnăscută.

— Dumneata, care admiri sentimentele grecilor, îţi aduci aminte ce i-a spus Antigona lui Creon în timp ce oficia ritualul înmormântării fratelui ei, deşi Creon o oprise? „N-aş fi crezut că tu, un muritor, poţi frânge veşnica, nescrisa lege a Dumnezeirii. Şi nu-i de azi, de ieri.”

— Întocmai ce spun şi eu. Eu afirm că mă supun unei legi nescrise. Antigona fusese acuzată că încalcă legea formală a omului. Legile omului le încalc şi eu – convenţiile lumii – ale societăţii.

— Ba dimpotrivă, legile omului îţi dau voie să divorţezi oricât şi oricând îţi place. Dumneata încalci legea Domnului. Legea călcată de Antigona era legea făcută de om – o lege fortuită, crudă şi nedreaptă – creată în vederea unui scop vrednic de dispreţ; iar Antigona subliniază că legea pe care o încalcă ea nu-i cea dată de Zeus şi nu întruchipează justiţia. Legea pe care o respecta ea era cea a lui Zeus. Iar legea pe care vrei s-o încâlci dumneata e cea a Domnului: „Să nu săvârşeşti adulter”.

— Pe asta am şi încălcat-o… aşa că nu mai are mare

importanţă ce fac de acum înainte. E prea târziu.

Trecuseră de poarta Victoria.

— Trebuie să mă întorc acasă, zise Fanny. Mă mai gândesc eu. Îţi mulţumesc pentru toate câte mi le-ai spus. Ai fost foarte bun. Chiar dacă n-o să-ţi urmez sfatul – şi după toate probabilităţile n-o să-l urmez, ba chiar ar fi un miracol dacă l-aş urma – tot m-ai ajutat; ai fost foarte bun cu mine şi „îmi pare rău de deranj”, cum se spune.

— Pot să-ţi pun o ultimă întrebare? spuse părintele Rendall.

— Da, desigur.

— Afirmi că eşti o păgână. Care este, după părerea dumitale, ideea fundamentală a păgânismului? Care este esenţa tragediei greceşti?

— Sacrificiul, răspunse Fanny fără să şovăie.

— Exact. Crede-mă, fiecare act de sacrificiu îţi toarnă balsam pe rană, şi fiecare act de egoism lasă un gust de pârjol, de fum, de cenuşă şi de colb. La revedere.

Şi-i aruncă o privire de compasiune.

— La revedere, îi răspunse Fanny, şi roagă-te pentru mine.

Fanny merse pe jos până la Arcul de Marmură, de acolo luă un taxi şi se duse acasă. Avea atât de puţin timp la dispoziţie. Voia să ia o hotărâre înainte de a se întâlni cu Francis. Acesta avea să vină între şase şi şapte seara, dacă va putea să se elibereze... oricum, urma să ia cina împreună.

Când ajunse acasă, o aştepta pe masa din hol o telegramă de la Michael, prin care-i confirma cele scrise de Wake, asigurând-o că vor sosi „mâine”. Mai venise şi o scrisoare de la Peter, de la şcoală:

SCUMPA MEA MĂMICĂ – Te *rog să-mi scrii. Miercurea viitoare avem probă de gimnastică. Azi e o zi frumoasă. O să ne jucăm de-a prinselea. Te rog vino curând să mă vezi. Te rog trimite-mi două livre de alice şi elasticul. Vezi ca elasticul să fie* SUBŢIRE. *La revedere.*

Al tău fiu iubitor
PETER

P.S. *Când vii adu-mi te rog 20 de maimuţele din acelea, de pluş.* TE ROG ADU-MI. *Ştii cumva unde se poate cumpăra praf de strănutat?*

CAPITOLUL XXV

FANNY A LUAT PRÂNZUL SINgură. După masă, îi scrise lui Michael o lungă explicaţie; se făcuse cinci şi jumătate până să-şi termine scrisoarea. Era o spovedanie, nu o justificare, şi-i mărturisea, cu întreaga sinceritate de care era capabilă, toate prin câte trecuse de la căsătoria lor încoace şi raţiunile care o făcuseră să ia acum hotărârea de a-l părăsi. De îndată ce termină scrisoarea, simţi că zarurile fuseseră aruncate. Acţiunea îi apărea irevocabilă şi începu să se şi întrebe dacă procedase just. Rămase mai bine de un ceas la gura sobei, cufundată în gânduri. Îl aştepta pe Francis; întârziase, probabil că era prins de treburi. La şase şi jumătate se auzi soneria de la uşa de intrare.

„A venit Francis", îşi spuse.

Dar fata în casă îi aduse o carte de vizită pe care era tipărit:

RALPH ADEANE
Elm Park House,
Kensington.

— Poftеşte-l sus, zise Fanny.

Se simţea alarmată. Chiar în clipa în care fata cobora scările, sună telefonul: Francis o anunţă că-i era imposibil să vină la cină. Cineva dorea să-l consulte într-o chestiune

extrem de urgentă şi nu-l putea vedea decât la acea oră. Va face tot posibilul să mai ajungă la ea înainte de cină. Dacă nu, a doua zi dimineaţa, foarte devreme.

— Foarte bine; noapte bună, îi spuse Fanny, şi în clipa aceea domnul Adeane fu poftit în cameră.

Era un bărbat scund, chel, foarte îngrijit, cu o barbă cenuşie tunsă scurt şi ochi ageri, liniştiţi. Părea timid. Fanny îl invită să ia loc.

— N-aţi primit telegrama noastră? întrebă el cu oarecare ezitare în glas.

— Telegrama lui Michael? Ba da; am primit-o azi dimineaţă.

— A, atunci trebuie să fi sosit cu întârziere. A fost expediată alaltăieri din Hoogebeke.

— Atunci acel „mâine" din telegramă înseamnă azi, sări Fanny tulburată. A sosit Michael? E aici?

— Nu, nu, doamnă Choyce, o potoli Ralph Adeane, vizibil încurcat. Am venit singur. Şi tocmai acest lucru voiam să vi-l explic, aşa că voi începe cu sfârşitul celor ce aveam să vă comunic. Telegrama a fost expediată duminică dimineaţa, foarte devreme, din Hoogebeke, Belgia. Vă mărturisesc că nu am expediat-o eu, deşi mie îmi revenea această însărcinare. Am plecat cu un automobil la Calais, şi am petrecut noaptea acolo, la un hotel. Urma să plecăm mai departe a doua zi dimineaţa – domnul Choyce, Wake şi cu mine – şi să ajungem la Londra astăzi, în cursul după-amiezii. În ultimul moment, când dădeam să ne urcăm pe puntea vaporului, domnul Choyce – aci tuşi fâstâcit – domnul Choyce a avut, pare-se, o recidivă, o semirevenire a… mă rog… a bolii dumisale. Tuşi din nou. A suferit o pierdere a memoriei chiar din clipa în care a fost dat dispărut, şi de atunci, după cum ştiţi, a zăcut. Adeane făcu o scurtă pauză. Ei bine, domnul Choyce a avut o criză – l-a cuprins o bruscă şi inexplicabilă aversiune de a călători – de a porni în călătorie. Ne-a chemat deoparte şi ne-a comunicat că nu poate pleca. Noi am protestat. I-am explicat că-l aşteptaţi, că v-am telegrafiat. Am încercat să-l

convingem, arătându-i cât de mare va fi dezamăgirea dumneavoastră… şi… — tuşi din nou uşor —… a copiilor, şi a tuturor din familie. El ne-a implorat să ne întoarcem la hotel. Nu aveam suficient timp, dar am intrat la bufet, ne-am aşezat la o masă şi am comandat cafea. Mai era foarte puţin timp până la plecarea vaporului – cel mult zece minute, ba nu, greşesc, numai şase minute. Rezervasem o cabină, tot bagajul nostru era pe bord. Soţul dumneavoastră nu are niciun bagaj – doar o mică servietă pe care a cumpărat-o în oraş azi dimineaţă. Ei bine, am încercat să-l luăm cu binişorul… i-am spus: „Haide, haide, pleacă vaporul; dacă nu ne îmbarcăm imediat, îl pierdem. Marea e calmă, o să fie o călătorie foarte uşoară… am rezervat o cabină… va fi un drum foarte comod”. Atunci domnul Choyce – soţul dumneavoastră – şi-a îngropat faţa în mâini… părea complet doborât… desigur, drumul până acolo şi… şi oboseala, fără îndoială… automobilele care în Franţa gonesc cu o viteză nebună, deşi l-am prevenit pe şofer că însoţim… nu tocmai un invalid, dar pe cineva care fusese invalid… degeaba însă, că tot n-a înţeles… Ei bine, domnul Choyce, soţul dumneavoastră, şi-a îngropat faţa în mâini şi ne-a spus că nu se poate întoarce acasă… l-am întrebat de ce… cu multă blândeţe, fireşte. Şi atunci ne-a răspuns… desigur, dumneavoastră vă daţi seama că totul se datoreşte stării prin care a trecut, şi medicii spun că e un lucru uzual şi că se întâmplă foarte frecvent – adică, vreau să spun, că celor care au suferit un şoc sau un traumatism puternic li se pot năzări tot felul de idei fantastice. „Ei bine, ne-a spus el, nu mă pot întoarce pentru că soţia mea (şoväi), pentru că Fanny (tuşi), nu doreşte să mă întorc.” Părea să-şi închipuie… aşa argumenta el… că soţia lui, că doamna Choyce… că dumneavoastră, doamnă Choyce, aţi… aţi… mă rog… că nu mai doriţi să-l vedeţi… de fapt a spus aşa: „Ea nu mă iubeşte, şi lucrul cel mai bun… aşa a spus – aci domnul Adeane tuşi din nou – lucrul cel mai bun pe care l-aş putea face ar fi să nu mă mai întorc”. Noi am protestat, am argumentat – dar aveam din ce în ce mai

puţin timp – vaporul pleca – Wake şi cu mine trebuia să luăm o hotărâre rapidă şi am decis ca Wake să rămână acolo cu domnul Choyce – vreau să spun cu căpitanul Choyce – iar eu să iau vaporul, ca dumneavoastră să nu aşteptaţi zadarnic şi să vă informez asupra celor întâmplate.

— Aşa cum v-am spus, eu nu vă aşteptam decât mâine, răspunse Fanny.

— Da, desigur. O slujitoare de la mănăstirea din Belgia a expediat telegrama, sau mai bine zis ei i s-a cerut s-o ducă la oficiul poştal şi, fără îndoială, a făcut un pocinog. Totdeauna încurcă lucrurile – maicile, vreau să spun. Dar eu sunt sigur că totul se datorează unei extenuări trecătoare. Sigur că, după toate aceste luni, s-au adunat prea multe odată pe capul soţului dumneavoastră… şi probabil că acum și-o fi şi revenit la normal şi e gata de călătorie. Wake a găsit un medic admirabil, aşa că e pe mâini foarte bune. Cred că mâine, sau cel mai târziu poimâine, va fi aici. Wake vă va telegrafia, cu siguranţă. Dar şi eu şi Wake socotim că-i strict necesar ca dumneavoastră să-i trimiteţi de îndată un mesaj de încurajare. Amândoi suntem convinşi că e singurul lucru menit să risipească această obsesie care a pus stăpânire pe soţul dumneavoastră. Credem că ar fi indicat să-i telegrafiaţi de urgenţă.

— Când aţi aflat prima oară de el? Atunci când l-aţi văzut dumneavoastră, prima dată, credeţi că se simţea bine?

— Acum o să continui cu începutul poveştii. S-a întâmplat aşa. Am aflat despre căpitanul Choyce în urma raportului făcut de călugăriţele care l-au ascuns în mănăstirea lor. Habar n-aveau cum îl cheamă, dar au raportat că adăpostesc un ofiţer care şi-a pierdut complet memoria. De îndată ce s-a încheiat armistiţiul, au luat legătură cu Crucea Roşie britanică din Geneva. Călugăriţele afirmă că au scris de mai multe ori, dar n-am nicio îndoială că au pus o adresă greşită, dacă măcar au scris, lucru de care nu sunt foarte sigur, pentru că ori de câte ori e vorba de o cauză bună, nu te poţi bizui pe călugăriţe, şi apoi l-au îndrăgit foarte mult

pe soţul dumneavoastră. Cum necum, scrisorile lor trebuie să se fi rătăcit, în afară de ultima, care ne-a parvenit la câtva timp după armistiţiu, adică acum vreo trei săptămâni. În această scrisoare ne ofereau detalii despre ofiţerul britanic. El le spusese că e aviator şi că dăduse foc aparatului său – era foarte mândru de această faptă – şi le-o repetase mereu şi mereu, în franţuzeşte. Dar mai mult de atât nu le putuse spune; picase la ele din albastrul cerului; n-avea niciun act de identitate asupră-i – nici plăcuţă, nici medalii, nici documente. Afirma că dăduse foc la tot şi că nu-şi mai putea aminti de nimic. N-au putut să-l predea înainte de încheierea armistiţiului, pentru că mănăstirea se afla în teritoriul belgian ocupat de nemţi. Şi apoi, nu mai puteau după el, îl numeau *„Ce très cher Monsieur*" şi *„Notre Anglais"*[1], şi l-au ţinut ascuns cu uşurinţă până la sfârşitul războiului. Comunicarea am primit-o noi – domnul Basil Wake şi cu mine, care am lucrat la acest... la acest... „serviciu" în tot timpul războiului... şi când am primit comunicarea am crezut, la început, mă rog, că-i vorba de o confuzie dar, verificând datele, am ajuns la concluzia că ofiţerul în chestiune ar putea fi căpitanul Choyce. Nu am luat legătura cu dumneavoastră de teamă că s-ar fi putut totuşi să fie vorba de altcineva, şi nu voiam să vă trezim speranţe deşarte... şi am hotărât, Wake şi cu mine, să plecăm pe dată în Belgia, să investigăm cazul la faţa locului, mai ales că Wake îl cunoştea pe soţul dumneavoastră.

Am ajuns la Hoogebeke trecând prin Boulogne – o călătorie foarte lungă – am luat cu noi un medic specialist în cazuri de şoc şi maladii nervoase... şi am ajuns la Hoogebeke sâmbătă după-amiază. După ce am descoperit mănăstirea, am interogat-o pe stareţă. Ne-a confirmat cele scrise şi ne-a propus să stăm de vorbă cu ofiţerul. L-am întâlnit în sala de vizite. Întâi l-am văzut eu şi medicul. Wake mai rămăsese cu stareţa, să confrunte datele. Şi eu şi

[1] Domnul atât de scump; Englezul nostru (fr.).

medicul ne-am dat seama pe dată că e vorba de un ofiţer şi de o persoană cultivată, deşi era îmbrăcat ca un grădinar francez şi lucrase până atunci în grădină.

Domnul Adeane tuşi din nou.

— Dar n-am putut scoate nimic de la dânsul, reluă el după un moment. Absolut nimic. Eram pe cale să renunţăm la încercările noastre când, spre sfârşitul discuţiei, intră în sală Wake însoţit de stareţă şi, de îndată ce ofiţerul dădu cu ochii de Wake – mă rog, s-a produs un miracol. Nu mi-am putut crede ochilor. A spus cu naturaleţe: „Bună, Basil!” şi apoi încet memoria a început să-i revină. După aceea, medicul ne-a povestit că a văzut multe cazuri similare. Mai târziu, soţul dumneavoastră ne-a istorisit că plecase într-un zbor de recunoaştere. Aparatul a suferit o avarie, a fost nevoit să aterizeze forţat pe teritoriu duşman, şi a dat foc avionului şi tuturor documentelor, de lucrul ăsta era sigur; mai mult nu-şi putea aduce aminte. Pe mine, desigur, nu m-a cunoscut. Cum ar fi putut de altfel? Nici eu nu-l văzusem în viaţa mea, dar părea bine dispus şi maicile ne-au relatat că se simţise destul de bine, doar din când în când era puţin *souffrant*[1], dar că nu manifestase nicio dorinţă să plece de acolo sau să întreprindă ceva. Era apatic, părea un om în transă; uneori încerca să-şi aducă aminte şi asta părea să-i facă rău. Maicile se bucurau ca nişte copii de însănătoşirea lui şi afirmau că totul se datora slujbelor speciale pe care o anumită călugăriţă le organizase pentru recuperarea memoriei soţului dumneavoastră, slujbe care, se pare, se încheiaseră chiar în acea zi. Fireşte, maicile sunt superstiţioase.

Am hotărât pe dată să vă expediem o telegramă şi să ne întoarcem în Anglia cât mai curând posibil. Desigur, erau necesare câteva formalităţi, dar ştiam că vom reuşi noi să punem totul la punct. Soţul dumneavoastră, căpitanul Choyce, părea încântat de perspectivă, aşa încât am organizat plecarea la Calais. Wake a redactat prima

[1] Suferind (fr.).

telegramă, iar soţul dumneavoastră a scris-o pe a doua şi le-a dat cuiva care lucra pentru mănăstire – nu mai ştiu dacă era o fată sau un băiat, dar orice-o fi fost s-a arătat deopotrivă de nepricopsit – ca să le ducă la oficiul poştal din sat. Wake şi cu mine am fost nevoiţi să facem mai întâi un drum cu maşina până la Boulogne, şi apoi să ne întoarcem la Calais, unde am ajuns sâmbătă noaptea, la o oră târzie. Am petrecut noaptea la hotelul din Calais şi am făcut pregătiri să sosim luni seara la Londra. Am încercat să vă telefonez duminică, dar nu v-am putut găsi. De la centrală mi s-a comunicat că nu răspunde nimeni.

Azi dimineaţă trebuia să plecăm cu primul vapor, iar restul vi l-am povestit. Sunt sigur că toate or să se aranjeze, dar cred că noul şoc – tuşi – vreau să spun şocul recuperării memoriei a însemnat o mare încercare pentru soţul dumneavoastră, şi că va avea nevoie de timp ca să se obişnuiască; dar, fără îndoială, va intra iarăşi în normal, deîndată ce temerile i se vor domoli, numai că acum întreaga chestiune e în mâinile dumneavoastră şi ale medicilor. Cred, doamnă Choyce, dacă îmi îngăduiţi să vă dau un sfat fără să socotiţi aceasta drept o impertinenţă din partea mea sau fără – tuşi din nou – să aveţi impresia că mă amestec în viaţa dumneavoastră cred, ziceam, că ar trebui să luaţi de urgenţă unele… hm… măsuri hotărâtoare, ca să-i dovediţi soţului dumneavoastră, sau mai curând ca să-l convingeţi că se înşală, că e victima unei obsesii lipsite de orice temei – cred că ar fi necesar un singur cuvânt. E suficient să-i trimiteţi o telegramă sau, dacă telegrama vi se pare prea lapidară, să-i scrieţi o scrisoare, prin care să-l anunţaţi că-l aşteptaţi cu nerăbdare, şi atunci toate se vor aranja. Aceasta este adresa hotelului unde se află actualmente. Îi întinse un petec de hârtie. Sunt convins că toate vor intra în normal. Mi-am dat întâlnire astă seară, la cină, cu unul dintre puţinii medici cu scaun la cap pe care i-am cunoscut în viaţa mea şi care, întâmplător, e expert în asemenea cazuri, şi am de gând să-l consult. E o autoritate în ramura aceasta a medicinii – boli nervoase, traumatisme,

şocuri – dar, în ciuda faptului că-i un savant, e şi un om cu bun simţ şi un adânc cunoscător al sufletului omenesc – şi un băiat de treabă – pe care te poţi bizui — şi am de gând să-i cer sfatul...

— Cine-i doctorul ăsta? întrebă Fanny cu glas stins.

— Greene... Francis Greene.

— Ah!

— Îl cunoaşteţi?

— Da; foarte bine. Veţi mai putea să-l găsiţi atât de târziu?

— Da, da, i-am telegrafiat cerându-i să ia masa la mine. Sunt sigur că va veni. I-am specificat că e vorba de un caz urgent. După ce mă văd cu el o să vă comunic şi dumneavoastră avizul lui. Printre multe altele, are o profundă cunoaştere a naturii umane, şi toată viaţa lui a studiat bolile de nervi.

— Vă mulţumesc foarte mult... spuse Fanny cu un glas şi mai stins.

Îi era rău şi se simţea buimacă.

— Bine, spuse domnul Adeane, trebuie să plec. Vai de mine, nici nu mi-am dat seama că e atât de târziu, se miră el privindu-şi ceasul – un ceas de aur. Sper, ştiţi – sunt convins că toate vor intra în normal... şi dacă vă pot fi de vreun ajutor... de cel mai mic ajutor... vă rog să apelaţi la mine...

— Voi apela, zise Fanny petrecându-l la uşă. Vreţi... aţi dori să fie chemat un taxi?

— Nu, nu, vă mulţumesc. Găsesc eu unul la colţul străzii.

— La revedere. Vă mulţumesc foarte mult. Nu pot să vă spun cât vă sunt de recunoscătoare.

— Sunt sigur, repetă Adeane, că toate se vor aranja... toate vor merge de minune.

— De minune, îngână Fanny. Apoi apăsă pe butonul soneriei.

În clipa aceea domnul Adeane gândi că mai curând Fanny decât Michael are nevoie de asistenţă medicală. Coborî scările şi fata în casă îl conduse până la uşă. În prag, se

întâlni faţă-n faţă cu Francis Greene, care tocmai coborâse dintr-un taxi.

— Ah! exclamă Adeane. Exact omul pe care doresc să-l văd! Ai primit telegrama mea?

— Da… sunt încântat să luăm cina împreună. La ce oră?

— Şapte jumătate sau opt, dacă n-ai nimic împotrivă. Te duci la doamna Choyce?

— Da – voiam să trec o clipă pe la ea.

— Ei bine, ţi-aş fi foarte îndatorat dacă ţi-ai amâna vizita până după ce stăm de vorbă. E de dorit să discut eu mai întâi cu dumneata… oricum înainte de discuţi dumneata cu ea. Mi se pare direct providenţial faptul că te-am întâlnit aici, în felul ăsta… dar, după cum ştii, eu lucrez la Crucea Roşie, la serviciul de investigaţii în legătură cu persoanele dispărute. Ei bine, l-am găsit pe domnul Choyce – vreau să spun pe căpitanul Choyce – într-o mănăstire din Belgia, în grija unor maici, şi se afla acolo din clipa când aterizase forţat pe teritoriul german. Acum e bine, normal… mai mult sau mai puţin normal. Îşi pierduse memoria, dar pare să şi-o fi recuperat integral; când eram însă pe punctul de a ne îmbarca pentru Anglia, a părut… a făcut impresia, mă rog – trebuie să-ţi istorisesc întreaga poveste, dar e important să mă vezi pe mine mai întâi şi să auzi de la mine toate detaliile, şi pe urmă abia să o vezi pe doamna Choyce. Acum e şapte şi jumătate – ora pentru care am comandat cina. Aşa că numai bine până să ajungem cu taxiul acasă vom găsi totul pregătit.

— De acord, încuviinţă Greene; se urcară amândoi în taxi şi porniră spre Kensington.

Pe drum, domnul Adeane îi înşiră toate amănuntele povestirii lui şi, când se apropie de sfârşit, îi zise:

— E imperios să-l vezi pe căpitanul Choyce cât mai curând posibil şi să-l eliberezi de această curioasă idee fixă şi, totodată, e la fel de imperios să o vezi şi pe doamna Choyce şi să-i pregăteşti starea de spirit pentru a-şi primi soţul aşa cum se cuvine. Cred că de această primire depind foarte multe. Doamna Choyce mi-a făcut impresia că se

găseşte într-o foarte critică stare de nervi

— Aş spune chiar că e într-o stare anormală.

Ajunseră la Kensington. Casa domnului Adeane, o clădire spaţioasă, cu două etaje, se ridica solitară, împrejmuită de o grădină. Străbătură holul şi intrară în biroul lui Adeane, care se găsea la parter. Nu avea multă mobilă, în schimb se putea vedea o colecţie de pipe, toate volumele din *Encyclopaedia Britannica,* vreo câteva piese de porţelan vechi englezesc, pe care le colecţiona şi le ţinea într-o vitrină cu uşi de cristal. Aerul era îmbâcsit de mirosul fumului de tutun. Deasupra căminului atârna o gravură mare, reprezentând castelul Heidelberg.

Puţin după sosirea lor fu anunţată cina. Sufrageria era prelungă şi joasă. Francis Greene şi-o amintea foarte bine; rămăsese neschimbată, exact ca pe vremea lui Daphne. De la moartea ei, nu mai călcase în această casă.

Deasupra căminului era portretul unei doamne în costum de bal mascat, pictat de un artist din secolul al optsprezecelea, iar de cealaltă parte a camerei, nişte stampe în culori, reprezentând viaţa vieneză în secolul al optsprezecelea – iar pe bufet, câteva splendide vaze de cristal.

În timpul mesei, Adeane şi Greene nu-şi vorbiră prea mult Pentru amândoi era o întâlnire care evoca fantome. Lui Greene aproape că nu-i venea a crede că trăieşte o realitate.

După ce isprăviră cina, Adeane îi oferi o ţigară de foi. El fuma dintr-o pipă lungă din lemn de trandafir. Luase această deprindere în tinereţe, în Germania.

— Crezi, însă, că şi-a revenit? întrebă Greene reluând discuţia din taxi şi referindu-se la Michael.

— Da, fără nicio îndoială; dar cred că, o bună bucată de vreme, va fi nevoie de un om ca dumneata care să-l ţină sub observaţie – care să-i ţină sub observaţie pe amândoi. Căci, date fiind împrejurările, fiecare dintre ei poate să comită vreo gafă fatală care să ducă la o catastrofă. Sunt convins că el are nevoie doar de puţină îngrijire atentă… şi

o să fie bine, foarte bine.

— Da, înţeleg…

— Doamna Choyce pare o femeie rezonabilă. N-am văzut-o niciodată până acum. E frumoasă. Foarte ciudat, ştii ce m-am gândit – o să ţi se pară poate o idee fantasmagorică – dar în seara asta mi s-a părut… cum să spun, mi-a evocat-o – mi-a amintit în chip straniu — tuşi – de Daphne – cu toată că n-aş putea spune că-i seamănă. Fireşte, nu are frumuseţea lui Daphne – nici farmecul ei – nici inteligenţa ei… dar, într-un fel, mi-a apărut ca o fantomă, o dublură a lui Daphne…

Vocea i se frânse. Francis nu răspunse nimic; continuă să fumeze.

— Am achiziţionat portretul ei şi l-am adus aici, urmă Adeane. L-am lăcuit. După ce-ţi termini paharul de Porto, ţi-l arăt. Cred că arată bine, arată mai bine aici decât la Seyton. Nu a fost făcut pentru Seyton şi nu-l puteam lăsa acolo. Nu puteam trăi fără el.

— Da.

— E un tablou bun, deşi, desigur, nimeni n-ar fi putut-o picta pe Daphne. Era greu de pictat.

— Da, greu de pictat.

— Hai să mergem sus!

Ieşiră din sufragerie şi domnul Adeane îl conduse pe scări în salonul de la etaj unde, odinioară, Francis Greene petrecuse atâtea seri. Era o încăpere de modă veche. Pe pereţi, un tapet de mătase galbenă, decolorată, perdele decolorate, câteva mobile în stil georgian, un pian din perioada victoriană timpurie, unul dintre primele construite în ţară. În colţul camerei, de o parte şi de alta a măsuţei rotunde din mahon pe care se afla întotdeauna o vază cu flori, erau două fotolii îmbietoare. În cămin ardea un foc vesel – acolo, în faţa focului, obişnuiau să ia ceaiul seara, după cină. Alături era o banchetă lungă şi joasă pe care se puneau ziare – ziarele se găseau şi acum la locul lor. Adeane mai aprinse o lampă.

— Tabloul e în cămăruţa de alături, spuse el.

Lângă salon, era o mică încăpere rotundă cu tavan înalt, pe care Daphne o numea „camera ei de zi”, deşi nu prea obişnuia să stea acolo. Camera era panelată şi zugrăvită într-un verde pal, şi mobilată cu o canapea joasă, în stil georgian, o masă din lemn lustruit, câteva scaune frumoase, cu spetează înaltă şi rigidă, un cămin de marmură admirabil sculptat, un bust de copil în colţul camerei, iar pe perete, deasupra căminului, portretul lui Daphne Adeane, pictat de Henriquez. În semiobscuritatea încăperii – pentru că, în ciuda unei lămpi aprinse, camera era cufundată în penumbră – portretul părea mai viu şi mai grăitor ca oricând.

Adeane îl conduse pe Francis Greene înăuntru, după care ieşi brusc, lăsându-l singur. Daphne părea să se afle acolo, cu el, privindu-l şi vorbindu-i cu o blândă mustrare în ochi… „Nu m-ai uitat… părea să spună portretul… nu ţi-ai uitat vechea prietenă?”

Mâna – privirea – ochii aceia, cu ce altceva pe lume puteau fi asemuiţi? Ce altceva pe lume s-ar putea compara vreodată cu ea? „Nu ai să mă părăseşti? Nu ai să mă uiţi? N-ai să mă trădezi?” îi spunea portretul – şi întreg trecutul pogorî asupra lui Francis Greene cu mii de miresme şi imagini şi sunete, ecouri, cuvinte, acorduri de muzică, accente, frânturi de frază, glume – şi atunci ştiu că inima lui era acolo, şi că niciodată, niciodată n-ar fi fost în stare să mai simtă ce simţise atunci… Avea senzaţia omului care a fost anesteziat sau drogat şi care se deşteaptă dintr-o dată. „A fost un vis” îşi spuse singur şi în minte îi veni legenda lui Siegfried: Siegfried care, după ce i-a jurat credinţă Brunhildei, a băut dintr-o licoare vrăjită şi a uitat-o, apoi s-a căsătorit cu Gudrun; dar, cu timpul tăria băuturii fermecate s-a risipit (brusc în opera lui Wagner, încetul cu încetul în versiunea epopeii islandice) şi Siegfried şi-a adus aminte când era prea târziu, iar Brunhilda a devenit unealta blestemului său. Şi el, Francis, băuse o licoare şi uitase; şi-şi adusese aminte acum, când era prea târziu – dar, în chip straniu, toate aceste gânduri nu-l făceau s-o uite pe Fanny

sau s-o iubească mai puţin – o iubea la fel de mult pe Fanny – dar era conştient că fantoma lui Daphne Adeane se interpusese, că va rămâne mereu între ei doi. Nu, aşa cum o iubise pe ea nu mai putea iubi.

— Nu, Daphne, rosti Francis, n-am să te mai dau uitării. Mă doare, mă doare că te-am uitat un timp, că te-am trădat.

Se întoarse în salon. Adeane şedea tolănit într-un fotoliu. Fumându-şi pipa lungă şi citind „The Spectator”.

— E un tablou bun, şi arată mai bine acum c-a fost lăcuit, nu? Glasul îi suna dogit. În timpul războiului mi-a fost atât de teamă c-ar putea fi avariat sau distrus de vreun bombardament, încât l-am ascuns în pivniţă; ceea ce mi-a stârnit altă teamă: să nu se strice din pricina umezelii. De asta i-am mai dat un ulei. Dar să ne întoarcem la cele ce-am discutat. Cred, Greene, că-i strict necesar s-o vezi mâine pe doamna Choyce – mâine cât mai devreme. Aştept veşti de la Wake şi, de cum îmi vor sosi, am să-ţi dau de ştire.

— Da, te rog, răspunse Francis.

Apoi discutară despre altele, iar Adeane îi povesti lui Francis câteva din isprăvile lui de tinereţe de la Heidelberg. Francis Greene mai auzise toate aceste poveşti, dar nu-l supăra să le mai asculte o dată.

CAPITOLUL XXVI

ÎN CLIPA CÂND DOMNUL ADEANE ieşise din casa ei, Fanny ştiuse că, pe dată, fără nicio zăbavă, trebuie să înfrunte cea mai gravă criză din toate cu câte fusese confruntată în viaţă. Mai ştia că soluţia nu numai că se baza pe o concluzie preconceptă, dar şi pe o decizie gata luată.

Se aşeză la masa de scris şi redactă două telegrame, una adresată lui Michael, cealaltă lui Wake. Conţinutul

amândurora era cam acelaşi: *„Aştept sosirea mâine ora cinci gara Victoria. Voi fi la gară.”* În telegrama către Michael adăugase o frază prin care-l implora să nu-şi mai întârzie sosirea. Telegrafie directorului şcolii lui Peter, cerându-i să-l trimită acasă pentru o zi, şi mamei ei care se afla cu Hester în Devonshire. Apoi sună şi dădu dispoziţii ca telegramele să fie expediate de urgenţă.

„Ar trebui să primesc răspuns mâine dimineaţă” îşi spuse ea.

Aruncă în foc scrisoarea de spovedanie pe care i-o pregătise lui Michael.

Apoi se aşeză şi începu să mediteze asupra situaţiei. Da, survenise lucrul cel mai de temut, neprevăzutul, inevitabilul. Nici nu realiza toate implicaţiile, era încă năucită de lovitură. Inevitabilul – venise inevitabilul sfârşit – de care se temuse ea – de care se temuseră amândoi – da, venise. Destinul sau providenţa păşise în viaţa lor la fel de peremptoriu, de neaşteptat, de ireversibil ca într-o tragedie greacă, şi-i despărţise, pe ea şi pe Francis, pentru totdeauna. Ştia prea bine nu numai că nu l-ar putea părăsi pe Michael – asta nici nu intra în discuţie – dar că n-ar mai putea continua să se vadă cu Francis. Tot ce dorea era ca Francis să poată înţelege. Simţea că n-o să înţeleagă sau, chiar dacă o să înţeleagă, o să-i ceară să nu renunţe la el – bărbaţii sunt atât de iraţionali! Avea impresia că-şi pierde minţile.

Era sigură că Francis va înţelege şi va fi de acord cu trimiterea telegramelor. Va considera că a fost de datoria ei să procedeze astfel; dar ştia prea bine că, doar dacă iubirea ce-i purta Francis nu încetase brusc în acea noapte, avea să-i ceară ca legătura lor să continue, lucru care lui o să i se pară firesc. Avea să găsească argumente. „Nicio cazuistică n-o întrece pe cea a îndrăgostitului, îşi spuse Fanny; dacă mai e încă îndrăgostit de mine… şi cred că mai e, cel puţin astă seară mai era. Cum o să-i pot explica? Ce să-i spun? Bărbaţii sunt atât de iraţionali, încât, dacă am să-i spun adevărul, o să bănuiască pe dată că e o minciună… o să

creadă că m-am săturat de el – e în stare să mă suspecteze că iubesc pe altcineva… aşa sunt bărbaţii… de un egoism orb atunci când iubesc… n-are niciun sens să le spui adevărul!” O situaţie foarte încâlcită, gândea Fanny; dar nu numai atât; însemna totodată şi un chin de moarte. Pentru a treia oară în viaţa ei Fanny trecuse printr-un cataclism, pentru a treia oară întreaga structură a vieţii şi a sufletului ei se dezagregase, se prăbuşise cu o bufnitură… prima dată i se năruise edificiul speranţelor şi iluziilor tinereşti; a doua oară, eşafodajul, reconstruit, al vieţii ei se făcuse bucăţi la vestea că Michael fusese dat dispărut; şi de astă dată se dărâmau schelele bucuriei, pasiunii, fericirii… matura împlinire a întregii ei făpturi…

„Ei bine, bucuriile acestea sunt efemere, îşi spunea ea; nici n-ar avea sens să fie altfel.” Totuşi, în timp ce sta cuibărită în fotoliul din faţa căminului, se simţea sfâşiată de o dezolare, o înstrăinare, un vid, o agonie aflate dincolo de cuvinte… dincolo chiar de lacrimi. O tristeţe fără de nicio speranţă. Nu întrezărea nimic înainte – niciun licăr… nimic decât amărăciune, dorinţă nepotolită, deznădejde. Va trebui să joace în permanenţă un rol. Dar va izbuti? Şi dacă Michael o va descoperi, n-ar fi acesta cel mai rău dintre rele? Şi Michael nu era obtuz, avea o foarte fină intuiţie. „Dumnezeule mare, ce-o să se întâmple? Totul e disperat, disperat, disperat, din orice unghi ai privi lucrurile.” Nu reuşea nici măcar să plângă. Avea impresia că peste sufletul ei trecuse un fier înroşit care-l lăsase ars şi închircit, că în curând n-avea să mai rămână nimic din el decât un pumn de cenuşă.

Sună şi ceru un ceai, dar aproape că nici nu-l atinse; apoi hotărî să se ducă la culcare. Înainte de a urca în dormitor, intră în odaia de zi a lui Michael de la parter, odaia în care-şi luaseră rămas bun unul de la celălalt când izbucnise războiul. Se apropie de biblioteca mare, cu uşi de sticlă, plină de cărţi amestecate. Fanny privi cotoarele cărţilor şi căzu pe gânduri. Aproape niciodată nu se uitase cu atenţie la ele. Cât de puţin îl cunoştea pe Michael! Erau acolo

poemele lui Browning, un Shakespeare în opere complete, piesele lui Bernard Shaw, povestirile lui Alexandre Dumas, Kipling, Maupassant – aproape toate, *Bâlciul deşertăciunilor, Marile speranţe, Băiatul din Shropshire,* poemele lui Heine, Keats, Chesterton, romanele lui Wells, *Război şi pace, Gânduri fericite, Mizerabilii, Memoriile* lui Harriet Wilson, *Jurnalul unui Nimeni, Viaţa lui Stonewall Jackson,* operele lui Pitcher, poemele lui Herrick, câteva dintre romanele lui Henry James, *Îngropat de viu* de Arnold Benett, *Balade de la graniţă, Atalanta* lui Swinburne. Toate acestea formaseră spiritul lui Michael și ea niciodată nu pătrunsese în acest domeniu, nu se apropiase de el. Observă un volum cu scoarţe negre, legat cu o bandă de elastic. Scria pe cotor: *Rugăciunile romano-catolice.* Îl scoase din raft; erau rugăciunile în latină şi cu traducerea în engleză. Pe foaia de copertă, o semnătură:

HYACINTH BURNHAM. 1886

Luă cu ea sus un roman, un roman modern, recent apărut, aparţinând unui autor de talent, dar îşi dădu seama că nu-i în stare să citească. Bănuia că-i un roman inteligent şi bine scris, dar frazele păreau să ricoşeze, să scape atenţiei ei; după vreo zece minute de lectură, constată că ajunsese la pagina douăzeci fără să aibă idee de ceea ce citise.

Lăsă romanul din mână…

Când se trezi a doua zi dimineaţă, prima ei senzaţie fu că se întâmplase ceva îngrozitor dar, pe măsură ce reconstituia totul, îşi spunea: „Nu, nu chiar atât de îngrozitor!” Se dădu jos din pat şi observă că era calmă şi stăpână pe sine.

Se îmbrăcă, luă gustarea de dimineaţă, apoi sosi Francis Greene. „Arată bolnav”, îşi spuse Fanny. Se aflau amândoi în sufragerie.

— N-am putut veni aseară, pentru că…

— Ştiu, zise Fanny, l-am văzut pe domnul Adeane, mi-a

spus că ia masa cu tine.

— A!

— Ştii tot ce s-a întâmplat?

Francis Greene făcu un semn afirmativ.

— Ţi-a spus tot?

— Da, mi-a spus. Ce-ai făcut?

— I-am trimis lui Michael o telegramă.

— Da… desigur.

Fanny simţi, din felul cum arăta şi cum vorbea, că se petrecuse ceva cu Francis, că trăise o anumită reacţie, alta decât vestea reîntoarcerii lui Michael, alta decât noua desfăşurare a evenimentelor în drama lor comună.

— Ai cinat singur cu domnul Adeane?

— Da.

— Şi deci ţi-a povestit totul?

— Totul.

— Vor sosi astă seară. I-am telegrafiat, cu răspuns plătit, domnului Wake, ca să-mi comunice când pleacă…

— Da.

Şi în clipa aceea, Fanny ştiu ce se petrecuse cu Francis. „Mi l-a luat iarăşi Daphne Adeane, gândi ea; mi l-a luat îndărăt şi nu pot s-o condamn…” Şi această convingere pe care o simţea infailibilă, contribuia ca toate să i se pară mai uşor de împlinit, dar în acelaşi timp mult mai dureroase. Mai uşor de împlinit, pentru că acum nu va mai trebui să se lupte cu Francis în ce priveşte relaţiile lor viitoare. În acelaşi timp, faptul că-l simţea ceva mai înstrăinat de ea, că o iubea mai puţin, poate cu o milionime dintr-un dram, încununa întreaga amărăciune a vieţii ei; ultimul strop care face să se reverse cupa. „Şi totuşi, îşi spunea Fanny, aşa e drept să se întâmple; o merit din plin.” Şi deodată simţi că o sfârtecă o durere de i se face rău – ar fi dorit parcă să împietrească în moarte. Asemenea acelui rege căruia aştrii i se aşezaseră împotrivă şi care spunea:

În ziua aceea,
Când în furtuna sufletului meu atâta după moarte am tânjit,

Dar moartea nu s-a arătat şi nu m-a împietrit,
Ca să-mi astâmpere neostoitul dor…

Nici ei, nimic nu-i putea astâmpăra neostoitul dor; şi totuşi, aşa cum Francis părea schimbat faţă de ieri cu o milionime dintr-un dram, şi ea, Fanny, ştia că se schimbase cu o infimă câtime – şi, cine ştie? — schimbarea s-ar putea adânci… o schimbare în esenţă… îndărătul întregii suferinţe şi disperări pulsa parcă o vagă licărire de lumină… un fir de glas care şoptea „Toate astea vor trece… şi totul va fi spre mai bine.”

Dar la suprafaţă mâhnirea ei era fără margini… doar atât că gustul de fiere se mai diluase parcă… Era ca un bolnav care trecuse printr-o primejdie de moarte ce-l lăsase cu totul sleit de vlagă, dar, oricum, criza se consumase.

„După ce mă voi fi înzdrăvenit, îşi spuse Fanny, poate, cu timpul, am să mă tămăduiesc… cu timpul… numai să mi se lase timp… Şi Francis e la fel de bolnav, dar el o să-şi revină mai repede.”

Rămaseră împreună până la zece şi jumătate, spunându-şi tot felul de lucruri fără noimă. La zece şi jumătate Francis rosti cuvintele pe care le rostise zi de zi în ultima vreme, numai că astăzi îşi prelungise mult şederea:

— Trebuie să plec…

Împinsese cât i-a fost cu putinţă momentul în care avea să rostească aceste cuvinte.

— Da, zise Fanny.

Se ridicară în picioare.

— Francis, urmă ea, acesta este sfârşitul. Totul s-a terminat, ştii…

Era albă la faţă şi părea o întruchipare a durerii.

— Sfârşitul… îngăimă Francis. Trebuie într-adevăr să însemne sfârşitul?

Fanny nu răspunse nimic, se mărgini doar să dea din cap. Dar această mişcare a capului avea solemnitatea unei sentinţe a sorţii.

— Bine. Eu n-am să uit nimic. Bănuiesc că ne-am atras

singuri pedeapsa… şi totuşi, dac-ar fi să reîncep, aş vrea ca totul să fie exact aşa cum a fost… nu regret nimic…

— Te rog, te rog, Francis! Nu pot îndura…

O luă în braţe şi-şi şoptiră bun rămas într-un ultim lung sărut, întrerupt de soneria de la uşa de intrare.

— Sunt sigură că e o telegramă, spuse Fanny.

Se îndreptă spre uşă şi Francis întâlni slujnica în hol. Factorul adusese două telegrame. Francis ieşi şi Fanny deschise telegramele. Cea de la Michael spunea:

„Sosim cinci-treizeci. Sunt bine. Toată dragostea. Sper revedere Peter şi Hester.”

Cea de la Basil Wake conţinea doar atât:

„Sosim diseară. Totul în regulă.”

Ceva mai târziu, sosi o altă telegramă de la directorul şcolii lui Peter, care anunţa că băiatul soseşte la orele 3.35 şi că e aşteptat a doua zi la şcoală.

Fanny era aferată. Mai întâi se duse la gară s-o întâmpine pe maică-sa, care, după ce primise vestea, luase primul tren, aducând-o cu ea şi pe Hester.

Lady Weston era încântată de întorsătura luată de evenimente. Cunoscuse foarte bine proiectele lui Fanny, dar era îndeajuns de înţeleaptă ca să nu sufle un cuvânt… Fanny îi dădu a înţelege că totul se terminase, iar Lady Weston considera întâmplarea ca o ilustrare a încordării nervoase creată de război, a tensiunii, a isteriei care predomina peste tot şi, în consecinţă, ca un incident lipsit de semnificaţie.

„Trebuie să mulţumesc cerului, îşi spunea ea, că nu s-a întâmplat mai rău.”

Se arăta plină de înţelegere şi gata să fie de ajutor în orice privinţă. Fanny, care se temuse puţin să dea ochii cu ea, era acum mulţumită s-o ştie alături. Simţea nevoia unei prezenţe umane, a cuiva care o iubeşte, rana era încă atât de crudă – carne vie, cu toţi nervii dezveliţi; sau mai curând sufletul îi fusese dezgolit, inima-i era jupuită, golaşă.

Lady Weston sosise înainte de prânz. După-masă, se duseră împreună să-l aştepte pe Peter. Arăta ca însăşi

imaginea sănătăţii şi semăna cu taică-su ca două picături de apă. Ardea de nerăbdare să-şi povestească isprăvile de la şcoală. Era în fruntea clasei a treia, şi toată lumea era de părere că o să iasă primul la cursa cu obstacole, la atletism. Şi urma să facă parte dintr-un trio, la un concert dat de şcoală – adică din trei băieţi care cântau la acelaşi pian.

Când ajunseră acasă, Fanny se simţea atât de sleită fiziceşte, încât trebui să se odihnească o jumătate de oră. Peter se întreţinea fericit cu fata-n casă, care nu mai putea după el, şi pe care o învăţa acum declinările greceşti.

Fanny urcă în camera ei, iar Lady Weston se duse acasă, făgăduind să se întoarcă după cină.

— Nu, mamă, vino să iei masa cu noi. Îl chem şi pe Basil Wake. Aşa că vom fi exact patru... te rog, te rog vino, mămico dragă.

— Bine, dacă tu o doreşti...

Fanny căzu într-un somn adânc, din care fu trezită la timp ca să ajungă la gară. Trenul trebuia să sosească la cinci şi jumătate, dar avea o oră întârziere. Aşteptarea fu chinuitoare pentru ea; retrăi iarăşi totul... dar o retrăire estompată, care se petrecea parcă în împărăţia umbrelor... drama îşi consumase intensitatea... acum retrăia doar amintirea, reflectarea ei... Hotărâse ce avea de făcut, ce cale trebuia urmată... totul se terminase... Nu-şi mai punea întrebarea: „Dar e onest? E cinstit?” Ştia că atitudinea ei trebuia să facă parte din sacrificiul pe care şi-l impusese şi era gata să accepte sacrificiul... în întregimea lui... să-l ducă până la capăt.

„Acum nu-mi rămâne decât să trăiesc pentru ceilalţi, îşi spunea, pentru Michael şi pentru copii, şi să mă străduiesc să-i fac fericiţi. Doamne, dă-mi puterea să izbutesc!”

În cele din urmă sosi şi trenul. Forfotă de oameni — obişnuitul furnicar... în sfârşit, Fanny îl zări pe Basil Wake, gârbovit şi mult îmbătrânit – şi apoi pe Michael!... Michael într-un costum de gata... un *complet* cumpărat de gata la Calais, şi pantalonii îi erau prea scurţi... Da, arăta mult... nu, nu îmbătrânit, dar... slăbit – atât de slab... marcat de

urmele a toate prin câte trecuse… şi era şchiop – da, trăgea un picior… dar ochii nu-i erau trişti… doar blajini… avea un aer patetic… Arăta ca un copil ţinut prea multă vreme la internat, fără o zi de vacanţă, şi hămesit, hămesit la propriu şi la figurat, nu numai de hrană dar şi de dragoste… Fanny se simţi cotropită, de un val de milă, şi când Michael alergă spre ea, o cuprinse în braţele-i sfrijite şi o sărută cu ardoare iar şi iar, ştiu că acum va putea să-l îndrăgească şi să-l ocrotească aşa cum îşi ocroteşte o mamă fiul.

— Peter, bătrâne, ce mare te-ai făcut! mai, mai să nu te recunosc!

Îl invitară pe Basil Wake la cină. Plecară spre casă şi în maşină Michael le istorisi din nou extraordinara lui poveste… cât de bune fuseseră cu el călugăriţele… dar toată această perioadă era învăluită în ceaţă… şi ce bun fusese Basil Wake… şi Ralph Adeane…

— Un tip atât de cumsecade… A sosit la Londra? L-ai întâlnit? Colosal de activ! Munca depusă de el la serviciul de investigaţii a fost extraordinară… Ştii, Fanny, că-i soţul acelei doamne Adeane care a locuit în reşedinţa bizară de lângă noi – la Seyton? Ţii minte? Şi e foarte bun prieten cu Leo Dettrick. Apropo, pe unde-i bătrânul Leo?

— A plecat în America, dar o să revină în curând.

— Trebuie să-i telegrafiem în seara asta.

— Da. O să-i telegrafiem.

— Tăticule, ce s-a întâmplat cu aparatul tău când ai căzut?

— I-am dat foc; asta-i tot ce ţin minte… şi nimeni nu ştie ce s-a întâmplat cu rămăşiţele sau dacă le-a găsit careva ori nu. Chiar dacă le-o fi descoperit cineva, nu cred că a fost prea impresionat, pentru că pretutindeni dădeai peste ruine şi resturi.

— Dar nu ştii unde ai aterizat?

— Nu, băiete… şi nici cum; şi probabil că am şi mers o bucată de drum.

— Dar nu erai inconştient?

— Suferisem un şoc. Nu ştiam ce fac. Dar am fost în stare

să merg şi să vorbesc şi, presupun, m-am dus direct la călugăriţele acelea care s-au purtat ca nişte îngeri.

Când ajunseră acasă şi Michael intră în odăile familiare, exclamă:

— E fantastic să fi din nou acasă; de parc-ai începe o viaţă nouă. De fapt începem o viaţă nouă, Fanny, nu-i aşa? Mi-e teamă că pe cea veche am cam călcat-o în picioare. Regret, Fanny – dar sper că acum toate vor fi altfel.

— Eu am călcat-o în picioare, Michael.

— Bine, hai să nu ne mai gândim; să dăm trecutul uitării, să ne gândim numai la viitor.

— Numai la viitor, zise Fanny, zâmbind cu vitejie.

Cuvintele lui tăiau în carne vie, ca un ascuţiş de sabie… dar ştia bine că, orice ar fi fost să se întâmple sau orice-ar fi fost să simtă, va merge înainte. Michael nu va şti niciodată, şi o să-l facă fericit, chiar dacă efortul o să-i frângă viaţa… şi mai ştia că, datorită milei pe care i-o inspira, acum va putea să-l facă fericit. Odinioară nu izbutise… pe atunci lipsea mila. Acum se revărsa din abundenţă… din toată inima ei.

Basil Wake şi Lady Weston veniră la cină. Lady Weston se comportă perfect: prezenţa ei făcea ca toate să meargă mai uşor, şi pe Michael îl distra să-i povestească experienţele lui dinainte de accident, de care-şi amintea cu claritate.

— E o senzaţie foarte stranie aceea de a muri şi de a reveni iar la viaţă, spuse el la un moment dat. Îmi aduc aminte că, pe vremuri, înainte de război, unii spuneau că e o mare greşeală să învii din morţi – dacă morţii s-ar scula din morminte ar descoperi că nu-s deloc doriţi, oricât de mult ar fi fost iubiţi în viaţă. Dar la noi nu se aplică, Fanny, nu-i aşa? întrebă el râzând.

— Nu, nu se aplică… sigur că nu, răspunse Fanny râzând la rândul ei.

Şi îşi spuse în gând: „Credeam că nu pot juca teatru şi că nu mă pot preface. Şi când colo văd că sunt o actriţă desăvârşită…”

— Trebuie să-l chemăm la noi pe Ralph Adeane, continuă Michael. Ştii, cred că soţia lui a fost o femeie frumoasă şi un om de caracter. Se pare că el încă nu şi-a revenit de când a pierdut-o. Cineva mi-a spus odată că ea aducea cu tine, Fanny, dar era, desigur, mai puţin frumoasă. Apropo, ce bine arăţi, Fanny! Nu-i aşa, Maria? — o poreclise pe Lady Weston „Maria”, nume de care nimeni nu ştia de unde răsărise – Nu cred că te-am văzut vreodată arătând atât de bine… poate numai când ne-am logodit. La gară mi-ai părut puţin cam ostenită; acum însă eşti de o frumuseţe înfloritoare. Trebuie să bem cu toţii în sănătatea lui Fanny!

Turnă şampanie pentru Lady Weston, Wake şi pentru el.

— În sănătatea lui Fanny!

Vinul i se cam urcase la cap; se dezobişnuise de băutură.

— Sunt sigur că, în ce priveşte frumuseţea, o laşi mult în urmă pe Daphne Adeane, şi pe oricare altă femeie din lume. Nimeni nu se poate compara cu Fanny. Ea e una într-o mie. În sănătatea lui Fanny! Până la ultimul strop, Basil – pentru Fanny!

— Pentru Fanny! îi ţinu Lady Weston isonul.

— Pentru doamna Choyce! ridică Basil, timid, paharul.

— Nu, nu doamna Choyce – Fanny! îl întrerupse Michael.

Basil roşi.

Wake şi Michael goliră paharele. Lady Weston sorbi o înghiţitură în sănătatea lui Fanny. Fanny, uşor îmbujorată de oboseală şi de încordare, le zâmbi; şi niciodată, niciodată nu arătase mai frumoasă, îşi spuse Michael.

Şi Basil gândea că-i frumoasă… dar tristă… „Probabil din cauza emoţiei!” îşi spuse el.

Curând după toast, fata-n casă aduse o telegramă pentru Fanny. Din New York, de la Leo Dettrick.

Fanny o citi şi spuse:

— De la Leo Dettrick. În timp ce vorbea, rupea distrată telegrama. Pleacă azi. A citit despre întoarcerea ta…

Şi aruncă în flăcări telegrama sfâşiată.